TROELS G. JØRGENSEN

DE ØRSTEDSKE STRAFFELOVE

UDGIVET AF
BESTYRELSEN FOR
DET ANDERS SANDØE ØRSTEDSKE
PRISMEDAILLE-LEGAT

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1 9 4 8

INDHOLD

Indledning .. .. 9—42

I. Almindelige Bemærkninger .. .. 9—26

Ørsted som Lovforfatter (9) — Strafferettens forældede Grundlag (10) — Har Ørsted paabegyndt en almindelig Kriminallov for Danmark? (12) — A. F. Krieger om Straffelovgivningens Vanskeligheder (13) — Retsudvikling i Straffemidlerne under Frederik VI og Christian VIII (16) — Ørsteds strafferetlige Fremtidsprogram (18) — Kongernes Indsats og Lovenes Udarbejdelse hos Myndighederne (19) — Domstolenes Strafudmaaling (20) — Kongens Benaadning som Supplement til Loven (23) — landsfaderlig Tone ved Affattelsen (24) — konservativ Tendens i Reformerne (25) — Betræbelse for at holde Retterne under legislativ Kontrol (25).

II. Foreløbig Oversigt over de enkelte Straffelove .. .. 27—42

Anordning 4. Oktober 1833 (27—34) — Forordning 11. April 1840 (34—39) — Forordning 15. April 1840 (39—41) — Forordning 26. Marts 1841 (41—42).

Anordning af 4. Oktober 1833 om de Forbrydelser, hvorved andre angribes paa Legeme og Frihed .. .. .. 43—94

Tilblivelsen (43) — Ny Lovgivnings Nødvendighed (43) — Principerne for Ordningen (51) — Oversigt over Udkastets Indhold (53) — Grundreglerne i §§ 1—3, bygget paa Skadens Omfang (54) — § 4 om farligt Redskab (60) — § 5 om Slagsmaalstilfælde (61) — §§ 6—9 om Overlæg og Sagesløshed (63) — § 10 om Død ved overlagt Vold (66) — § 11 om Angreb med Forsæt til at skille ved Livet eller tilføje Skade (78) — § 12 om Strafforhøjelse for overlagt Vold med Fare for Liv og Helbred særlig ved Brug af skjulte Vaaben (80) — § 13 om Strafforhøjelse for overlagt Vold af flere i Forening (80) — § 14 om Straf for Forsøg særlig Mordforsøg og Drabsforsøg uden frivillig Tilbagetræden (81) — § 15

om skærpet eller forhøjet Straf for Gentagelse (81) — §§ 16—18 om Strafforhøjelse for Vold mod Øvrigheder, Dommere og Præster (82) — § 19 om Strafforhøjelse for Voldsgerninger paa Steder under offentlig Varetægt (83) — § 20 om Overfald paa Gesandter m. v. (84) — § 21 om Voldsgerning i Kongens Paasyn (84) — § 22 om Strafforhøjelse for Vold mod Forældre m. v. (85) — § 23 om Voldsgerninger med Tilsidesættelse af særdeles Ærbødighed (87) — § 24 om Frihedsberøvelse (87) — §§ 25—27 om Straf for meddelagtige (89) — § 28 om Erstatning for uagtsom Legemsbeskadigelse (91) — § 29 om Straf for uagtsom Legemsbeskadigelse (91) — § 30 om Paatalen (93) — § 31 Ophævelsesfortegnelse (94).

Forordningen af 11. April 1840 angaaende Straffen for Tyveri, Bedrageri, Falsk og andre dermed beslægtede Forbrydelser . . . . . 95—178

Sagens Rejsning i Stænderne (95) — Ørsted om Trangen til en Lov og sit ældre Udkast (96) — Ældre Lovarbejder (100) — Fdg. 20. Februar 1789 (103) — Kommissionen (105) — — §§ 1—5 om simpelt 1. Gangs Tyveri (105) — § 6 om Marktyveri (109) — § 7 om Kirketyveri (110) — § 8 om Slotstyveri (111) — § 9 om Posttyveri (112) — § 10 om Skippers og Styrmands Tyveri eller Tilvendelse (113) — § 11 om Tyveri eller Besvigelse ved Skibbrud etc. (113) — § 12 om Indbrudstyveri (113) — §§ 13—17 om gentaget Tyveri (118) — §§ 18—20 om Virkning af Dom efter ældre Lov, Fordølgelse af ældre Dom eller Tyveriforhold (121) — § 21 om Medvirken til Tyveri (123) — §§ 22—25 om Hæleri (124) — §§ 26—28 om Børns Tyveri (126) — §§ 29 om unge Menneskers Tyveri og Hæleri (128) — § 30 om ringe Tyveri (129) — § 31 om Skovtyveri (131) — §§ 32—33 om Ran (131) — Om Tyveri mellem Nærpaarørende (132) — §§ 34—37 se efter § 40 — § 38 om Ligs Udplyndring (132) — § 39 om Besiddelsestyveri (132) — Om Indiciebeviset for Tyveri (133) — § 40 om Brugstyveri (133) — Bemærkninger om Forslagets Behandlingsmaade (134) — §§ 34—37 om Røveri (135) — Om Afpresning (138) — §§ 41—45 om Bedrageri (138) — § 46 om Bedrageri ved Signen og Manen m. v. (154) — §§ 47—49 om falsk Maal og Vægt, falsk Stempel eller Mærke, Salg af falske eller forfalskede Varer (155) — §§ 50—52 om mildere straffet Bedrageri (157) — § 53 om Assurancesvig (159) — §§ 54—57 om svigagtig Fallit m. v. (161) — § 58 om svigagtig Omgang med Hittegods (164) — § 59 om Besvigelse af Told-, Stempelpapirs-, Post-

og andre Statsindtægter, se under §§ 47—49 (157) — §§ 60—68 om Dokumentfalsk (165) — § 69 om Svig af Embedsmænd m. fl. (169) — §§ 70—74 om Falskmøntneri (170) — § 75 om Falsk ved Tilegnelse af en offentlig Egenskab (172) — § 76 om ulovbestemte Bedragerier (172) — § 77 om Meddelagtighed (173) — § 78 om Sammenregning af Straf for flere Overtrædelser (174) — § 79 om Gentagelse (174) — § 80 om Forsøg (175) — § 81 om Forbrydelser af Børn og unge Mennesker (175) — § 82 om Straffestedet (176) — § 83 om Københavns Politirets Kompetence (177) — Ørsteds afsluttende Bemærkninger (177).

Anordningen af 15. April 1840 angaaende Straffen for falsk Vidnesbyrd og anden Mened m. m. .. .. .. 179—193

Tilblivelsen (179) — §§ 1—2 om falsk edelig Vidneforklaring (179) — § 3 om forhøjet Straf (186) — § 4 om nedsat Straf (187) — § 5 om falsk ubeediget Vidneforklaring (187) — § 6 om Beedigelse i særlig Form (188) — § 7 om Syns-, Skøns- eller Taksationsmænds Misbrug af Ed (189) — § 8 om falsk Partsed (189) — § 9 om falsk Ed udenfor egentlige Retssager (189) — § 10 om Misligholdelse af edeligt Løfte (189) — § 11 om Forledelse (192) — § 12 om Straffestedet (193) — § 13 om Anvendelse af Grundsætningerne i Fdg. udenfor denne (193) — § 14 om Straffens Indvirkning paa Retsstillingen (193).

Forordningen af 26. Marts 1841, der forandrer og nærmere bestemmer Straffen for Brandstiftelse . .. .. 194—203

Tilblivelsen og Trangen til nye Regler (194) — § 1 om Brandstiftelse paa Hus med Livsfare for nogen (196) — § 2 om Brandstiftelse som Led i Oprør o. l. eller for at forvolde en udstrakt Ødelæggelse (197) — § 3 om Brandstiftelse paa Skib (196) — § 4 om anden Brandstiftelse paa anden Mands Hus eller Skib (197) — § 5 Brandstiftelse paa Hus eller Skib med Assurancesvig m. v. (197) — § 6 om Brandstiftelse paa Skov m. fl. Genstande (198) — § 7 om Brandstiftelse paa mindre betydelige Genstande (198) — § 8 om Strafnedsættelse ved Begrænsning af Skadens Omfang (199) — § 9 om Medvirken (199) — § 10 om Brandstiftelse efter Ejerens Begæring eller med hans Samtykke (199) — § 11 om nedsat Straf for Medvirken (200) — § 12 om Brandstiftelse af Børn mellem 10 og 15 Aar (201) — § 13 om Fuldbyrdelse og Forsøg (201) — § 14 om uagtsom Brandstiftelse (202) — § 15 om Straffestedet (203).

INDLEDNING

I. ALMINDELIGE BEMÆRKNINGER

Da Samlingsværket „Anders Sandøe Ørsteds Betydning for den danske og norske Retsvidenskabs Udvikling" i Løbet af Aarene 1885 til 1906 saa Lyset, kunde dets tre Forfattere J. Nellemann, H. Øllgaard og C. Goos hver for sig i det af dem behandlede Afsnit: Procesretten, Privatretten og Strafferetten med Tillæg af Moral- og Retsfilosofi med Rette fremhæve, at Ørsted i vedkommende Afsnit havde ydet et stort og betydningsfuldt Bidrag til Udviklingen. De var endvidere enige om at betone den Ejendommelighed ved det skildrede Forfatterskab, at den teoretiske Fremstilling paa en særlig Maade laa tæt op ad de i Praksis forekommende Forhold, og de var heller ikke i Tvivl om Forklaringen herpaa. Sagen var, at Ørsteds juridiske Refleksioner havde til Baggrund ikke blot hans filosofiske Overvejelser og betydelige litterære Viden men ogsaa hans rige Erfaringer som juridisk „Forretningsmand", for at bruge hans eget Udtryk. De Virksomheder, han havde haft, inden han gik ind til sin 35-aarige Stilling som Kancelliembedsmand, nemlig som juridisk Manuduktør og i 12 Aar som Dommer, havde i udstrakt Grad haft Betydning for hans Skribentvirksomhed, men de havde ogsaa Betydning for hans senere Virksomhed som Deputeret i Kancelliet, og denne med sine Erfaringer og sin Skole gav ham atter nye og væsentlige Forudsætninger ikke blot som Forfatter men — hvad der her interesserer — som Lovforfatter.

Denne sidste Virksomhed betegner Kulminationen af Ørsteds Ydelse som praktisk Jurist og det, som den i Virkeligheden fra sit første Anlæg i hans Ungdomsarbejder havde stilet henimod. Altid havde den været rettet mod at udfinde den fornuftige og samfundsgavnlige Ordning af Livsforholdene, og allerede i sin

første Bog om Trykkefrihedsforordningen havde han dristigt anvist Veje for Problemernes Løsning. Den teoretiske Bearbejdning af det positive Retsstof har vel altid en stærkere eller svagere Tendens til at gaa over til at stille Forslag om en formentlig bedre Ordning. Forfatteren Ørsted fik imidlertid i sine modne Arbejdsaar den direkte Embedspligt som Generalprokurør at redigere nye Love efter Kancelliets Behov. Et Held derfor, at de personlige Anskuelser, han før i Tiden havde fremsat, ikke havde været ensidige eller polemisk prægede Ideer men altid omhyggelig prøvede overfor Modgrundene. Derfor var hans Anskuelser i Almindelighed ogsaa faste, og han lod sig ikke let fordrive fra dem. Først naar en ny Lov skal skrives under Ansvar for Fremtiden, er det imidlertid, at Livets praktiske Hensyn træder frem med deres fulde Vægt, og hvis vi vil kende Ørsteds endelige juridiske Standpunkt i Spørgsmaal de lege ferenda, maa vi derfor undersøge, hvilken Ordning han som Lovforfatter er gaaet ind for.

Som Lovkoncipist har Ørsted løst Opgaver paa hvert af de tre foran omtalte Omraader. Af disse hævder imidlertid nok det strafferetlige Førstepladsen, og til det vil i hvert Fald Omtalen begrænse sig i denne Bog.

Trods alt, hvad den senere Enevælde havde ladet fremkomme af Forordninger, afgav endnu i Ørsteds Dage Christian Vs Danske Lov det væsentlige Lovgrundlag i den offentlige saavelsom den private Ret. Dette gjaldt ogsaa i fuldt Maal Lovens 6. Bog: Om Misgerninger. Dennes 22 Kapitler var efter deres Indhold ordnet i en Rækkefølge, der skulde svare til Rækkefølgen i Moselovens ti Bud. Som Lovens Forfattere havde stræbt at underbygge Straffebudene med Ærværdighed ved at rette Borgernes Tanker tilbage til Biblen, viser et Blik paa Bogens Kildesteder, at de ogsaa trofast havde ladet Budenes Indhold bygge paa Fortidens danske Ret. Hovedsagelig er Budene samlet sammen fra ældre Love af anselig Alder navnlig fra selve jydske Lov. Den 6. Bog er, skrev Professor P. Kofod-Ancher i 1777, i de fleste Stykker altfor antik, den trænger til Forandring og et nyt Anlæg. At der her laa en stor Regeringsopgave, har Styrelsen da heller ikke manglet Blik for. Planen om at undergive hele Landsloven en Revision, som i det meste af det 18. Aarhundrede stod paa Dagsordenen og sysselsatte skiftende Lovforfattere og Kommissioner, omfattede naturligvis ogsaa Bogen

om Misgerninger; Kofod-Anchers Udtalelse hører herhen. Men mere end Omredaktion af nogle faa Kapitler af den 1. Bog blev ikke Frugten af de store Forberedelser, oplyst i min Afhandling Lovrevisionen i det 18. Aarhundrede, endnu utrykt. I 1783 nedsattes paa Initiativ af Højesteretsjustitiarius Grev v. d. Osten en Kommission med ham som Formand og bl. a. J. E. Colbjørnsen og L. Nørregaard som Medlemmer, medens Chr. Colbjørnsen øvede Indflydelse som Generalprokurør, til Udarbejdelse af en Anordning om Tyveriers Beskaffenhed og Straf. Denne Kommission var i sine Overvejelser stærkt inde paa, at Løsningen af den stillede Opgave gjorde det ønskeligt at inddrage en Række andre strafbare Forhold under Reformeringen, men man søgte dog ikke at komme ud over Hvervets Begrænsning, og Fdg. 20. Februar 1789, som blev Arbejdets Frugt, angik da ogsaa kun Straf for Tyveri, Medvideri heri og Hæleri. Et nyt og større Fremstød blev gjort, da Kancellipræsident Frederik Moltke i 1800 fik nedsat en Kommission med ham som Formand, og bl. a. med Medlemmerne Chr. og J. E. Colbjørnsen, L. Nørregaard og J. F. V. Schlegel, for at gøre Udkast til „Grundsætninger, hvorpaa en ny Kriminallov skal grundes". Hensigten var at lade den efterfølges af en ny Kommission, der skulde udarbejde de nye Regler paa det tilvejebragte Grundlag, men dette videre Foretagende kom ikke i Gang. Om disse Kommissioner se mine Afhandlinger i Nordisk Tidsskrift for Strafferet, 1945 S. 1 fl. og 1946 S. 207 fl.

Det følgende Decennium havde været en paa dette Omraade stille Tid, og imidlertid var den Periode kommet, da Ørsted først som Kancellideputeret senere som Generalprokurør maatte faa at gøre med de legislative strafferetlige Opgaver. Et Overblik over den stykkevise Reformering, som kom i Gang i Frederik VIs og Begyndelsen af Christian VIIIs Tid, har Ørsted selv leveret i Collegialtidende for 1840, og til den skal jeg komme tilbage. Paa samme Tid fik han ved kgl. Reskript af 29. Februar 1840 det Hverv at udarbejde de fornødne Forslag for at fuldstændiggøre Kriminalloven for Danmark, hvilke Forslag det dernæst var Hensigten at lade gennemgaa af en Kommission, der skulde udnævnes. Dette skete for at opnaa Overensstemmelse med det Forslag til en Kriminallov for Hertugdømmerne Slesvig og Holsten, som en Kommission med Overprokurør Høpp som Formand skulde ud-

arbejde; Ørsted skulde forsyne denne med Oplysninger og modtage lignende fra den.

Da Ørsted i 1840 endnu havde otte Arbejdsaar tilbage i Kancelliet og ikke havde været langsom med at fremme Arbejder af denne Art, der ogsaa havde hans fulde Interesse, kunde man vente, at Arkiverne gemte en Udarbejdelse af ham om denne fuldstændige Straffelov, der blot ikke var blevet fremmet videre, men denne Forventning har ikke bekræftet sig. Kort efter Grundlovens Ikrafttræden nedsattes under 18. August 1850 en Straffelovskommission, bestaaende af H. J. Koefoed, A. W. Scheel, Tage Algreen-Ussing, Mourier, J. E. Larsen og A. F. Krieger og under 22. Februar 1859 en ny Kommission, bestaaende af Algreen-Ussing, Mourier, Leuning, L. Køpke, C. S. Klein og Gustav Brock; sidstnævnte Kommission sammenarbejdede begge Kommissioners Forslag i Motiverne til almindelig borgerlig Straffelov af 10. Febr. 1866. I Skrivelse af 19. Januar 1850 til Generalprokurør Algreen-Ussing bemærkede Justitsministeren, at en systematisk Behandling af den almindelige Del af Straffeloven var en væsentlig Forudsætning for Indførelse af Nævninger i Misgerningssager, og fortsatte: „Hint Maal, der ogsaa allerede var opstillet i den Befaling, som i 1840 blev tillagt den daværende Generalprokurør om Udarbejdelse af de fornødne Forslag til at fuldstændiggøre Kriminalloven for Danmark, men hvoraf det iøvrigt ikke vides, at noget almindeligt Resultat er fremgaaet, mener jeg derfor, at man stadig maa have for Øje". Da Kommissionen af 1850 hos Ministeriet bad udlaant de Forslag, som i Medfør af Reskriptet af 1840 maatte være indgivet af Ørsted, svaredes der den 21. Sept. 1850, at Forslagene ikke fandtes i Ministeriet, men at de muligvis kunde findes i det slesvigholstenske Kancellis Arkiv som Følge af Ørsteds Samarbejde med vedkommende Kommission. En Skrivelse fra Premierministeren af 30. s. M. gav imidlertid i saa Henseende negativt Resultat: En Resolution af 17. Juli 1845 havde henvist Kommissionen til at forhandle mundtligt med Generalprokurøren om Forslagets specielle Del. Nogen Udarbejdelse om den almindelige Del var ikke modtaget. I en Skrivelse fra Kommissionen er det iøvrigt berørt, at Ørsted i de første Aar havde omtalt sin Optagethed af andre Ting; se herved Akter i Rigsarkivet om Straffelovens Forberedelse.

Disse Oplysninger bekræftes ved A. F. Kriegers Udtalelser den

10. Oktober 1864 ved Straffelovens Forelæggelse i Landstinget (Forhandlinger 1864/65 Sp. 18 f.), hvor han ytrede: „Vi har for os Resultatet af henimod 15 Aars Arbejde, thi det var meget kort efter Grundlovens Vedtagelse, at dette Lovarbejde, som naturligt var, blev sat i Gang, men i Virkeligheden ligger der to Perioder forud. Den ene Periode er Decenniet fra 1840 til 1850, idet det nemlig kort efter Christian den VIIIs Tronbestigelse blev overdraget Ørsted at udarbejde Forslag til en Straffelov. Enhver, der kendte Ørsted, vil vide, at han besad saa mange Betingelser for at udføre et saadant Arbejde, at han var saa virksom og nidkær med Hensyn til slige Arbejder, at der, naar det da ikke blev ført igennem, maa antages at have været ganske særegne Omstændigheder og Hindringer tilstede, som ialtfald ikke laa i Mangel paa Lyst eller Evne hos ham til at behandle en saadan Sag. Men selv forud for dette Decennium ligger der, kunde jeg gerne sige, hele dette Aarhundrede; thi det er vel bekendt, at netop i Aarhundredets Begyndelse satte man den samme Sag i Gang; allerede dengang blev det Hverv stillet visse Mænd at udarbejde et Forslag til en ny Straffelovbog . . ." Der er altsaa ingen Tvivl om, at Ørsteds legislative strafferetlige Arbejde har indskrænket sig til de Forordninger, han gav Udkast til, og at han udover dette ikke har leveret noget Forarbejde til den almindelige Straffelov, der først i 1866 afløste Landslovens 6. Bog. Det er heller ikke saa mærkeligt, at den alsidige Lovgivningsvirksomhed i Fyrrene, se herom i min Bog Ørsteds Liv og Arbejde (1933) S. 241 ff., har skudt Planen om de to parallele Straffelovskodifikationer i Baggrunden, ejheller at Ørsted, der foruden Generalprokurør baade var Stænderkommissarius og fra 1842 Gehejmestatsminister, ikke udover disse Virksomheder tillige har overkommet det betydelige Arbejde ikke blot at erstatte de manglende eller ganske ufyldestgørende Partier af den bestaaende Lovgivning med nye Regler men ogsaa at eftergaa og afslibe de brugbare.

Krieger fortsatte saaledes i sit Foredrag: „Nu kan der naturligvis vel paa ethvert af disse Stadier have været personlige og tilfældige Omstændigheder, som har bevirket, at Sagen er gaaet noget langsommere end ellers, men det vil enhver, der kender noget til Forholdene, dog straks kunne sige sig selv, at naar et Arbejde som dette har kunnet tage saa lang Tid, naar dets Forberedelse

har været forbundet med saa store Vanskeligheder, saa kan det ikke have været tilfældige Grunde, der til syvende og sidst har været Skyld heri, men saa findes der virkelig i selve Sagen saadanne Omstændigheder, som forklarer, at saa lang Tid har været nødvendig. Fremdeles vil enhver kunne sige sig selv, at denne lange Forberedelse vidner ligesaa meget om Trangen til et saadant Arbejde som om Vanskelighederne dermed. At denne Trang bestandig paany og stærkere har gjort sig gældende, ligger med fuld Nødvendighed i hele Straffelovgivningens og Strafferetsplejens Udvikling. Man behøver ikke at være Jurist for at sige sig selv, at der er en overordentlig stor Trang til en ny Straffelovbog. Hos os har Forholdene ikke taget den Retning, at Domstolene har faaet Myndighed til i Tidens Løb selv, om jeg saa maa sige, at omdanne de forældede Straffebestemmelser; jeg anser det for et Held. Jeg anser det ikke for heldigt, naar Forholdenes Udvikling fører med sig, at Domstolene bliver dem, der saa at sige vilkaarligen forandrer hele Lovgivningen ..."

Det er Umagen værd, naar man, ogsaa længere tilbage, vil forstaa Udviklingsgangen i Strafferetten, at undersøge hvori de Fremskridtet formentlig hæmmende Omstændigheder kan have bestaaet. Der kan baade paavises Kræfter, som overfor Reformønskerne antagelig har virket som aktiv eller passiv Modstand, og Omstændigheder, der har gjort Trangen til disse Reformer mindre stærk. For det første maa det mærkes, at en indgribende Ændring i Straffeloven ikke staar alene, men antagelig vil betyde Ændringer i Retsplejen og i den Forvaltning, som har at gøre med Straffuldbyrdelsen. Selv om der kunde være Stemning for en Ændring i selve Straffeloven, kan der møde Hindringer fra Retspleje og Forvaltning. Hertil kommer de Pengeinteresser, der var knyttet til det ældre Straffesystems Opretholdelse. Der var baade Interesse i at oppebære Udbytte af Formuestraffe og Interesse i at undgaa de Udgifter der følger med et System, der bygger paa Frihedsstraffe. Kongens Indtægt af betalte Bøder og forbrudte Bos- eller Hovedlodder var et betydningsfuldt Regale, den adelige Sædegaardsejers tilsvarende Sigt- og Sagefaldsret ogsaa et værdifuldt Privilegium, og den forurettede havde ligeledes sit Krav paa at modtage sin Del af Bøden og ved Tyveri Tvigælden. En Lovforandring vilde gøre Skaar i disse Indtægtsmuligheder, og den vilde kræve Udgifter

til Fangernes Bevogtning og Forplejning, som der ingen Dækning var for. De som havde at drage Omsorg for vedkommende Budgetter, kunde da ikke se med venlige Øjne paa en Forandring bort fra det System, der væsentlig byggede paa Formue- og Legemsstraffe. Lovgivningens og Administrationens Historie har talrige Eksempler paa, at en uheldig ja maaske som forkastelig erkendt Ordning har erhvervet gode Garantier for sin Levedygtighed, hvis der paa en eller anden Maade er blevet knyttet økonomiske Interesser til dens Bestaaen være sig hos en offentlig Kasse eller hos Embedsvæsenet. Naar det i det Udkast til en Tyverilovgivning, som Ørsted affattede i 1814, og hvorom henvises til den senere Fremstilling, foreslaas at erstatte de kortvarige Frihedsstraffe med Legemsstraf, er Motiveringen saaledes bl. a. Besparelsen derved. Naar Fdg. 20. Febr. 1789 afskaffede Tvigæld og Boslods Forbrydelse og i det væsentlige ogsaa Legemsstraffen ved Tyveri, var det i Pagt med en økonomisk Opgang i Samfundet, der ikke holdt sig. Mistillid til Dommernes Kapacitet kan ogsaa have gjort Lovgiveren utilbøjelig til at overlade dem den Udmaalingsfrihed, der er fremmed for det ældre Straffesystem. Naar Retsplejen og Forvaltningen kommer paa Fode, kan det omvendt føre til, at Straffeloven forbedres. I Forestillingen om Nedsættelse af Straffelovskommissionen af 1850 motiveres saaledes Ønskeligheden af Lovens Reform dels med, at Nævningers Indførelse gør udførlige og klare Lovregler paakrævet, dels med at der er sket en Reform af Straffeanstalterne, der gør offentlig Arbejde til en intensiv større Straf end forhen.

Men dernæst har selve de strafferetlige Love visse Ejendommeligheder. Deres Funktion er den for Livsforholdenes Ordning sekundære at fremvirke og sikre Agtelse for og Overholdelse af Rettighederne. De skal til dette Formaal være effektive men af humane og praktiske Grunde dog ikke tilføje dybere Lidelser og Savn end nødvendigt. Straffeloven opfylder nu dette dobbelte Formaal ved at forbinde sig med den Ordning, at Styrelsen øver sin Frihed til at benaade. Loven vender sig først mod Almenheden med sin Trusel, som den gør kraftig, for at den skal virke, men naar Overtræderen har faaet sin hertil svarende Dom, udtaler Styrelsen maaske — som Naadesakt — en anden og mildere Dom. Herved imødegaar Lovgiveren Kritiken af Lovens for store Strænghed, idet der kan henvises til, at det, der virkelig gælder, er noget andet,

end Straffeloven og de officielle Domme gaar ud paa. Samtidig har han det i sin Haand at kunne stramme Anvendelsen, hvis Retstilstanden skønnes at tiltrænge stærkere Reaktion. Forudsætningen for at bruge dette System er naturligvis, at Truslen ikke taber sin Kraft ved altfor regelmæssige Tilsidesættelser gennem Benaadning. Hvad der her interesserer, er kun den praktiske Virkning af Benaadningssystemet, at Loven med de strænge Satser derved faar Chance for at bestaa uantastet.

Der er en anden fremtrædende Mangel ved D. L.s Strafferegler, der kunde synes at maatte kalde Lovgiveren frem, nemlig deres kasuistiske og hullede Præg. Men her hjalp Retsanvendelsen. Naar en Handling udgør et forsætligt Retsbrud, hvis Følger ikke kan forhindres paa anden Maade end ved Straf, var Domstolene ikke i Tvivl om deres Kompetence til at domfælde, og Normen for den passende Straf hentedes da af Lovens Grundsætninger. Nogen Omdannelse af Loven foregik der dog altsaa ikke herved, jfr. Kriegers foranstaaende Bemærkning, men det Tillæg, Retsanvendelsen gav Loven, virkede ligesom Benaadningen til at forøge dens Livskraft. Tilbage var der saa de Tilfælde, hvor Straffelovens Retsværn var for svagt. Det forelaa, naar Rettigheder af Betydning saasom Personens legemlige Velfærd kun værnedes ved Bøder, hvis Virkning oven i Købet var forringet ved Værdisvingninger i Mønten. Naar ogsaa saadanne Forhold fik en lang Ventetid, skyldes det, at der altid krævedes ret kraftige Motiver for at skride til en Ændring i Landsloven, hvad knap var Tilfældet her.

Men i det lange Løb maatte Manglerne blive stadig mere fremtrædende. Det havde stor Værdi for Befolkningen, at der ikke kunde rejses Tiltale og ikke kunde idømmes Straf, undtagen hvor et Lovbud eller klar Analogi fra Lov avtoriserede til det. Borgerne maatte baade i egen Interesse og for Domstolenes Skyld ønske, at Straffetruslerne ikke stod som tomme Ord, der skulde gentages i lige saa tomme Domme, medens først Kancelliet rykkede frem som egentlig strafudmaalende Instans. Domstolene trængte endvidere paa mange Punkter til Instruktion, og Borgerne havde Krav paa, at Straffeloven var skrevet ud fra Samtidens Retsopfattelse.

Paa det samme Sted i Collegialtidende, 1840 S. 213, hvor Reskriptet om Ørsteds Hverv som Forfatter af en samlet Straffelov meddeltes, har han som Tidendens Udgiver fundet det hensigtsmæs-

sigt at levere en kort Oversigt over det Standpunkt i Henseende til Straffemidlerne, hvortil Lovgivningen i Løbet af de sidste Decennier var bragt. Med Foregribelse af Datoerne 11. og 15. April 1840 gengives denne her.

1. Ved Fdg. 24. Sept. 1824 var Boslods (Hovedlods) Forbrydelse (Tab af Formuen undtagen Jord), Straf paa yderste Formue ($^1/_{10}$ af Formuen) og Jords Forbrydelse ophævet eller forandret. Hvor Boslods Forbrydelse var forbundet med Straf paa Liv og Lemmer, Frihedens Tab for Livstid, Fredløshed eller Landsforvisning, var Ophævelsen fuldstændig ligeledes efter 6-6-21 (Selvmordere), ellers afløstes denne Straf af 1 til 3 Aars offentligt Arbejde. Straffen paa yderste Formue ændredes til Fængsel paa Vand og Brød fra 2 Gange 4 til 4 Gange 5 Dage. At Boslods Forbrydelse for Tyveri allerede var ophævet ved Fdg. 20. Februar 1789, maaler Langsomheden i de pønitentiære Reformer.

2. Ved Fdg. 30. Marts 1827 var Fredløshed og Landsforvisning bortfaldet som Straf, og som Følge deraf var i en Række af Lovens Artikler og udover dem navnlig Trykkefrihedsforordningen af 27. Sept. 1799 de sædvanlige Frihedsstraffe gjort anvendelige, for sidstnævnte Fdg.s Vedkommende tillige Statsfængslet paa Christiansø.

3. Fdg. 12. Juni 1816 havde ændret Forbedringshusstraf paa indtil 6 Maaneder til Fængsel paa Vand og Brød og nærmere normeret denne Strafs Udstaaelse „en Forandring, der har haft en særdeles indgribende Indflydelse paa Straffesystemets Formildelse".

4. Ærens Tab som Straf (Tremarksstraf) var ved Tyveriforordningen af 11. April 1840 bortfaldet for Ran, Arvesvig og flere andre Bedragerier og Falsknerier og endvidere ophævet i Fdg. om falsk Vidnesbyrd af 15. April 1840. „Den vil saaledes herefter ikke let undtagen som Straf for grove verbale Injurier forekomme uden i Forbindelse med Frihedstab".

5. Brændemærke var i Fdg. 4. Okt. 1833 ophævet ifølge Fdg. 18. Dec. 1767, og helt var det afskaffet ved Fdg. 11. April 1840.

6. Kagstrygning blev betydelig indskrænket men ikke ophævet ved Fdg. 11. April 1840.

7. Mutilerende Straffe ophævedes og erstattedes med andre ved Fdg. 4. Okt. 1833, 11. og 15. April 1840.

8. Pinlige Livsstraffe var ophævet ved Fdg. 4. Okt. 1833, der

ligesom Fdg. 11. April 1840 havde indskrænket Livsstrafs Anvendelse betydeligt.

9. Afsoning af Bøder og visse andre Pengeforpligtelser var reguleret ved Fdg. 16. November 1836. De ældre Bestemmelser havde navnlig været strænge mod Personer, der henregnedes til Almuestanden, da de ved Afsoning af over 30 Rdl. skulde have offentligt Arbejde i lang Tid; i Almindelighed omsattes dette dog ved særlig Bestemmelse til Fængsel paa Vand og Brød.

De vigtigste af de udgivne Anordninger var de tre af Datoerne 4. Okt. 1833, 11. og 15. April 1840. „Skønt der saaledes ikke er udrettet lidet til Forbedring i Straffelovgivningen," fortsætter Ørsted, „staar der dog meget tilbage.

Livsstraf finder endnu Sted for adskillige Forbrydelser, som efter rigtige Grundsætninger enten aldeles ikke eller dog kun under visse Bestemmelser egner sig hertil saaledes nogle Artikler i 6-4, 6-13-13, 14, 15, 23 og 25, 6-13-16, 6-19-1. Ogsaa med Hensyn til Æresstraffen turde Lovgivningen behøve megen Reform. Det samme er Tilfældet med Frihedsstraffene.

Saavel i de Straffeanstalter, hvori de større Forbrydere hensættes, som i de Fængsler, hvor mindre betydelige Forbrydelser eller, om man vil benytte et Udtryk, som dog ingen bestemt Grænse antyder, Forseelser afsones, kunde man ønske en forbedret Indretning, der ikke vilde blive uden Indflydelse paa Straffeloven selv.

Hvad de enkelte Klasser af Forbrydelser angaar, da er der flere tilbage, der kunde behøve en ny Bearbejdelse. Dertil hører Statsforbrydelserne, der frembyder ikke faa Vanskeligheder med Hensyn til de forskellige derunder hørende Forbrydelsers rette Begrænsning og Straffens forholdsmæssige Bestemmelse. Endvidere behøver Lovgivningen om Løsagtighedsforseelserne en total Forandring. Som allerede tildels berørt indeholder de adskillige særdeles haarde endnu uophævede Straffebestemmelser, hvilke medfører et saa meget mere fremtrædende Misforhold, som de øvrige simple Løsagtighedsforseelser nu er aldeles udenfor Straffeloven [Pl. 12. Juni 1812 om Lejermaalsbøders Ophævelse]. Ikke mindre Trang turde der være til en ny Lovgivning om Injurier saavel med Hensyn til Bestemmelsen af Grundbegrebet som Klassifikationen af de forskellige til denne Art af Forbrydelser henførte Tilfælde og de Straffebestemmelser, som dertil benyttes. En tilfredsstillende Be-

handling af denne Materie turde høre til de meget væsentlige Opgaver, der ogsaa kun med lidet Held synes at være løst selv i de bedste nyere Love. Ligeledes kunde vistnok Lovgivningen om Fostermord og Barnefødsel i Dølgsmaal trænge til Reform.

Endelig staar den saare vigtige Opgave tilbage hensigtsmæssigen at bearbejde den almindelige og indledende Del af Straffeloven, der har at afhandle Udstrækningen af Straffelovens Virkekreds, at give almindelige Regler om de forskellige Forbrydelser, disses Fuldbyrdelse og retlige Følger, om Betingelserne for Tilregneligheden, om Forsæt og Uagtsomhed, om Forbrydelsers Fuldendelse og Attentater, om de forskellige Arter af Deltagelse i en Forbrydelse, om de skærpende og formildende Omstændigheders Indflydelse paa Straffens Udmaaling, om Strafskyldens Ophør og flere Forbrydelserne i Almindelighed vedkommende Genstande."

Hermed havde Ørsted oprullet Programmet for Fremtidens Arbejde. Han naaede altsaa ikke at række hjælpende Haand ved Udførelsen deraf, men de fire „systematiske" Love af 4. Oktober 1833, 11. og 15. April 1840 og 26. Marts 1841, som er blevet knyttet til hans Navn, og som i det følgende skal gennemgaas, kom i omarbejdet Skikkelse til at udgøre Hovedparten af den nye almindelige borgerlige Straffelovs specielle Bestemmelser. Efterat Reformeringen i lang Tid havde indskrænket sig til en forsigtig fremadskridende Lovgivning om Strafarterne, kom der omsider i de nævnte Lovarbejder nye Regler baade om vedkommende Forbrydelsers Gerningsindhold og om deres strafferetlige Behandling.

Frederik VI og Christian VIII, der fik sig de vedkommende Lovforslag forelagt i Gehejmestatsraadet med det samlede Kancellis derunder Generalprokurørens udførlig kommenterende Forestilling, var Lovgiverne og var det ikke blot af Navn. Deres Resolutioner kunde meget vel gaa ud paa Ændringer i Forslagene, baade reelle og formelle. Hvis Forslagene skulde til Provinsialstændernes Betænkning, blev der Tale om to saadanne Forelæggelser for Kongen før og efter Foretagelsen af dette Skridt. Grundlaget for Lovforslaget var det af Generalprokurøren — og der er ikke Tegn til, at Ørsted herved har benyttet sig af nogen Medhjælper — udarbejdede Udkast. Ved et af de her behandlede Lovarbejder blev Udkastet derpaa gennemgaaet af Højesteret, ved to af de andre af en

nedsat Kommission af Jurister fra Retsplejens forskellige Grene, og tillige blev de og eventuelt, hvad der kom frem fra de nævnte Raadgivere eller Provinsialstænderne, gjort til Genstand for skriftlig Drøftelse indenfor Kancellikollegiet endende med Afstemning. Flertallet var da førende ved Forestillingens Affattelse, men denne kunde godt optage Meddelelse om indtagne Særstandpunkter til Valg for Kongen. Det følger af sig selv, at Bevidstheden om, at Udkastet paa sin Vej mod Lovskraften skulde passere dels disse forskellige Medarbejdere dels den besluttende Lovgiver, kunde tænkes at bestemme Lovforfatteren til paa Forhaand med Afkald paa det efter hans Opfattelse mest ønskelige at holde sig til det antagelig opnaaelige og gennemførlige. Dette behøver han ikke at betro andre; i et enkelt Tilfælde, Forslaget om Dødsstraf for Drab som Følge af overlagt Vold, har Ørsted indrømmet det. Men han har den Fordel i sin Betænkning at kunne udbrede sig over Emnet efter Ønske og der at føre alle sine Grunde i Marken. Overfor en Mand af Ørsteds Kyndighed og Modenhed og ikke mindst med hans Arbejdsevne var det helt rigtigt, at han blev Eneforfatter. Langsomheden, der har været dræbende ved saa megen Lovforberedelse, blev derved lykkelig holdt borte, og de Omdannelser, hans Udkast modtog, var meget sjældent af egentlig indgribende Art og bredte sig ikke til større Partier.

Visse almindelige Træk træder frem, naar man betragter de Lovarbejder, for hvis Enkeltheder de følgende Afsnit vil bringe Redegørelsen. Synspunkterne herfor kan kun vindes ved at se tilbage paa den ældre Ret.

I Landskabslovenes Strafferet hævdede Domstolene ikke nogen egentlig Selvstændighed for deres straffende Virksomhed i Forhold til Loven. Naar der til Tinge var foregaaet visse Edsaflæggelser, visse Udsagn af Nævn og andre Bevishandlinger, havde Loven Afgørelsen paa rede Haand. Det stod da kun til Domstolen at forkynde, at Lovens Følge nu traadte i Virksomhed paa det Grundlag, som var gjort vitterligt for Dommerne. Gaar vi fire, fem hundrede Aar længere frem i Tiden til D. L., er Billedet endnu i alt væsentligt det samme. Her og der i Lovens 6. Bog saaledes i Kap. 4, 5, 7, 8 og 9 forekommer der vel enkelte Artikler, der ikke lægger det helt fast, hvorledes den strafferetlige Følge af Gerningen skal være, men lader et Valg mellem forskellige Straffemidler bero

„paa Sagens Beskaffenhed", „saa som Forseelsen er til" o. l., men i det aldeles overvejende Antal Tilfælde er der ikke Tale om Alternativer. Den strafbare Handling er opfattet abstrakt i sine forskellige relevante Momenter. Naar disse fylder Lovens Maal, bliver denne aktuel i den enkle Skikkelse, den har. Stillingen er ganske den samme endnu hundrede Aar frem i Tiden, men i Fdg. 20. Februar 1789, der som omtalt var fremgaaet af særlig kyndige Mænds Reformforslag, bryder et andet System igennem. Ikke blot trængte denne Fdg. Anvendelsen af Brændemærke og Kagstrygning tilbage, dog uden at lade disse Legemsstraffe ophøre, men ved simpelt Tyveri, 1. og 2. Gang begaaet, og ligeledes ved 1. og 2. Gang begaaet Forbrydelse af Hælere og Tyvsmedvidere samt ved gentaget Tyveri af Børn mellem 10 og 15 Aar var Frihedsstraffen ikke længere umiddelbart lovbestemt, hvorimod Lovgiveren havde overladt en vis Udmaaling deraf til Domstolene ved at foreskrive dem en Ramme for deres Valg af den konkrete Straf. Disse Rammer for Tugthusstraffen var i de nævnte Tilfælde henholdsvis 2 Maaneder til 2 Aar, 3 til 5 Aar, 1 Maaned til 1 Aar, 2 Maaneder til 2 Aar og 2 Maaneder til 2 Aar, altsaa ikke særlig vide; hertil kom tildels Valg mellem Tugthus, Rasphus og Fæstning som Straffested. Reglen om Straffen for Tyveri var ledsaget af en Forskrift om de Omstændigheder, „der fornemmelig bør komme i Betragtning til at bestemme den fornævnte Strafs Grad" nemlig Forbryderens Alder, Opdragelse, foregaaende Levned, iværende Forfatning, Gerningens Anledning, det stjaalnes Værdi især med Hensigt til den forurettedes Vilkaar og endelig om Forbryderen under samme Sag findes at have gjort sig skyldig i flere Tyverier, eller han har bestjaalet den, hos hvilken han tjener. Allerede indenfor Tyverilovskommissionen havde altsaa Udmaalingsprincipet sejret, og i Kommissionen om Strafferettens Grundsætninger deklareredes det som en vigtig Grundsætning for al Strafferet at opnaa Forholdsmæssighed mellem Forbrydelse og Straf, og de Straffe, der foresloges, forudsatte en Udmaaling. Erkendelsen af, at der bestaar væsentlig strafferetlig Forskel paa Forbrydelserne, ikke blot eftersom de retter sig mod forskellige Retsgoder, men ogsaa efter de forskellige Omstændigheder, hvorunder de i den Form, der iøvrigt gør dem egnede til at sammenfattes under samme Regel, angriber et vist Retsgode, hører til de vigtigste i Strafferettens Historie. Kun

ved Hjælp af Domstolene kunde Lovgivningerne realisere denne Erkendelse, og den mistænksomme Afhængighed, hvori det ældre System havde holdt Retterne, saa at der ikke kunde blive Plads for nogen „Vilkaarlighed" fra deres Side, maatte derfor opgives. En Del af Statsmagten maatte med andre Ord delegeres til Domstolene. At Ørsted fuldtud delte denne Erkendelse, er en Selvfølge. Hans store Afhandling i Eunomia, 2. Del 1817, om Grundreglerne for Straffelovgivningen er en eneste Gennemgang af alle de Momenter, der bør have Indflydelse paa Strafbarheden, og han drager deraf S. 374 (Strafferetlige Skrifter i Udvalg I Side 293) følgende Konklusion: „Med Undtagelse af de Forbrydelser, som har en saadan Størrelse, at de altid egner dem til Dødsstraf eller evigt Frihedstab, vil derfor en hensigtsmæssig Straffelovgivning ikke let faa Lejlighed til at fastsætte en absolut Straf, som uden Hensyn til Forbrydelsens individuelle Skikkelse skulde anvendes ... Den Lovgiver, der altid vilde binde Domstolene til nøjagtig bestemte Straffe for derved at undgaa al Dommer-Vilkaarlighed, vilde misforstaa sit Kald. Thi det vilde være med Flid at bestemme Straffe, om hvilke det forudsaas, at de ofte vilde være uforholdsmæssige, for at sikre sig mod den Ulempe, at Dommeren, naar noget blev ham overladt, muligen ikke vilde ramme det rette Forhold. Paa den anden Side kan en velindrettet Straffelovgivning ikke heller indeholde absolut ulovbestemte Straffe ejheller give Dommeren frit Valg mellem højst forskellige Straffegrader. Naar Lovgiveren med behørig Overskuelse og Anstrængelse opsøger alle de Omstændigheder, som paa en Maade, der lader sig opløse i almindelige Begreber, forandrer Graden i den paagældendes Strafskyld, vil han være i Stand til, med Hensyn paa hver Hovedgrad af Forbrydelsen, at fastsætte saadanne Grænser for den højeste og den ringeste Straf, Dommeren kan tilkende, at dennes Vilkaarlighed ikke faar et altfor stort Spillerum, i Særdeleshed da de Omstændigheder, hvorpaa det ved Straffegradens nærmere Bestemmelse kommer an, dog i Loven maa være betegnet saaledes, at Dommeren aldrig kan blive tvivlraadig mellem de højste og de ringeste Straffegrader, som indbefattes i Lovbestemmelsen, men blot mellem Grader, der ligger nær ved hinanden." Grundsætningen om Straffens Udmaaling ved Domstolene indenfor en lovbestemt Ramme maatte vel siges at være trængt igennem siden Fdg. 20. Februar 1789,

se saaledes Trykkefrihedsfdg. 27. September 1799 §§ 2—5 og Fdg. 24. September 1824 og 30. Marts 1827 om Ophævelse henholdsvis af Boslods Forbrydelse m. v. og af Landsforvisningsstraffen. Men da Reformeringen saa længe havde staaet i Stampe, var det en meget iøjnefaldende Overgang, der foregik, da de Ørstedske Straffelove paa flere af de vigtigste strafferetlige Omraader afskaffede de umiddelbart lovbestemte Straffe. For Domstolene vil denne Overgang have været mærkbar, og i Erkendelse heraf er der i stort Omfang knyttet Forskrifter om Anvendelsen til de forskellige Strafferammer, ligesom den hyppige Indføjelse af Ordene „efter Omstændighederne" eller „efter Sagens Beskaffenhed", hvor senere Straffelove har anset dette overflødigt, viser, at der blev gaaet over til en ny Retstilstand.

Naar de ældre Straffelove havde kunnet klare sig igennem med de umiddelbart lovbestemte Straffe, og naar disse havde kunnet blive staaende, efter at Anskuelser og Sæder var forandret, saa at der i hvert Fald var Afsky for Brug af lemlæstende Straffe, var det som foran berørt, fordi man i vidt Omfang regnede med, at Dommeren egentlig kun — til Beskæmmelse for Forbryderen og Afsky og Skræk for andre — skulde udtale, hvad der af ham var forskyldt efter Loven. Hvad der aktuelt skulde udstaas af Straf, var det imidlertid forbeholdt Kongen at sige enten straks eller en Tid efter Afsoningens Paabegyndelse. Retshistorien lærer, at Brud paa Troskabs- og Lydighedspligten overfor den middelalderlige Konge egentlig medførte Forbrydelse af baade Liv og Gods, men at dette omdannedes til Anerkendelsen af en arbitrær Straffemyndighed for Kongen, der sædvanligvis nøjedes med ringere Straf. En filosofisk Anskuelse, for hvilken Ørsted i sin Bog fra 1801 om Trykkefriheden havde ytret Sympati, gik ud paa, at den, der bryder Borgerforeningen, egentlig ifølge den strænge Ret taber alle sine Rettigheder og kvalificerer sig til fuldkommen vilkaarlig Behandling, hvorfor han ikke kan klage over det Strafonde, Staten bestemmer for ham. Ud fra en saadan Tankegang faldt det naturligt at lade Loven fremsætte en meget stræng Straffetrusel, selv om det ikke regnedes for sandsynligt, at den vilde blive sat i Værk. Overtrædelsen bevirkede, at vedkommende mistede „al kongelig Hyldest og Naade" (D. L.s Fortale). Ved en Del af Straffebestemmelserne fra D. L. havde det, da de Ørstedske Straffelove kom, været givet,

at de ikke skulde bruges, ved andre at det kun skulde ske i meget grove Tilfælde og saaledes videre i nedadgaaende Række. Forsaavidt Haandhævelsen arbejder efter Benaadningssystemet, er Domstolenes strafudmaalende Frihed fortrængt og omdannet til det Hverv at deklarere Lovens Rigeur som Modsætning til den kongelige Naade. Benaadningssystemet er nu som bekendt ikke en Ejendommelighed for det enevældige Styresæt, men bekræftet i Grundloven, (i Anvendelsen er der iøvrigt endnu et royalistisk Islæt, naar Benaadninger knyttes til Festdage i Kongehuset), men moderne Strafferet gaar ud paa at sætte Domstolene i Stand til at bestemme Straffesanktionen efter alle ved Dommens Afsigelse foreliggende Omstændigheder, saa at Benaadningens Omraade væsentlig kun bliver Hensyntagen til de senere indtrædende. I Sammenhæng hermed holdes Rammerne lavere. Der mindes imidlertid om Systemet paa dette Sted, fordi de Ørstedske Straffelove næppe endnu kan siges at være udenfor de Anskuelsers Herredømme, for hvilke Benaadningen staar som et naturligt Korrektiv til selve Straffeloven, sammenhængende med at Straffen er sat højt baade i sit Maksimum og sit Minimum, fordi den ved Forbrydelsen viste Ulydighed er et alvorligt Brud paa Kongens Vilje. Flere Udtalelser i det følgende vil nærmere belyse dette Forhold.

I Forbindelse hermed staar den landsfaderlige Tone, der af og til kommer frem i Reglernes Affattelse. Ganske vist blev det i Stændertiden ved den endelige Affattelse fjernet, naar Ørsted i sit Udkast havde skrevet „Vi" og „denne Vor Anordning" i Stedet for Kongen „og denne Anordning", hvilken personlig Sprogbrug svarede til den ældre Tids, men ikke sjældent rummer Reglernes Affattelse motiverende og moraliserende Vendinger, der fører Tanken hen paa den personlige Lovgiver. Eksempelvis kan anføres af Fdg. 11. April 1840: § 30 om undtaget Tyveri, § 46 om Bedragen i Spil, § 50 om undtaget Bedrageri, § 53 om Assurancesvig (det skammelige og fordærvelige i at misbruge saadanne velgørende Indretninger til egennyttige Hensigters Opnaaelse), § 54 (har vist en saa høj Grad af Uredelighed), af Fdg. 15. April 1840: § 2 (Straffens nærmere Bestemmelse), § 3 (hvis denne Udaad virkelig maatte have haft den Følge ... denne ondskabsfulde Hensigt), af Fdg. 26. Marts 1841: § 4 (den større eller mindre Grad af

Ondskab) og § 14 (sin Fremfusenhed og grove Ligegyldighed for sine Medborgeres Velfærd).

Kongen og hans Raadgivere havde erkendt, at Straffelovgivningen i vid Udstrækning trængte til Fornyelse, men fordi de gamle Regler stod for Fald, var de ikke udelukket fra at øve Indflydelse paa det nye, der skulde sættes i Stedet. At fastsætte det passende Straffekvantum for en given Forbrydelse er overhovedet noget, der ikke kan gøres helt forudsætningsløst. Selv om Forfatteren af den nye Lov i sit Grundsyn var stemt for større Mildhed, vilde den Omstændighed, at der for en given Forbrydelse f. Eks. Børns Vold mod Forældre bestod et meget strængt men ogsaa meget gammelt Straffebud, gøre, at Mildheden i hans Forslag maaske kun kunde karakteriseres paa denne Maade, naar det saas i Forhold til den bestaaende Ret. Et for stort Spring nedad vil virke opskræmmende paa dem, hvis Rettigheder derved synes dem at blive prisgivet en nedbrydende Tendens. Lovforfatteren kan da ikke lade sin egen Følelse raade, men maa tage Hensyn til, hvorledes Forandringen vil blive opfattet i Befolkningen og — naturligvis — af Kongen. Paa samme Maade maatte den Klassifikation af Forbrydelserne og deres Underarter, der forefandtes, have en vis Evne til at gøre sig gældende ogsaa under den nye Ordning. Bevidst eller ubevidst maatte der altsaa gøre sig en betydelig Konservatisme gældende, og til Forstaaelse af de nye Regler maa der stedse ses hen til de ældre.

Ved at overlade Domstolene en vis Udmaalingsfrihed havde Lovgiveren maattet opgive noget af sin Eneraaden over, hvorledes der skulde straffes. Men gennem sin Normering af Domstolenes Virksomhed bestræbte han sig for at bevare saa meget som mulig af denne Raaden. For det første ledsages Strafferammerne af udførlige Foreskrifter om, efter hvilke Hensyn Domstolene vil have at bevæge sig i opadgaaende eller nedadgaaende Retning indenfor Rammen. Men dernæst er der Tilbøjelighed til at dele Stoffet ud i mange Forbrydelsesgrupper, der altsaa hver faar deres særskilt fastsatte Ramme, hvorved det sikres, at det Moment — i Reglen et skærpende — som Rammen er bygget over, behandles med den Agtpaagivenhed, som Lovgiveren ønsker. Det samme Forhold kommer igen, naar der indenfor samme Paragraf afsættes forskellige Rammer, hvorved der udskilles en Normalstraf, der

under visse angivne Omstændigheder kan hæves eller sænkes. Eller der er mere almindelig holdte skærpende Direktiver for Strafudmaalingen som Fdg. 15. April 1840 § 10 og An. 4. Oktober 1833 § 23. Interne Udtalelser fra Kancelliets Medlemmer viser, at man ser det som Opgaven at opretholde den strænge Tendens, idet man befrygter, at Domstolene i Løbet af nogen Tid skal give efter for en Tendens til Overbærenhed. Navnlig Anordn. 4. Okt. 1833 betød jo en ganske uvant kraftig Indskriden overfor de deri omhandlede Overtrædelser. Det kan iøvrigt forekomme mærkeligt, at man ikke fandt at have tilstrækkelig Garanti i Appeladgangen til Højesteret, der benyttedes i saa stor Udstrækning.

II. FORELØBIG OVERSIGT OVER DE ENKELTE STRAFFELOVE

For at trænge ind i Ørsteds Ydelse som Lovforfatter maa der redegøres for hans Udkast til de fire Forordningers Tekst, der indeholder hans legislative Tanker i den Skikkelse, hvori han kunde ønske dem gennemført. Redegørelse for de Indflydelser fra forskellig Side, der eventuelt modificerede Gennemførelsen, har selvsagt ogsaa deres Interesse, især hvis de optræder paa en ensartet Maade, der tjener til at belyse Karaktertræk i Ørsteds Indsats. I Tilslutning til de allerede fremsatte Synspunkter, der kan gælde alle Lovene, skal der for at lette Oversigten fortsættes med orienterende Bemærkninger vedrørende hvert enkelt Lovarbejde derunder altsaa ogsaa i Korthed om de Indflydelser, der virkede med.

Udarbejdelsen af Udkastet til *Anordning 4. Oktober 1833* om Forbrydelser mod Legeme og Frihed ligger ret længe forud for de senere tilsluttende Arbejder, eftersom det allerede er dateret 9. Juni 1826. Initiativet var Ørsteds som nylig tiltrædende Generalprokurør. Højesterets Erklæring over Udkastet indhentedes og forelaa 2 Aar senere, saaledes at fulde 5 Aar medgik til Kancelliets efterfølgende Overvejelser, et tydeligt Fingerpeg om, hvilket Tempo de tre andre Lovarbejder vilde have holdt, om disse overhovedet var blevet taget op uden den fremskyndende Faktor, der laa i Stænderinstitutionen. Det var ved dem Stænderne, der gav Stødet, og Nødvendigheden af at faa Forslagene færdige til Stændersamlingerne tvang Kancelliet til at fremskynde sin Drøftelse. I Betragtning af den Hurtighed, hvormed Generalprokurøren hver Gang gjorde sin Del af Arbejdet færdig, er der Grund til at tro, at han med Glæde har hilst Stændernes Optræden, der gav ham Lejlighed til at løse denne Del af sin Livsopgave. Det kan vel endda tænkes, at han har staaet bag Advokat Salicath, da denne hans Beundrer, hvem han i hvert Fald

senere stod nær, i Roskilde Stænders første Forsamling startede en Petition om ny Tyvslovgivning m. v.

Lovgivningstilstanden paa den kommende Anordnings Omraade frembød et broget Skue ved sin Blanding af Bøderegler fra den ældre Middelalder og Renæssance- og Baroktidens Straffe paa Liv og Lemmer eller i Bremerholms Jern paa Livstid. Ikke mindst ved de førstes Utilstrækkelighed og Usikkerhed dvæler Ørsted i den Del af Betænkningen, der begrunder Nødvendigheden af en ny Lovgivning. Litterært havde han behandlet Manddrabsforbrydelsen i sin store Afhandling i Eunomia, 3. Del 1819 (Strafferetlige Skrifter i Udvalg II. S. 292), men det egentlige Emne for Anordningen skulde være Legemsbeskadigelserne. Manddrabsforbrydelsen, der iøvrigt er opfattet som en Legemsbeskadigelse med Død som Følge, er kun medtaget for at give Lovens Emne naturlig Afrunding. Om Legemsbeskadigelserne som Forbrydelsesgruppe havde han ikke skrevet. Et kriminalistisk Særkende for denne Gruppe turde det være, at det subjektive er saa vanskeligt at fæstne i dets Forhold til det objektive. Hensynet til den fornærmede kræver Vægten lagt paa den ham tilføjede Molest, Hensynet til Voldsmanden, at Forholdet mellem Skaden og hans Overlæg, Forsæt eller Uagtsomhed — altsaa om det subjektive dækker hele Skaden eller kun en Del af den — bliver prøvet som Grundlag for hans Skyld. Men denne Prøvelse er uhyre usikker, i mange Tilfælde umulig. En Haandhævelse, der vil være effektiv, føres da til at lægge megen Vægt paa den faktiske Skadetilføjelse, idet den i Virkeligheden bygger paa Formodningen om en tilstrækkelig dækkende subjektiv Skyld. Det høje Minimum af 2 Aar i Ørsteds første Udkast angaaende grov Legemsbeskadigelse, der er Følge af forsætligt Angreb af ringe Omfang, kan næppe opfattes anderledes end en saadan Betoning af det objektive. Normalt vil der ganske vist ogsaa i disse Tilfælde foreligge grov Uagtsomhed med Hensyn til Følgen, og i Forhold til Straffen efter D. L. 6-7-1 (Fæstningsarbejde paa Livstid eller Fredløshed omsat til Strafarbejde i mindst 8 Aar) bragte Anordn.s § 2 allerede med nævnte Minimum en klækkelig Nedsættelse, som det var tiltalende at blive staaende ved.

Udgangspunkt for hele Behandlingen er den objektive Tredeling af Legemsbeskadigelserne efter disses Størrelse, saaledes at kun de to yderste Grupper beskrives positivt, medens Mellemklassen er

negativt karakteriseret. Da ogsaa andre Momenter end Skadens Størrelse spiller ind ved Strafudmaalingen, kommer Rammerne for øverste og mellemste Gruppe til at skære hinanden. For at bevare Lovens Kontrol med dens Anvendelse ved Domstolene er iøvrigt Rammen for Mellemgruppen delt i to med et Minimum for den højere paa 4 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød. I Beskrivelsen af de grove Legemsbeskadigelser er Udtrykkene i den tilsvarende gamle Regel om Afhug i 6-7-1 paa en smidig Maade bragt i Anvendelse. Disse Strafferammer, der kun forudsætter Forsæt til Angreb af ringeste Orden, er imidlertid Udgangspunktet for nye Rammer knyttet til objektive og subjektive Momenter. Det er klart, at Lovgiveren ad denne Vej bevarer Kontrol med Lovens Anvendelse i større Omfang, end om kun de nævnte fire Rammer havde været anvist Domstolene. Ved at se Anordningen i Forhold til D. L. er det endvidere kendeligt, at hele denne Udbygning tager Tilslutning til forskellige Bestemmelser i Landsloven, hvori disse Momenter ganske vist var af en meget ringere Vægt og Betydning. Medens der i Slagsmaalstilfælde hjemles en rundelig Nedsættelse, gives der Anvisning paa skærpende Strafferammer [1]) for Brug af et for den angrebnes Liv eller Sundhed farligt Redskab under forsætligt Angreb, [2]) for Tilstedeværelsen af Overlæg og sidestillet hermed [3]) ved Angreb paa sagesløs Person, [4]) for Brug af farligt Redskab under overlagt Angreb og [5]) for fleres Deltagelse under overlagt Angreb.

Medens det Tilfælde, at nogen formedelst et forsætligt Legemsangreb af ringe Omfang sætter Livet til — modsat 6-6-1, der herfor hjemlede Livsstraf — efter § 2 stemmende med Udkastet kun straffedes med tidsbestemt Straf, var det ved § 10 Ørsteds oprindelige Plan at beholde Lovbogens Livsstraf ved det *overlagte* Legemsangreb med dødelig Følge. Overfor stærke Modforestillinger gik han dog den Mellemvej at gøre Livsstraffen betinget af Følgens Forudselighed. Manddrab var som nævnt ikke Anordningens egentlige Emne, men den bragte dog her nogle savnede Reformer ved at gøre Ende paa de senere end ved D. L. hjemlede pinlige Dødsstraffe og ligeledes paa de mest inhumane af Forskrifterne i Fdg. 18. Dec. 1767 om Livstidsstraf for de Mordere, der af Livslede ønsker Dødsstraf. Derimod fandtes det ikke hensigtsmæssigt at røre ved D. L.s Regler om kvalificeret Dødsstraf for Majestætsfor-

brydelse. Hvad Fdg. 18. Dec. 1767 angaar, blev den altsaa bestaaende som en Undtagelse, og Betænkningen røber ingen Lyst til at se den afskaffet. Endnu kunde Dødsstraffens Fuldbyrdelse kvalificeres ved den henrettedes Henlægning paa Stejle og Hjul efter 6-9-14 (Stimandsfærd etc.), og ved forsætlige Drab, indledet med et overlagt Angreb, kvalificeredes den efter 6-9-1 ved at sætte den henrettedes Hoved paa en Stage.

Det i sit Udgangspunkt saa objektivt betonede System for Legemsbeskadigelserne suppleres med særskilte Regler om Straffen, naar Forsættet dækker den indtraadte objektive Skade udover dennes ringeste strafbare Omraade, eller naar Forsættet har manifesteret sig som blot Forsøg eventuelt forbundet med en vis fuldbyrdet Skade af ringere Orden. Det indskærpes altid at tage Gentagelse i Betragtning til Skærpelse; til dette Formaal kan Strafferammen forhøjes til det halve.

Naar Anordn. gaar over til at omhandle Forbrydelsens Udøvelse paa Steder, der staar under særdeles offentlig Varetægt, mod Embedsmænd, mod fremmede Gesandter og i Kongens Paasyn, erindres, at den maa ses som en Rekonstruktion af de gældende Regler og iøvrigt ikke bandtes af systematiske Hensyn. Paa den anden Side strækkes dog Værnet, der her ydes visse Personer, ikke til et Værn mod Trusler og haanlig Behandling. I Forbindelse med nye lempende Regler om Vold af Børn mod Forældre fornys ogsaa Lovbogens Regler om andre Fornærmelser af Børn mod Forældre. Det var Anordningens Plan at afhjælpe det utilstrækkelige Værn for den personlige Frihed. Dette, der iøvrigt sker ved Henvisning til Straffene om Vold, medfører ikke, at der tillige rejses et Værn for Handlefriheden. Medens Fdg. 20. Febr. 1789 havde givet nedsat Straf til Medvidere, omfattende psykologisk meddelagtige og de i Forberedelsen delagtige, kommer paa Anordningens Omraade kun de sidstnævnte til at nyde godt af en saadan; de andre staar sammen og under Gerningsmandens Strafferamme principalt uden Nedsættelse. Der anordnes Straf for uagtsom Forvoldelse af Død eller grov Legemsbeskadigelse og Erstatning for al uagtsom Legemsskade. Paatalereglerne i § 30 aabner for Lempelser i Anvendelsen af de officielle Strafferegler paa en Maade, der minder om Benaadningssystemets Bestaaen jævnsides med disse.

Opgaven, Generalprokurøren havde stillet sig, at rejse et sandt

Lovens Værn for Borgernes Legeme og Frihed var da løst af ham, og Værnet var blevet saa virksomt som ønskeligt. Han havde efter sine egne Ord været klar over Vanskeligheden ved at holde den rette Grænse mellem Hensynet til „den virkelige Retfærdighed og Forholdsmæssighed i Afstraffelsen" og Formaalet at „ordne alt ved nøjagtige og afgrænsede Forskrifter". Det var jo Domstolene, der havde at gøre med de konkrete Retstilfælde med alle disses Omstændigheder, og som altsaa skulde finde frem til Retfærdigheden og Forholdsmæssigheden i Afgørelsen. Heroverfor stod Trangen til at give nøjagtig afgrænsede Forskrifter, hvori Ørsted selv — og Eftertiden i højere Grad — ser en Vanskelighed, fordi den, da disse Forskrifter bygges over skærpende Omstændigheder, fremmer Strænghedstendensen i Loven. Men at beholde Haand i Hanke med Domstolenes Praksis var for Ørsted og Kancelliet en vigtig Sag. Ørsteds Standpunkt hertil kommer til Udtryk i nedenstaaende Udvikling, der vistnok var rettet mod den Deputerede Bentzens Ønsker om individuel Hensyntagen i formildende Retning ved Anordn. § 2. „Vistnok lader der sig tænke saadanne særegne Tilfælde, hvori selv de mildere Straffegrader, Udkastet hjemler, blev saa strænge, at Følelsen kunde fordre en større Mildhed. Men jeg tror ikke, at Straffelovene kan rette deres Bestemmelser efter saadanne sjældne individuelle Forviklinger, thi disse lader sig ikke opfatte ved almindelige Begreber, og sætter man for deres Skyld et meget ringe Straffeminimum, saa bliver det i Anvendelsen ingenlunde indskrænket til slige sjældne Tilfælde, som man ved at indføre hine Minima i Straffeloven har haft for Øje, men det faar en udstrakt Indflydelse paa hele Straffebestemmelsens Anvendelse. Erfaringen har vist, hvad der og let lader sig forklare, at de ringere af de Straffegrader, som Loven sætter for en vis Misgerning, efterhaanden bliver poena ordinaria for samme, og at man sjælden griber enten til den højeste Straffegrad eller til nogen, der kommer den nær. At et Individ i et enkelt Tilfælde kan faa en strængere Straf, end der efter dets individuelle Beskaffenhed kunde synes at svare til dets Skyld, er, saavidt jeg skønner, ingen Uretfærdighed. Der kan ikke med nogen Grund nævnes en bestemt Straffegrad, som efter Retfærdigheds Fordringer skulde svare til en bestemt Grad af Skyld, og det kan saaledes ikke absolut siges, at en vis Grad af Frihedsstraf er for stor en Straf

for en vis Grad af Legemsbeskadigelse. Kun det fordrer Retfærdighed, at Loven, idet den ved kraftige Straffetrusler søger at beskytte Borgernes Rettigheder, tillige lemper Straffeonderne saa meget, som de Rettigheders Beskyttelse, der er Lovens Formaal, tilsteder efter de paagældendes moralske Skyld, hvilket endog er tjenligt med Hensyn til Straffelovenes beskyttende Kraft. Men kommer et Individ under en i sig billig Straffelov til at lide en Straf, der er strængere end den vilde være, dersom det individuelle Tilfælde kunde i sin individuelle Skikkelse været Genstand for Loven, saa maa man da betragte det som et Uheld, ja han vil endog, hvis han virkelig har Samvittighed, tilskrive sin egen Ubesindighed eller hvad det nu er for en Fejl, der har bragt ham til at gøre Brud paa Loven, det Onde, han har paadraget sig, og hvorfor Loven ej kunde befri han uden mærkeligt at svække de Garantier, den skylder Borgersikkerheden. Der kan gives Tilfælde, hvor endog et Drab finder saa megen Undskyldning hos de menneskelige Følelser, at man kunde fristes til det Ønske, at der blev gjort noget for at mildne den Sindslidelse, Gerningen selv og dens ulykkelige Udfald havde paaført Gerningsmanden i Stedet for at forøge hans Ulykke ved Straf. Men man vil dog, at der endog for den, som ved en Handling, der vel i sig men ikke med Hensyn til dens hele uheldige Virkning er forsætlig, har skilt en ved Livet, skal finde en meget alvorlig Straf Sted. Hvorledes kan det da kaldes et Misforhold, naar ogsaa en følelig, skønt i høj Grad ringere Straf anvendes paa den, der ved en aldeles lige Handling paafører en anden et Onde, der betager denne al Livsnydelse og tilintetgør hans Livsvirksomhed?"

Den nærmere Gennemgang af Anordningen vil vise, at de Strafferammer, Ørsted foreslog, ofte, man kan næsten sige som oftest, mødte Indsigelse fra anden Side som altfor strænge; ikke sjældent var det fra Medlemmer af Højesteret men ogsaa fra Kollegerne i Kancelliet, og hyppigt maatte de nedsættes. Ganske vist maa herved erindres, at den Lovgivning, man var vant til, tildels havde holdt den strafferetlige Reaktion i et meget lavt Niveau. Men Forholdet var ogsaa i vidt Omfang det modsatte, at urimelig høje Straffe skulde nedskæres. Allerede som Dommer var Ørsteds Tendens tydelig gaaet i Retning af at hævde de strænge abstrakte Straffeforskrifter, se min Bog Ørsted som Dommer (1928) S. 142

og min Ørstedbiografi (1933) S. 67. Som Forfatter var hans strafferetlige Opfattelse Straffetruselsteorien, og hans Embedsstilling som Generalprokurør maatte nærmest mane ham til Omsorg for, at Statens Straffekrav blev fuldt fyldestgjort. Ved Affattelsen af Fdg. 20. Febr. 1789 om Tyvsstraffene havde hans Forgænger Chr. Colbjørnsen flyttet Omtalen af Ophævelse af Tvigæld og Boslods Fortabelse fra § 1 til Fdg.s Slutning med den Motivering, at enhver Straffelov saa vidt mulig bør skjule Formildelserne for ikke at virke fristende. Hertil vilde det svare ikke at lade Formildelserne være for overvældende store. Ørsted indrømmer med Hensyn til sit strænge Forslag til § 10, se ovenfor, at have regnet med det hos Kongen formentlig gennemførlige, og dette kan i flere Tilfælde have haft Betydning for ham, men det viste sig dog, at Frederik VI fandt hans Forslag om Uagtsomhedsstraffen altfor strængt. I sin Tendens til normativ Uddybning af de skærpende Omstændigheder — i Stedet for at tilstaa Domstolene Udmaalingsfrihed — havde han ogsaa i nogen Grad Højesterets Medlemmer mod sig, men Kancelliet fulgte ham.

Anordningen af 4. Oktober 1833 bevarede Gyldighed i en Menneskealder til almindelig borgerlig Straffelov af 10. Februar 1866, hvori en Del af dens Bestemmelser indgik. Den forløbne Tid havde ikke saa lidt forandret Juristernes Synsmaade, saaledes som det giver sig Udtryk i Straffelovens Motiver, der gør Indvending mod Anordningens mange Særregler og strænge Udmaalingstendens. Paa et Hovedpunkt: Legemsbeskadigelsernes objektive Tredeling fortsættes dog Linien fra Anordningen. Alm. borgerlig Strfl.s § 204 (Lemlæstelse), der svarer til Anord.s § 2, har ganske vist en Ramme fra 8 Maaneder til 12 Aar, medens Anord.s kun gaar fra 8 Maaneder til 4 Aar, men dels kræver § 204 Forsæt til Lemlæstelsen eller, at den har været forudset som en rimelig Følge, dels mangler alm. borgerlig Strfl. ganske de særlige Regler om Overlæg, om Brug af farlige Redskaber under overlagt Angreb, om flere Personers Deltagelse i overlagt Vold og om Gentagelsesvirkning. Offentlige Myndigheder bliver vel særlig beskyttet bl. a. mod personlig Vold, men et til bestemte Steder knyttet Værn opretholdes ikke. Den ubetingede Dødsstraf indskrænkedes til overlagt Manddrab, og kun i 4 Tilfælde fuldbyrdedes endda siden 1866, og

indtil Forræderiloven af 1945 blev virksom, en Dødsdom her i Landet. Det er iøvrigt ikke Hensigten her at gennemgaa, i hvilket Omfang alm. borgerlig Strfl. slog ind paa nye Veje. Som et Modstykke hertil skal endnu kun nævnes, at Lov 11. Maj 1897 for at bekæmpe det saakaldte Bølleuvæsen fandt det nødvendigt at genoptage Anordningens Begreb om Vold mod sagesløs Person — dog uden den i § 6 givne udvidende Definition — for hertil at knytte en Regel om Anvendelse af Tvangsarbejde og om offentlig Paatale.

Da Stænderpetitionen af 1835 gav Stødet til Udarbejdelse af *Forordningen af 11. April 1840* om Tyveri m. fl. Forbrydelser, stilledes der Ørsted en Opgave, han var vel forberedt til at løse. I 1809 havde han skrevet sin store Afhandling Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyveri, der ogsaa indeholdt legislative Betragtninger, og i 1814 havde han — hvad næppe hidtil har været bekendt — udarbejdet et fuldstændigt Udkast angaaende Tyveri og beslægtede Forbrydelser. En til Revision heraf nedsat Kommission var endnu af Navn siddende, skønt Sagen var gaaet i Staa. Han var derfor i Stand til at gøre sig færdig i Løbet af et Aar, og idet Kancelliet ogsaa for sit Vedkommende arbejdede under Trykket af at komme til Ende inden Stændermøderne i 1838, lykkedes det at gennemføre det anselige Lovværk i forholdsvis kort Tid. Den noget brede ligesom docerende Form, der er over hans Udkast, hænger maaske sammen med dets hurtige Tilbliven. Det blev gennemgaaet af en Kommission paa 7 Medlemmer sammen med ham.

Takket være Fdg. 20. Febr. 1789 befandt Lovgivningen om Tyvsstraffen sig ikke i samme Tilstand som paa Lovbogens Tid. Ringe Tyveri (ikke over 20 Lod Sølv lig 10 Rdl.) 4. Gang begaaet og stort Tyveri 2. Gang begaaet straffedes efter Lovbogen med Kagstrygning, Brændemærke paa Panden og livsvarigt Arbejde i Jern. Brød nogen ud derfra og stjal paany, straffedes han med Galgen. Kagstrygning og Tyvsmærke paa Panden var Straffen for 3. Gangs ringe Tyveri og 1. Gangs stort. Kagstrygning og Brændemærke paa Ryggen anvendtes for 2. Gangs ringe Tyveri, og 1. Gang var Straffen herfor at miste sin Hud ved Piskning inden lukte Døre. Hertil kom Pengestraffene Tvigæld (dobbelt af det stjaalne) til Bestjaalne og Bosloddens Fortabelse til Kongen. Forordninger mellem D. L.

og 1789 gav kvalificeret Straf for visse Tyverier m. v. af særegen Form, men Fdg. 27. April 1771 hævede Dødsstraf for Tyveri. „Højeste Tyvsstraf" var herefter de tre lige nævnte Straffemidler. Saa kom Fdg. 20. Febr. 1789, der ophævede Pengestraffene og Forskellen mellem ringe og stort Tyveri men bevarede den mellem „simpelt Tyveri" og Forordningernes „grove" med højeste Tyvsstraf ansete Tyverier, der dog slap for Brændemærket ved 1. Gang begaaet Forbrydelse. Blev nyt Tyveri begaaet, ogsaa et simpelt, anvendtes det derimod ligesom paa 4. Gang begaaet simpelt Tyveri, hvor ogsaa Kagstrygning anvendtes. Livstidsfængsel og Kagstrygning var herefter Straffen for dette grove Tyveri 1. Gang begaaet, medens simpelt Tyveri, 1., 2. og 3. Gang begaaet, straffedes med stigende Fængselsstraf tilsidst livsvarig. De Tanker, Ørsted tidligere teoretisk og praktisk havde gjort sig til Talsmand for, gik ud paa at opretholde Sondringen mellem det simple og det kvalificerede Tyveri men at anvende en paa det stjaalnes Værdi bygget Plan for Strafudmaalingen, der kunde skabe jævnere Overgange mellem Grupperne og sikre Fasthed i Anvendelsen. Han delte det simple Tyveri i Grupper efter det stjaalnes Værdi — Tyveriets „Materie" modsat dets „Form" — og gav hver Gruppe en Strafferamme med Spillerum ogsaa for andre Udmaalingshensyn. Fra Gruppe til Gruppe er Straffetiden stigende dog i aftagende Grad. I hans Forslag fra 1814 laa Grænsen for højeste Sats, der altsaa kunde anvendes ved 1. Gang begaaet Forbrydelse, helt oppe ved 10 Aar. Tillæg og Fradrag ved Grundskalaen skulde saa kunne gøres af Hensyn til skærpende eller formildende Momenter og kvalificeret Tyveris særlige Form. Den Strafbarhed i Tyveriets Form, som lægger sig for Dagen i Foretagelsen af „Opbrud" af Gemme etc. eller „Indbrud" o. l. i Hus m. v., vilde han anse efter en særskilt Straffesats af et vist Spillerum og dermed forbinde sædvanlig Straf for det eventuelt derved udførte Tyveri. Skønt Betænkningen stadig ytrer en vis Sympati for dette Skalasystem, nøjedes Udkastet med at foreslaa særskilte Straffe for Opbrud og Indbrud — som dog ikke gennemførtes — og i en særskilt § 2 at betone Værdien af det stjaalne som det væsentlige Grundlag for Udmaalingen. De gamle kvalificerede Tyveritilfælde opretholdtes alene med Undtagelse af Tyveri ved Afskæring af Haar af Hestes Manke og Hale, jfr. Fdg. 26. Okt. 1742, hvilket

sidste næppe behøver nogen Forklaring[1]). Listen over disse Tyverier omfattede Kvægtyveri paa Marken, Kirketyveri, Posttyveri, Slotstyveri, Skipperes og Styrmænds Tyveri paa det dem betroede Gods og Tyveri i Anledning af Skibbrud, Ildebrand eller lignende Ulykke. Af disse Kategorier gik de tre første over i alm. borgerlig Straffelov som grove Tyverier ligesom Indbrudstyveriet. Dette havde tidligere været begrænset til det natlige Indbrud, men Fdg. 11. April 1840 udvidede Omraadet til ethvert Tilfælde. Ved Nedsættelse af Straffene for det kvalificerede Tyveri blev dets Forskel fra det simple Tyveri ikke saa overvældende som tidligere, og Straffens absolutte Maal blev modereret paa en hensigtsmæssig Maade.

Der var andre Omraader, hvor Ørsteds Planer ikke gennemførtes. Som Rettesnor for Gentagelsesvirkningen opstillede han saaledes, at det gentagne Tyveri skulde have dobbelt Straf af et 1. Gang begaaet, medmindre det første havde været ganske ubetydeligt; Straffen skulde i hvert Fald være paa 1 Aar og ikke under den 1. Gang idømte. Paa tilsvarende Maade skulde forholdes ved 3., 4. og 5. Gang begaaet Tyveri. Fdg.n gik i Stedet den Vej at opsætte faste Rammer, der kunde naa livsvarigt Arbejde ved 4. Dom, og naar den sidst begaaede Forbrydelse var kvalificeret, allerede ved den 3., samt ved 5. Dom ubetinget. Paa lignende Maade var det med Gentagelsesstraffen for Hæleri og ogsaa med selve Hælerstraffen, som Ørsted vilde sætte i et Brøkdelsforhold til den Straf, Hæleren vilde være ifalden, om han selv havde begaaet Tyveriet, i Forhold til hvilket han ses som efterfølgende medskyldig. Ogsaa hans Forslag om Gentagelsesstraf paa Børn blev væsentlig lempet. Det skønnes, at hans Forslag i disse forskellige Retninger var af en noget teoretisk Natur. Om Medvirken i Tyveri kan mærkes, at der ikke som sket i Fdg. 20. Februar 1789 og Fdg. 4. Okt. 1833 for visse Arter deraf er givet Anvisning paa lavere Straf, men gøres Brug af Strafferammen for Gerningsmanden. Til de givne Lempel-

[1]) Som bemærket i Nord. Tidsskrift for Strafferet, 1945 S. 12 er det næppe rigtigt, naar Ørsted mente, at dette Forhold ved Fdg. 20. Febr. 1789 var gjort til simpelt Tyveri. Samme Grund — at Forholdet aldrig havde været under Dødsstraf — vilde ramme Palætyveri udenfor de kgl. Gemakker til Værdi under 10 Rdl., men Fdg. § 8 gaar ud fra, at saadant Tyveri efter gældende Ret hørte til det kvalificerede, thi udvide disses Rammer vilde den sikkert ikke.

ser overfor unge Mennesker mellem 15 og 18 Aar havde Ørsted ikke været Ophavsmand. For undtaget Tyveri, Besiddelsestyveri og Brugstyveri blev der formuleret nye Regler, og Ran, som D. L. kun havde ramt med Æresstraf, blev sidestillet Tyveri.

Røveriforbrydelsen havde i D. L. haft den Stilling kun at blive omhandlet i en særlig kvalificeret Form som Stimandsfærd, 6-9-12. Det simple Røveri straffedes arbitrært med ringere Straf. Det Begreb herom, som Ørsted tidligere havde udviklet, modtog i hans Samarbejde med Kommissionen den Udvidelse ogsaa at omfatte den tvangsmæssig gennemførte Bortbringelse af Kosterne og fik i denne Skikkelse sin blivende Plads i dansk Strafferet. Naar livsvarigt Strafarbejde var forskyldt, kunde dette suppleres med Kagstrygning. Med Ørsteds Synspunkter, hvorefter Anvendelse af Livsstraf ikke er betinget af Drabsforsæt eller den forurettedes Død, stemmer det, at denne Straf var anvendelig endog som ubetinget, hvis det røveriske Anfald berøvede nogen Livet, eller han mishandledes som i Fdg. 4. Oktober 1833 § 2 omhandlet.

En betydningsfuld strafferetlig Fornyelse bragte Udkastet ved sin Normering af Bedrageriforbrydelsen, der efter Ørsteds Opfattelse bedst egnede sig til at bringes under Lovgivning derved, at en Række strafbare Tilfælde opregnedes. Den Udformning, han gav disse, optoges senere i alm. borgerlig Straffelov. Den almindelige Udvikling i hans Betænkning gaar ud paa, at denne Forbrydelse bør begrænses til de ved Svig gennemførte Angreb paa Ejendomsretten, hvorved den bliver forskellig bl. a. fra Forbrydelsen Falsk. Med denne gav han den dog den Lighed, at Fuldbyrdelsen allerede forelaa, naar Bedrageren fra sin Side havde foretaget sig den skuffende Handling, selv om det ikke var lykkedes ham at fravende nogen noget. Herved vilde der fremkomme en Forskel fra Tyveri, hvor Fuldbyrdelsen kræver Kosternes Tagen i Besiddelse. Efter Kommissionens Henstilling opgaves imidlertid Reglen om den tidlige Placering af Fuldbyrdelsen, som heller ikke senere Ret har optaget. Det tør antages herved at have haft Betydning, at Bedrageri iøvrigt i den strafferetlige Behandling ganske skulde stilles ved Siden af Tyveri. I denne Henseende gik alm. borgerlig Straffelov en anden Vej ved vel at fastsætte samme Normalstraf for Bedrageri og det simple Tyveri men i Stedet for Gentagelsesstraffene at foreskrive en forhøjet Ramme, der ogsaa kunde anvendes under sær-

deles skærpende Omstændigheder. Sidestillingen med Tyveri i Fdg.n var endvidere saaledes at forstaa, at Bedrageristraffen kvalificeredes ligesom Tyveristraffen, naar Forbrydelsen blev begaaet under Omstændigheder svarende til f. Eks. Posttyveri eller Tyveri fra Skibbrudne. Tidligere var man gaaet den Vej at analogisere til Bedrageristraffen fra Fdg. 20. Febr. 1789, medens D. L. kun havde anvendt Tremarksstraf derfor. For forskellige Forhold, der straffedes som Bedrageri eller tildels mildere, saasom Flytning af Skelsten, Svig i Spil og Misbrug af Overtro, falsk Maal og Vægt, falsk Stempel eller Mærke paa Varer og Varefalsk, formedes der i Fdg.n Begrebsbestemmelser, der overgik i alm. borgerlig Straffelov. Endelig formedes der — ved Kommissionens Initiativ — nye Regler om undtaget Bedrageri og svigagtige Handlinger, der ogsaa fik blivende Betydning.

Medens D. L. havde haft en skærpet Straffebestemmelse for Assurancesvig i Søfartsforhold, medtog Fdg.n ogsaa Svig ved Brandforsikring men ikke ved andre Forsikringsformer. Alm. borgerlig Straffelovs § 259 havde ikke Fdg.s udførlige Eksemplifikation, men kunde — efterat Fdg. havde gennemgaaet Emnet — nøjes med at gentage Forbilledets Udtryk „svigagtig Omgang"; dette svarer til, hvad der flere Gang blev Tilfældet. Der fandtes, yngre end D. L., enkelte altfor strænge og meget fragmentariske Strafferegler for Konkursforbrydelserne, der nu afløstes af en stærkt eksemplificeret Lovgivning, hvis Linier genoptoges i alm. borgerlig Straffelov.

En lignende Udvikling skete fra Lovbogens Regler om Dokumentfalsk til Udkastet, hvis Klassifikation af Dokumenterne og Karakteristik af Falskneriets forskellige Former gik videre til den senere Straffelov. Udkastet traadte i Modsætning til D. L. derved, at det ikke begrænser Forbrydelsen til, at den tjener til Angreb paa Ejendomsretten, og det begrænser den heller ikke til Dokumenter af juridisk Indhold.

Ogsaa Reglerne om Eftergørelse og Forfalskning af dansk og fremmed Mønt og Pengesedler med tilhørende Udgivelse eller Videregivelse fik i Udkastet en Skikkelse, der siden kunde bevares i Lovgivningen.

Den sidste af Fdg.s specielle Straffebestemmelser angaar det „Falsk" jfr. 6-18, der bestaar i at tilegne sig en den paagældende ikke tilkommende offentlig Egenskab. Efter sin Plan at omhandle

Forbrydelsen „Falsk" maatte Fdg.n nemlig medtage denne offentligretlige Forseelse. I 6-18-8 var Straffen for falskelig at udgive sig for at være i nogen kongelig Bestilling Livsstraf, og Udkastets Forslag om under særdeles formildende Omstændigheder at gaa ned under Strafarbejde til nogen Tids Fængsel paa Vand og Brød eller endog simpelt Fængsel, kunde ikke opnaa Frederik VIs Billigelse.

Udkastet slutter med en Række almindelige Regler. Hvad der bestemmes om Straffens Beregning ved Sammenstød, blev gentaget i alm. borgerlig Straffelov. Dennes Regler om Strafnedsættelser for adskillige i mindre Grad meddelagtige forefandtes i Fdg.n kun ved efterfølgende Medskyld, hvor Hæleristraffen var Hovedeksemplet. Dette Træk understreger denne ældre Lovs Strenghed, og i samme Retning peger den mere udbredte Gentagelsesvirkning nemlig saaledes, at de Forbrydelser efter Fdg.n. hvis Straffeminimum og Maksimum ikke var lavere end Strafferammen for simpelt Tyveri, havde Gentagelsesvirkning paa denne Forbrydelse og modtog samme Virkning fra denne og de andre ligestillede; i andre Tilfælde skulde Gentagelse virke skærpende. Fdg.n har Hjemmel for en nedsat Forsøgsstraf nemlig $^1/_3$—$^2/_3$ af Straffen for Forbrydelsen i konkret fuldbyrdet Skikkelse; Lempelse ved frivillig Tilbagetræden er ikke tilstaaet.

Da Fdg. 11. April 1840 kort efter sit 25 Aars Jubilæum afløstes af alm. borgerlig Straffelov, undergik den en Del Omarbejdelse særlig med Nedsættelse af Strafferammerne, men hvad Forbrydelsernes Begrebsbestemmelser og de ledende Principer angaar, kunde det meste overføres til den nye Lov. Her havde Ørsteds Arbejde bragt meget smukke Resultater. Ogsaa ved dette Lovarbejde var hans Udmaalingsforslag ofte en Grad strængere end, hvad der fremkom fra anden Side, og Strængheden er paa Nutidsjuristen et Indtryk, der er uadskilleligt fra Fdg. 11. April 1840, men en Straffelov maa ses i sin historiske Sammenhæng, naar man vil vurdere den fra nævnte Side.

Det i Østifternes Stænderforsamling ytrede Ønske at komme bort fra den lemlæstende Straf for falsk Vidnesbyrd var Udgangspunkt for det Udkast med Betænkning, som kort efter Arbejdet med Tyveriforordningen førte til *Forordning af 15. April 1840* om falsk Vidnesbyrd m. v. Emnet for dette mindre Lovarbejde hørte til dem, som Ørsted stemmende med sin Opfattelse af Religionen som Gen-

stand for en væsentlig Statsopgave havde særlig Interesse for. I sin Afhandling om Straf for falsk Vidnesbyrd i Nyt juridisk Arkiv, 1817 (Strafferetlige Skrifter i Udvalg I S. 44) havde han fastslaaet ledende Synspunkter for Opfattelsen, saaledes at Menedsstraffen ikke forudsætter Hensigt til at skade, at den er anvendelig paa Aflæggelsen af usand Godtroenhedsed og paa Ed om at vide, hvad der kun tros, samt ligeledes paa det svigagtigt ustadige Vidne. I denne Afhandling vendte han sig ogsaa mod en altfor stor Skaansel overfor Mened. Han „skønnede ikke rettere, end at denne Misgerning burde straffes med evigt Frihedstab, hvortil kunde komme Skærpelser til Eksempel ved Kagstrygning, Brændemærke, offentlig Udstilling, naar Menederen havde sigtet til at skade nogen paa Frihed eller gode Navn og Rygte; men Livsstraf maatte finde Sted i Tilfælde, hvor det falske Vidnesbyrd sigtede til at paaføre en uskyldig Dødsstraf." I sit Udkast er han dog naaet til en mere overbærende Bedømmelse, og Straffen bliver efter hans Forslag 4—10 Aars Strafarbejde; Udtalelsen herom ledsages af en udførlig Retledning for Anvendelsen med Angivelse af formildende og skærpende Omstændigheder. Ved de førstnævnte af disse fjærnede Kancelliet Udkastets Forskrift om ikke at anvende de mildere Straffegrader, „uden hvor særdeles Omstændigheder taler for den paagældende", og blandt de skærpende fremdrages særlig Edens Betydning som Led i en for andres Ve og Vel afgørende Retsforfølgning. Paaføres der derved nogen Skade paa Ære og Frihed, kan Straffen gaa til Arbejde paa Livstid. Paabyrdes der nogen Ansvar for en Forbrydelse, der medfører Dødsstraf, straffes Menederen som Morder, hvis hin Straf fuldbyrdes, og Forsøget i saa Henseende anses efter 6-6-22 med Livsstraf. Naar Ørsted i Bemærkningerne fremhæver, at det herved maa være uden Betydning, om den med Benyttelse af Meneden dødsdømte var skyldig til denne Dom eller ikke, gaar det ialtfald videre, end han havde udtalt i Afhandlingen. Med Sikkerhed gaar hans Ord dog ikke længere end til, at det ikke behøver at godtgøres, at den dømte var uskyldig. Tænkes der ført Bevis for, at der kun formelt var øvet et Justitsmord, idet Vedkommende i Virkeligheden har faaet sin fortjente Dom, og at Menederen havde Kundskab om et ikke fremkommet fældende Bevismateriale, som han altsaa har leveret et Surrogat for i sin urigtige Edsforklaring, vilde ialtfald Benaadning med lavere

Straf være ham vis, og naar Fdg.n alligevel fastsætter Dødsstraf som ubetinget Straf, er det Eksempel paa de ældre Straffeloves Udtalelse af ubetingede Straffetrusler med et Sideblik til Benaadningsretten.

Saaledes som Udkastet i sine Grundtræk blev udformet med Regler om Straf for Vidneforklaringer med eller uden edelig Bekræftelse og om Straffens Nedsættelse ved frivillig Tilbagekaldelse af den falske Forklaring, om Syns-, Skøns- og Taksationsmænds Erklæringer i Henhold til Ed, om falsk Partsed og om edelige Bekræftelser udenfor egentlige Retssager, blev det grundlæggende for alm. borgerlig Straffelov af 1866. Det var lemfældigere end denne forsaavidt som det afholdt sig fra Straf for Uagtsomheden, men derimod veg Udkastet tilbage for at give Straffrihed eller Lempelse, fordi Forklaringen ikke burde have været afkrævet den paagældende. Her havde Domspraksis dog paa egen Haand fundet frem til at straffe arbitrært med lavere Straf, og dette antoges at kunne vedblive.

Udkastet gik ogsaa ind paa det, der kun i videre Forstand kunde kaldes Mened, nemlig Utroskab i Opfyldelse af, hvad der er lovet under Ed, hvor Forfatteren vilde paalægge Dommerne ved Straffen for vedkommende Forseelse at tage i Betragtning, at det edelige Løfte var krænket. Paa Grund af Kongernes særlige Interesse for at opfatte Embedsforseelser som Brud paa Embedsed fik Reglen det videregaaende Indhold at foreskrive Embedsfortabelse som almindelig Straf for ethvert forsætligt Brud paa denne Ed, en Regel som de fleste af de raadgivende Instanser, ogsaa Ørsted, var imod.

Forordningen af 26. Marts 1841 om Brandstiftelse skyldtes Ønsket om Formildelse af Dødsstraffen for Brandstiftelse paa Hus, og den bringer denne Formildelse dog kun udenfor de kvalificerede Tilfælde, at der var Livsfare eller at Brandstiftelsen var Led i mere omfattende Uroligheder. I sin teoretiske Opfattelse af Forbrydelsen lægger Ørsted Vægt saavel paa det alment fredsforstyrrende som paa den ofte betydelige materielle Skade for flere eller Fare herfor og paa den direkte og indirekte Fare for Personskade, men da flere af disse Momenter i det enkelte Tilfælde kan mangle, vil han ikke ubetinget opfatte Forbrydelsen som almenfarlig, se Goos: A. S. Ørsteds Betydning 3. Afd. III (1906) S. 363. Hans Udkast bragte fra nyt af en Klassifikation af Brandstiftelsesobjek-

terne efter deres Betydning som Grundlag for Strafbarheden. Denne Inddeling saavelsom hans Forslag om Fuldbyrdelsesmomentet og om Behandlingen af den uagtsomt begaaede Forbrydelse blev lagt til Grund ogsaa for alm. borgerlig Straffelov. De samme Træk, som er iagttaget ved de andre Ørstedske Straffelove, med Hensyn til Forholdet mellem Straffens Udmaaling i vedkommende Forordning og i den yngre almindelige Straffelov af 1866 og mellem Ørsteds og de andre medvirkendes Forslag kommer igen i denne Lov.

ANORDNING AF 4. OKTOBER 1833 OM DE FORBRYDELSER, HVORVED ANDRE ANGRIBES PAA LEGEME OG FRIHED

Den 6. September 1825 var Ørsted blevet Generalprokurør. I denne Egenskab udarbejdede han et Udkast til Anordning om de Forbrydelser, hvorved andre angribes paa Legeme og Frihed, med tilhørende Bemærkninger. Dette er dateret 9. Juni 1826. Foruden at Forslaget naturligvis blev Genstand for Kancellikollegiets[1]) Overvejelser, indhentedes der Betænkning derover fra Højesteret.[2]) Denne forelaa den 30. Juni 1828, og Generalprokurørens derved foranledigede Udtalelser den 23. Marts 1829, hvorpaa der fandt fornyede Overvejelser Sted i Kancelliet. Hermed medgik ikke saa kort Tid. Med et Forbehold i 4 Punkter approberede Frederik VI under 11. September 1833 den nedlagte Forestilling om Anordningens Udfærdigelse, og den 25. s. M. approberedes de udarbejdede Ændringer med en enkelt Tilføjelse, hvorpaa Anordningen udkom under Dato 4. Oktober 1833. I Collegialtidende for samme Aar, S. 617 11, udvikles Grundene for denne nye Lovgivning i Form af en noget forkortet Gengivelse af den nedlagte Forestilling, der naturligvis igen er noget forskellig fra Ørsteds oprindelige Betænkning, der følges paa dette Sted. Akterne findes i Rigsarkivet under Danske Kancelli, 2. Depmt. udtagne Bilag ad An. 4. Okt. 1833.

Sin Begrundelse af en ny Lovgivnings Nødvendighed indleder Ørsted med disse Ord: „Materien om de Forbrydelser, hvorved Medborgere angribes paa Legeme og Frihed, turde være et af de

[1]) Dette bestod foruden af Ørsted af Præsidenten Stemann og de Deputerede Monrad, Lassen, Hansen, Lange og Bentzen.

[2]) De Tilforordnede var Justitiarius Bornemann og Assessorerne Brorson, Müller, Rosenkilde, Lassen, Schiønning, Engelhardt, Koefoed, Stellwagen, Nielsen, Ahlefeldt-Laurvigen, Rothe og Moltke.

mindst tilfredsstillende Partier i den danske Straffelovgivning og derhos et af dem, hvori Manglerne medførte de skadeligste Følger og desaarsag mest fortjente Lovgiverens Opmærksomhed." Hans Paavisning heraf, der drejer sig om Danske Lov, som endnu var Retsgrundlaget paa dette Omraade, lyder som følger:

„Om denne Klasse af Forbrydelser handler især Christian den Femtes Lov 6—7 og 9. Kap. Men de Straffe, som her fastsættes, er for største Delen utilstrækkelige til at give Borgernes personlige Sikkerhed den Beskyttelse, som de endog fremfor andre borgerlige Rettigheder burde nyde. Selv de betydeligste Legemsbeskadigelser og groveste Angreb paa andres personlige Frihed kan ofte afsones med ubetydelige Bøder. Saaledes kan den, der i Slagsmaal afhugger en andens Haand eller Fod eller afskærer hans Næse, Øre eller Tunge eller udstikker han Øje, efter 6—7—1, sidste Membrum, kun anses med en Bod af 3 Gange 18 Lod Sølv, og den, der med tørre Hug og Slag mishandler en anden saaledes, at han ikke formaar at røre sig fra Stedet, slipper efter 6—7—9 med at bøde 3 Gange 9 Lod Sølv, hvis ikke andre kvalificerende Omstændigheder er forbundet med Gerningen. Samme Kap.s 14. og 15. Art., der for at angribe nogen med Kniv bestemmer foruden de sædvanlige Bøder en Mulkt af 3 Gange 5 eller 3 Gange 15 Lod Sølv, eftersom Skade sker eller ikke, maa og være anvendelige, om end Angrebet har været nok saa farligt og omend en nok saa betydelig Beskadigelse er blevet tilføjet den angrebne, naar kun denne ikke mister Livet og Drab heller ikke har været tilsigtet af Gerningsmanden; ialtfald er det kun ved en vilkaarlig og tvungen Fortolkning, at man kan komme til et andet Resultat. Efter Art. 18, 1. Mbr., skal endog den blot straffes med Bøder, som forsætlig ager eller rider paa Mand, Kvinde eller Barn, naar kun ingen derved ombringes, skønt iøvrigt den paagældende udsættes for øjensynlig Fare og maaske lemlæstes eller mister sin Helbred. Naar nogen tilføjer en anden de betydeligste Beskadigelser ved et overlagt Angreb, der, hvis den angrebne havde sat Livet til, vilde have kvalificeret Dødsstraf efter 6—9—1 til Følge, maa Gerningsmanden efter den paafølgende 2. Art. slippe med foruden andre rette Bøder at betale 3 Gange 40 Lod Sølv, saafremt han ikke har afhugget den beskadigede et Lem og det med en saadan bestemt Hensigt, som 6—7—1, I. Mbr., forudsætter. Ogsaa kan 6—9—9 til 11 bemærkes, hvorefter Voldførsel kun kan blive at straffe med 3 Gange 40 Lod Sølv Bøde,

omend den paagældende Person føres nok saa langt bort eller for nok saa lang Tid berøves sin personlige Frihed. Den paafaldende Mildhed, hvormed Forbrydelser af den ommeldte Slags i Christian den Femtes Lov er behandlet, kan iøvrigt ret vel forklares, naar man lægger Mærke til, at næsten alle de herhen hørende Bestemmelser i Lovbogen er taget af de ældre Love. Thi efter de ældre Tiders Tænkemaade var enhver mere anvist til selv at værge sig mod personlige Angreb, og Lovgivere har derfor den Tid fundet sig mindre opfordret til i denne Henseende at betrygge Borgernes Sikkerhed ved strænge Straffelove. Desuden var og Bøderne den Tid af ulige større Betydenhed end nu, dels fordi Penge i Forhold til, hvad Subsistensen dengang kostede, havde en langt større Værdi, og dels fordi et Lod Sølv, som nu kun regnes for tre Mark, efter Christian den Femtes Lov 1—24—11 og Fdg. 6. Dec., 1743 § 19 burde beregnes med Hensyn til enhver Tids Sølvværdi, hvilket og bestyrkes ved den Omstændighed, at Loven jævnlig har forandret, hvad de ældre Love havde bestemt i Rigsdaler, til halv [!] saa mange Lod Sølv, noget der vilde været hensigtsløst, saafremt et Lod Sølv uforanderlig skulde regnes for en halv Rigsdaler. Endelig bør det og bemærkes, at Frihedsstraffe i de ældre Tider var meget sjældne, hvorhos og Formuens Forbrydelse var en af de Straffe, der sattes nær ved Livsstraf, og af Bødestraffe regnedes 3 Gange 40 Lod Sølv blandt de betydeligere, som antoges at nærme sig Boslodsstraffen. Det er begribeligt, at en Lovgivning, der er affattet med Hensyn til Forhold, som saa aldeles afviger fra de nærværende, kun lidet svarer til Nutidens Tarv og følgelig maa trænge til at underkastes en total Forandring.

Ligesom Straffene for ulovlige Angreb paa andres Legeme og Frihed efter det ovenanførte i Almindelighed er for milde, saaledes er de og i mangfoldige Tilfælde for lidt beregnede efter Handlingens forskellige Strafværdighed. Ofte er meget ulige Forbrydelser indbefattede under et og samme Lovsted, der ved at fastsætte en absolut lovbestemt Straf udelukker alt Hensyn til Omstændigheder, som efter rigtige Grundsætninger burde have væsentlig Indflydelse paa Straffens Grad. Efter 6—7—8 bliver saaledes Straffen for Hug og Slag den samme, enten disse tilføjes en Person af den laveste Almue eller en anset Mand eller endog et dannet Fruentimmer, og enten slig Adfærd er fremæsket ved et oprørende Forhold fra den andens Side, eller det var en grundløs Harme, der

fremkaldte Forseelsen. Heller ikke kommer Slagenes Antal og Styrke i Betragtning, medmindre de maatte have en saa betydelig Følge, at Art. 9 kunde anvendes, i hvilket Tilfælde og Forskellen i Straffen dog kun var ubetydelig nemlig 3 Gange 8 Lod Sølv, og vilde man for at raade Bod paa hin Mangel forklare 6—7—8 saaledes, at den der fastsatte Mulkt skulde bødes for hvert Slag, hvilket for Resten næppe er antageligt, ligesom og den modsatte Fortolkning følges i Praksis, saa vilde der fra andre Synspunkter opstaa endnu større Inkonsekvenser. Ligeledes indbefattes de mest ulige Forbrydelser under Bestemmelsen i 6—9—2, hvorefter den, der under et overlagt Angreb tilføjer nogen Skade ved Afhug eller Saar eller i andre Maader ham udførmer, skal bøde 3 Gange 40 Lod Sølv foruden andre rette Bøder, hvilket og gælder om 6—7—11, 12, 16 og 17 samt 6—9—11 og mange flere Lovbud. Iøvrigt bør det heller ikke lades ubemærket, at Christian den Femtes Lov ej tillader, at der tages noget Hensyn til Gerningsmandens Kaar. Straffen bliver altsaa den samme, hvad enten den paagældende er rig eller fattig, skønt en vis Bod for den formuende kan være en Bagatelstraf, medens den for den trængende er meget følelig.

Deraf, at der ved Straffens Bestemmelse er taget saa lidt Hensyn til de forskellige Strafbarhedsgrader, som Forbrydelsen efter rigtige Grundsætninger kan modtage, flyder umiddelbart en anden Fejl, nemlig Misforholdet mellem Straffene indbyrdes. Medens den, der i Overilelse tilføjer en anden et Slag eller Saar, naar Handlingen blot er sket i den Hensigt at skade, kan dømmes fra Livet, hvis den anden derved omkommer som Følge af en indvortes Desorganisation eller anden Gerningsmanden ubekendt Aarsag, hvorved den maaske i og for sig ringe Beskadigelse bliver dødelig, kan derimod den, som med fuldt Overlæg tilføjer de største og farligste Mishandlinger, slippe med en Bøde af liden Betydenhed, naar den overfaldne heldigvis beholder Livet. Ifølge 6—7—18 skal den straffes med Jern, som ved af Uforsigtighed at køre eller ride paa nogen foraarsager dennes Død. Men sker der anden Skade end Drab, kan som allerede ovenfor bemærket selv den, der med Forsæt har aget eller redet paa nogen, ihvor betydelig Skaden end maatte være, ikke straffes haardere end med Bøde. Dersom nogen forsætligvis og med Foragt paafører en anden de i 6—7—1 om-

handlede Legemsbeskadigelser, anses han med Fæstningsarbejde paa Livstid eller Fredløshed, hvorimod i andre Tilfælde ordentligvis kun en Mulkt af 3 Gange 40 Lod Sølv i Forbindelse med de sædvanlige Bøder kan finde Sted for overlagte Beskadigelser af den største Betydenhed, hvis man ikke vil gaa udenfor Loven. Og om man endog for at forklare Strængheden af den i hin Artikels første Membrum foreskrevne Straf vil antage, at samme ikke sigter til de blot overlagte Handlinger men tillige forudsætter en bestemt Hensigt til en af de i Artiklen nævnte eller en anden ligesaa betydelig Legemsbeskadigelse, bliver det dog et paafaldende Misforhold, at et overlagt Angreb, hvorunder man bibringer den angrebne en af de i bemeldte Artikel omhandlede Beskadigelser uden just bestemt at tilsigte samme, alene straffes med Bøder, medens den paagældende, hvis han har haft en saadan bestemt Hensigt, kan anses med en af de haardeste Straffe, Lovgivningen kender.

De gældende Love om Legemsbeskadigelse frembyder og mangfoldige Vanskeligheder for Fortolkningen og har givet Anledning til mange vigtige og tvivlsomme Kontroverser. Saaledes omtvistes det, om 6—7—8 ligesom Kapitlets øvrige Artikler alene har betragtet de der omhandlede Fornærmelser som Legemsbeskadigelser eller tillige taget Hensyn til den Foragtytring, de indeholder, og den Beskæmmelse, de efter almindelig Folkedom paafører den fornærmede. Denne forskellige Synsmaade faar til Ekspl. Indflydelse paa Spørgsmaal, der er berørt i det foregaaende nemlig om de i bemeldte Artikler fastsatte Bøder bør anvendes for hvert Stavshug eller Stenshug osv., som i samme uafbrudte Akt tilføjes nogen. Det kan ikke nægtes, at hver enkelt Sag indeholder en Overtrædelse af Loven og altsaa synes at maatte paadrage Gerningsmanden den lovbestemte Bod, ligesom og den modsatte Mening vilde hjemle den, der allerede havde tilføjet en anden et Slag, Lejlighed til ustraffet at kunne fortsætte Fornærmelsen, saa længe han fandt for godt. Men antager man, at Artiklen har taget mindre Hesyn til den legemlige Lidelse, der tilføres den forurettede, end til den Foragt, som Fornærmeren tilkendegiver, er aabenbart hin Fortolkning stridende mod Lovstedets Aand, da man ikke kan sige, at den, der bibringer en anden et betydeligt Antal Slag, derved tilkendegiver en saa mange Gange større Foragt for ham, eller der tilføjes ham en saa mange Gange større Beskæmmelse, end om han blot havde givet ham et

enkelt Slag, og hvad den egentlige Smerte angaar, som slig Fornærmelse bevirker, da vokser den vel ved Slagenes Antal, men naar det beskæmmende i Handlingen er det Hovedsynspunkt, Lovgiveren har lagt til Grund, kan den forøgede fysiske Mishandling, som indeholdes i et større Antal Slag, ikke retfærdiggøre Straffens Kumulation for hvert enkelt Slag men alene have en forholdsvis Skærpelse af Straffen til Følge, hvilken imidlertid Lovstedets Bestemmelser ikke tillader. Iøvrigt synes den førstnævnte Fortolkning at stemme mindre overens med Artiklens Bogstav, hvilket tvertimod, især naar dermed sammenholdes Udtrykkene i 6—7—1 og 2, snarere synes at vise, at Lovgiveren ikke har taget Hensyn til hver enkelt Fornærmelse, men kun til Mishandlingen i det hele. Det er almindelig antaget, at alle overlagte Legemsbeskadigelser, forsaavidt ikke 6—7—1, første Membrum, umiddelbart eller analogisk er anvendelig, ifølge 6—9—2 og 24 skal foruden [med] de sædvanlige Bøder anses med Voldsbøde 3 Gange 40 Lod Sølv. Imidlertid er dette ingenlunde hævet over al Tvivl, da Art. 2 i Henhold til Art. 1 bestemt forudsætter, at Forbrydelsen begaas i anden Mands Hus, og Art. 24 udtrykkelig kun taler om Overfald paa „Torvevej, Torv, Gade eller Stræde eller paa vejfarende Mand eller Bonde, som holder paa sin Plov", ligesom det og af Kapitlets Overskrift synes klart, at der i samme alene handles om saadanne Overfald, som paa Grund af Stedets Hellighed er kvalificerede, hvilket den særdeles Omhyggelighed, hvormed Stederne beskrives i Art. 1, saavelsom og Bestemmelserne i Art. 3, 4 og 5 synes at bestyrke. Men ikke desto mindre turde dog den almindelige Mening være den rigtige. Thi af Forbindelsen mellem 6—7—1 og de paafølgende Artikler ser man, at disse forudsætter, at de der omhandlede Beskadigelser er tilføjet i Slagsmaal, men saafremt nu dette er en Betingelse for, at den paagældende skal slippe med de sædvanlige Bøder og altsaa Overlæg maa betragtes som en kvalificerende Omstændighed, indeholder uden Tvivl 6—9—2 og 24 den nærmeste Hjemmel for, hvorledes overlagte Beskadigelser skal straffes. hvortil endnu kommer, at disse Artikler næsten omfatter alle de Steder, hvor slige Forbrydelser kan ventes begaaet, samt at det som bekendt i Christian den Femtes Lov er meget hyppigt, at Lovgiveren, hvor han har haft et almindeligt Begreb for Øje, blot har antydet samme ved enkelte kasuistiske Bestemmelser, hvorpaa endog selve

det foranførte Kap.s Art. 9—11 indeholder mærkelige Eksempler.

Tvivlsomt er og, om en Legemsbeskadigelse kan afsones med de i 6—7 og 6—9 foreskrevne Bøder, naar den tilføjede Overlast har været forbunden med øjensynlig Livsfare for den angrebne, uden at dog dennes Død er paafulgt (i hvilket Tilfælde den i 6—6—1 fastsatte eller efter Omstændighederne en endnu strængere Straf maatte anvendes) eller bestemt har været tilsigtet (i hvilket Tilfælde 6—6—22 maatte være Reglen). Det er vistnok højst unaturligt, at den der angriber en anden paa en morderisk Maade, naar denne lykkeligvis beholder Livet, skulde kunne afsone sin Brøde med en ubetydelig Pengebod. Det kunde og synes, at 6—7 og 6—9 blot havde Hensyn til Legemsbeskadigelser *som saadanne*, men ikke forsaavidt disse var forbundne med øjensynlig Fare for andres Liv, hvorfor og saadan Forbrydelse kommer den i 6—6—22 omhandlede saa nær, at den synes at burde anses med en i Forhold dertil staaende Straf. Imidlertid vil man have ondt ved at forene denne Mening med Lovens Bestemmelser i 6—7. Forsaavidt man mod samme vilde paaberaabe sig 6—7—14, 15 og 16, lod sig vel indvende, at disse Lovsteder rigtignok forudsætter Brugen af morderiske Vaaben, men ikke at de just har været brugt paa en for den angrebnes Liv farlig Maade. Vigtigere er det derimod, at 6—7—1 kun vil have Straf af fuld Mandebod anvendt paa den, som i Slagsmaal afhugger en andens Lemmer. Men hvad der i Særdeleshed synes at tale mod hin Mening, er Bestemmelsen i 6—7—18. Thi den Handling forsætligen at age eller ride paa nogen, hvilket efter bemeldte Artikel, saafremt anden Skade sker end Drab, kan straffes med Bøder, er dog aabenbart af den Natur, at den tilkendegiver en Vilje til at skade, der i det mindste intet har imod, at Følgen skulde blive den andens Død. De Lovbestemmelser, der angaar personligt Angreb imod offentlige Embedsmænd, indeholder adskillige betydelige Disharmonier og fremkalder flere meget tvivlsomme Spørgsmaal. Højst paafaldende er til Eks. det Misforhold, som finder Sted mellem 6—4—17, der sætter Livsstraf (hvorhos tillige Boslods Forbrydelse) for at overfalde Dommere eller andre Rettens Betjente med Hug og Slag, naar de sætter Kongens Ret, og den foregaaende 16. Art., hvorefter Overfald paa Øvrigheder under Udøvelsen af deres Embeder kun anses med Straf paa Ære eller

Boslod (nu offentligt Arbejde fra 1 til 3 Aar [Fdg. 24. Sept. 1824 § 1]), hvilken Anomati er saa meget mærkeligere, som de anseligste Øvrigheder med Undtagelse af dem, der omtales i 6—4—15, henhører under Bestemmelsen i Art. 16, medens paa den anden Side Art. 17 indbefatter endog de ringeste til Rettens Betjente hørende Personer; ikke at tale om, at det stundom kan være helt vanskeligt at bestemme, om den fornærmede er at betragte som Rettens Betjent eller som Øvrighed. Heller ikke synes Forholdet det bedste mellem 6—4—17, som uden Tvivl maa anvendes med Hensyn til Fogden, især forsaavidt han gør Arrest og Eksekution i civile Sager, og 1—24—29 og 49, hvilke Bestemmelser endog ikke uden Vanskelighed lader sig forene, saaledes at der undgaas en virkelig Lovstrid. Maaske de i sidstnævnte Artikel foreskrevne mildere Straffe rigtig forklares deraf, at der her kun haves Hensyn til de Tilfælde, hvor den, hos hvem der sker Eksekution, selv eller ved sine Folk sætter sig til Modværge men uden at gøre sig skyldig i Overfald paa Fogdens egen Person. Selve Forholdet mellem de tvende foranførte Artikler af 1—24 giver Anledning til nye Tvivlsmaal, da det kunde synes, at de bestemte meget ulige Straffe nemlig 60 Lod Sølvs Bøder og Fredløshed angik et og samme Tilfælde. Men rimeligvis er Forholdet mellem Straffene foranlediget derved, at Art. 29 nærmest har Hensyn til reel Eksekution, hvorimod Art. 49 ifølge sin Forbindelse med de foregaaende Artikler synes kun at kunne sigte til Højesteretsdomme.

Den foranstaaende Udvikling, hvortil flere andre Data endnu kunde føjes, vil uden Tvivl være tilstrækkelig til at vise Ufuldkommenheden af de Bestemmelser, som Christian den Femtes Lov indeholder angaaende Forbrydelser af den omhandlede Slags. Og i denne Henseende har de senere Love, i det mindste hvad det væsentlige angaar, lidet eller intet forbedret, ligesom og Manglerne sjældent ved Benaadning kan rettes, da Straffene ordentligvis ikke er for haarde men tvertimod som ovenfor vist altfor lemfældige. Iøvrigt gør Nationens Karakter denne Lovgivningens Ufuldkommenhed mindre følelig, end den ellers vilde være. Men der møder dog ideligen Tilfælde, i hvilke det viser sig, hvor utilstrækkelige de lovbestemte Straffe er til at betrygge Borgernes personlige Sikkerhed. Kancelliet har i Særdeleshed god Lejlighed til at gøre denne Erfaring ved de Sager, der angaar Bøders Afsoning, hvorved det

ofte indtræffer, at selv den strængeste Afsoning[1]) efter Fdg. 6. Dec. 1743 ikke er for haard i Forhold til selve Gerningens Beskaffenhed, men det dog med Hensyn til Beskaffenheden af den principale Straf maa findes betænkeligt at følge hin Maalestok, da det vistnok ikke er billigt, at en Person, fordi han er uformuende, skal hensættes til Fæstningsarbejde, medens han, hvis han havde kunnet betale de idømte Bøder, ikke vilde have været undergivet nogen anden Straf, hvorhos det og er umiskendeligt, at den, der formedelst sin ringe Stand underkastes den strængere Afsoning efter Fdg.s § 14, straffes uforholdsmæssig haardt mod den, som findes kvalificeret til at afsone Bøderne ved § 15, hvilket Misforhold er saa meget anstødeligere, som Grænsen mellem begge de foranførte Paragraffer er meget vilkaarlig og ulige Bedømmelse underkastet i forskellige Øvrighedsdistrikter. Overhovedet er det vistnok en paatrængende Nødvendighed at faa en ny Lovgivning om Bøders Afsoning.[2]) Men saalænge Bestemmelserne i 6—7 og 9 endnu er uforandrede, kan hin Reform ikke uden Skade iværksættes, da ellers en til Straffen passende Maalestok for Bødernes Afsoning ideligen vilde komme i det mest paafaldende Misforhold til Handlingernes virkelige Strafværdighed."

Ørsted bemærker derefter, at Legemsbeskadigelserne er et meget vanskeligt Stof for Straffelovgivningen, og ytrer: „I Særdeleshed staar den, der gør sig til Formaal at ordne alt ved nøjagtigt afgrænsede Forskrifter, Fare for at opofre den virkelige Retfærdighed og Forholdsmæssighed i Afstraffelsen for hin Stræben efter nøjagtig Bestemthed." Nyere Loves Forsøg i saa Henseende er lidet tilfredsstillende navnlig Forbrydelsernes indbyrdes Afsondring ved at regne

[1]) Efter Fdg. 6. Dec. 1743 jfr. Fdg. 12. Juni 1816 §§ 4 og 5 skete Afsoningen for Almuesfolk med Arbejde i Fæstning eller Spindehus i 1 Dag for hver Mark altsaa i 6 Dage for 1 Rdl. For Bøder indtil 30 Rdl. svarende til 180 Dage var der dog hjemlet Omsætning til Fængsel paa Vand og Brød i indtil 6 Gange 5 Dage. Saafremt nogens Velfærd og Lempe kunde forspildes ved denne Maade — altsaa for Personer af højere Klasser — traadte Fængsel paa Vand og Brød i Stedet efter en Skala fra 2 til 15 Dage, saaledes at 2 Dage dækkede Bøder fra 1 til 10 Rdl., 15 Dage Bøder fra 100 til 120 Rdl. og med Hensyn til højere Bødebeløb skulde der tages særskilt Bestemmelse af Kancelliet. Dette sidste gjaldt altid for adelige eller lige dermed privilegerede og ogsaa for Almuesfolk ved Bøder over 30 Rdl. Standsforskellen var altsaa meget grel. Under Udstaaelsen anvendtes Mellemfrister.

[2]) En saadan kom i Fdg. 16. Nov. 1836.

efter Antallet af Dage, hvori den beskadigede har været syg. Denne synes at stamme fra fransk Ret. Andre Love karakteriserer Beskadigelsen paa anden Maade saasom ved Betegnelser som „betydelig Beskadigelse," „mærkelig Skade," men dette turde kunne gøres bestemtere. „Det maa fornemmeligen komme an paa, at ikke de forskellige Arter betegnes ved saa almindelige og ubestemte Udtryk, at enhver fast Grænse forsvinder, og for meget bliver overladt til Domstolenes Skøn, men at man paa den anden Side heller ikke saaledes afpæler de forskellige Legemsbeskadigelser ved nøjagtige Begreber, at disse kun fører til grundløse og uforholdsmæssige Forskeller i Straffen. Rigtigst turde det være først at fastsætte Straffen dels for den simpleste Art af Legemsbeskadigelse, hvormed aldeles ingen kvalificerende Omstændigheder er forbundne, og dels for de groveste Beskadigelser, som nærmest lader sig bestemme ved faste Begreber, og derefter at foreskrive, at der i Tilfælde, som ligger imellem hine Ekstremer, skal anvendes en saadan Straf, som staar i passende Forhold til de Straffe, der for begge de foranførte Tilfælde er anordnet. Den Regel, der gives for denne meget omfattende Mellemklasse, faar saaledes ved sammes Forhold til de mest og til de mindst strafbare Arter en Bestemthed, som den vanskelig paa den anden Maade vilde kunne erholde. Iøvrigt bør der med hin Inddeling forbindes Bestemmelser, hvorved der tages tilbørligt Hensyn til de øvrige Omstændigheder, som ved Siden af Skadens Størrelse bør have Indflydelse paa Straffens Grad. Saaledes maa og den Fare for andres Liv og Helbred komme i Betragtning, hvormed det voldelige Angreb maatte være forbundet, selv om aldeles ingen eller dog ingen betydelig Skade virkeligen tilføjes. Men fornemmelig bør der tages Hensyn til, om Gerningen har været overlagt eller ikke, eller om den paagældende har haft den bestemte Hensigt at tilføje en betydelig Skade, ligesom der bør anordnes det fornødne om Forbrydelsens Gentagelse samt om, hvorvidt Straffen skal skærpes med Hensyn til den Person, imod hvem og det Sted, paa hvilket Gerningen forøves. Paa Forbrydelser mod andres personlige Frihed vil i det væsentlige de samme Grundsætninger kunne anvendes, som gælder i Henseende til egentlige Legemsbeskadigelser. Iøvrigt bør Straffene ordentligvis bestemmes saaledes, at der kun fastsættes et Maksimum og et Minimum, hvorhos der og bør gives Straffebudet en saadan Vidde, at Dommeren sættes i Stand til ved-

børligen at lempe Straffegraden efter de konkrete Tilfældes individuelle Beskaffenhed, hvilket ofte kan frembyde mange og vigtige Momenter, der aldeles ikke lader sig opløse i almindelige Begreber saavel med Hensyn til Beskadigelsens og Farens Grad som til de personlige Egenskaber, der dels modificerer Fornærmelsens Følger dels Straffens Følelighed.

I Overensstemmelse med disse Grundsætninger er det Udkast udarbejdet, som jeg hermed forelægger til Kollegiets nærmere Bestemmelse."

Over Udkastets Indhold giver Ørsted følgende Oversigt:

„I § 1 bestemmes Straffen for de simpleste Legemsbeskadigelser og i § 2 for de betydeligste Beskadigelser, ved hvilke nogen mister Livet eller lemlæstes eller paaføres anden Skade, hvorved hans Sjæls- og Legemskræfter saaledes svækkes, at dette hindrer ham i at udføre sine Kaldspligter eller det daglige Livs Sysler enten for bestandig eller dog for en ubestemt Tid, saa at det efter kyndige Lægers Dom er uvist, om han igen kan hjælpes, og endelig bestemmer § 3 en forholdsmæssig Straf for den Legemsbeskadigelse, som er mindre betydelig end de i § 2 ommeldte men dog større end den, hvorom der handles i § 1. I Forbindelse hermed taler § 4 om de Tilfælde, hvor morderiske Redskaber benyttes, hvorhos § 5 bestemmer, hvorvidt Nedsættelse i Straffen kan finde Sted paa Grund af den Skyld, som den, der har lidt Skade eller er blevet udsat for Fare, selv maatte have deri. §§ 6 til 14 inkl. handler om overlagte Beskadigelser samt om saadanne, der tilføjes under et uoverlagt legemligt Angreb, men dog har været bestemt tilsigtet ifølge en i selve Stridens Hede fattet Beslutning, hvorved derhos dels den større eller mindre Skade i Overensstemmelse med Reglerne i §§ 1—3 dels den Fare, hvormed Angrebet formedelst de Redskaber m. v., hvormed det har været udført, eller andre Omstændigheder har været forbundet, kommer i Betragtning, ligesom der og tages Hensyn til, hvor vidt Gerningsmandens Hensigt kan antages at have strakt sig, samt om overlagt Vold er udøvet af flere i Forening. I § 15 handles om Gentagelsestilfælde. I §§ 16—18 om voldeligt Angreb paa Embedsmænd samt andre offentlige Forretningsmænd i Almindelighed og paa Dommere, Øvrighedspersoner og Præster i Særdeleshed. I §§ 19—20 afhandles Voldsgerning, som udøves paa Steder, der staar under særdeles offentlig Varetægt,

eller i Kongens Nærværelse og i §§ 21—22 Vold mod Forældre eller andre Personer, hvem man skylder en særdeles Ærbødighed eller kærlig Omhu. § 23 taler om ulovligen og egenmægtigen at berøve andre deres personlige Frihed, §§ 24—26 om medskyldige i de i Udkastet omhandlede Forbrydelser og §§ 27—28 om uagtsom Legemsbeskadigelse. Endelig bestemmer § 29, i hvilket Tilfælde Sagen kan overlades til den forurettedes egen Forfølgning og Afgørelse, og i hvilke derimod offentlig Paatale skal finde Sted."

De tre første Paragraffer i Anordningen, der er de fundamentale, er affattet saaledes, at der i §§ 1 og 2 leveres selvstændige Fastsættelser af Omraader for de ringe og de grove Legemsbeskadigelser, og at § 3 omhandler de mellemliggende negativt bestemte Tilfælde. I § 1 er Omraadet, at nogen uberettiget tilføjer en anden Hug eller Slag eller anden personlig Vold, uden at Omstændighederne kræver større Straf. I § 2 er Omraadet, at slig voldelig Behandling har til Følge, at nogen mister Haand, Fod, Øje eller andet Lem af lige Vigtighed, eller et saadant bliver ubrugbart, eller der paaføres ham en Skade, hvorved hans Sjæl- og Legemskræfter i den Grad svækkes, at han bliver uskikket til at udføre sine Kaldspligter eller det daglige Livs Sysler enten for bestandig eller dog for en ubestemt Tid, saaledes at der ingen rimelig Udsigt er til, at han igen kan hjælpes. Endvidere medtages det Tilfælde, at nogen derved sætter Livet til. Omraadet for § 3 bestemmes saaledes, at der foraarsages Skade af mindre Betydenhed end den i § 2 omhandlede. Straffen er efter § 1 Bøder til vedkommende Fattigkasse fra 5 til 100 Rbdl. Sølv, og som Udmaalingshensyn anføres Graden af den udøvede Vold, Gerningens Anledning, det mere eller mindre krænkende, slig Adfærd efter de personlige Forhold medfører for den fornærmede, og den skyldiges Vilkaar. Efter § 2 er Straffen Fæstnings- eller Forbedringshusarbejde fra 8 Maaneder til 4 Aar efter Skadens Beskaffenhed og Sagens øvrige Omstændigheder. Samme Straf fra 3 til 6 Aar indtræder, naar nogen derved sætter Livet til. Hovedreglen efter § 3 er, at Straffen bliver at bestemme i et passende Forhold til Straffene efter §§ 1 og 2, men dette er dog for denne praktisk saa vigtige Gruppe nærmere præciseret saaledes, at for ubetydelige Saar bliver Straffen efter Omstændighederne enten en højere Grad af Mulkt end efter § 1 eller nogen Tids Fængsel paa Vand og Brød. Er der paaført den beskadigede be-

tydelige Saar, en langvarig eller farlig Sygdom, der dog ej efterlader sig en saadan Svækkelse, som § 2 forudsætter, eller en vedvarende mærkelig Lyde eller andet saadant Onde, er Straffen Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar eller efter Gerningens Beskaffenhed Fængsel paa Vand og Brød i mindt 4 Gange 5 Dage. Udover Straffen for Hug og Slag bestemmer § 1, at hvor det paa Grund af den med slig Behandling forbundne særdeles Forhaanelse efter Forhold og Omstændigheder findes passende, kan Dommeren til den forurettedes yderligere Fyldestgørelse og efter dennes Paastand paalægge den skyldige at gøre Afbigt. Det samme skal gælde under lige Betingelser i Tilfælde efter §§ 2 og 3, naar Straffene bliver ringere end Forbedringshusarbejde.

I Ørsteds oprindelige Udkast til § 1 manglede Bestemmelsen om Afbigt, og Bødesatsen var fra 10 til 200 Rdl. Reglen om Afbigt skyldtes Forslag fra den Deputerede Lange, men alle i Højesteret undtagen Assessor Schiønning var derimod ud fra det Synspunkt, at Afbigt ikke gav nogen sand Fyldestgørelse og ofte vilde fremkalde Uforsonlighed, ligesom den ikke i Almindelighed fandtes i Lovgivningen om verbale Injurier. Man fandt derimod, at Pengestraffen i skærpende Tilfælde kunde forhøjes, og nogle foreslog i Anordningen at antyde, at frivillig Afbigt kunde komme i Betragtning ved Mulktens Fastsættelse. Ørsted tog Indvendingerne op og gav som Begrundelse, at Handlingen ofte vil være i høj Grad ærekrænkende, saa at den forurettede, i Særdeleshed naar han hører til den mere dannede og fintfølende Klasse, mulig ikke vil finde sig tilstrækkelig fyldestgjort ved, at den skyldige anses med Straf, men først naar det paalægges Fornærmeren personlig at ydmyge sig for ham og erkende det ulovlige i sin Adfærd. Afbigt skulde kun anvendes efter Paastand og ikke ubetinget. At aabne Fornærmeren Adgang til en Strafnedsættelse ved frivillig at gøre Afbigt, fandt man betænkeligt, men forsaavidt Eksekutionens Vanskelighed var berørt, fulgte det ligefrem af 1-5-15, at et passende Tvangsmiddel maatte fastsættes. Uden Fortilfælde i den ældre Lovgivning var Bestemmelsen ingenlunde. Der kunde henvises til 6-8-6, Krigsartikelsbrev 9. Marts 1683 § 26, Do. for Landtjenesten ved Søetaten 29. Juli 1756 §§ 596, 681 og 683, Fdg. om Hudens Aftagning af døde Kreaturer 31. Januar 1794 § 3, Toldfdg. 1. Febr. 1797 § 395 og Fdg. om Haandværkslavene i Kbhvn. 21. Marts 1800 § 11. For sit Vedkommende havde Ørsted dog intet imod at følge de Tilforordnede i Højesteret;

han mente iøvrigt at Bestemmelsen kun sjældent vilde blive anvendt.[1]). Som nævnt fastholdtes Bestemmelsen, men i efterfølgende Lovgivning har den ikke formaaet at hævde sig, og fra et praktisk Synspunkt synes det at kunne indvendes, at i hvert Fald naar Afbigtens Ordlyd ikke er fastsat i Dom eller Forlig, maa Tvivl om en afgiven Erklærings Behørighed let kunne bringe dette Retsmiddel i Miskredit. Ni af de Tilforordnede i Højesteret ønskede et lavere Bødeminimum og foreslog slet intet at sætte. Ørsted ønskede dog fremdeles Grænsen 10 Rbdl. og foruden at henvise til, at Bøden efter 6-7-8 var 18 Lod Sølv eller 9 Rbdl. ytrede han bl. a.: „Iøvrigt nægtes det ikke, at der kan møde enkelte Tilfælde, hvori man udenfor de i § 5 [Slagsmaalstilfælde] forudsatte Betingelser kunde ønske Lejlighed til at nedsætte Straffen under hint Minimum. Men vilde man indrette Straffelovene efter slige Hensyn, kunde man aldrig faa Straffens Minima smaa nok, eller man maatte som og af bemeldte Tilforordnede foreslaaet aldeles intet Minimum have, og hvor meget dette vilde bidrage til at nedbryde Straffelovens Formaal, falder i Øjnene, naar man betænker, at Domstolene i de fleste Tilfælde vil holde sig til de ringeste Grader af Straffen. Blev saaledes Mulkten nedsat f. Eks. til 2 Rdl. eller intet Minimum blev bestemt, skulde Angriberen have gjort det grovt for at blive dømt til en Mulkt af 10 Rbdl." Resultatet blev Rammens Nedsættelse med et Minimum af 5 Rbdl.

Til § 2 lød det oprindelige Udkast saaledes: „Dersom nogen ved slig voldelig Behandling lemlæstes eller der paaføres ham en Skade, hvorved hans Sjæls- og Legemskræfter saaledes svækkes, at dette hindrer ham i at udføre sine Kaldspligter eller det daglige Livs Sysler enten for bestandig eller dog for en ubestemt Tid, saaledes at det efter kyndige Lægers Dom er uvist, om han kan hjælpes, bliver den skyldige, naar det ellers fremlyser, at saadan Ulykke ikke af ham har været tilsigtet, at anse med Fæstnings- eller Forbedringshusarbejde fra 2 til 4 Aar efter Skadens Beskaffenhed og Sagens øvrige Omstændigheder. Sætter nogen derved Livet til, bliver samme Straf at idømme de skyldige fra 3 til 6 Aar efter Omstændighederne." Idet man fremhævede, at herunder er indbefattet Tilfælde, hvor Fornærmeren ikke kan antages at have forudset, at

[1]) Bekræftet ved hans Udtalelse i 1844 se A. S. Ø. Arbejder om Trykkefriheden ved Harald Jørgensen (1947) S. 399.

den fornærmede ved hans Adfærd udsattes for Fare, eller hvor han, i høj Grad opirret dertil af denne, bibragte ham en ubetydelig Lemlæstelse, og da de omhandlede Legemsbeskadigelser kan være af forskellig Beskaffenhed, erklærede samtlige Tilforordnede i Højesteret at maatte tilraade at sætte mildere Straffesatser ved Siden af de i Paragraffen nævnte; de foreslog respektive Fængsel paa Vand og Brød, simpelt Fængsel eller Mulkt af 200 Rdl. og i andet Membrum 2 Aar. I Henseende til Maksimum vilde nogle forhøje det til 6 Aar og i andet Membrum til Livstid. Flertallet ytrede, at det ikke burde være højere end i Udkastet foreslaaet, og nogle af disse vilde kun gaa til 3 Aar. Nogle bemærkede, at Maksimum i første Membrum ikke bør overstige Minimum i det andet. Ørsted erklærede hertil, at han i første Membrum kunde gaa ned til 8 Maaneder, hvorved der i Slagsmaalstilfælde efter § 5 vilde kunne blive Anvendelse for Fængsel paa Vand og Brød. Herved fik det som nævnt sit Forblivende. „Forsaavidt Udkastet nævner Lemlæstelse", ytrer han, „er herved kun sigtet til en særdeles betydelig Skade, hvorved et Lem enten berøves nogen eller bliver aldeles ubrugbart; dog kan maaske dette for at forebygge Misforstaaelse nærmere betegnes. Iøvrigt forudsætter Udkastet vistnok ikke en Intention, der gaar ud paa saa svære Beskadigelser; ellers maatte og Straffen være betydelig større. Men imod den Ubesindighed, hvormed nogle angriber en Medborger uden at agte paa, at han derved kan skille denne ved Liv eller Helbred, maa der dog vel gives Betryggelse ved alvorlige Straffelove." Han henviser til, at Højesteret ikke fandt Maksimum for strengt; dette var ogsaa formildende i Forhold til gældende Ret (efter 6-7-1: Bremerholms Jern paa Livstid eller Fredløshed). Han fortsætter: „Vanskeligen vil og nogen retskyndig drive Omsorgen for ikke at straffe nogen strængere, end han efter sit Sindelag kunde fortjene, saa vidt, at han vilde lade et i Overilelse uden bevisligt Forsæt at dræbe forøvet Drab afsone med den Straf, som Handlingen i og for sig og uden Hensyn til hin Følge af Gerningsmandens Overilelse vilde have medført. Men den skyldiges Forsæt er efter §ens første og sidste Membrum det samme. Det er altsaa paa det større eller mindre Onde, som Handlingen foraarsager, at Forskellen i Straffen beror, og det ses ikke rettere end, at der efter denne objektive Maalestok er et passende Forhold mellem de i §en foreslaaede Straffebestem-

melser." At lade Maksimum i første Membrum svare til Minimum i sidste Membrum vilde lede til Misforhold, idet Størrelsen af det materielle Onde kom til at begrunde en absolut Grænse i Straffen uden Hensyn til den større eller mindre Grad af Voldsomhed i Handlingen, og den større eller mindre Undskyldning, Gerningsmandens Motiver maatte frembyde, saa at til Eks. den, der ved at kaste en anden omkuld bliver Aarsag til, at han faar en Skade, som bevirker hans Død, ubetinget skulde straffes haardere end den, der ved fortsatte brutale Mishandlinger har skilt en anden ved hans Førlighed og Sundhed for Livstid. Kancellipræsident Stemann udtalte, at han kun meget ugerne frafaldt Opposition mod at forandre Udkastets Minimum til 8 Maaneder. Derimod var han enig i den Tanke at bestemme Maksimum i første Membrum til 6 Aar, i andet Membrum til Livstid dog uden at forhøje dettes Minimum til over 4 Aar: „Domstolene vil dog altid, naar det kun nogenlunde er muligt, anvende de mildere Grader og kun altfor villige antage, at det fremlyser, at Ulykken ikke af Forbryderen har været tilsigtet, og i mange af de under §ens Kategori indbefattede Tilfælde vilde efter min Overbevisning det i Udkastet proponerede Maksimum være en meget for mild Straf. Ved at bestemme Minimum med Mildhed og Maksimum med Strænghed, viser Lovgiveren tydelig paa den ene Side sin Omhu for Borgersikkerheden og paa den anden Side sin Omhu for ikke at straffe haardere end denne med Hensyn til de konkrete Omstændigheder fordrer saadant og leder saaledes ogsaa Dommeren paa Vej. Desuden kan der ved Benaadning raades Bod paa en altfor stræng Dom, men den ved for milde Domme forvoldende Skade især ogsaa med Hensyn paa de derved for Nationen fødende falske Anskuelser er uoprettelig."

En særegen Indvending mod Indholdet af § 2 blev rejst af 5 af Højesterets Tilforordnede, der formente, at det Tilfælde, at nogen ved Angrebet berøves Livet, burde holdes udenfor Anordningen. Man fandt det stemmende med Sagens Natur og vor Lovgivning at trække en Grænse paa dette Punkt indenfor den kriminelle Lovgivning. Ørsted indrømmede, at Grundene ikke var uden Vægt, men Udkastet vilde ogsaa kun afhandle Drabsforbrydelsen, forsaavidt den kommer i umiddelbar Berørelse med den Klasse af Forbrydelser, der er Udkastets egentlige Genstand. Det lod sig næppe undgaa, hvad han ellers havde ønsket, saaledes at omhandle samme,

uden at Anordningen blev lam og ufuldstændig, særlig gjaldt det § 2, sidste Membrum, og § 28 om Skadetilføjelse af Uagtsomhed. Assessorernes Indvending fandt ikke Tilslutning; den vilde i hvert Fald have ført til Forhaling med en vigtig Del af Reformen.

Den Omredaktion, som Ørsted foruden Straffesatsens Ændring underkastede § 2, bragte dens Ordlyd nærmere ved 6-7-1 (Skær eller afhugger nogen anden Mands Næse, Øre, Tunge, Haand, Fod, Fingre eller deslige Lemmer eller slaar eller stikker hans Øje ud ...). Den udelod Henvisningen til „kyndige Lægers Dom" og Bemærkningen om det subjektive, der kunde læses saaledes — hvad sikkert ikke var Meningen — at der skulde være en fastslaaet Formodning for den videregaaende Skadehensigt. Ved at udtale Ordene „slig voldelig Behandling" upersonligt, saa at de fik Tilføjelsen „har til Følge", understregedes det, at den Gerning, hvortil der kræves Forsæt, kun er en ringe Voldshandling efter § 1, og at den store Legemsbeskadigelse er en videregaaende objektiv Virkning.

I § 3 havde Ørsted oprindelig givet det 3. og sidste Punktum følgende Affattelse: „Derimod vil Forbedringhusarbejde i en forholdsmæssig Tid, der dog bliver kortere end den, der under ellers lige Omstændigheder vilde været paalagt for Skadetilføjelse af det i § 2 nævnte Slags, være at anvende, naar der er paaført den beskadige betydelige Saar, en langvarig eller farlig Sygdom, en vedvarende mærkelig Lyde eller andet saadant Onde." Efter Nedsættelsen i § 2 erkendte Ørsted, at der her maatte kunne gaas ned til Fængsel paa Vand og Brød. Fra Tilforordnede i Højesteret fremkom nogle lavere Forslag, nemlig fra 2 af dem for en Ramme i andet Membrum af fra 100 Rbdl. til 3 Aars offentligt Arbejde og fra 6 af dem for i første Membrum ogsaa at kunne anvende simpelt Fængsel. Disse toges ikke til Følge.

De specielle Bemærkninger, der af Ørsted knyttes til de nævnte 3 Paragraffer, gaar væsentlig ud paa at paapege den Forandring i gældende Ret, Udkastet vil medføre. Om Hug og Slag siges det, at efter den nuværende Tænkemaade opfattes disse nærmest fra Synspunktet legemlig Læsion, Synspunktet ideel Krænkelse kan der tillægges Vægt ved Udmaalingen. 6-6-1, der sammenholdt med 6-11-1 om Vaadesgerning førte til, at Livsstraf maatte anvendes, naar Død blev Følge af et Angreb selv med ringe Skadeforsæt, blev ændret i formildende Retning ved § 2, sidste Membrum. Det er-

kendtes almindeligt, at Livsstraffen her var uforholdsmæssig haard, og den eftergaves altid. Ogsaa Straffen for Afhug efter 6-7-1 med Bremerholms Jern eller Fredløshed [efter Frd. 30. Marts 1827 § 6 Strafarbejde i mindst 8 Aar] opnaaede væsentlig Lempelse (Boslods Fortabelse var allerede ophævet ved Frd. 24. Sept. 1824).

Legemsbeskadigelsernes Udsondring i 3 Grupper[1]) begrundede Ørsted som foran anført med Hensigtsmæssighedsgrunde. Det vilde ikke have savnet Berettigelse ogsaa at henvise til den bestaaende Lovgivning, som Anordningen — saaledes som det følgende vil vise — helt igennem tager Tilslutning til. D. L. havde som Ydertilfælde paa den ene Side Afhug, se foran, paa den anden Side de i 6-7-8 nævnte Læsioner ved Stavshug, Stenshug, Benshug, Nævehug, Haandgreb og Jordskuf. Imellem dette laa de i Art. 2, 3, 4 og 7 nævnte Saar. Kendemærkerne for disse forskellige Grupper genfindes i det væsentlige i jydske Lovs 3. Bog Kap. 25, 26, 29, 30 og 32. Hos Goos: A. S. Ørsteds Betydning, 3. Afd. II, S. 338—40, hvor Tredelingen omtales, er ejheller det historiske Moment berørt, men derimod, at Synspunktet ogsaa fastholdes i alm. borgerlig Straffelov af 1866, hvortil nu kan føjes borgerlige Straffelov af 1930.

Sluttelig kan til dette Afsnit bemærkes, at den Deputerede Bentzen med det Formaal at opnaa Formildelser i de af de øvrige Kollegiemedlemmer, derunder Ørsted, til Stadfæstelse indstillede Straffebestemmelser, indgav separat Forestilling til §§ 2 og 3 ligesom til §§ 6, 8, 9, 12 og 13, men hans Forslag opnaaede ikke Approbation.

Anordningens 3 indledende og grundlæggende Paragraffer bliver at sammenholde med flere efterfølgende, der udfylder og ændrer dem.

I 6-7-14 og 15 var der Bødestraffe for at drage Kniv mod en anden, hvad enten der gjordes Skade derved eller ikke. Henset til Krigsartikelsbrev 9. Marts 1683 § 24, Søkrigsartikelsbrev 8. Januar 1752 § 638 og Krigsartikelsbrev for Landtjenesten ved Søetaten 29. Juli 1756 § 684 (der tildels anvender selve Kniven til Afstraf-

[1]) Disse maa sikkert med Bornemann, Samlede Skrifter IV S. 183 ff., antages at være saaledes sammenknyttet, at §§ 2 og 3 ikke til deres Anvendelse forudsætter Tilstedeværelse af et videregaaende Forsæt end det, § 1 gaar ud fra.

felsen) mentes Reglen ikke at kunne udvides til andre morderiske Redskaber. Straffen var desuden ganske ringe (3 × 5 og 3 × 15 Lod Sølv). Anordningens § 4 bragte nu paa dette Omraade følgende Regel: „Hvis det af det brugte Redskabs Beskaffenhed eller paa anden Maade indlyser, at den angrebnes Liv eller Sundhed har været udsat for øjensynlig Fare, bør, omend denne ved et lykkeligt Tilfælde afvendes, Forbedringshusstraf indtil 2 Aar eller efter Omstændighederne Fængsel paa Vand og Brød i det mindste i 4 Gange 5 Dage finde Sted. Hvis der er frembragt et Onde som i §§ 2 og 3 omhandlet, der kræver større Straf, virker Angrebets Beskaffenhed med ved Udmaalingen". Det oprindelige Forslag var saalydende: „Hvis morderiske Redskaber benyttes, bliver den skyldige, om end ingen betydelig Skade bevirkes, at straffe med Fængsel paa Vand og Brød i det mindste i 4 Gange 5 Dage eller med Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar efter Gerningens Anledning og Farlighed. Er med sligt Redskab nogen betydelig Skade udøvet, bliver det brugte Redskabs Beskaffenhed at henføre til de Omstændigheder, der tages i Betragtning ved Straffegradens Fastsættelse efter § 2 eller § 3. Selv hvis ingen saadan Skade virkeligen er sket, vil Straffen dog være Forbedringshusarbejde indtil 3 Aar, saafremt et Redskab af foranførte Slags er brugt paa en saadan Maade, at den angrebnes Liv og Sundhed aabenbart var udsat for en øjensynlig Fare, der kun ved et lykkeligt Tilfælde er blevet afvendt." Inden Forelæggelsen for Højesteret havde §en dog faaet samme Affattelse som senere i Anordningen, kun uden Adgangen til at gaa ned under Forbedringshus. Efter at 9 af de Tilforordnede havde udtalt sig for alternativt at anvende Fængsel paa Vand og Brød, hvad ogsaa Ørsted bifaldt med Henvisning til den gjorte Nedsættelse i Udkastets § 2, lempedes der altsaa ogsaa paa dette Punkt, ligesom Udkastets oprindelige Maksimum af 3 Aar var blevet nedsat. Den i Pl. 24. Dec. 1823 § 3 fastsatte Straf for Brug af Kaardestraf etc. (det dobbelte af Bøden for at bære Vaabnet) bortfaldt herved.

I § 5 hjemles der Nedsættelse af Straffen for enhver deltagende i Slagsmaalstilfælde, nemlig i Forhold til den Skyld, som den, der herunder har taget Skade eller er bleven udsat for Fare, selv maatte have deri. „Naar Straffen ellers vilde være Fængsel paa Vand og Brød, kan den efter Omstændighederne nedsættes til en saadan

Mulkt som § 1 bestemmer. Dersom Handlingen efter sine øvrige Egenskaber egnede sig til Fæstnings- eller Forbedringshusarbejde, bliver Straffetiden at nedsætte, dog ej dybere end til det halve af den sædvanlige, hvorhos Fængsel paa Vand og Brød i Overensstemmelse med Reglen i Fdg. 12. Juni 1816 § 5 træder i Stedet for de kortvarige Arbejdsstraffe. Saafremt Handlingen efter sin egen Beskaffenhed kunde afsones med Bøder, kan disse ikke blot nedsættes under den i § 1 bestemte Grænse men endog efter Sagens Omstændigheder aldeles bortfalde. Det følger iøvrigt af sig selv, at hvor den paagældendes Forhold har Hjemmel i Lovens Forskrifter og Grundsætninger om Nødværge, vil aldeles ingen Straf være anvendelig." Ørsteds oprindelige Forslag havde den yderligere Lempelse, at forskyldt Forbedringshusarbejde paa indtil 1 Aar kunde nedsættes til Fængsel paa Vand og Brød i indtil 3 Gange 5 Dage (svarende til Halvdelen af laveste Forbedringshusstraf 6 Maaneder). I Collegialtidendes Kommentarer til Anordningen anføres, at „denne Paragraf er anlediget ved de af de Herrer Tilforordnede i Højesteret ved det oprindelige Forslag gjort Bemærkninger. I de hidtil gældende Anordninger indeholdes ingen udtrykkelig Forskrift, som svarer til samme Indhold." Som det fremgaar af det nys bemærkede er det første urigtigt og maa skyldes en Fejltagelse af vedkommende Koncipist, og det sidste synes ikke helt at stemme med Ørsteds Bemærkninger foran S. 48 om Forholdet mellem de efter 6-7-1 følgende Artikler og 6-9-2 og 24. Det, der fremkom fra Højesteret, var 3 Medlemmers saalydende Ændringsforslag: „I Tilfælde af Slagsmaal er i Reglen Angriberen ene den skyldige, men skulde det befindes, at den angrebne enten havde opirret ham eller i sit Forsvar havde overskredet Nødværges Grænser, bør Straffen for ham nedsættes og kan endog efter Omstændighederne aldeles bortfalde." Vedrørende denne § i Udkastet replicerede Ørsted saaledes til det fra anden Side fremkomne: „Heri tør jeg ikke tilraade nogen Forandring. Paragraffen er i sig selv meget mild. Mindst forekommer mig det af Bornemann, Brorson og Müller fremsatte Forslag til §ens Redaktion antageligt. Derefter vilde den, der ved Fornærmelse eller Drillerier havde bragt en anden til at slaa først eller maaske endog opfordret ham dertil, ustraffet kunne tilføje ham de groveste Mishandlinger endog som det synes slaa ham ihjel; thi hin hans Skyld skulde vel efter Om-

stændighederne kunne befri den angribende (hvormed her maa være forstaaet den, som først slaar til) fra Straf men ej bevirke, at den angrebne blev straffet. Ogsaa finder jeg den Forudsætning urigtig, at der altid skulde indtræde Nødværge i det i Paragraffen omhandlede Tilfælde. Naar f. Eks. den, der har faaet et Ørefigen af en anden, muligvis endog efter nogen Tids Forløb, gaar hen og prygler ham igennem, maaske slaar ham fordærvet, saa er her efter mit Begreb slet intet Nødværge forhaanden og kan altsaa heller ikke være Tale om nogen Eksces i Nødværge." Selv om det ikke forekommer indlysende, at Forslagsstillerne var gaaet ud fra nogen anden Forudsætning i sidstnævnte Henseende, eller at deres Forslag afskar dem fra at straffe den, der opirrer Angriberen og derpaa „i Nødværge" beskadiger ham, kunde Forslaget næppe siges at være tiltrængt overfor Udkastets rummelige Regel.

I §§ 6 til 9 gaas der over til at give skærpende Regler for Angreb udført med Overlæg eller paa sagesløs Person svarende til, at 6-9-2 og 24 her havde de store Bøder af 3 Gange 40 Lod Sølv. Der gives først i § 6 den almindelige Regel, at Voldsgerningers Udøvelse efter foregaaende Overlæg altid medfører Straffens Skærpelse. Derefter hedder det: „Til overlagt Vold bliver det at henregne, naar nogen, der søger en Strid med en anden, er forberedt paa at udøve personlig Vold, hvis denne ikke giver efter, uden at det herved kan komme ham tilgode, at han ikke ubetinget havde foresat sig at bruge slig Vold. Saa bør og den for overlagt Voldsgerning fastsatte Straf stedse finde Anvendelse, naar nogen angriber en fuldkommen sagesløs Mand, det er en saadan, der ikke har foretaget noget, som kunde give rimelig Anledning til saadan Vold. Tidligere foregaaet Uenighed eller Fornærmelse kan ikke i denne Henseende komme i Betragtning, men kun hvad der er gaaet umiddelbart foran den udøvede Voldsgerning kan paaberaabes til at fritage Gerningsmanden for Straf i Overensstemmelse med nærværende §." I Ørsteds oprindelige Udkast lød det citerede 2. Punktum saaledes: „Saa bør og Gerningen stedse antages at være sket med Overlæg, naar den udøves mod en fuldkommen sagesløs Mand d. e. en saadan, der til den Tid, da Vold mod ham øves, ikke har foretaget noget, der kunde give rimelig Anledning til en saadan Adfærd." Det følgende Punktum fandtes ikke. Begrundelsen leveres saaledes: „Vel er det ikke aldeles utænkeligt, at Overfald paa en

sagesløs Mand kan begaas uden Overlæg f. Eks. naar nogen ifølge øjeblikkelig kaadt Indfald eller ophidset af en tredje angriber en Mand, som ingen rimelig Anledning dertil har givet. Men foruden at Angreb paa sagesløs Mand ifølge Sagens Natur næsten altid vil være overlagt, synes og de enkelte Tilfælde, hvor det modsatte maatte finde Sted (hvilket iøvrigt vanskelig vil kunne bevises) med Hensyn til den Beskyttelse, der bør ydes den, som aldeles ingen Anledning giver til nogen Trette, passende at kunne sættes ved Siden af overlagte Voldsgerninger, ligesom og dette stemmer med 6-9-24, der for Overfald paa sagesløs Mand ubetinget bestemmer Mulkt af 3 Gange 40 Lod Sølv foruden rette Bøder, hvilket og just er den sædvanlige Straf for overlagt Legemsbeskadigelse." I Højesteret henstillede 9 Medlemmer, om ikke dette Punktum „kunde modificeres derhen, at Gerningen skal antages at være sket med Overlæg, naar ikke Omstændighederne kendeligen viser det modsatte." Der opponeredes altsaa mod at forme Reglen som en Fiktion om, at Vold mod sagesløs Mand er overlagt, og foreslaas i Stedet derfor en bevismæssig Formodningsregel om, at der i saa Tilfælde foreligger Overlæg. Herimod vender Ørsted sig og ytrer, at ved en saadan Forandring vilde Bestemmelsen tabe meget af sin Virksomhed, og den, der med Hug og Slag overfalder nogen, som rolig gaar sin Gang uden at give ham mindste Anledning til Overfald, fortjener vist at anses som for overlagt Angreb, om end Fornærmelsen var foraarsaget af en Modbydelighed, som den angrebnes Fysiognomi opvakte, eller af Fortrydelse over en aldeles uskyldig Gerning, denne foretog sig, som f. Eks. naar han ikke vilde gaa af Vejen for Angriberen, der ej havde Fortovsret, eller naar han forekom denne i at slutte en Handel m. v. Forslaget gav dog altsaa i hvert Fald Anledning til en mere rationel rent objektivt — uden Præsumtionsform („antages at være sket") — foretaget Jevnstilling af Overlæg og Angreb paa sagesløs Mand. Den Tanke var iøvrigt fremme at sætte en noget mindre skærpende Straferamme for Angreb paa sagesløs Mand, men Ørsted indvendte derimod, at Anordningens Simplicitet vilde lide derved, og det kan ikke nægtes, at den har tilstrækkelig mange forskellige Rammer. Den senere tilføjede Forskrift om, at Sagesløshed kun ophæves ved et umiddelbart forud for Voldshandlingen udvist Forhold betød en Skærpelse antagelig med det Formaal at sikre, at Reglen blev effek-

tiv i Retsanvendelsen men ogsaa med den Virkning, at den smidige Anvendelse af Begrebet Sagesløshed blev hemmet.

Derefter følger de specielle Regler om Skærpelsens Iværksættelse. Efter § 7 er Straffen, hvis den ellers kun vilde være Bøder efter § 1, Fængsel paa Vand og Brød i det mindste i 3×5 Dage. „Kun da kan den skyldige afsone sin Brøde med Pengemulkt, naar det er aabenbart, at aldeles ingen farlig Hensigt har været forenet med Angrebet, og ellers Gerningens Anledning og de personlige Forhold taler for slig Strafs Anvendelse. Men i saa Fald bliver altid en højere Mulkt at fastsætte end den, der efter § 1 vilde fundet Sted, hvis Gerningen var øvet uden foregaaende Overlæg; og den kan da efter Sagens Beskaffenhed stige indtil 200 Rbdr. Sølv." Ørsteds Udkast havde her 400 Rbdr.

§ 8 lyder: „Dersom ved sligt overlagt Angreb nogen lemlæstes, eller der ellers paaføres ham en Skade, der har saadanne Følger for hans Sjæls- og Legemstilstand, som omtales i § 2 første Membrum, saa bliver Gerningsmanden at straffe med Fæstnings- eller Forbedringshusarbejde fra 2 til 6 Aar, forudsat at det efter Omstændighederne maa antages, at hans Hensigt dog ikke bestemt er gaaet ud paa saa stort Onde. Under den modsatte Forudsætning bliver Fæstningsarbejde paa 8 eller flere Aar, eller efter Omstændighederne paa Livstid at anvende." Udkastet havde paa 3 Punkter været afvigende: den først anførte Strafferamme var sat fra 3 til 6 Aar, Ordet „bestemt" — der er Modsætningen til „eventuelt" — var ikke knyttet til „Hensigt", og den i Slutningen angivne Straf var ubetinget Fæstningsarbejde paa Livstid. En mildere Tendens havde altsaa gjort sig gældende paa disse Punkter.

§ 9 endelig lyder: „I Forhold til de i § 8 fastsatte Straffe bliver den skyldige at anse, naar anden Skade er sket (cfr. § 3), hvorved den der gjorte Forskel efter den skyldiges Hensigt saaledes som den af Gerningens Beskaffenhed og Sagens øvrige Omstændigheder kan sluttes, bliver at iagttage. Udkastet svarede hertil dog uden Citatet af § 3.

Til § 7 havde 5 af de Tilforordnede stillet Forslag om ogsaa at give Adgang til Anvendelsen af simpelt Fængsel. Overfor dette holdt Ørsted for, at Fængsel paa Vand og Brød ikke var nogen for stræng Straf, naar Mulkt ikke kunde anvendes. „Simpelt Fængsel," ytrede han, „er en paa den lavere Folkeklasse lidet virksom og for

det offentlige bekostelig Straffemaade, hvoraf man næppe bør gøre nogen udvidet Anvendelse. Hvad andre Personer angaar, for hvem Fængsel paa Vand og Brød kunde være en for følelig Straf, giver Udkastet Lejlighed til at lade dem afsone deres Brøde ved Mulkt, naar ikke ellers Sagens Omstændigheder taler imod dem, og i modsat Fald er der næppe Anledning til at forskaane dem for hin Straf. Imidlertid henstilles det, om ikke en almindelig Bestemmelse kunde tilføjes, hvorefter Domstolene i alle Tilfælde, hvor Fængsel paa Vand og Brød i Anordningen er foreskrevet, skal være berettiget til at forandre samme til simpelt Fængsel i dobbelt eller firdobbelt saa lang Tid, naar den skyldiges Stilling var af den Beskaffenhed, at hin Straf maa anses haardere for ham end for andre i Almindelighed, og naar ellers Sagens særdeles Omstændigheder ikke taler imod saadan Lempning af Straffen, hvortil kunde føjes følgende Tillæg „ligesom det iøvrigt følger af sig selv, at den Forandring af Straffen fra Fængsel paa Vand og Brød til simpelt Fængsel, som Fdg. 12. Juni 1816 § 7 hjemler, dog vil finde Sted, naar de der fastsatte Betingelser er tilstede" [Personer under 18 og over 60 Aar samt syge]. En saaledes affattet Regel var indført som § 30 i Kancelliets Forslag, men den kom ikke med i Anordningen, da Kongen nægtede den Stadfæstelse.

Vedrørende § 8 holdt de Tilforordnede i Højesteret for, at den i § 2 ønskede Nedsættelse, om den blev gennemført, i første Membrum maatte føre til et ringere Minimum. I sidste Membrum vilde 5 have et Minimum under 8 Aar, medens 3 vilde lade 8 Aar være den principale Straf, der kunde skærpes til Livsvarighed. Ørsted kunde paa det første Punkt gaa med til den Nedsættelse til 2 Aar, der gaves, og dette fulgtes af Stemann, der dog samtidig vilde hæve Maksimum til 8 Aar. Ogsaa den senere gennemførte Formildelse i 2. Membrum tiltraadte Ørsted, skønt han „fandt denne Brøde lidet mindre strafværdig end Mord" og henviste til, at Straffen, der derfor næppe var for streng, havde Hjemmel i Fdg. om Landsforvisnigsstraffens Ophævelse af 30. Marts 1827 § 6 om Ændring i 6-7-1 (dog kun som Normalstraffen, der kunde gaa ned til 8 Aar).

Slutningstilfældet efter § 2, at nogen som Følge af forsætlig Voldshandling sætter Livet til, var ikke medtaget under de foranstaaende Regler om overlagte Handlinger, der iøvrigt slutter sig

til Anordningens indledende 3 Paragraffer. Omtalen deraf følger i § 10, der hjemler, at „naar nogen ved en overlagt Voldsgerning bliver Aarsag til en andens Død, skal L. 6-6-1 være at anvende, saafremt det ved Handlingen foraarsagede Drab ej kan tilskrives en særdeles Gerningsmanden ubekendt Omstændighed eller en usandsynlig og uforudselig tilstødende Begivenhed men stod i en saadan naturlig Forbindelse med de den dræbte tilføjede Mishandlinger, at Gerningsmanden maatte forudse samme som en Følge, hans Mishandlinger lettelig kunde føre med sig. Dersom derimod den mishandledes Død kan tilskrives en tilfældig Omstændighed og altsaa ikke stod i en saadan umiddelbar Forbindelse med Mishandlingen, at den maatte kunne forudses som en rimelig Følge af samme, bliver den skyldige at straffe saaledes, som i den sidste Del af § 8 er bestemt. Men har der med den overlagt beskadigende Handling bevisligen været forbundet bestemt Hensigt at skille den anden ved Livet, bliver Gerningsmanden at straffe efter L. 6-9-1 eller hvis de i samme Kap. 12. Art. eller i anden Lovbestemmelse om visse særegne Arter at Mord foreskrevne Betingelser er tilstede, da efter samme. Dog skal de Anordninger, som for visse grove Mord har fastsat pinlige Dødsstraffe, være ophævede, saa at ingen større Straf derfor bliver at anvende end den i 6-9-12 bestemte, ligesom og den Straf, der i Fdg. 18. Dec. 1767 fastsættes for Mord, som nogen begaar for at underkastes Livsstraf, formildes derhen, at saavel Brændemærke som den i Fdg. § 2 befalede aarlige Gentagelse af Kagstrygningen bortfalder, hvilket ligeledes skal gælde om den Bestemmelse, der indeholdes i samme Fdg. § 4. Iøvrigt bliver ved Anvendelsen af foranførte Lovsteder Fdg. 24. Sept. 1824 at iagttage."

Ørsteds Udkast havde været ret forskellige derfra. Det var saalydende: „Naar nogen ved en overlagt Voldsgerning bliver Aarsag til en andens Død, skal L. 6-6-1 være at anvende, saafremt hans Hensigt ikke kan antages at have strakt sig saa vidt. I modsat Fald bliver han at straffe efter L. 6-9-1 eller hvis de i samme Kap. 12. Art. foreskrevne Betingelser er tilstede, da efter samme. Iøvrigt bliver ved Anvendelsen af alle disse Lovsteder Vor Fdg. af 24. Sept. 1824 at iagttage." Sidstnævnte Bestemmelse havde ophævet Fortabelse af Hovedlod, der hjemledes i nævnte Lovartikler, hvoraf 6-6-1 (Drab) foreskrev Henrettelse, 6-9-1 (kvalificeret Drab) desuden

Hovedet at sætte paa en Stage og 6-9-12 (Stimandsfærd) Stejle og Hjul.

Sit Udkast ledsagede Ørsted med disse Ord: „Det kan vel ikke nægtes, at Livsstraf stundom vil være for haard for den, der ved en overlagt Voldsgerning bliver Aarsag til en andens Død uden at have tilsigtet denne. Men imidlertid turde det dog ikke være ubetænkeligt ligefrem at erklære Dødsstraf uanvendelig i dette Tilfælde, der ifølge Loven endog under visse Betingelser kunde medføre kvalificeret Dødsstraf efter 6-9-1, hvilket Lovsted ikke forudsætter den overlagte Beslutning at dræbe men kun, at Drab tilføjes under et overlagt Angreb, hvorhos dog Lovstedet indeholder adskillige særdeles Betingelser saavel med Hensyn til Stedet hvor som til Personerne, mod hvem Misgerningen begaas. Det vilde uden Tvivl ikke være en velgrundet Paastand, at den, der under et overlagt Angreb dræbte en anden, uden at just hans Hensigt bestemt havde strakt sig saa vidt, aldrig kunde fortjene at straffes med Døden, om endog Forbrydelsen var begaaet under nok saa kvalificerende Omstændigheder; men de nærmere Betingelser, hvorunder dette kunde antages, lader sig ikke let fastsætte ved en almindelig Regel, ligesom og Gerningsmanden, saafremt bestemt Hensigt til at dræbe ligefrem udfordredes til Livsstraffens Anvendelse, næsten altid vilde fragaa saadan Hensigt, hvilken da meget sjældent vilde kunne overbevises ham. Det synes derfor rigtigst, saaledes som i Udkastet er foreslaaet, i det ommeldte Tilfælde ubetinget at foreskrive Livsstraf efter 6-6-1. Forsaavidt Omstændighederne maatte tale for at lade den skyldige slippe med en mildere Straf, kunde dette komme i Betragtning til Straffens Nedsættelse ved Benaadning.“ Mod at gøre Lovreglen saa stræng kom der dog Indsigelse fra 9 af de Tilforordnede i Højesteret, der ikke kunde tiltræde Forslaget „med Hensyn til, at enhver forud tilsigtet eller mod sagesløs Mand øjeblikkelig besluttet personlig Fornærmelse, hvorved Gerningsmanden kun vilde paaføre et ubetydeligt legemligt Onde, ifølge §ens Bestemmelse sammenholdt med den 6. § maatte, hvis en hændelig tilstødende maaske aldeles uforudselig Omstændighed bevirker, at den anden mister Livet, fremkalde Dødsdom efter 6-6-1. Til Benaadningsretten at overlade at formilde Lovens Strænghed, forekommer os at være mindre nødvendigt i et Tilfælde som det nærværende, hvor de Omstændigheder, der udgør Forbrydelsens

Væsen, kan forudses, og hvor saaledes ved Lovens Affattelse den Straf kan bestemmes, hvilken Handlingen findes efter almindelige Begreber at fortjene." Som Straf foreslaas offentligt Arbejde paa Livstid.

Denne Indsigelse blev ikke uden Virkning, selv om Udkastets Forfatter ikke var meget tilbøjelig til at vige fra sit Standpunkt. Først henviste Ørsted til, at allerede § 2 havde hjemlet en betydelig Formildelse af D. L.s Drabsregler. Han fortsatte: „Det staar ikke til at nægte, at der lader sig tænke saadanne Omstændigheder, hvorunder Dødsstraffen bliver for haard for den, der ved en overlagt beskadigende Handling dræber en anden. Dersom Hensigten kun har indskrænket sig til at give denne en Dragt Prygl, vilde det vistnok være uforholdsmæssigt, om Gerningsmanden skulde bøde med Livet, fordi en ham ubekendt Men, hvormed den angrebne var beladt, eller en uheldig Vending, et uheldigt Fald eller anden tilstødende Omstændighed foraarsagede, at den angrebne deraf tog sin Død. Men tænker jeg mig paa den anden Side, at den skyldige med Overlæg har angrebet den dræbte med morderiske Vaaben paa de, efter hvad der er alle bekendt, farligste Steder, eller at han har indgivet ham Gift, saa forekommer det mig, at han ikke bør undgaa Dødsstraf, fordi han paastaar, at han kun har villet lemlæste eller mishandle den dræbte, skille ham ved Sundhed eller Forstand o. a. men ikke har attraaet hans Død og fordi det ej kan bringes til Evidens, at dette har ligget i hans Hensigt. Jeg frygter for, at den Beskyttelse, Staten skylder Borgernes Liv, vilde svækkes ved Dødsstrafs Ophævelse for slig Forbrydelse, og jeg skulde fejle meget, om ikke dette og vilde blive den almindelige Følelse ved en saadan Lov. Men indeholder nu hin Forbrydelse Tilfælde, som den almindelige Sikkerhed fordrer straffede med Døden, og andre, som maa kunne afsones med mindre Straf, saa vil det komme an paa, om disse Tilfælde ved almindelig Lov lader sig afsondre. Dette lader sig maaske gøre, og jeg skal i denne Henseende til Kollegiets Bedømmelse henstille, at § 10 kunde affattes saaledes ..." Derefter fremsættes Forslag til en Affattelse, der bortset fra redaktionelle Ændringer og den først senere skete Tilføjelse af Ordene „bevisligen" og „bestemt" til „Hensigt" i 3. Punktum falder sammen med Anordningens foran gengivne med Undtagelse af det næstsidste Punktum om pinlige Dødsstraffe. Ørsted fortsætter: „Med

større Bestemthed og Nøjagtighed tror jeg ikke, at de Tilfælde, hvor Dødsstraf bør finde Sted, og dem, i hvilke en mildere Straf er tilstrækkelig, ved almindelig Lov kan afsondres, men den menneskelige Kende- og Betegnelsesevnes Indskrænkning tilsteder heller ikke, at de forskellige Karakterer ved en Handling, hvorpaa dens Strafbarhed og sammes Gradationer beror, kan angives med matematisk Nøjagtighed. Den sunde Dømmekraft vil in concreto uden stor Vanskelighed kunne gøre den Forskel, som hin foreslaaede Lovbestemmelse antyder, og hvor den er i Uvished, maa den som i andre Tvivlstilfælde følge den mildere Mening. Skulde imidlertid det ovennævnte Forslag ikke bifaldes og heller ikke en anden Hensigten bedre betegnende Bestemmelse udfindes, maa jeg henholde mig til den oprindelige Redaktion, thi da jeg som foranført ingenlunde kan tilraade Dødsstrafs ubetingede Ophævelse for de i Udkastets §10 benævnte Tilfælde, saa maa jeg, hvis hin Adskillelse ej kan finde Sted, antage, at Loven for disse Tilfælde bør forkynde Dødsstraffen og overlade til Regeringen i de enkelte Tilfælde, hvor en mildere Straf er tilstrækkelig, at sætte en saadan i Stedet. At selve Loven beregnes paa at skulle lempes ved Benaadning, hvor den maatte findes for streng, har efter mine Tanker intet anomalisk. Det er netop Benaadningsrettens Hovedformaal at hæve de Haardheder, som den almindelige Lovs Anvendelse paa Grund af de konkrete Tilfældes Ejendommelighed maatte føre med sig, og jeg er fuldkommen overbevist om, at det ikke blot ligger i de hidtil gældende Loves Ufuldkommenhed, at dette Korrektiv behøves, men at den menneskelige Forstands Mangel paa Evne til at forudse og ved almindelige Begreber nøje afgrænse alle Tilfælde gør det umuligt ved Lov saaledes at afsondre de mere og de mindre betydelige Forbrydelser fra hinanden, at Benaadningsrettens Anvendelse bliver overflødig. Det er især ikke blot ved Drabsforbrydelsen, at denne Vanskelighed indtræder, men det samme møder og i mange andre Tilfælde. Saaledes ved jeg for Eksempel ikke, hvorledes man ved almindelig Lov saa nøjagtig skal begrænse det Slags Brandstiftelser, der fortjener Dødsstraf, at man uden Fare for enten at berøve Samfundet den tilbørlige Beskyttelse eller forfalde til Haardhed i ethvert enkelt Tilfælde kunde lade Loven gøre det endelige Udslag, i det mindste er de Forsøg, man i flere nyere Love har gjort herpaa, langt fra at være tilfredsstillende. Vel har i de

senere Tider den Mening fundet en Del Velyndere, at Loven for enhver Forbrydelse ved Siden af de Straffe, den i de strafværdigere Tilfælde fortjener, bør fastsætte et saadant Straffeminimum, at Dommerne selv, naar Gerningen fremkommer i sin mest undskyldelige Skikkelse, i selve Loven finder Hjemmel til vedbørligen at formilde Straffen, og at i Særdeleshed Livsstraf aldrig bør ubetinget forkyndes for nogen Misgerning men Dommeren have Valget mellem hin yderste Straf og anden mildere til Forbrydelsernes ringere Grader svarende Straffe. Herved vilde Domstolene erholde den arbitrære Bedømmelse af Handlingens individuelle Farlighed, som, hvor det overlades til Benaadningsretten i enkelte Tilfælde at raade Bod paa Lovens Strænghed, er i Regeringens Hænder. Hin Mening er efter mine Tanker lidet grundet. Da Regeringen ved at beslutte, om en afsagt Dødsdom skal formildes eller træde i Kraft, lader sig lede ved den fuldstændige Beretning, den faar fra Højesteret om Sagens samlede Omstændigheder og de Meninger, Rettens Tilforordnede har ytret om den paagældendes Kvalifikation til Benaadning, saa kan den ligesaa godt lempe sin Beslutning efter alle Omstændigheder, der herved bør komme i Betragtning, som Retten, hvis denne ved sin Dom endeligen afgjorde, om Livsstraf skulde finde Sted eller ikke. Men det er i sine Følger ingenlunde ligegyldigt, om denne eller hin Fremgangsmaade bruges. Den almindelige Trusel med Livsstraf for den, der ved en overlagt Voldsgerning bliver Aarsag til en andens Død, beholder dog uden Tvivl, endskønt Straffen i paakommende Tilfælde stundom ved Benaadning formildes, en større Virksomhed, og Folkets Forestilling om Forbrydelsens Storhed bevares derved bedre, end naar selve Loven for saadan Forbrydelse udtrykkelig hjemlede stedsevarende eller tidsbestemt Frihedsstraf og kun i Forbindelse dermed bemyndigede Domstolene til under Omstændigheder, der medfører en fortrinlig Farlighed, at gaa til Dødsstraf. Det lægges herved Gerningsmanden nærmere at have hin mildere Straf for Øje, og han vilde under en saadan Lov vist ikke let tænke sig Dødsstraf som Følge af sin Forbrydelse, stolende ialtfald paa, at der angaaende de Betingelser, som Domstolene dertil vilde udkræve, ej mod ham vilde kunne tilvejebringes nøjagtigt Bevis. Ogsaa vilde sikkert Dommerne, naar der ved Loven hjemles dem et saadant Valg, meget vanskeligen bestemme sig for Dødsstraf, hvilket især vilde blive Tilfældet, naar en

slig Lov havde bestaaet en Tid lang og [det] saa efter Sagens Natur maatte formodes, [at] en mere og mere lemfældig Praksis sukcessive havde dannet sig. Selv hvor Dommerne, naar Loven ubetinget paabød Dødsstraf, ingen Grund vilde finde til at indstille Forbryderen til Benaadning, vilde de let finde Betænkelighed ved at kende paa denne Straf, saafremt den i Loven kun var anordnet som et yderste Alternativ.

Den af Højesterets Pluralitet i Stedet for den i Udkastets § 10 bestemte Livsstraf foreslaaede Straf af offentligt Arbejde paa Livstid vilde iøvrigt og i nogle Tilfælde blive for stræng og behøve Formildelse ved Benaadning, medens den derimod i andre Tilfælde vilde være for mild."

Kancellipræsidenten gav sin Tilslutning hertil og ytrede: „Næppe kan man gaa videre uden derved i det mindste indirekte ganske at ophæve Dødsstrafs Anvendelse, thi den vilde da kun kunne finde Sted, naar den paagældende selv tilstod at have haft Hensigt at ville dræbe, og i dette Tilfælde vilde man enten erklære den paagældende for gal eller antage Drabet forøvet af Kedsommelighed til Livet, og i begge Tilfælde vilde da Dødsstraf være uanvendelig. Vel er den Sætning vulnera non dantur ad mensuram og de Konsekvenser, Lovgivere deraf uddrog, gammeldags, men jeg er endnu saa gammeldags sindet, at jeg ikke kan lære at indse, at dette ikke skulde være konform med rigtige filosofiske Begreber.

Ogsaa bør man vistnok vogte sig for ikke at affatte Lovgivningen saaledes, at man transfererer selve Benaadningsretten fra den styrende til den dømmende Magt."

Der hævede sig dog ogsaa indenfor Kancelliet andre og overfor Lovovertræderne mere forsigtige Røster, nemlig fra den Deputerede Lange og fra Politichefen Kjerulff, der ogsaa deltog. Lange udviklede, at der kun burde anvendes Dødsstraf, naar der i det mindste haves moralsk Vished om, at paagældendes Hensigt har strakt sig saa vidt som til at volde Døden, og uanset den bestaaende strængere Lovgivning var andre Dødsdomme heller aldrig blevet eksekveret. Ordentligvis at lade Benaadningsretten faa en afgørende Stemme i en Sag, der saa ganske hører under Domstolenes Ressort, maatte efter hans Mening anses for mindre rigtig. Efter den foreslaaede Ordning vil Dommeren lettelig lade sig forlede til, naar Forbrydelsens Straf efter han Følelse er for stræng, at bortraisonnere det

under Loven virkelig sorterende Tilfælde og saaledes maaske afgive en altfor mild Straf. Det er derhos haardt, at den mindre skyldige i alt Fald skal *dømmes* haardere, end han fortjener, for at ingen fuldkommen skyldig skal undgaa sin Straf. Han fremsatte derfor dette Forslag: „Naar nogen ved en overlagt Voldsgerning bliver Aarsag til en andens Død, bliver han at straffe efter 6-6-1, med mindre det, naar samtlige Sagens Omstændigheder med hinanden sammenholdes, maa antages, at hans Hensigt ikke har strakt sig saa vidt, under hvilken Forudsætning hans Straf bestemmes til Fæstningsarbejde paa Livstid." Kjerulff ønskede principalt, at hele §en bortfaldt, og at der forholdtes som hidtil. Subsidiært fandt han, at alene den Voldsgerning, der udføres med Forsæt til at skille den anden med Livet, bør anses med Dødsstraf. Da Basis for Livsstrafs Anvendelse er og antages at være Forsæt at dræbe, saa er det ikke stemmende med Retfærdighed, at nogen straffes paa Livet, naar der i de hans specielle Faktum konstituerende Omstændigheder mangler noget af, hvad Loven ellers fordrer for at gøre Vished, hvilket dog formentlig vilde følge saavel af Udkastet som af dets senere Redaktion af Generalprokurøren. Livsstraf bør alene anvendes, hvor det er bevist, at Drabet eller Mordet er begaaet og begaaet af Gerningsmanden, da der derimod efter Etatsraad Langes Modifikation gaas ud fra det modsatte Synspunkt — at Omstændighederne skal afbevise Strafskylden. (Hertil svarede Lange, at hans Forslag alene følger den almene Regel, at enhver maa antages at have villet, hvad han har iværksat). Kjerulffs Forslag var da, naar §en skulde blive staaende, at bestemme Straffen til offentligt Arbejde paa Livstid eller efter Omstændighederne endog mildere, naar det nemlig fremlyser, at det indtrufne Dødstilfælde har ligget udenfor Gerningsmandens Forsæt og derhor staar i noget fjern kavsal Forbindelse med hans Forhold.

I en Replik til Lange fastholdt Ørsted sit Standpunkt og henstillede i alt Fald, om der dog ikke i nogle Tilfælde kunde anvendes Livsstraf. „For den, der i den Hensigt at lemlæste en Person, berøve ham sin Forstand eller Sundhed med Overlæg foretager Handlinger, hvorved det lader sig forudse, at den anden let kan sætte Livet til, vilde det vel være for stor Skaansel, at han uagtet dette virkelig skulde forskaanes for Livsstraf, fordi hans egentlige og direkte Hensigt ikke gik ud paa Døden, skønt han aabenbart maa have forudset,

at denne derved kunde bevirkes, og han altsaa har haft, hvad de ældre Systemer kalder propositum indirectum occidendi. Jeg frygter ellers for, at man ved for mange Distinktioner vilde gøre Loven for forviklet og formindske den offentlige Sikkerhed, thi det er fra denne Synspunkt dog vist ikke ligegyldigt, om enhver kan læse sig til i Loven, at han, uagtet han paa den mest morderiske Maade og ved umiskendeligt Overlæg har overfaldet en anden og skilt ham ved Livet, kan undgaa Dødsstraf, naar han kan soutenere en mindre omfattende ond Hensigt. Ved de enkelte Benaadninger, der ikke leder til et almindeligt kundbart Resultat, ophæves Livsstraffen for den, der er i det ovennævnte Tilfælde. Jeg har allerede i mine ovennævnte Bemærkninger til § 10 ytret, hvorledes jeg efter min fulde Overbevisning, der er bygget paa omhyggelig Prøvelse, antager, at den blandt de nyeste Kriminalister herskende Forestillingsmaade om det meget snævre Gebet for Benaadningerne er bygget paa et overspændt Begreb om den Fuldkommenhed, Straffeloven kan modtage. Iøvrigt maa jeg endnu tilføje, at jeg tvivler meget paa, at en saa stor Forandring i 6-6-1 og 6-9-1, som Hr. Etatsraad Lange foreslaar, lod sig sætte igennem, om end Kancelliet derpaa androg. Den Forandring, jeg i § 2 har foreslaaet, hvorefter den, der ved en i Hidsighed udøvet Voldsgerning udenfor sin Hensigt skiller en anden fra Livet, ikke straffes med Døden, er vist ikke i den Grad betænkelig, som hin videregaaende Forandring; thi at den i Loven bestemte Dødsstraf ikke kan eller bør anvendes i hvert Tilfælde, indser enhver, og skulde Muligheden af, at en bestemt og mulig med koldt Blod fattet Hensigt at dræbe skjulte sig under en tilsyneladende overilet Skadetilføjelse i en mindre ond Hensigt, gøre Udslag, saa maatte Loven endog true Vaadesdrab med Dødsstraf." I en Paategning tiltraadte Lange Anvendelse af Dødsstraf for propositum indirectum occidendi. Kjerulf udtraadte af Kancelliet 30. Avgust 1831.

Endelig skal meddeles Ørsteds afsluttende Udtalelser om Problemet: „Det er en Misforstaaelse, naar man tillægger mig den Mening, at Drab begaaet under de i min yderligere Betænkning nævnte Betingelser skulde straffes med Døden, fordi det Forsæt at dræbe, skønt det ej tilstaas, kan være forbundet dermed. Det er meget langt fra mig at nære en saadan Mening, og kun fordi jeg ikke havde fundet det fornødent at udvikle min Tankegang i det

hele men kun at berøre enkelte Indvendinger, er der maaske opstaaet et Skin af, at jeg saaledes antog en Mening, der dog saa aldeles strider mod min hele Maade at tænke paa.

Den Forudsætning, hvorfra man herved gaar ud, at nemlig det bestemte Forsæt at dræbe efter den absolute Retfærdigheds Grundsætninger er en nødvendig Betingelse for Dødsstraffens Anvendelighed paa Drabshandlingen, er i det mindste ikke min, og jeg er saaledes ikke skyldig i den Inkonsekvens at erkende det Straffebuds Uretfærdighed, som jeg selv foreslaar. Den onde Vilje, som udtaler sig i det S. 15 beskrevne Tilfælde [?], er efter mit Begreb nok for fuldkomment at retfærdiggøre Dødsstrafs Anvendelse paa den, som ombringer en anden. Jeg ved ikke, hvorpaa den Sætning grunder sig, at kun den, der har haft det bestemte Forsæt at dræbe, retfærdigen kan straffes med Døden, thi skønt jeg og stundom har set den forudsat i den nyere Tids Lærebøger [?], har jeg aldrig set et Forsøg paa at hidlede samme fra Grundsætningerne for Strafferetten. Derimod indlyser det efter mit Begreb af alle Grundsætninger for Strafferetten, at den, der med fuldt Overlæg foretager sig Handlinger, hvorom han maa forudse, at de meget lettelig kan foraarsage en andens Død, og som virkelig derved berøver denne Livet, egner sig til Dødsstraf, forudsat at man ikke overalt forkaster saadan Straf. Der er baade en saa retstridig Vilje tilstede og tillige begaaet et saa groft Brud paa de Goder, Staten skylder Borgerne af al Kraft at beskytte, at hin højeste Straf derved retfærdiggøres. Jeg kan endog let tænke mig, at der i en saadan Handling er langt større Gravitet end i mange Forbrydelser, som bestemt gaar ud paa at dræbe nogen. Jeg tillader mig for Kortheds Skyld at henvise til fornævnte yderligere Betænkning og tilføjer blot, at dersom det positive Forsæt at skille en anden ved Livet var absolut Betingelse for Dødsstrafs Anvendelse, saa vilde en Søeller Stratenrøver, selv naar han virkelig havde dræbt, ikke være at underkaste Livsstraf, naar han skønt beredt paa med morderiske Vaaben at understøtte sit røveriske Forehavende dog ikke ligefrem havde attenteret paa deres Liv, som han vilde udplyndre men kun under det Forsvar, som disses Modstand opvakte, brugte sine Vaaben til at overvinde Modstanden, maaske endog saaledes at det saas, at han hellere vilde have undgaaet det yderste.

Naar jeg har vedgaaet, at der dog under det Lovbud, jeg har

foreslaaet, kan indbefattes Tilfælde, som in concreto kan tilstedes afsonet med mildere Straf, saa har jeg ingenlunde derved tænkt mig ethvert Tilfælde, hvori hint positive Forsæt at myrde mangler. Jeg tror ikke, at der i den Henseende møder hint Lovforslag andet, end hvad der og møder enhver Lov selv den, der angaar det med bestemt Forsæt udøvede Mord. Der haves mange Eksempler paa, at Dødsstrafs Anvendelse in concreto findes for haard for denne Misgerning, og jeg hører, at der netop i disse Dage kommer en Sag ind til Kancelliet, hvori den halve Del af Højesteret ikke uden vigtige Grunde indstiller en Kone til Benaadning, som ved Gift har ombragt sin Mand og det endog under den meget aggraverende Omstændighed, at hun, da den første Portion ej hurtig nok gjorde Ende paa ham, gentog Forgiftelsen. Jeg ved derfor ikke, hvorledes man skal gøre Straffelove, der udelukker Trang til Benaadning i adskillige Undtagelsestilfælde, og da slige Tilfældes Mulighed ej kan undgaa Lovgiverens Opmærksomhed i det Øjeblik, Loven skrives, saa ved jeg ikke, hvorledes man kan forsvare den Grundsætning, at der ved Affattelsen af en ny Lov ej maa gøres Regning paa Benaadningsparagraffen i et Tilfælde, der i det i Loven nedskrevne haves for Øje. Ingenlunde er det min Mening, at Loven skal diktere Dødsstraf for Handlinger, der ej fortjener Dødsstraf for at faa Stof for Benaadningsretten. Denne Mening vilde rigtig nok være en Absurditet af det groveste Slags. Hvor langt det er fra mig, ses af de betydelige Forandringer og Formildelser, jeg har tilladt mig at foreslaa i L. 6-6-1 cfr. 6-11-1; kun anser jeg det for umuligt saaledes ved Lov at begrænse de Tilfælde, hvor Dødsstraf bør anvendes, at den ej kommer til at indbefatte Tilfælde, der taaler Dødsstrafs Eftergivelse, og hvad jeg derom har bemærket er grundet i nøjagtig Overtænkning og fast Overbevisning, som altid er blevet bestyrket hver Gang jeg har tænkt over denne Sag.

Det er ytret, at efter hint Forslag den kunde dømmes fra Livet, der havde det Uheld, at den, som han havde tiltænkt et Stokkeslag paa Skulderen, bukkede eller vendte sig og saaledes, at det traf ham paa Tindingen med mere lignende. Det forkommer mig imidlertid, at slige Tilfælde saa bestemt som muligt er udelukket fra mit Forslag. I dette har jeg med velberaad Hu udtrykt Betingelsen baade negativt og positivt, fordi Sammenfatningen mellem begge synes mig at gøre en saadan Anvendelse umulig, som maaske ikke let

kunde med Sikkerhed udelukkes ved det blot positive Kriterium. At ellers de Forhold, hvorpaa det her kommer an, ej lader sig opløse i saa aldeles nøjagtige Begreber. at jo et Misgrebs Anvendelse blev mulig, ligger i den menneskelige Kende- og Betegnelsesevnes Natur. Maaske imidlertid mere adækvate Udtryk kan findes for de Tanker, som hint Forslag skal betegne, og det vil glæde mig meget at se denne Opgave opløst; jeg ser mig ikke dertil i Stand." Sluttelig bemærker Ørsted, at hans ændrede Forslag er meget forskelligt fra det, hvorover Højesteret i sin Tid blev hørt. Han holdt sig i det sidstnævnte nærmere til den gældende Ret, end han i og for sig ansaa for stemmende med den retteste Ordning. Men Opgaven var principalt at lovgive kun om Legemsbeskadigelser, og han nærede ogsaa Frygt for Vanskeligheden ved at gennemføre altfor betydelige Ændringer. At fjerne sig længere fra den gældende Ret vilde ikke blot stride mod alt, hvad han selv havde tænkt over Straffelovene, men ogsaa mod alle fremmede Lovgivninger, hvoraf ikke en eneste gav Begrebet om den til Dødsstraf kvalificerede Forbrydelse snævrere Grænser end af ham foreslaaet.

I sit første Udkast havde Ørsted heller ikke haft nogen Bestemmelse om Ophævelse af de pinlige Dødsstraffe m. v. Oprindelig havde hans Opfattelse nemlig været, at der nok kunde rejses Spørgsmaal herom saavel som om Formildelse i Fdg. 18. Dec. 1767, der for dem der myrdede af Kedsommelighed til Livet, foreskrev livsvarig særlig haard Strafafsoning i Lænker med Brændemærke og Kagstrygning ved Indsættelsen samt aarlig paa Morddagen offentlig Kagstrygning under haanlige Former og efter Døden Ligets Henlægning paa Stejle m. v. Men han fandt, at det vilde ligge udenfor den paatænkte Anordnings egentlige Formaal. Senere opgav han dog denne Betænkelighed og udtalte om Fdg. 1767, at dens Straf, hvad ogsaa var Hensigten, var langt grummere end Døden, og at det forekom ham, at dens Anvendelse nu var en ganske hensigtsløs Haardhed, da det for den, som er ked af Livet, vistnok alt var Straf nok at nødes til at fortsætte Livet i evig Trællestand. Den som virkelig var i Fdg.s Tilfælde, var ogsaa nær ved at være i en Sindsforvildelse som maatte opvække Deltagelse og Medlidenhed. Det eneste betænkelige, tilføjede han, er, at vel en og anden, hvis Gerning har haft en anden Aarsag end Kedsommelighed til Livet, stundom fordi Retten ej kan se ham i Hjertet, er blevet dømt efter

Fdg. 1767, men dette kan dog vel ej retfærdiggøre hin haarde Behandling. I den nedlagte Forestilling fremhæves ogsaa, at Lempelsen — der dog altsaa levnede Kagstrygningen ved Indsættelsen — vilde bidrage til, at Domstolene ikke gav efter for en Tilbøjelighed til at erklære den tiltalte for utilregnelig for at undgaa den haarde Straf. Politichef Kjerulff fandt dog at maatte gøre separat Indstilling om Fdg.s Opretholdelse, men da den endelige Forestilling nedlagdes i 1833, var han som tidligere nævnt udgaaet af Kancelliet, hvorfor dette bortfaldt. Den Deputerede Monrad udtalte sig derimod for Ændringen. Om pinlig Henrettelse fandtes Bestemmelser i Fdg. 21 Marts 1705 § 5, 27. Januar 1738 og 16. Oktober 1697, som dog ikke anvendtes i Praksis.

Anordningens § 11 afslutter Kredsen af dens Bestemmelser om forsætlig eller overlagt Tilføjelse af Legemsbeskadigelse eller Død (se dog ogsaa § 14, første Punktum): „Naar nogen dræber en anden under et legemligt Angreb, som ikke har været forbundet med bevisligt Overlæg, men dog et bestemt Forsæt til at skille denne ved Livet under Gerningen har fundet Sted, bliver L. 6-6-1 sammenholdt med Fdg. 24. Sept. 1824 at anvende. Dersom under et saadant Angreb nogen med bestemt Forsæt tilføjer en anden Skade, vil samme Straf finde Sted, som denne Anordnings § § 8 og 9 fastsætter for den, der udøver saadan Beskadigelse under en overlagt Voldsgerning men uden bestemt Forsæt til at tilføje en Skade af den Beskaffenhed." Bemærkningerne hertil udtaler ganske kort, at den uden Overlæg men med bestemt Hensigt tilføjede Skade kan passende sættes ved Siden af den, som paaføres ved en overlagt Voldsgerning, men uden saadan Hensigt. Med denne Parallel sammenholdt med Udkastets Forskrifter om overlagt Vold er førstnævnte Forbrydelses kriminelle Følger tilstrækkelig bestemt. Den oprindelige Redaktion var følgende: „Dersom Drab eller anden Skade paaføres nogen under et legemligt Angreb, som ikke har været forud overlagt, men det dog findes, at dette er grundet i en skønt i selve Stridens Hede fattet Beslutning, bliver Gerningsmanden at dømme saaledes, som om det var sket under en med Overlæg udført Voldsgerning men uden bestemt Hensigt til en saa høj Grad af Beskadigelse". En redaktionel Ændring ombyttede først „dette er grundet" med „Drabet eller Beskadigelsen er grundet". Vigtigere var det, at Ændring maatte ske, efter at det oprindelige Udkast

til § 10 om Straffen ved overlagt Voldsgerning, der foraarsager Drab, var blevet modificeret, alt eftersom denne Virkning kunde forudses eller ikke, saa at kun i første Fald 6-6-1 blev anvendelig. Det strængere Alternativ skulde naturligvis vælges. Rent bortset derfra vandt §en i Letforstaaelighed ved den i Anordningen gjorte Sondring i to Led. Det andet Punktum skal naturligvis læses saadedes: „Dersom under et forsætligt Angreb nogen etc." Af Højesterets Medlemmer havde Schiønning og Moltke udtalt, at Livsstraf kun burde anvendes, naar Mord virkelig er fuldført, hvorved antagelig mentes den med Overlæg gennemførte Drabshandling. Herpaa blev der ikke gaaet nærmere ind. Men Ørsted redegjorde paa dette Sted for, hvorledes Anordningen maatte affattes, hvis det i Højesteret fremkomne Forslag om i det hele at holde Drabsforbrydelsen udenfor den blev fulgt. Der maatte da udgaa § 2, sidste Punktum, § 10 og delvis §§ 11 og 14 og gøres en Bemærkning om denne Begrænsning i Lovens Emne som Indledning til den senere i § 10 optagne Bestemmelse om Ophævelse af pinlige Dødsstraffe og Ændring i Fdg. 18. Dec. 1767. Han skrev herom: „Iøvrigt bemærkes, at jeg ikke har vovet at røre ved den eneste pinlige Livsstraf, der forekommer i Lovbogen, nemlig 6-4-1 cfr. 2 og 3 [om Majestætsforbrydelse, Højforræderi etc.] (hvilken for Resten i det mindste efter den vedtagne Fortolkning, hvorefter Parteringen skal foretages paa det døde Legeme, ikke er nær saa grusom, som de Straffe, der for de i bemeldte Artikler omhandlede Forbrydelser hjemledes i de øvrige Love fra den Tid, saa at disse Artikler i Sandhed gør Christian den 5tes Lov Ære), da man maaske vilde finde Betænkelighed ved at se, at hine Misgerninger ej skal medføre større Straf end efter L. 6-9-12. Det vilde imidlertid efter mit Begreb være lidet passende til vor Tid eller til vor Konges humane Tænkemaade og det lykkelige Forhold, der hersker mellem ham og hans Folk, at gøre udtrykkelig Undtagelse med Hensyn til den i fornævnte Artikler fastsatte kvalificerede Dødsstraf, men det anstødelige taber sig ved den oven foreslaaede Form, hvorved en udtrykkelig Omtale undgaas [jfr. Betegnelsen „de Anordninger"] og det saa meget mere, som de fleste af de Forbrydelser hvorfor hin Straf er anordnet, ligger aldeles udenfor den paatænkte Anordnings Grænser." Stemann erklærede sig bestemt mod at foretage den antydede Udeladelse af Anordningen og skrev: „Den blev derved

højst ufuldkommen og ufuldstændig og desuden er just den Omstændighed, at det har vist sig, at der angaaende Dødsstraffens Anvendelse findes saa forskellige Meninger, en vigtig Grund for ved Lovgiveren at faa bestemt, hvad for Ret skal anses, og at faa det vaklende hævet. Man bør ikke lægge en Sag tilside, fordi den findes vanskelig og indviklet at behandle og af Kondescendens for andres Anskuelser imod sin Overbevisning lade noget være ugjort, som man efter modent Overlæg tror at være godt at gøre. De forskellige Meninger kan jo foredrages med alle deres Grunde, og Kongen da vælge den, han finder rigtigst."

Efter Drabsforbrydelsens Behandling fortsættes der med Omtale af visse Momenter af Betydning for Reglerne i de foregaaende Afsnit.

For overlagte Voldsgerninger, der formedelst de Redskaber, hvor med samme er udført, eller andre Omstændigheder har været forenet med Fare for den angrebnes Liv og Helbred, bliver ifølge § 12 „den skyldige, om end ingen betydelig Skade er sket eller bestemt tilsigtet, at straffe med Forbedringshus- eller Fæstningsarbejde fra 2 til 4 Aar. Er Gerningen udført ved Hjælp af Kaarde, Dolk eller andet Vaaben, der er skjult i en Stok eller paa anden Maade, saaledes at det ej har Udseende af Vaaben, bliver dette at tage i Betragtning ved Bestemmelsen af Straffegraden, som da efter Omstændighederne kan forhøjes indtil 6 Aar." Nogen særlig Bemærkning knyttes ikke til denne §, der svarer til § 4, der forudsætter almindeligt forsætligt Angreb. Pl. 24. Dec. 1823 om Kaardestokke m. v. havde i § 4 om overlagte Overfald med slige Vaaben allerede Strafferammen fra 2 til 6 Aar. Et Mindretal i Højesteret havde ønsket Nedsættelse i dette Minimum.

Det Tilfælde, at overlagt Vold udøves af flere i Forening, omhandles i § 13, hvorefter, „hvis ellers Straf af Fængsel paa Vand og Brød efter § 7 vilde været anvendelig, de paagældende bliver at anse med Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar; og hvis Gerningen efter sine øvrige Egenskaber vilde have medført Strafarbejde paa nogen Tid, bliver denne med Hensyn til hin skærpende Omstændighed at forlænge efter Sagens Beskaffenhed indtil det dobbelte. Men dersom Omstændighederne er af den Beskaffenhed, at Gerningen efter § 7 kunde været afsonet med Bøder, bliver Fængsel paa

Vand og Brød at anvende." Udkastet manglede sidste Punktum; en Henstilling herom fremkom fra Højesteret.

I § 14 tages der Standpunkt til Forsøgshandlingerne dels Mordforsøget, hvorom 6-6-22 havde sin strænge Regel om Dødsstraf, dels Forsøg paa videregaaende Vold i Forbindelse med fuldbyrdet ringere Vold. I Anordningen kom Reglen til at lyde: „Naar ved et legemligt Angreb et større Onde har været tilsigtet end det, der er blevet fuldført, bliver den Straf, som efter Gerningens øvrige Beskaffenhed er anvendelig paa den skyldige, at skærpe med Hensyn til det tilsigtede større Onde dog saaledes, at den bliver ringere, end om dette var fuldført. Har han haft den overlagte Hensigt at ombringe den anden, bliver han i Overensstemmelse med L. 6-6-22 at straffe paa Livet. Hvis nogen uden bevisligt foregaaende Overlæg iværksætter Handlinger, som sigter til at ombringe en anden, men disse Handlinger formedelst Omstændigheder, der er uafhængige af Gerningsmandens Vilje, ikke faar den tilsigtede Virkning, vil Fæstnings- eller Forbedringshusarbejde fra 4 til 8 Aar være at anvende." Det sidste Punktum var i Udkastet saalydende: „Hvis nogen først under Stridens Hede har fattet en saa ond Hensigt og søgt at fuldbyrde den, men Ulykken dog ikke virkeligen er sket, vil Fæstningsarbejde fra 4 til 8 Aar finde Sted." Omredaktionen, der begrænser Strafbarheden til den ufrivillige Svigten af Forsøget, skyldtes Ytringer fra Højesteret. Frivillig Tilbagetræden maa antages at være undergivet arbitrær Straf, jfr. Afh. om Manddrabsforbrydelsen § 26 i Slutn.

Naar den paagældende forhen er straffet for Voldsgerninger, bliver ifølge § 15 dette „i alle Tilfælde, hvor Straffegradens nærmere Bestemmelse efter denne Anordning er overladt til Domstolenes Skøn, at tage i Betragtning til Straffens Forhøjelse; og dersom han ved grov eller oftere gentagen Brøde har lagt et særdeles voldsomt Sindelag for Dagen, kan Domstolene, naar Sagens øvrige Omstændigheder fordrer det, endog gaa uden for den højeste Grad af den Straf, nærværende Anordning har fastsat for den Gerning, hvorfor han nu skal straffes, ved et Tillæg dertil, som dog ej maa overstige den halve Del af hin Straf." I Bemærkningerne anføres kortelig, at Skærpelsen stemmer med Sagens Natur. Iøvrigt havde enkelte Dommere i Højesteret foreslaaet at udelade §§ 13, 15, og 19 og nøjes med at lade de deri nævnte Mo-

menter virke strafskærpende. Kancelliet foretrak at give Anordningen mere Bestemthed overfor Domstolene og vilde ellers have Rammerne forhøjet. Nogle af Dommerne fremdrog det Tilfælde, at en Mand først havde været straffet efter § 8 i Slutningen, hvis han da anden Gang skulde straffes efter §§ 15 og 8 og tillige efter § 13, kunde han komme op paa 30 Aars Frihedsberøvelse, hvilket fandtes uforholdsmæssigt. Ørsted gjorde hertil opmærksom paa, at allerede § 8 hjemlede livsvarig Straf, og at gøre nogen særlig Bestemmelse om den almindelige Strafs Nedsættelse til Bedste for en saadan Misdæder fandt han ogsaa af den Grund upassende, at et sligt Tilfælde yderst sjældent „maaske ikke i hele Sekler" vilde indtræde.

Der følger nu en Række Bestemmelser om Legemsangreb paa Personer i særlig offentlig Stilling eller paa særlig fredhelligt Sted.

§ 16 bestemmer: „Dersom nogen, der enten ifølge et ham af Kongen betroet Embede eller efter et ham af Øvrigheden overdraget Kald har at udføre en offentlig Forretning, angribes med Vold under Udførelsen af denne sin Forretning eller i Anledning af samme, bliver den skyldige, hvis Handlingen ellers vilde hørt under denne Anordnings § 1, at anse med Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar, hvilken Straf dog under særdeles formildende Omstændigheder kan nedsættes til Fængsel paa Vand og Brød i det mindste i 2 Gange 5 Dage." Udkastet havde det højere Minimum 3 Gange 5 Dage.

§ 17 fortsætter: „Men dersom Angrebet er sket med Overlæg, eller morderiske Redskaber er brugt, eller en legemlig Beskadigelse er tilføjet Embedsmanden eller den, som udførte det offentlige Ærinde, bliver 8 Maaneders til 4 Aars Strafarbejde at anvende og dertil at føje den Straf, som den skyldige i Medhold af de ovenanførte Bestemmelser vilde have paadraget sig, om Gerningen var øvet imod en anden, forsaavidt denne Straf ligeledes maatte bestaa i Strafarbejde." Udkastet stemmer hermed, dog at Minimum her var sat til 2 Aar, medens omvendt Kumulationsreglen begrænsede sig til det Tilfælde, at Straffen for det andet Forhold vilde være gaaet videre end 1 Aars Strafarbejde.

Endelig giver § 18 følgende Regel: „Men er det en Dommer

eller en Øvrighedsperson eller en Præst, som er overfaldet under Udøvelsen af sine lovlige Forretninger, saa bliver Straffen i det Tilfælde, som i § 16 omhandles, 2 til 6 Aars Strafarbejde; og forsaavidt Forbrydelsen ellers maatte være at indbefatte under § 17, bliver lige Straf i 4 til 8 Aar at anvende i Forbindelse med den Tillægsstraf, som maatte hjemles ved den sidste Del af Paragraffen. Skulde Overfaldet være udøvet paa en Præst i Kirken eller paa Kirkegaarden eller paa en Dommer, medens denne paa det ordinære Tingsted beklæder sit Dommersæde, bliver stedse den højeste Grad at anvende af den Straf, som de ovenanførte Bestemmelser hjemler for Overfaldet efter dets Beskaffenhed." I Udkastet var den førstnævnte af Strafferammerne 2 til 5 Aar, og Slutningsreglen om Overfald paa Præst i Kirke m. v. fandtes ikke. For disse Tilfælde havde 6-4-17 og 6-9-21 Livs og Gods Fortabelse jfr. endvidere 6-4-15 og 16 om strænge Straffe for Overfald paa Gesandter, Kongens Raad og Øvrigheden. Ørsted siger herom, at de nu foreslaaede Straffe forekom ham tilstrækkelige. Kongen var imidlertid af en anden Mening og resolverede ved Anordningens Forelæggelse for ham, at Maksimum hævedes til 6 Aar og at Slutningsreglen skulde tilføjes. Sit Minimum efter § 16 ansaa Ørsted for maaske lovlig højt i Betragtning af, at den angrebne ved slet Konduite kan have foranlediget det skete, men Hensyn til den offentlige Sikkerhed havde været det bestemmende. Under Hensyn til, at ogsaa de meget underordnede Bestillingsmænd indbefattedes under § 16, vilde 7 af Dommerne have Tidsbestemmelsen i Vand- og Brødstraffen fjernet; 2 af dem krævede ogsaa Nedsættelse i de 2 næste §§. De samme 7 Dommere indstillede i § 18 Straffens Minimum sat til 1 Aar. Ørsted havde intet mod en Nedsættelse i §§ 16 og 17. Stemann vilde dog i § 16 holde paa et Minimum af 4 Gange 5 Dage, da de ringeste Bestillingsmænd, som lettest er udsat for Angreb, bør alvorlig beskyttes.

Det er ældgammel Ret, at visse Steder har Krav paa en særlig Fredhellighed, der gør voldsom Adfærd paa disse Steder særlig strafbar. D. L. 6-9, der i Reglen anordner et særligt Bødeansvar for disse Forhold, har samlet en Række Regler om Brud paa Husfred, Kirkefred, Tingfred, Vejfred, Plovfred. Efter sin hele Holdning til den ældre Ret opretholder Anordningen dette Synspunkt, og dens § 19 bestemmer: „Naar en Voldsgerning udøves paa de i

L. 6-9-16 nævnte Steder [Kirke, Kirkegaard og Tingsted] eller paa noget andet Sted, der staar under særdeles offentlig Varetægt, bliver, hvor ellers denne Anordnings § 1 vilde have fundet Anvendelse, den skyldige at anse efter § 7; og hvor denne § efter Gerningens øvrige Beskaffenhed vilde være at anvende, straffes den skyldige efter Omstændighederne med Fængsel paa Vand og Brød ikke under 4 Gange 5 Dage eller med Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar. Hvis Gerningen udøvet udenfor slige Steder vilde være at straffe efter nogen af de øvrige Paragraffer, bliver Stedet, hvor den er forøvet, at tage i Betragtning til Straffens Forhøjelse indenfor de sammesteds bestaaende Grænser." Udkastet havde i første Punktums andet Led ubetinget nævnte Forbedringshusstraf, og var ogsaa strængere derved, at §en fortsættes saaledes: „og hvor dette formedelst de flere mod den skyldige talende Omstændigheder ej er tilstrækkeligt, bør et Straffetillæg anvendes, der kan gaa indtil det halve af den sædvanlige Strafs højeste Grad."

§ 20, der for Overfald paa fremmede Gesandter og de til selve Gesandtskabet hørende Personer foreskriver samme Straf som efter § 18, og for andre Voldsgerninger, hvorved deslige Personer kan anses fornærmede, Straf efter de i § 19 fastsatte Forhold, fandtes ikke i Ørsteds Udkast og gav ikke Anledning til Kommentar.

Dette blev derimod Tilfældet med § 21, der altsaa i Ørsteds Udkast fulgte efter § 19. Hans Forslag lød saaledes: „Da fornævnte § 19 og er anvendelig, naar Voldsgerninger foretages i Kongens Gaard, saa vil L. 6-7-11, 12 og 16 Art. ej længere blive at anvende. Dog vil en yderligere Skærpelse af den sædvanlige Straf finde Sted, hvis nogen skulde understaa sig at udøve nogen Voldsgerning i Kongens Nærværelse eller Paasyn. Imidlertid ophæves den i L. 6-7-17 for slig Adfærd foreskrevne Livsstraf, men Dommerne vil, saafremt et saadant Tilfælde nogensinde skulde indtræffe, efter Omstændighedernes særdeles Beskaffenhed og under Hensyn til nærværende Anordnings øvrige Bestemmelser have at fastsætte en forholdsmæssig alvorlig Straf for slig Formastelse." I 6-7-17 var der sat Livsstraf for at drage Kaarde eller Kniv til anden eller med Hug og Slag overfalde nogen i Kongens Nærværelse eller Paasyn, hvilket Ørsted fandt burde formildes. Fra Højesteret fremkom dog fra Bornemann Forslag om at opretholde denne Bestemmelse for et Forhold, der kunde skjule et Angreb paa Kongens Liv,

og to Assessorer foreslog subsidiært livsvarigt Fængsel. Ørsted udtalte hertil: „Ingen nyere Lov, blandt hvilke dog den under Kejserregeringen givne code pénal har maattet høre ilde for den Strænghed, hvormed den værner om Regenten og Dynastiet, indeholder noget lignende Lovsted, og vor Konge er vist baade ved sin personlige Karakter og ved sit Forhold til Folket nok saa ophøjet som nogen anden Regent over den vidtdrevne Ængstelighed, som sligt Lovbud vilde forraade. Højesterets Pluralitet maa og antages at have bifaldet Forslaget, hvorimod kun 3 af de Tilforordnede har erklæret sig." Stemann ytrede: „Hvad forstaas her under Kongens Nærværelse? Jeg mener den Gaard eller Sted, hvor han da opholder sig. Dette bør vel noget nøjere bestemmes. Jeg kan paa ingen Maade være enig med, at det saa skulde overlades til Domstolenes Forgodtbefindende, hvad der skal anses for forholdsmæssig alvorlig Straf. Dette støder mig altfor meget og vil bestemt meget støde *flere*. Derimod foreslaar jeg at fastsætte, at Straffen, naar ikke Livsstraf eller Fæstningsarbejde paa Livstid alligevel fandt Sted, bestemmes til det dobbelte af poena ordinaria som Minimum." Den første Del af Stemanns Forslag toges ikke reelt til Følge, thi at der ved Omtalen af 6-7-11 m. fl. i Stedet for „Kongens Gaard" kom til at staa „Slot, hvor Kongen har Bopæl", kunde være ligegyldigt, og Udtrykket „Nærværelse eller Paasyn" blev netop præciseret til „Paasyn". Men Forskriften til Dommerne kom i Anordningen til at lyde paa at dømme „i Analogi med de Love, der bestemmer Straffen for Tilsidesættelse af den Regentens Person skyldige Ærbødighed, saafremt ikke Handlingen skulde være forbunden med saadanne særdeles Omstændigheder, der krævede højere Straf." 6-4-1 straffer paa Ære, Liv og Gods i kvalificeret Grad for at „laste Kongen til Beskæmmelse," og der maatte altsaa være Tale om en „partiel Analogi" herfra, men udover en Fiktion om, at Strafbarhedsgraden herved var blevet legalt fastslaaet, fremfor om Forholdet var blevet stemplet som en „Formastelse", ses der ikke at være opnaaet noget. Endnu bemærkes, at 6-7-11, 12 og 16 straffede Udøvelse af Voldshandlinger i Kongens Gaard med lemlæstende Straf paa Haanden.

Om Vold mod Forældre bestemte D. L. 6-5-3, at den var halsløs Gerning. Ørsted bemærker herom, at Straffen er uforholdsmæs-

sig haard, han tilføjer ikke blot for den skyldige men ogsaa for hans Forældre og formildes saa godt som altid; og efter hans Udkast formes 1. Punktum i §22 saaledes, at Livsstraffen for Vold mod Forældre indskrænkes til de Tilfælde, hvori Anordningen efter Gerningens egen Beskaffenhed fastsætter Strafarbejde for Livstid. I Anordningen fortsættes derefter saaledes: „Naar Børn udøver imod nogen af deres Forældre saadan Adfærd, at den almindelige Straf vilde være Bøder eller Fængsel paa Vand og Brød, bliver det at anse med Forbedringshusarbejde indtil 4 Aar; men begaas imod dem nogen Forbrydelse, hvorfor denne Anordning fastsætter større Straf, bliver denne at forene med den ovennævnte Forbedringshusstraf, der dog i saa Fald naturligvis forvandles til den Frihedsstraf, som med Hensyn til Forbrydelsen i det hele vil finde Sted. Som Følge af foranførte Forandring i L. 6-5-3, bliver og den foregaaende 2. Art. saaledes formildet, at Straffen for det der omhandlede Forhold bliver enten Fængsel paa Vand og Brød i det mindste 4 Gange 5 Dage eller Forbedringshusarbejde indtil 3 Aar. Iøvrigt bør det Barn, der er funden skyldigt i nogen af de ovennævnte Fornærmelser imod en af sine Forældre, have forbrudt sin Arveret efter begge, men den skyldiges Børn træder i dens Sted; dog staar det til Forældrene eller en af disse for sit Vedkommende ved en bestemt og bevislig Viljeserklæring at gengive den paagældende sin forbrudte Arveret.“ Udkastet var strængere: ved ovennævnte „Forening“ af en Forbedringshusstraf med sædvanlig Straf var det krævet, at sidstnævnte skulde fastsættes „i sin højeste eller en af sine højeste Grader,“ og i 6-5-2 Tilfældet skulde Vand- og Brødstraffen kun være anvendelig under særdeles formildende Omstændigheder. En saadan Formildelse havde Højesterets Flertal ogsaa anbefalet for det først omhandlede Tilfælde. Man indrømmede i Kancelliet, at ogsaa det af dette lempede Udkast var strængere, end hvad der fandtes i fremmede Love om denne Forbrydelse, men man henviste til, at Udkastet dog allerede indeholdt en højst betydelig Formildelse i Lovbogens Straf. Dette var en tydelig Indrømmelse af, hvor bunden man følte sig af Lovbogens Ord, naar det drejede sig om Formildelser. Ørsted bemærkede: „Jeg drister mig saa meget mindre at foreslaa nogen yderligere Formildelse i denne §, som jeg efter de Grundsætninger, der af Hans Majestæt og i det gehejme Statsraad er ytret i Sager, hvor der har været Spørgsmaal om For-

mildelse af 6-5-3, endog frygter for, at man der vil anse Forslaget for mildt." Dette skete dog altsaa ikke.

Naar 6-5-2, der handler om at bande, ubluelig tiltale eller paa Ære og Lempe „paatale" Forældre, og hvis Straf var livsvarigt Frihedstab, medtoges under § 22, var man klar over, at Anordningens Ramme derved blev overskredet, men man fandt, at Sammenhængen stillede dette Krav og Assessor H. J. Koefoeds Henstilling om at give Udvidelsen Udtryk i dens Titel satte man sig med prisværdig Frihed for Pedanteri ud over.

Med Hensyn til §ens øvrige Indhold bemærkes, at det om Brugen af Ordet „naturligvis" ved Frihedsstraffens Forvandling siges, at herved tilsigtes givet en Anvisning til, hvorledes der i andre Tilfælde, hvor flere Arter af Arbejdsstraffe konkurrerer, bør forholdes, altsaa vel som Støtte for Analogislutning. Bestemmelsen om Arverets Forbrydelse, siges der, stemmer ikke helt med D. L., hvorefter sligt Forhold begaaet mod en af Forældrene næppe virker Fortabelse af Arveret efter begge (det modsatte siges i Collegialtidende). At Børn efter den skyldiges Død træder i hans Sted som Arvinger, findes stemmende med Billighed og med 6-1-1, Fdg. 12. Dec. 1735 og 29. Jan. 1745. Selv om Fortabelsen betragtes som en Straf, findes Adgangen til Gengivelse naturlig, ligesom anden Straf kan eftergives. Tilføjelsen efter „Forældrene" af Ordene „eller en af disse for sit Vedkommende" skyldtes Forslag af Assessor Müller men fandtes i og for sig ikke nødvendig.

Til § 22 slutter sig den følgende §, der, om Voldsgerninger mod Personer, hvem nogen skylder en særdeles Ærbødighed eller kærlig Omhu, udtaler, at det „forbliver ved de nærværende Loves Forskrifter og Grundsætninger", men at Hensyn ogsaa skal tages til Anordningen og stedse anvendes en højere Straffegrad, end om Gerningen var udøvet imod en fremmed. Denne Bestemmelse gav ikke Anledning til Kommentarer.

Sidst i Rækken af de forsætlige Lovovertrædelser kommer § 24 om Frihedsberøvelse. Ørsteds Udkast var saalydende: „Naar nogen ulovligen og egenmægtigen berøver en anden sin personlige Frihed, bliver slig Forbrydelse efter de forskellige dermed forbundne Omstændigheder at straffe i Lighed med det, som denne Vor Anordning fastsætter som Straf for de Voldsgerninger, hvormed den

nærmest kan sættes i Klasse. En kort og øjeblikkelig Frihedsberøvelse kan saaledes, naar den ikke er forbunden med nogen anden retstridig Intention, afsones i Overensstemmelse med §§ 1 og 7, hvorimod Analogien vil være at hente fra § 8 eller 9, hvis det Tilfælde skulde indtræffe, at nogen voldeligen bortfører nogen til fremmede Lande, indespærrer ham paa et afsondret Sted eller paa anden Maade for lang Tid sætter ham ude af Stand til at bruge sin personlige Frihed eller bringer ham under uberettigede Personers Magt og Myndighed. Det følger af sig selv, at den legemlige Vold, som anvendes for at sætte nogen ud af Frihedens Brug, saavel som de Mishandlinger, som Personen i sin ufrie Tilstand underkastes, ogsaa bør tages i Betragtning ved Straffens Bestemmelse." De gældende Bestemmelser i 6-9-9 til 11 hørte til dem, der ved deres Anvendelse af Bødestraffe var helt ufyldestgørende. Ørsted bemærker, hvad der ogsaa vil være Læseren af Udkastet paafaldende, at Bestemmelsen kommer til at overlade meget til Domstolenes Skøn og Bedømmelse af Tilfældenes konkrete Beskaffenhed, men at Forseelsen iøvrigt er overmaade sjældent forekommende, hvorfor det ikke er anset nødvendigt eller passende saaledes at udarbejde den og opløse den i sine forskellige Arter, som det er sket i flere nyere Lovgivninger. Hans Forslag mødte ikke Kritik, før det forelagdes Kongen som Led i den samlede Anordning. Kongen udtalte da, at han „ønskede en saadan Forandring, at voldsomme Angreb paa Medborgeres Frihed underkastedes en alvorligere Straf end den, der kunde resultere af fornævnte §§ i de Tilfælde, med Hensyn paa hvilke der henvises til §§ 1 og 7. § 24 fik derpaa følgende mere kraftige Affattelse, der bifaldtes, saaledes at der i Begyndelsen tillige indsattes Ordene: „uden at saadant ... Hensigt": „Dersom nogen voldelig binder eller indespærrer en Medborger, uden at saadant har været forbundet med nogen anden retstridig Hensigt, bliver dette at straffe med Fængsel paa Vand og Brød i det mindste paa 3 Gange 5 Dage eller efter Omstændighederne med Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar. Men skulde det Tilfælde indtræffe, at nogen voldelig blev bortført til fremmede Lande eller ved Indespærring paa et afsondret Sted for lang Tid sat ud af Stand til at bruge sin personlige Frihed eller bragt under uberettigede Personers Magt og Myndighed, saa bliver højere Straf at anvende i Lighed med den Straf, som denne Anordning har sat for de over-

lagte Beskadigelser, hvormed den saaledes udøvede Friheds Berøvelse efter sin Beskaffenhed nærmest kan sættes ved Siden, og hvorved naturligvis ogsaa de Mishandlinger, som ellers dermed maatte forbindes, bør komme i tilbørlig Betragtning."

De derefter følgende §§ 25—27 er af almindelig Karakter. De bringer for første Gang i Lovgivningen en mere generel Fastsættelse af Ansvaret for de meddelagtige, der sondres i 3 Grupper, nemlig 1) den som under selve Udførelsen af Forbrydelsen er Gerningsmanden deri behjælpelig § 25, 2) den som ved Løfter, Trusler eller andre Forestillinger har forledet nogen §26, og 3) den som paa en mindre virksom Maade gør sig medskyldig f. Eks. ved at give Anvisninger eller Opmuntringer til et allerede fattet Fortsæts Udførelse eller dertil forsyne Gerningsmanden med Redskaber §27. Stillingen for 1. og 2. Gruppe er den samme. Den medskyldige straffes her, som han selv med egen Haand havde udøvet slig Gerning. Ørsted fremhæver, at han altsaa ikke straffes ligesom den, der virkelig fuldbyrder Forbrydelsen, smgn. hermed 6—6—11 sidste Membrum og 6—19—5 („den der Skaden, Gerningen, gjorde"), hvorfor de personlige Forhold og øvrige individuelle Omstændigheder kan faa Indflydelse paa Straffen, forsaavidt dennes nærmere Bestemmelse er overladt til Domstolenes Skøn. § 25 fortsætter: „Hvor den Ulykke, som virkligen er sket, efter de oplyste Omstændigheder maa antages at være udenfor hans Vilje, kan det saaledes bevirkede større Onde ej tilregnes ham til videre Straf end efter § 2 eller § 3, og efter Omstændighederne kan endog de der fastsatte Straffe nedsættes paa samme Maade som i § 5 er bestemt." Ørsted udvikler i sin Kommentar, at det er ubetænkeligt at lade en Medhjælper i Udførelsen staa ved Siden af Gerningsmanden jfr. 6—9—1 og 9, bl. a. fordi det ordentligvis nærmest beror paa Tilfældighed, hvem af de medskyldige der fuldbyrder den Handling, der konstituerer Forbrydelsens Begreb. Det faar efter Sagens Natur Betydning, at den medskyldige ikke har villet alle Forbrydelsens Følger; men at han har medvirket, kan dog ikke være uden Indflydelse paa Straffen, saa meget mindre, som han vel maatte vide, at det ikke stod i hans Magt nøje at bestemme Følgerne af det Forehavende, hvori han deltog. Udtalelserne fra Højesteret gav Udtryk for en mildere Tendens. Efter 11 Dom-

meres Mening krævede det fulde Ansvar for Medgerningsmændene en forud truffen Aftale og Overlæg, medens det var anderledes, naar nogen af øjeblikkelig Ubetænksomhed deltog i en Strid. Man foreslog, at enhver kun skulde anses til Straf efter sin Del i Voldsgerningen, men at dog Deltagelsen skulde virke som en skærpende Omstændighed. Ørsted foreslog saa Slutningsbestemmelsen om Henvisning til § 5, men afviste Rettens Forslag, hvorefter et i Slagsmaal begaaet Drab kunde afsones ved ubetydelige Bøder, naar den egentlige Gerningsmand (hvad let bliver Tilfældet) ej kan udfindes.

Forbilledet for § 26 fandtes i 6—6—12 (befale eller købe nogen til at dræbe eller gøre Skade). At indsætte Ordet „lignende" foran „Forestillinger" som foreslaaet af nogle af Assessorerne blev ikke tiltraadt, da det mentes at kunne vække Tvivl om, hvornaar der var tilstrækkelig Lighed. Nogle af dem gik ogsaa ind for den Betragtning, at den psykologiske Aarsag i Almindelighed er et mindre farligt Individ end den fysiske, idet man betonede, at det, da Virkeliggørelsen ligger ude i Fremtiden, er mere usikkert, hvor stærk hans personlige Vilje til Forbrydelsen er, og maaske har han inden Udførelsen fortrudt sin Paavirkning; det psykologiske rummer tillige saa mange højst forskellige Nuancer. Dette mundede ud i Forslaget om at overlade det til Domstolenes Skøn, om der i det enkelte Tilfælde skal ske Sidestilling mellem den psykologiske og den fysiske Aarsag. Rettens Flertal og Kancelliet var enige i ikke at gøre nogen Forskel. Den psykologiske Ophavsmand, bemærkede Ørsted, er desuden ofte et slettere Menneske end den, der udfører Forbrydelsen, og han afstedkommer et dobbelt Onde ved ogsaa at føre den fysiske Aarsag i Fordærvelse og Straf. Særlig kunde det ikke være stemmende med strafferetlig Analogi at mindske Ansvaret paa Grund af en uvirksom og for sildig Bestræbelse for at afvende Følgerne af det gjorte, hvilket kun kunde faa Udmaalingsvirkning.

Anordningens Regler om de 3 §§ var stemmende med Udkastet bortset fra en Tilføjelse til § 27 af Ordet „Anvisninger" og Omtalen af „Redskaber". Om Straffen efter denne § bestemmes det udover en Henvisning til sidste Del af § 25: „Men Straffen bliver desuden i alle Tilfælde mildere, end om han personligen havde udøvet den Gerning, hvortil han har bidraget. Hvor nemlig

under denne sidste Forudsætning Livsstraf vilde have fundet Sted, vil han blive at anse med Fæstningsarbejde fra 6—10 Aar eller under særdeles skærpende Omstændigheder paa Livstid; hvor han som Hovedmand vilde være at straffe med Fæstningsarbejde paa Livstid, træder lige Straf fra 5 til 8 Aar i Stedet, og hvor Bøder eller tidsbestemt Frihedsstraf finder Sted, vil kun den halve eller efter Omstændighederne tre Fjerdedele af den Straf blive at anvende, som vilde blevet ham tilkendt, saafremt han under lige Omstændigheder personlig havde udført Forbrydelsen."

Tilbage stod af Straffebestemmelserne endnu kun Reglerne om uagtsom Forvoldelse af Død og Legemsbeskadigelse. Hjemmel for Bødestraf ved uagtsomt Drab fandtes i 6—11—1 og 4. Strængere var 6—7—18, der, naar nogen af Fremfusenhed eller Uagtsomhed ager eller rider paa nogen og volder dennes Død (dette maa forudsættes), straffer med Jern. § 28, der stemmer med Ørsteds Udkast, handler kun om Erstatningskravene i saadan Anledning og indleder med at sige, at der i Almindelighed ingen Straf skal anvendes for Legemsbeskadigelser, som nogen af Mangel paa tilbørlig Agtsomhed uden alt Hensyn til at skade tilføjer en anden. Derimod paalægges der Erstatning for Udgifter til Helbredelse og for Næringstab samt, hvis den skadelidende selv er uden Brøde, en billig efter Omstændighederne og begges Stilling og Kaar lempet Godtgørelse for paaførte Lidelser og for Lyde og Vanzir flydende af Skaden. Dette betegner en Udvidelse i Forhold til 6—11—2, der kun erstattede Badskærløn og den saaredes Kost, medens han læges; men de andre Erstatningsposter havde Hjemmel dels i Sagens Natur dels i forskellige Lovbud som 6—7—10, 6—10—2, 6—11—4, Søkrigsartikelsbrev 8. Januar 1752 § 546, Krigsartikelsbrev for Landtjenesten ved Søetaten 29. Juli 1756 § 596 og Pl. 4, Okt. 1815 § 3.

Straffebestemmelsen havde Ørsted i § 29 redigeret saaledes: „Dog vil den af Uagtsomhed udøvede Beskadigelse endvidere være at anse med Straf i følgende Tilfælde

1) naar de farlige Følger, som Handlingen kunde medføre, laa saa aabenbare for enhvers Øjne, at Gerningsmanden maatte indse denne Farlighed og altsaa ved ikke desto mindre fremfusende at

iværksætte Handlingen har vist en særdeles Ligegyldighed for andres Liv, Sundhed og Velbefindende,

2) naar endog en mindre Grad af Uagtsomhed har været Aarsag til en andens Død eller saadan Skadetilføjelse, som denne Vor Anordnings § 2 omhandler.

Saadan Skødesløshed bliver at straffe efter Domstolenes Skøn med Fængsel paa Vand og Brød eller med Forbedringshusstraf indtil 18 Maaneder. Naar Handlingen er af den Beskaffenhed, at fleres Liv og Sundhed derved var udsat for øjensynlig Fare, kan Straffetiden endog forlænges efter Omstændighederne indtil 3 Aar. Hvis den Handling, hvorved nogen imod sin Vilje har skadet en anden, i og for sig strider mod et særdeles Lovbud eller imod de Gerningsmanden efter hans Stilling paaliggende særdeles Pligter, vil den Straf, som for denne Pligtforsømmelse i og for sig var forskyldt, blive at tage i Betragtning ved Straffens Bestemmelse efter de ovenstaaende Forskrifter. Men skulde førstmeldte Straf være større end den sidstmeldte, bliver den at anvende, men derved tillige at tage Hensyn til den gjorte Skade."

Fra Højesterets Side ønskedes der Formildelse, idet 10 Dommere udtalte sig for ogsaa at hjemle simpelt Fængsel og Pengestraf, hvortil Ørsted erklærede ikke at kunne tilraade at anvende Mulkt for Drab: „Vel er den, som har begaaet slig Handling, ofte mere at beklage end at dadle, men den Beskyttelse, Straffeloven skal yde Borgerne, synes dog ikke at tilstede, at Straffen for en tilregnelig Handling, hvorved nogen er Skyld i en andens Død, kan synke til en Bod." 6—11—12 og 13 om Husejernes Ansvar ved Husets Brøstfældighed (40 Lod Sølv) og Forældrenes Ansvar ved Smaabørns Drukning (aabenbar Skrifte og Ydelse til de fattige) viser Lovens Stilling i Tilfælde, hvor den paagældende allerede ved selve Handlingen er mest lidende. Det vilde ogsaa komme i Modstrid med alle andre nyere Love, og endelig var der den paatænkte — men senere ikke approberede — Adgang til at faa tildelt simpelt Fængsel i Stedet for Fængsel paa Vand og Brød. Ørsted indvilgede dog i følgende Tilføjelse efter „Forbedringshusstraf indtil 18 Maaneder": „Dog kan Forseelsen i de under Nr. 2 ommeldte Tilfælde, og naar ingens Død er blevet foraarsaget, under særdeles formildende Omstændigheder afsones med Bøder til vedkommende Fattigkasse fra 20 til 100 Rbdr."

Ved Anordningens Forelæggelse til Approbation viste det sig imidlertid, at Kongen saa mildere paa dette Forhold, og han ønskede § 29 omredigeret derhen, at en mildere Behandling end den, hvortil §ens Indhold vilde føre og som i Almindelighed vilde være i det mindste Fængsel paa Vand og Brød, kunde finde Sted paa den, der af ringe Uagtsomhed saasom ved uforvarende Brug af Gevær, der ham uafvidende er ladt, skulde være saa uheldig at foraarsage nogens Død. I Henhold hertil foresloges §ens første 3 Punktummer affattet som følger: „Imidlertid bliver den, som endog ved en ringere Uagtsomhed maatte blive Aarsag til en andens Død, derfor at anse enten med Bøder fra 20 til 100 Rbdr. Sølv til vedkommende Fattigkasse eller med Fængsel indtil 6 Uger. Men dersom de farlige Følger, som Handlingen kunde medføre, laa saa nær for Øjnene, at Gerningsmanden maatte være opmærksom paa dens Farlighed, og han altsaa ved ikke desto mindre fremfusende at foretage samme har vist en særdeles Ligegyldighed for andres Liv, Sundhed og Velbefindende, saa bliver, hvad enten saadan grov Skødesløshed har foraarsaget nogens Død eller og en saadan Beskadigelse, som denne Anordnings § 2 omhandler, højere Straf at anvende, der efter Sagens Beskaffenhed og især naar den fremfusende Handlemaade var af den Natur, at fleres Liv og Sundhed derved var udsat for øjensynlig Fare, kan stige indtil 2 Aars Arbejde i Forbedringshuset." Denne Indstilling opnaaede Kongens Approbation.

I § 30 findes Reglerne om Forbrydelsernes Paatale, der i alt væsentligt følger Ørsteds Udkast. Sager efter §§ 1 og 7 overlades til den forurettedes Forfølgning, jfr. Fdg. 20. Okt., 1819. En Mellemgruppe dannes af Sager efter §§ 3, 4 og 9, hvor Amtmanden og i København Landsover- samt Hof- og Stadsretten skal afgøre, om Sagen skal forfølges af det offentlige eller ikke. Hvad de i §§ 25 til 27 omhandlede meddelagtige angaar, bedømmes dette med Hensyn til den Grad af Forbrydelsen, hvori de har taget Del. Efter § 29 om Uagtsomhed er den offentlige Paatale begrænset til, at nogens Død er bevirket eller flere har været udsat for øjensynlig Fare, eller at Handlingen indeholder en Overtrædelse af andre det offentlige vedkommende Love. I andre Tilfælde er Paatalen offentlig. Kancelliet bemyndiges dog til at tilstede mindelig Afgørelse endog af Sager angaaende betydeligere Voldsgerninger,

naar Sagens særdeles Omstændigheder medfører, at den forurettede derved paa bedste Maade vil erholde Fyldestgørelse, uden at det offentlige udsættes for Fare ved saadan Afgørelse. Hertil havde Ørsted i sit Udkast haft følgende Tilføjelse, der udgik i Kancelliet: „I Særdeleshed maa paa Forældrenes Forbøn Tiltale ved fornævnte Vort Collegii Resolution kunne eftergives mod Børn, der har udøvet saadanne Voldsgerninger imod Forældre, som ifølge denne Anordnings § 21 kan afsones med Forbedringshusarbejde indtil 4 Aar, hvorved og en anden mildere Straf efter Omstændighederne kan sættes i Stedet, forudsat ellers at den paagældende selv ej heller vil have sit Forhold underkastet Domstolenes Paakendelse."

Efter Henstilling fra Højesteret optoges der i § 31 en Ophævelsesfortegnelse.

FORORDNINGEN AF 11. APRIL 1840 ANGAAENDE STRAFFEN FOR TYVERI, BEDRAGERI, FALSK OG ANDRE DERMED BESLÆGTEDE FORBRYDELSER

Den første af de systematiske Straffelove, Anordningen af 4. Oktober 1833, havde som Emne haft Angreb paa Legeme og Frihed. Emnet for den næste og største af disse Love blev ogsaa et omfattende og væsentligt, nemlig Angreb paa Ejendomsrettighederne. Men medens førstnævnte Lov fremkom som Frugt af Regeringens Initiativ og Kongens Magtfuldkommenhed, havde Stænderforsamlingerne haft Lejlighed til at yde deres Medvirken ved den sidstnævnte og havde endog givet Stødet til, at Sagen rejstes, skønt Frederik VI ganske vist for en Aarrække siden havde sat Emnet paa Lovgivningens Dagsorden. Straks efter de Roskilde-Stænders første Sammentræden i Oktober 1835 fremsatte nemlig den Deputerede for København, Højesteretsadvokat, Justitsraad Salicath, Forslag om en Petition til Kongen om at forelægge Stænderne Udkast til en ny Lovgivning paa dette Omraade. Efter Behandling i en af Professor P. G. Bang, Generalfiskal Treschow og Kancellisekretær Algreen-Ussing bestaaende Komite og Drøftelse i to Møder afgaves Petitionen den 9. December 1835. Salicath, der havde betegnet den af ham ønskede Lov som en provisorisk, nemlig i Forhold til en ny alle Forbrydelser omfattende Kodeks, lod Genstanden for sin Indstilling være Reglerne om Tyveri, Hæleri, Medvideri og Ran endvidere Afskaffelse af Brændemærke og Kagstrygning og Ophævelse af Inkvisitionskommissionen i København. I Stænderforsamlingens Affattelse kom Petitionen til at angaa 1) en Lov om Tyveri, Hæleri, Ran, Røveri, Bedrageri og Falsk med Ophævelse af Brændemærke og Kagstrygning, 2) en Lov om almindelig Gyldighed af Indiciebeviset og 3) Inkvisitionskommis-

sionens Ophævelse. Salicath havde leveret en indgaaende Kritik af den ifølge Fdg. 20. Februar 1789 bestaaende Lovgivning og dvælet ved Misforholdet ved Straffen for 1. Gangs simpelt Tyveri, Gentagelse, kvalificeret Tyveri, Hæleri og Medviden, den moralske Aarsag og Børns Tyverier. Petitionen, der affattedes efter Forslag af Bang, gengiver dette i forkortet Form, men der er ingen Grund til her at komme nærmere ind derpaa.

Referatet i Stændertidende oplyser ikke, hvilke Udtalelser Ørsted som kgl. Kommissarius muligvis paa dette Tidspunkt har fremsat. Som Generalprokurør blev det hans Hverv at levere Udkastet, og dette forelaa fra hans Haand allerede i Løbet af 1 Aar med en Betænkning paa 345 Foliospalter, dateret 15. December 1836. I Betragtning af Emnets omfattende Karakter er det Vidnesbyrd om, i hvor høj Grad han paa Forhaand var fortrolig dermed. Han indleder sin Udvikling [1]) med følgende Ord: „Det er en erkendt Sandhed, at vor Lovgivning angaaende Tyvsstraffen har adskillige betydelige Mangler, og at disse væsentligen, saaledes som i Petitionen er anført, hidrører fra det store Spring, der er i Straffen for simpelt Tyveri og for det, som Anordningen har henført til saakaldt grovt Tyveri, eller, hvilket er det samme, fra meget faa Mellemgrader i Straffen for de Forbrydelser, der nærmer sig de sidstnævnte Arter, som og i den altfor overordentlige Indflydelse, som er tillagt Gentagelse. Det er ligeledes umiskendeligt, at ogsaa Straffelovgivningen for de øvrige i Petitionen nævnte med Tyveri beslægtede Forbrydelser kunde trænge til en Reform, og denne vil blive saa meget mere nødvendig, naar en Forandring skal foregaa i Tyvsstraffen; thi det Misforhold, som ved Fdg. 20. Februar 1789 indtraadte i Straffen for de øvrige Forbrydelser, og hvorpaa Praksis tildels har hjulpet ved at gøre Analogien af Fdg. 20. Februar 1789 til Regel for adskillige Forbrydelser, hvorfor der ellers havdes en lovbestemt Straf, vilde ellers vise sig, naar en ny Anordning blot gjorde Forandringer i Straffen for Tyveri, og der vilde da lægges Grund til en ny Strid og Usikkerhed med Hensyn til Straffen for de øvrige Forbrydelser."

Ørsted gaar derefter over til at omtale det Tilløb til en Fornyelse af Tyverilovgivningen, der i sin Tid var gjort af Kancelliet: „I Erkendelse af alt dette har jeg allerede et Par Aar, efterat jeg fik

[1]) Akterne til det følgende i Rigsarkivet, Danske Kancelli; 2 Deptmt. udtagne Bilag ad Fdg. 11. April 1840, 2 Bd.

den Ære at tage Plads i dette Kollegium, udarbejdet et fuldstændigt Udkast til en Anordning angaaende foranmeldte Forbrydelse, og en Kommission blev nedsat til sammes Prøvelse.

Dette Udkast begyndte med Bestemmelser, der sætter Tyvsstraffen i et vist Forhold til det stjaalnes Værdi, men satte ved Siden deraf andre Bestemmelser, der indeholdt, hvorledes den i Forhold til det stjaalnes Værdi fastsatte Straf skulde snart skærpes og snart formildes i Forhold til de øvrige Omstændigheder, der forøger eller nedsætter Forbrydelsen og Forbryderens Strafbarhed. Naar det stjaalnes Værdi saaledes var Udgangspunktet for Straffeforholdet, saa var det dog ingenlunde, som om denne skulde have en de øvrige Momenter opslugende eller engang overvejende Indflydelse paa Straffen. Grunden var derimod den, at Værdien, ligesom det fornemmelig er den, der begrunder Forbrydelsens objektive Størrelse, saaledes ogsaa er af alle de Momenter, der ved Straffens Udmaaling bør tages i Betragtning, det, der bedst lader sig *ordne ved en fast Regel.* Det var iøvrigt langt fra, at Udkastet optog den gamle Forskel mellem stort og smaat Tyveri. Denne, der med en enkelt lille Forskel i Værdien, gjorde en brat Overgang til en langt større Straffegrad, men lod enhver anden betydeligere Forskel i Værdien være uden Virkning, erkendtes meget mere som aldeles forkastelig, hvorimod Udkastet gik ud paa et stadigt Forhold mellem Tyveriets Størrelse og dets Straf. Det var dog heller ingenlunde den samme umodificerede geometriske Proportion, som blev lagt til Grund. Dette vilde have medført, at den blotte betydelige Værdi kunde gøre et Tyveri kvalificeret til evigt Frihedstab, om endog Omstændighederne fra alle andre Sider var de mest formildende, ligesom omvendt Tyveri, hvis Genstand er en Ubetydelighed, maatte synke ned til en Straf, der næsten vilde være latterlig. Saaledes vilde Hensynet til den retstridige og skammelige Handling, der vistnok til Rets og Sikkerhedens Opretholdelse bør herske i Straffelovene, gaa til Grunde for et udelukkende Hensyn til den Modifikation, som Handlingen fik ved sin Materie. Udkastet havde derfor ladet Maalestokken for Forholdet mellem Straf og Værdi aftage, efterhaanden som Beløbene steg. Ogsaa var der allerede i de Bestemmelser, som ordnede Straffen i Forhold til det stjaalnes Værdi, givet Dommeren et vist Maksimum og Minimum, inden hvilket han kunde bevæge sig og hvorved i Særdeleshed det stjaalnes relative

Værdi (efter den bestjaalnes Kaar) samt det mere eller mindre forsætlige i Tyveriet betragtet med Hensyn til dets Størrelse kunde komme i Betragtning. Men derhos var der ved andre Bestemmelser givet de øvrige paa Forbrydelsens objektive og subjektive Strafbarhed indvirkende Omstændigheder en betydelig Indflydelse til enten at forhøje eller nedsætte den Straf, der svarede til det stjaalnes Værdi. I Almindelighed skete dette ved at bestemme et vist geometrisk dog alene ved et Maksimum og et Minimum bestemt Forhold, hvori den efter Værdien bestemte Straf kunde formedelst en vis skærpende eller formildende Omstændighed forøges eller formindskes. Men i enkelte Tilfælde navnlig forsaavidt Tyveriet var kvalificeret ved Opbrud, Indbrud, Indstigen eller deslige, blev der tillige sat en vis dog ligeledes blot ved Maksimum og Minimum bestemt Straf, der paa Grund af denne Forbrydelses sær strafværdige Form skulde finde Sted uden Hensyn til det tagnes Værdi, og som skulde tilføjes den, som fra dette Synspunkt maatte paalægges den skyldige.

Hvad der for en stor Del havde bragt mig paa denne Metode, var at ved Hjælp deraf den fornødne yderligere Gradation i Straffen lod sig opnaa uden at udvide det Raaderum, som Fdg. 20. Februar 1789 § 1 har givet Domstolene i Straffegradens Bestemmelse ja endog saaledes, at det derved fik snævrere Grænser. Saa megen Tillid man end kan have til den Billighed og Skønsomhed, hvormed Domstolene udøver denne Raadighed, der desuden ej kan betages dem, saa er det dog ikke at undgaa, at Ulighed og Usikkerhed stundom maa vise sig i dens Benyttelse og det saa meget mere, jo større det Rum er, hvori Dommerens Skøn har at bevæge sig uden at være bundet ved nogen fast Regel. I Særdeleshed er det betænkeligt, at der i Anvendelsen af Loven let efterhaanden udvikler sig en større og større Lemfældighed, der let kan gaa udenfor Grænsen af, hvad der kommer overens med Retfærdighed og Borgersikkerhed. Men Tyveriets Størrelse er som allerede bemærket saa godt som det eneste Moment for Straffens Bestemmelse, hvis Virksomhed lader sig ordne ved nogenlunde faste Regler, og naar et vist Forhold er bestemt for dette Moments Indflydelse, bliver det muligt ogsaa ved Hjælp deraf at give de andre Momenters Indflydelse en vis Fasthed, idet de øvrige Bestemmelser knytter sig til Grundbestemmelsen om Straffens Størrelse i Forhold til det

stjaalnes Værdi, fastsættende til Eks., at Marktyveri og andet grovt Tyveri skal straffes fra $1^1/_2$ til 3-dobbelt mod sædvanligt Tyveri.

Angaaende fornævnte Udkast var Meningerne i den nedsatte Kommission meget delt, og skønt de fleste Stemmer erklærede sig for samme, nemlig foruden mig afd. Gehejmekonferensraad Cold [Generalprokurør], nuværende Gehejmekonferensraad og Regeringspræsident Spies og nuværende Konferensraad Engelhardt [Højesteretsassessor], saa var der dog næsten lige saa mange Stemmer for det modsatte, nemlig nuværende Gehejmekonferensraad Bornemann [Justitiarius i Højesteret] samt Konferensraaderne P. Møller [Højesteretsassessor] og Carstens [Overretsassessor], (afdøde Etatsraad Haagen [Politimester i København], der ogsaa var Medlem, døde kort efter Kommissionens Nedsættelse). Denne store Meningsforskel bevirkede en Beslutning foreløbig at nedlægge en Forestilling angaaende de Grundsætninger, hvorfra Anordningen burde gaa ud, hvilken ogsaa blev udarbejdet. Men ligesom man dog uden Tvivl følte det mislige i denne Form, saaledes kunde de af Kancelliets Medlemmer, som var udenfor Kommissionen, ogsaa vanskelig bestemme sig i Sagen, og den blev derfor ikke videre fremmet. Vel kan jeg ikke endnu andet end finde de Indvendinger, som blev fremsatte mod Udkastets Grundsætninger og Metode, at være i det væsentlige gendrevne i de derimod fremførte Grunde, i hvilken Henseende jeg blot skal henvise Kollegiet til det Aktstykke, der findes i den vedlagte Pakke Nr. 123, og som indeholder en fuldstændig Udvikling af den hele Kontrovers. Men jeg kan desuagtet ikke nu ganske være tilfreds med de Synspunkter, hvorfra jeg den Tid gik ud, eller med den Metode, som jeg havde fulgt i Udkastet. Foruden at den Tarif, som Udkastet indeholder for Forholdet mellem Tyvsstraffen og det stjaalne Beløb, har noget stødende, er det heller ikke undgaaet og kunde vel ikke undgaas, at dels det Tyveri, hvis Genstand kun er af en ringe Pengeværdi, bliver anset med en altfor ringe og omvendt det, der stiger til en betydelig Pengeværdi, med en altfor høj Straf. Vel er det, som allerede bemærket, ingenlunde en uforandret geometrisk Proportion, der er lagt til Grund, men som Tyveriets Størrelse tiltager, er det geometriske Forhold til Straffen sat lavere og det i en meget betydelig Grad. Ved Omarbejdning af det oprindelige Udkast blev og senere Værdiens Indflydelse en Del indskrænket. Men ligesom

ved dette sidste Princípet ogsaa er blevet mindre gennemført og derhos en stor Del af den Bestemthed, som det oprindelige Udkast gik ud paa at give Loven, er bortfaldet, saaledes er som oven bemærket dog det Misforhold ikke undgaaet, at stundom et Tyveri formedelst Værdiforholdet blev straffet højere eller lavere, end det efter alle Omstændighedernes rette Overvejelser kunde synes retfærdigt og billigt.

De flere forskellige Bestemmelser, ved hvis Kombination Straffen i ethvert givet Tilfælde skulde udfindes, turde maaske ogsaa medføre en Forvikling, der stundom kunde gøre Anvendelsen vanskelig. Dog maa jeg tilstaa, at det mere er andres Dom end egen Overbevisning, som jeg her udtaler. Thi selv kan jeg ikke indse, at det for nogen Dommer kunde være vanskeligt at forbinde de forskellige §§, som kunde være at anvende paa det givne Tilfælde, og at Forbryderen kan have ondt ved forud at kunne beregne sin Straf, kan jeg saa meget mindre erkende for en Indvending, som han, hvor Straffegraden er overladt Dommeren, uden nogen samme opgivet bestemt Norm endnu mindre kan det."

Læsere af Ørsteds Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyveri m. v. (1809) vil fra dennes sidste §, der meddeler „Vink til en hensigtsmæssig Lov for Tyveris Afstraffelse", genkende disse Forslag, hvis Princip at søge en fast objektiv Maalestok for Straffen øjensynlig var fastholdt af Forfatteren, se ogsaa §§ 69 og 70 i Afh. om Grundregler for Straffelovgivningen (1817). Akternes Mangelfuldhed tillader kun tildels at følge Forhistorien; nogle af dem findes i Justitsministeriets Akter til alm. borgerlig Straffelovs Forhistorie.

Der foreligger en Skrivelse af 25. Marts 1817 fra Kancellipræsident Kaas, der udvikler Nødvendigheden af at træffe Foranstaltninger mod de efter de fleraarige Krige tiltagende Tyverier. Foruden en Forbedring af Politiet behøves en Skærpelse af Kriminallovgivningen, og medens 1. Gang begaaet ringe Forbrydelse kun bør revses, bør Straf af offentligt Arbejde aldrig idømmes for mindre end 4 Aar eller 5 à 6 Aar. Indtil Tvangsarbejdshuse kunde oprettes, maatte der gives en interimistisk Straffelov, og han ønskede herom et Samarbejde med Højesteretsjustitiarius Feddersen og Generalauditørerne Bornemann og Peter Møller. Et udateret Udkast til skærpende Tilføjelser til Fdg. 20. Febr. 1789 kan efter de ret drakoniske

Straffesatser antages at være forfattet ud fra det anførte Formaal. Maksimum for simpelt Tyveri 1. og 2. Gang begaaet er her fra 2 og 5 Aar forhøjet til 4 og 8 Aar. Naar to eller flere stjæler i Forening med hinanden, eller naar Tjenestefolk stjæler af det dem betroede Gods, er Straffen 1. Gang 3—8 Aar, 2. Gang Livstidsfængsel. Med sidstnævnte Straf anses ogsaa Indbrud; gør Tyven Modstand og saarer nogen, tillægges Kagstrygning. Sker Indbrud om Natten, er Normalstraffen den sidstnævnte og, naar Paagriberen saares, i Stedet for Kagstrygning Brændemærke i Panden. Maksimum af Straffen for Børn hæves fra 2 til 4 Aar. Har nogen købt stjaalne Ting af en til Handel uberettiget, straffes han som Hæler, hvis Formodningen herom ikke afbevises. Paa den anden Side opnaas Strafnedsættelse indtil det halve, naar Tyvekosterne tilvejebringes af den skyldige. Det foran af Ørsted nævnte Aktstykke, Pakken Nr. 123, findes ikke men et af Overretsassessor Carstens under Dato 2. April 1817 forfattet Forslag til Dissens indenfor Kommissionen overfor et Udkast, der aabenbart er det Ørstedske, og som foruden Tyveri har angaaet adskillige dermed beslægtede Forbrydelser. Der foreligger endvidere to Lovforslag, hver paa 18 §§, om Ordningen af Tyveristraf, hvilke kan antages at hidrøre fra de under Kommissionsbehandlingen dissentierende Medlemmer, og endelig et Udkast om Tyveristraf paa 16 §§, ligesom de andre udateret, og utvivlsomt stammende fra Ørsted. Trods Samtidigheden ses der ingen Forbindelse at være mellem de to Sæt Udarbejdelser, det Kaas'ske og Kommissionsarbejderne.

Det Ørstedske Udkast har for simpelt Tyveri en Skala i 5 Klasser efter det stjaalnes Værdi: [1]) under 5 Rdl., [2]) fra 5—20 Rdl., [3]) fra 20—100 Rdl., [4]) fra 100—1000 Rdl., [5]) fra 1000—5000 Rdl. Hertil svarer Straffene: [1]) 2 Gange 5—6 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, [2]) Strafarbejde i 8 Maaneder—1 Aar, [3]) i 1—2 Aar, [4]) i 2—4 Aar, [5]) i 4—6 Aar; ved overstigende Beløb sker forholdsmæssig Forlængelse til højst 10 Aar. Værdien er Kosternes Værdi og det ved Borttagelsen kendeligt for Tyven voldte Tab hos bestjaalne. Ved flere samtidige Tyverier sker Sammenlægning. Formildende Omstændigheder, der nærmere opregnes (derunder manglende Hensigt til et saa stort Tyveri) kan begrunde Nedsættelse til $^1/_3$ af Minimum, medens skærpende Omstændigheder kan begrunde Forhøjelse indtil det dobbelte af Maksimum, saaledes

ved Tjenestefolks eller Gæsters Misbrug af deres særlige Lejlighed til at stjæle. I en Række Tilfælde sker der saadanne Forhøjelser af Minimum og Maksimum i Rammen efter Værdiskalaen: ved Skibsfolks Tilegnelse af Godset paa Skibet med fra dobbelt til tredobbelt Straf, og er det Skipper eller Styrmand, med fra tredobbelt til firdobbelt Straf; ved Tyveri af Kreaturer eller Sæd paa Marken etc. er Straffen ifølge § 5 fra $1^1/_2$ til 3 Gange sædvanlig Straf, ved Misbrug af Skibbrud, Ildsvaade eller anden Ulykke fra dobbelt til firdobbelt Straf. Paa lignende Maade forhøjes Rammen ved Tyveri i Kirken eller paa Kirkens Ting og paa Palæ og Slot beboet af Kongefamilien eller ved Ting tilhørende det offentlige eller under offentlig Myndigheds særdeles Varetægt. Posttyveris Straf er fra 3 til 8 Aars Strafarbejde, selv om det stjaalne er uden Pengeværdi. Er dette derimod Tilfældet, tillægges den herefter beregnede Straf. For Opbrud af Lukke er der paa samme Maade en Straf af 1 til 3 Aar plus sædvanlig Straf efter § 5 (Marktyveri), for Indbrud i Bygninger eller Værelser Straf af 4—10 Aar plus sædvanlig Straf efter § 5. I Klasse med Indbrud og Opbrud staar Brug af Dirk, falsk eller tillistet Nøgle og i Klasse med Indbrud Indstigning i Tyvshensigt ad aabenstaaende Vindue eller paa anden Maade, at bane sig Adgang til Værelse for der at stjæle ad Aabning, der ikke er bestemt til Indgang, samt at indsnige sig noget Sted for der at stjæle om Natten. Besiddelse af Vaaben bestemt til at overvinde Modstand hjemler Straf af 10—16 Aar foruden den sædvanlige Straf, og Forsæt hertil formodes ved Indbrud om Natten i beboet Hus af flere Personer eller naar nogen findes i Besiddelse af Vaaben. Øves der Vold mod den, der vil paagribe Tyven, bliver Strafarbejdet livsvarigt, og tilføjes der betydelig eller farlig Skade, tillægges Kagstrygning. Om Forbrydelsens Gentagelse har dette Udkast ikke Regler.

Uden Datering og derfor anbragt paa et urigtigt Sted i vedkommende Pakke Arkivalier forefindes endelig et Ørstedsk Lovudkast i 50 §§ med tilhørende Bemærkninger, hvis Forhold til det omtalte paa 16 §§ maa staa hen. Det angiver, at Kongen ved Resolution af „1. Juli d. A." havde befalet en Revision af Tyvslovgivningen og Lovene mod ulovlig Handel [1]). § 1 har hans

[1]) Af Forestillingsprotokollerne ses, at der den 1. Juli 1814 under en Sag om forskellige Politiforanstaltninger (Nr. 287) gaves Bemyndigelse til Kancelliet til at foranstalte en Revision af Tyvslovgivningen og Forbudet

Straffeskala med andre Talstørrelser, og Udkastet omhandler ogsaa med Tyveri beslægtede Forbrydelser: Røveri, ulovlig Omgang med Hittegods, Ran, Hæleri, visse Bedrageritilfælde, Selvtægt, Brugstyveri, Militæres Salg af Uniformsdele m. v. Ved Gennemsynet vækker et Par Forslag Opmærksomhed. Først dette, at Frihedsstraffe paa indtil 6 Maaneder ordentligvis burde forvandles til en anden lettere fuldbyrdet Straf. Tamp og Pisk, tildelt inden lukte Døre i 2 Dage, hver Gang med 27 Slag skulde ækvivalere 6 Maaneder og forholdsmæssigt en kortere Tid dog mindst 2 Maaneder. Krumslutning i 24 Timer sattes lig 20 Dage. Vand og Brød højst i 3 Gange 5 Dage med 5 Dages Mellemfrist afsonede et firdobbelt Dagetal i Tugthuset. Naar Straffetiden sammenlagt efter forskellige Tarifer naaede 20 Aar, blev Straffen livsvarig, og naaede den 24 Aar, skærpedes Straffearbejdet eller suppleredes med Legemsstraffe. Blandt Motiverne til denne delvise Tilbagevenden til Legemsstraffen for Tyveri i Tiden før Fdg. 20. Februar 1789 var økonomiske Hensyn til at spare Arrestudgifter. En anden Novation var Forslag om Ophævelse af det indirekte Tyvs- og Hælerbevis i 6-17. Beviset skulde ske ved Tilstaaelse, Vidner eller Indicier, af hvilke dog ordentligvis falsk Fragaaelse og falsk Angivelse af Hjemmel skulde være tilstrækkelige, og den sigtedes usandfærdige Forklaring skulde overhovedet være en vigtig mod ham talende Omstændighed. Som Holdepunkt for, at Indiciebeviset allerede var anerkendt, henvises til Fdg. 23. Dec. 1771 § 10 og en Højesteretsdom fra 1807. Vilkaarlig Straf af mellem $^1/_3$ og $^1/_2$ af Straffen for det beviste Tyveri skulde kunne gives, naar nogen ved usande Forklaringer eller paa anden Maade havde forøget den mod dem rejste Mistanke, for hvilken fuldt Bevis ikke var tilvejebragt. Alle disse Tanker var forladt i 1835.

Paa dette Sted skal endnu redegøres for de dagældende Regler om Straffene for Tyveri, der indeholdtes i Fdg. 20. Februar 1789; om dennes Tilblivelse se min Afhandling i Nordisk Tidsskrift for Strafferet, 1945 S. 1. For simpelt Tyveri var Straffen 1. Gang, jfr. Fdg. 12. Juni 1816 § 5, fra Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 Dage til Tugthusarbejde i 2 Aar, 2. Gang Rasphus eller Fæstningsarbejde (for Kvinder Tugthusarbejde) fra 3 til 5 Aar.

mod Handel med uberettigede, og at den ovenfor omtalte Kommission til Gennemsyn af det udarbejdede fyldigere Udkast blev befalet den 8. Maj 1815; den ophævedes formelt ved Resolution af 1. Februar 1837.

(Naar 1. Straf var Fængsel paa Vand og Brød, sædvanlig Fangekost eller indtil 6 Maaneders Forbedringshus, kunde efter Fdg. 14. Maj 1834 Rammen sænkes til 2 Aar.), 3. Gang Fæstnings- eller Tugthusarbejde paa Livstid, ved senere Gentagelse samme Straf under stræng Bevogtning med Tillæg af Kagstrygning og Brændemærkning paa Panden. Børn mellem 10 og 15 Aar straffedes 1. Gang med Ris ved Slutteren under Fogdens Opsigt, i Gentagelsestilfælde som for ældre Personers 1. Gang begaaede simple Tyveri med Omsætning af Vand- og Brødstraffen til Fængsel paa sædvanlig Fangekost i firdobbelt Tid. Tyvsmedvidere og Hælere straffedes første Gang med fra 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød til Tugthus i 1 Aar, anden Gang med den dobbelte Straf, ved senere Gentagelse med livsvarig Fæstnings- eller Tugthusstraf. Endelig var der den Gruppe af grove Tyverier, for hvilke der, jfr. Fdg. 27. April 1771 var fastsat „højeste Tyvsstraf" (Kagstrygning, Tyvsmærke, Livstids Arbejde i Jern). Disse Tyverier straffedes med Kagstrygning og livsvarigt Fæstnings- eller Tugthusarbejde. Stjal en saaledes straffet Person paany, var Straffen — uden Hensyn til Tyveriets Karakter — samme Straf under stræng Bevogtning, Kagstrygning og Brændemærke. De tidligere Formuestraffe, Tvigæld (det stjaalnes dobbelte Værdi) til bestjaalne og Boslods Forbrydelse til det offentlige, ophævede Fdg.n. De paagældende skærpende Bestemmelser var Fdg. 4. Marts 1690, 21. Marts 1705, 8. Oktober 1725, 26. Oktober 1742, 5. Februar 1751 og 6. August 1762 og omfattede [1]) Tyveri af Hest, Hoppe, Stud eller Ko paa Marken, [2]) Indbrud i Hus om Natten, [3]) Tyveri fra Skibbrudne over 50 Lod Sølvs Værdi, [4]) i Kirke af Kirkens Ting, [5]) af Haarene i Hestes Manke eller Hale, [6]) Skippers og Styrmænds tyvagtige eller underfundige Forkommen og Tilvenden af Skib eller Gods og [7]) Tyveri fra kongelige Slotte, i Herskabernes Gemakker og andetsteds. Som vigtigste Udmaalingsmomenter var ved Omtalen af simpelt Tyveri angivet Forbryderens Alder, Opdragelse, foregaaende Levned, iværende Forfatning, Gerningens Anledning, det stjaalnes Værdi især med Hensigt til den forurettedes Vilkaar, om Forbryderen under samme Sag findes at have gjort sig skyldig i flere Tyverier, eller han har bestjaalet den, hos hvem han tjener.

Set i Forhold til D. L. og de ældre Forordninger betegnede Fdg. 20. Februar 1789 et Fremskridt i formildende Retning og et Frem-

skridt for Domstolenes Kompetence. Naar den indskrænkede den vide Brug af Kagstrygning og Brændemærke til Fordel for Frihedsstraf, fortsatte den Retningen fra Fdg. 27. April 1771, der havde gjort Ende paa Dødsstraffen for Tyveri, men den havde dog ikke haft Karakter af noget voldsomt Spring i Udviklingen, og dens forsigtige Konservatisme viste sig bl. a. i, at den lod alle de bestaaende Klasser af kvalificeret Tyveri blive ved Magt. Bedømmelsen af de Regler, der nu et halvt Aarhundrede senere blev givet, maa naturligvis ske med stadigt Tilbageblik paa den Retstilstand, der forelaa før 1840, og med Forstaaelse af den Respekt, der omgav den private Ejendomsret.

Forslagsstilleren Salicath havde udtalt Forventningen om, at Højesteret vilde komme til at erklære sig over et Udkast. Dette skete nu ikke, men Kancelliet indstillede, at der nedsattes en Kommission til at gennemgaa Generalprokurørens Udkast til Love dels om Straffen for Tyveri m. m. dels om Straffen for falsk Vidnesbyrd m. m. Kommissionen nedsattes 1. Februar 1837 og fik følgende Sammensætning: Generalauditør ved Landetaten Aagesen, Højesteretsassessor Engelhardt, Generalauditør ved Søetaten, Højesteretsassessor Koefoed, Højesteretsassessor Wilse, Overretsassessorerne Holm (senere Kancellideputeret) og Tetens og Politiretsassessor v. Osten. Kommissionen, der blev færdig 28. Juli 1837, forhandlede med Ørsted, og om de enkelte Punkter, man ønskede ændret, opnaaedes der Enighed med denne, ligesom der var Enighed indenfor Kommissionen. Den betonede, at den havde fundet i videste Omfang at maatte henholde sig til Generalprokurørens fremragende Arbejde.

Jeg vender mig nu til Ørsteds første Udkast af 1836 med tilhørende Bemærkninger for i passende mindre Afsnit ad Gangen at følge hans Forslag paa deres Gang imod den kongelige Forordning gennem Kommissionens, Stænderforsamlingens og Kancelliets Drøftelser.

De første 5 §§ angiver Regler om Straffens Fastsættelse ved 1. Gang begaaet simpelt Tyveri, Regler der naturligvis ogsaa har en almindeligere Anvendelse, og hvor Ørsted ifølge det foran anførte havde opgivet sin gamle Tanke om at opstille en Skala efter det stjaalnes Værdi. Hans § 1 udtaler, at naar Tyveriet ikke er forbundet med særegne Omstændigheder, der efter det følgende deri gør Forandring, er Straffen Hensættelse til Strafarbejde i indtil

4 Aar. Han gaar ud fra, at der var Enighed om at sætte Maksimum højere end det gældende paa 2 Aar. „Sagens Natur", siger han derpaa, „fører det med sig, at der maa opofres noget af den i sig ønskelige Bestemthed i Straffelovene for at sætte Domstolene i Stand til at tage vedbørligt Hensyn til individuelle Omstændigheder, ligesom ogsaa omvendt noget af dette sidste Hensyn maa opofres for at undgaa et altfor stort Spillerum for den individuelle Bedømmelse." Hans Hensigt var dog ikke helt at ophæve Adgangen til Brug af den mildere Straf af Fængsel paa Vand og Brød: „Jeg er vel tilbøjelig til at tro, at det af Fdg. 12. Juni 1816 [1]) fremkomme Resultat, at Vand og Brød Straffen de facto er blevet den sædvanlige Tyvsstraf, har virket skadeligt fornemmelig derved, at Forestillingen om Tyvsforbrydelsens Skammelighed efterhaanden er blevet svækket. Men efterat det milde System er blevet indført, vilde det have Betænkelighed at gaa tilbage til det strængere bl. a. vilde det let kunne have til Følge, at man blev mindre tilbøjelig til at medvirke til Tyvsforbrydelsens Opdagelse og de skyldiges Afstraffelse." Men Hjemmelen til at gaa under Strafarbejde gives som en Undtagelse i § 5, der i Udkastet har følgende Ordlyd: „Saafremt samtlige de i § 4 anførte formildende Omstændigheder eller dog flere af disse i mærkelig Grad er tilstede, den skyldige derhos kun er befunden i et eller dog kun i ganske faa Tyverier og det stjaalne Beløb ikke er af Betydenhed, saa bliver han at forskaane for den i § 1 fastsatte Tyvsstraf og i Stedet derfor at anse med Fængsel paa Vand og Brød dog i intet Tilfælde paa kortere Tid end 2 Gange 5 Dage. Da det imidlertid baade for den moralske Indflydelses Skyld og med Hensyn til Ejendomssikkerheden er af Vigtighed, at der ved alvorlig Afstraffelse tilvejebringes en tilbørlig Modvægt mod Tyvsforbrydelsen, saa bør hin Lemfældighed anvendes med særdeles Forsigtighed." I § 2 siger Fdg.n ligesom Udkastet, at der ved Valget af Straffegraden skal tages stadigt Hensyn til Tyveriets Størrelse og det baade til Kosternes Værdi som særskilte Ting betragtet og til den forurettedes særdeles Skade ved Kosternes Forbindelse med andre Ting eller af andre Aarsager. Hertil havde Udkastet Tilføjelsen „Hvis det stjaalne vel i sig var af ubetydelig Værdi men Tabet af samme dog formedelst den bestjaalnes Vilkaar var følelig for

[1]) Denne substituerer i § 5 Fængsel paa Vand og Brød for indtil 6 Maaneders Forbedringshus, saaledes at 5 Dage svarer til 1 Maaned.

denne, bør en højere Straffegrad vælges end den, der ellers efter det stjaalnes Værdi kunde anses passende". Ved saaledes at sætte Hensynet til Værdien paa den forreste Plads som Udmaalingsmoment giver Lovforfatteren Udtryk for sin stadig fastholdte Tanke.

I §§ 3 og 4 følger derpaa de skærpende og formildende Omstændigheder. Udkastet opregner her først i § 3 følgende: [1]) at den stjaalne Ting efter sin Beskaffenhed ikke af den Vedkommende kunde holdes i nøje Forvaring, [2]) at Tyveriet har været forbundet med særdeles Overlæg, Snedighed eller Dumdristighed, [3]) at den skyldige befandt sig i en tvangfri Forfatning, [4]) at han stod i den bestjaalnes Tjeneste eller af anden Aarsag skyldte ham særdeles Troskab og Omhu, [5]) at hans Stilling, Forhold til den bestjaalne eller dennes Tillid til ham har givet ham særdeles Lejlighed til Tyveriet, [6]) naar Forbrydelsen har Egenskaber, der nærmer den til dem, der staar under skærpede Bestemmelser, [7]) naar Forbryderens øvrige Vandel vidner om, at stræng Straf behøves for at overvinde hans forbryderske Tilbøjelighed,[8]) at han under samme Sag findes skyldig i flere Tyverier; ikke blot Kosternes samlede Beløb men det for Dagen lagte større Hang til Misgerningen bør da komme i Betragtning. Som formildende Omstændigheder gælder efter § 4 især: Ungdom, Enfoldighed, forsømt Opdragelse, Forførelse, uforskyldt Trang, foregaaende god Opførsel, den ved skødesløs Bevogtning givne særdeles Lejlighed, Aabenhjertighed i at tilstaa og Redebonhed i at virke til den bestjaalnes Skadesløsholdelse. Udkastet havde hertil denne Tilføjelse: „Det maa dog naturligvis iagttages, at hvis en eller anden af de foranførte Synspunkter anbefaler den paagældende til mildere Behandling men der og paa den anden Side er Omstændigheder, der i Overensstemmelse med § 3 maa have en modsat Virkning, saa bliver de skærpende og de formildende Omstændigheder omhyggelig at veje mod hinanden og en forholdsmæssig Middelstraf derefter at bestemme. Ogsaa kan Tyveriets Størrelse medføre, at en betydelig Straffegrad bliver at anvende, omend de øvrige Omstændigheder taler til den skyldiges Fordel." I Bemærkningerne overvejes det, om nogle af de skærpende Momenter burde forvandles til Grundlag for særlige Strafferammer, særlig gælder dette Nr. 1 Hensynet til Forvaringens Vanskelighed, men bl. a. fordi denne Gruppe Ting tillige maatte afgrænses som en Gruppe mere værdifulde, anses dette ikke muligt.

Ved Nr. 7 fremhæves, at nu ikke blot ældre Forbrydelser af samme Slags, men af beslægtet Art kan faa Virkning dog ikke med en særskilt Ramme.

I Kommissionen sammenarbejdedes §§ 1 og 5 saaledes, at Straffen i § 1 sattes „i de ringere Grader" til Fængsel paa Vand og Brød fra 2 Gange 5 til 6 Gange 5 Dage og ellers til Strafarbejde indtil 4 Aar. § 5 affattedes endeligt af Kancelliet saaledes: „Ligesom det i det hele er overladt til vedkommende Retters Bedømmelse, hvilken Grad af den i § 1 hjemlede Straf der i hvert enkelt Tilfælde, naar alle Omstændigheder, der taler enten for eller imod den skyldige, afvejes imod hinanden efter de i §§ 2, 3 og 4 angivne Synspunkter, rettelig bør anvendes, saaledes vil det og især bero paa disses nøjagtige [Christian VIII indsatte dette Ord i Stedet for „skønsmæssige"] Overvejelse af samtlige Sagens Omstændigheder, hvorvidt den skyldige kan afsone sin Brøde med Fængsel paa Vand og Brød, hvilken mildere Straf dog ej af Domstolene bør vælges, medmindre de formildende Omstændigheder maa anses som de overvejende." Dette skete under delvis Hensyntagen til Kritik fra Stænderne og skilte sig kun ved en Nuance fra Tanken i Udkastet. Kancelliet bemærkede: „§en gaar kun ud paa at modarbejde den overdrevne Mildhed, som ellers saa naturlig opstaar deraf, at Domstolene, der skal bestemme et Individs Skæbne, altid paa Overgangen er tilbøjelig til at foretrække den mildere Mening, og at efterhaanden Analogien af den forhen viste Mildhed virker i andre Tilfælde, der har Lighed med de tidligere, selv om der maatte være noget mere, som taler imod den paagældende."

I § 2 kom den foran omtalte Tilføjelse „Hvis det stjaalne osv." som ikke nødvendig til at udgaa efter Forslag af de Deputerede Holm og Bentzen.

I § 3 Nr. 2 gjorde Kommissionens Tilføjelse om det Tilfælde, at nogen med Vold eller ved Hjælp af Dirker, falske eller tillistede Nøgler eller ved at bryde Segl har aabnet Skab, Kiste eller andre Genstande. I Forbindelse dermed fjernede man Udkastets § 12, der for saadant Forhold, „Opbrud", foreskrev en særskilt Straf af Strafarbejde indtil 3 Aar, der eventuelt skulde lægges til den sædvanlige Tyvsstraf, naar noget var stjaalet.

Roskilde Stænders Kritik af den foran citerede Tilføjelse til § 4 førte til, at Kancelliet under Hensyn til sin Ændring af § 5

lod denne Tilføjelse udgaa. Det var maaske Vendinger som de her brugte, der foranledigede denne Stænderforsamling til at tale om Udkastets „didaktiske Karakter." I det hele vil det ses, at Udkastet i nogen Grad simplificeredes.

Hvis Loven skulde have bragt en Begrebsbestemmelse af Tyveriforbrydelsen, maatte den have haft sin Plads i disse indledende §§, men Tyveribegrebet laa fast i Retsbevidstheden, og først i Straffeloven af 1930 er man gaaet til at levere en Definition deraf, der gaves med Indlemmelse af det tidligere selvstændige Forbrydelsesbegreb Ran, se iøvrigt nedenfor S. 131.

I §§ 6—12 behandles en Række af Tyverier, der kvalificerer sig til strængere Straf ved det, der i Ørsteds Terminologi betegnes som deres Form modsat deres Materie, de tilegnede Genstande; en sproglig Fællesbetegnelse for dem mangler, ligesaa lidt som en saadan fandtes i Fdg. 20. Februar 1789, hvor de dog karakteriseres som grove. Det vil ses, at baade den ældre Lovgivnings Grupperinger og dens Princip at lade Loven — ikke Domstolene — afgøre saa meget som muligt, fastholdes. Stænderforsamlingerne havde ingen Indvendinger mod dette. Roskilde Stænder henstillede blot at samle alle Tilfældene som Underafdelinger i en enkelt §, hvis Strafferamme skulde være fra 2 til 10 Aar, medens Udkastet har forskellige Rammer, men dette afviste Kancelliet.

§ 6 lyder i Ørsteds Udkast saaledes: „Ligesom § 3 Nr. 1 viser, at det i Almindelighed er en skærpende Omstændighed, at den stjaalne Ting efter sin Natur ej kan holdes i nøje Bevaring, saaledes bør dette i Overensstemmelse med de hidtilværende Love i Særdeleshed gælde, naar Heste eller stort Kvæg stjæles paa Marken. Dog finder Vi Os bevægede til i betydelig Grad at formilde den Straf, som de nuværende Love fastsætter for hine Tyverier, hvilke derimod for Fremtiden bliver at anse med Strafarbejde fra 3 til 8 Aar, efter Omstændighederne. Denne Straf skal være anvendelig, uagtet Kreaturerne af de foranførte Slags endnu ikke har opnaaet den fulde Vækst og Kraft, naar de kun ikke længere kan henregnes til Kalve eller Føl. Ogsaa skal, naar andre Kreaturer af betydelig Værdi stjæles paa Marken, en af de højere i § 1 hjemlede Straffegrader vælges." Ørsted bemærker, at den nuværende kvalificerede Straf saa godt som altid formildes, og han nærer derfor ingen Betænkelighed ved at gøre dette til Lovregel.

Den gamle Hævd, Reglen havde i Lovgivningen, og Hensyn til Folkemeningen og til Landmandens Fred gjorde det paa den anden Side ikke tilraadeligt at lade den bortfalde. Han berører visse Tvivlsspørgsmaal — saasom om Begrebet Hest ikke forudsætter en Alder for Dyret af 5 Aar og om Tyre kan medregnes — som efter hans Affattelse maatte bortfalde. Medens Kommissionen intet havde at bemærke til Udkastet, interesserede det i høj Grad de to Stænderforsamlinger, hvor ogsaa landbrugsmæssige Synspunkter kunde gøre sig gældende, men der var ikke Enighed mellem dem. Den motiverende Formulering havde haft til Forudsætning, at den væsentlige Formildelse vilde møde Modstand i Befolkningen; da dette viste sig ikke at være Tilfældet, opgav Ørsted den gerne. Konceptet til Forestillingen om Fdg.s Stadfæstelse viser med sine omfattende Ændringer og Tilføjelser med Ørsteds Haand, at Løsningen har voldet Besvær. Kancellipræsident Stemann har egenhændig indføjet den Formulering, der gennemførtes, og som var saalydende: „Den, som stjæler Hest eller stort Kvæg paa Marken, bliver at hensætte til Strafarbejde fra 3 til 8 Aar efter Omstændighederne. Skønt dette ikke umiddelbart er anvendeligt, naar andre Kreaturer stjæles paa Marken, saa skal dog sligt Tyveri altid saavel i Analogi af foranførte Bestemmelse som i Medfør af den i § 3 Nr. 1 foreskrevne Regel anses med større Straf end andet Tyveri af lige Beskaffenhed og navnlig vil Straffen i det mindste være at bestemme til offentligt Arbejde paa 1 Aar, naar der stjæles enten Faar eller Kalve eller Føl, hvortil dog kun et Dyr regnes, indtil det er blevet 1 Aar gammelt [1]). Iøvrigt skal Domstolene og være bemyndiget til at nedsætte den i Begyndelsen af nærværende § bestemte Straf, naar en aldeles udlevet Hest stjæles paa Marken."

I D. L. 6—16 om Røveri fastsætter Art. 4 strænge Straffe: Stejle og Hjul, Galgen, Arbejde i Jern med Kagstrygning for i Kirken [1]) at opbryde Blok, Kiste eller Skab med Kirkens eller fattiges Penge eller Kirkens Kar eller Ornamenter, [2]) at røve frit fremme værende Alterklæde, Lysestage, Kroner o. d., [3]) at røve ringere Ting. I sin Bog havde Ørsted trods afsagte Højesteretsdomme, der bragte Fdg. 20. Febr. 1789 til Anvendelse, hævdet, at D. L. vilde

[1]) Ordene „naar der ... 1 Aar gammel" er dog indsat af Christian VIII i Stedet for Ordene „naar enten Faar eller saadanne Dyr af Heste- og Hornkvægracen stjæles, der endnu ikke er over 1 Aar gamle".

have dette Forhold opfattet som Røveri. Han nævner ogsaa nu i sine Bemærkninger dette Problem, men vil ikke forsøge at fastholde Anskuelsen. Som § 1 foreslaas: „Kirketyveri anses ligeledes i Almindelighed med 3 til 8 Aars Arbejdsstraf. Dog dersom de stjaalne Koster kun stod i fjern Forbindelse med Gudstjenesten og derhos var af ubetydelig Værdi, og iøvrigt Omstændighederne taler for Straffens Formildelse, maa Straffetiden nedsættes indtil 1 Aar." Det var en Følge af Kommissionens Slettelse af Særstraffen i § 12 for „Opbrud" og i Udkastets § 13 om „Indbrud", at Rammen maatte forhøjes til 12 Aar. I den ændrede Affattelse, Kancelliet gav §en, traadte en Henvisning til den almindelige Regel i § 1 i Stedet for Strafnedsættelsen til 1 Aar, men da der til denne større Formildelse tilføjedes den snævrere Betingelse, at den stjaalne Ting ikke tilhørte Kirken eller nogen i Forbindelse dermed staaende Indretning, blev dette delvis en Skærpelse, da der for Tyveri af Kirkens Ting, omend de var af ringe Værdi og Forbindelse med Gudstjenesten, altsaa ingen Formildelse kom til at gælde. Ved Udkastets Forelæggelse for Stænderne resolverede Frederik VI, at følgende Tilføjelse skulde gives: „Iøvrigt kan den, der stjæler af Kirkeblokken, i intet Tilfælde nyde godt af denne mildere Bestemmelse, hvorimod han under alle Omstændigheder bliver at anse efter Paragraffens første Del." Som Følge af nysnævnte snævre Vilkaar synes denne Regel at være overflødig. Ørsted gør et Par Bemærkninger om Fortolkningen. Alt hvad der befinder sig under Kirkens Tag, omfattes af Reglen, og til Kirke maa ogsaa regnes de reformertes Kirke men ikke katolsk Kirke eller Synagoger. Fdg. 8. Okt. 1725 om Borttagning af Bly af Kirkerne og Reskr. 19. Dec. 1738 om Opbrydning af Fattigblok paa Marken blev ændret ved Fdg. § 1, hvorved dog ogsaa § 3 Nr. 6 kunde faa Betydning. Man afviste Forslag fra Roskilde Stænderforsamling om at begrænse §en — uden Strafnedsættelse — til Tyveri af Ting i nær Forbindelse med Gudstjenesten, hvilket baade vilde se bort fra Hensynet til Stedet som saadant og ramme for haardt saasom ved Tyveri af en glemt Salmebog.

Frederik V havde i Fdg. 6. Aug. 1762 sat Galgestraf for at stjæle paa de kongelige Slotte i Kongens eller de kgl. Herskabers Gemakker uden Hensyn til det stjaalnes Værdi og samme Straf for Tyveri andetsteds paa de kgl. Slotte af Ting over 10 Rdl.

Værdi (D. L.s Grænse for stort Tyveri), medens der for ringere Tyveri skulde straffes med Kagstrygning, Brændemærke og Livstidsarbejde i Jern, det der siden Fdg. 27. April 1771, der afskaffede Dødsstraf for Tyveri, betegnedes som højeste Tyvsstraf. Udkastets § 8 opretholder denne Gruppe med selvfølgelige Formildelse. Rammen er sat til 3—8 Aar, der af tilsvarende Grunde som ved § 7 forhøjedes til 12 Aar med Adgang til Nedsættelse som ved Kirketyveri, naar Tyveriet er begaaet udenfor de Værelser, som er indrettet til Brug for Kongen eller de kgl. Herskaber, forudsat endvidere at det stjaalne ikke er af betydelig Værdi, og at ikke andre skærpende Omstændigheder finder Sted. Forsaavidt Roskilde Stænderforsamling vilde have den højere Straf begrænset til Tyveri fra de til Brug for Kongen og Kongehuset indrettede Værelser omend uden Hensyn til, hvem det stjaalne tilhører, (dette sidste var ogsaa udtalt i Udkastet), afviste Kancelliet paa denne Maade at se bort fra, at en vis juridisk Hellighed var passende for selve Slottene og Palæerne. Det overvejes at give en lignende Regel for Tyveri i offentlige Bygninger eller paa Ting tilhørende det offentlige eller under offentlig Varetægt, men hertil findes dog ikke tilstrækkelig Anledning.

For at stjæle eller paa anden ulovlig Maade tilvende sig noget være sig Penge eller andet, der forsendes med Posten, medens samme endnu er under Postvæsenets Ansvar, sætter § 9 Straffen 3 til 12 Aars Strafarbejde. Udkastet satte Normalstraffen til 3—8 Aar med Forhøjelse til 12 Aar under skærpende Omstændigheder særlig Overtædelse af de den skyldige paalagte særdeles Pligter. Ved Forelæggelsen for Stænderne forlangte Frederik VI tilføjet: „Skulde en ved Postvæsenet ansat Embedsmand begaa en saadan Forbrydelse, vil han efter Sagens Beskaffenhed være at anse med Strafarbejde paa længere Tid eller endog paa Livstid.“ Østifternes Forsamling fandt denne Tilføjelse til den høje Strafferamme altfor streng, og Kancelliet henstillede til Christian VIII, om den kunde frafaldes, hvilket tiltraadtes, saa der kom til at staa: „Ved Anvendelsen af denne Bestemmelse vil det være en særdeles skærpende Omstændighed, naar Forbrydelsen er begaaet af en ved Postvæsenet ansat Person.“ Den forudgaaende Lovgivning om Posttyveri fandtes i Pl. 28. Sept. 1813, der gjorde Fdg. 20. Febr. 1789 §4 anvendelig og altsaa satte den strænge Straf af livsvarigt offent-

ligt Arbejde og Kagstrygning, en Straf der, som Ørsted bemærker, „vistnok taaler Formildelse, men uden Tvivl maatte dog et højere Maksimum anvendes end for Marktyveri;" Petitioner fra Roskilde Stænder havde ogsaa fremhævet dette Tyveri. Iøvrigt gik Forbrydelsen bl. a. ved at medtage Tilegnelse af Breve uden Pengeværdi udenfor Tyveriets Ramme.

Det samme gælder det næste Forhold, der efter Tyverilovgivningens Tradition medtages i denne Sammenhæng nemlig at „Skipper eller Styrmand paa en tyvagtig eller underfundig Maade tilvender sig noget af det, der er hans Varetægt eller Tilsyn betroet", jfr. § 10. De tidligere Bestemmelser herom var 4-2-13 og Fdg. 5. Februar 1751 jfr. Fdg. 27. April 1771, og Straffen sættes nu som i den foregaaende §. Det fremhæves, at der ved Skipper forstaas Fører af et større eller mindre Fartøj. Ørsteds yderligere Tilføjelse „om det kun er en Baad" blev strøget. Formuleringen gaves af Kongen ved Forelæggelsen for Stænderne. Udkastets udtrykkelige Udtalelse om, at det tilsvarende Forhold af det underordnede Mandskab kun kan straffes efter § 1 jfr. § 3 Nr. 4, kunde efter Roskilde Stænderforsamlings Mening anses for overflødig. Kancelliet vilde dog beholde den, men den udgik efter Christian VIIIs Bestemmelse.

„Naar Skibbrud, Ildebrand eller anden saadan Ulykke benyttes til at bestjæle eller besvige dem, som Ulykken er overgaaet, eller hvis Gods derved er blevet udsat for Fare," bestemmer Fdg. § 11 overensstemmende med Udkastet, at Straffen for Forbrydelsen efter § 1 skærpes indtil det tredobbelte altsaa efter Omstændighederne til 12 Aar. De ældre Bestemmelser var her med Hensyn til Skibbrud Fdg. 21. Marts 1705 § 10 og Strandingsfdg. 28. Dec. 1836 § 37 og med Hensyn til Brand Fdg. 1. Nov. 1805 § 159 for København. Disse Bestemmelser til Værn for, hvad ældre juridisk Sprogbrug betegnede som personæ miserabiles, fik nu en mere generel Karakter, der ogsaa overskred Tyveriets Ramme.

Sidst i Rækken af disse kvalificerede Forbrydelser, der bortset fra Marktyveri har mere specielle og sjældnere Omraader, kommer det praktisk vigtige Tilfælde Indbrudstyveriet. Og medens Opgaven ved de andre væsentlig var at moderere Fortidens voldsomme Straffetrusler, var den for Omraadet Indbrud tillige at reformere

dettes snævre Begrænsning. Fdg. 4. Marts 1690 jfr. Fdg. 27. April 1771 angav nemlig dette saaledes: om Natten at indbryde i nogen Mands Hus med den motiverende Tilføjelse „i Henseende til, at hans Fortsæt kunde være ligesaa snart at myrde som stjæle, om ham skete Hinder eller Modstand". Udkastet har her følgende 3 Paragraffer [1]).

§ 13: „Men har nogen ved at øve Vold paa Væg, Dør eller andet, som hegner om Bygning, eller ved Hjælp af Dirker, falske eller tillistede Nøgler banet sig Adgang til Hus, Gaard eller Værelser beboede eller ubeboede, for at Tyveri der kan begaas eller har han skaffet sig saadan Adgang ved at stige over Hus, Plankeværk eller andet Lukke eller ved at indstige ad Vinduer, Skorsten eller andre Aabninger, som ikke er bestemt til Indgang, saa vil han, hvis ingen af de Omstændigheder finder Sted, der i det følgende nævnes som skærpende, være at hensætte til Strafarbejde i 3 til 6 Aar, hvormed bliver at forbinde Straf for det ved Hjælp af hine Handlinger forøvede Tyveri (§ 12) [2]). Har en Person flere Gange gjort sig skyldig efter § 12, og det efter Forbrydelsernes Tal i Forbindelse med deres Beskaffenhed findes, at selv den højere i bemeldte § hjemlede Strafbarhed er utilstrækkelig, bliver den i nærværende § foreskrevne Straf derfor at anvende."

§ 14: „Er det om Nattetider eller i Mørkningen, at nogen paa en af de i § 13 anførte Maader har indtrængt sig i anden Mands Bopæl eller har nogen til saadan Tid paa en hemmelig eller underfundig Maade indsneget sig sammesteds eller er nogen af de fornævnte Handlinger skønt foretaget til andre Tider ledsaget af saadanne særegne Omstændigheder, som maatte give Vedkommende Anledning til at befrygte, at Gerningsmanden i paakommende Tilfælde vilde bruge personlig Vold for at forsvare sig eller det Gods, som han maatte have taget, saa bliver han at anse med 6 til 12 Aars Arbejde i Forbindelse med den Straf, som han ved det tillige udøvede Tyveri maatte have forskyldt. Til de Omstændigheder der i saa Henseende bliver at tage i Betragtning, bliver det at henføre, naar Forbrydelsen er forøvet af flere i Forening. Ogsaa udenfor de

[1]) Som oplyst foran S. 108 havde Kommissionen af Udkastet fjernet den § 12, angaaende en speciel Straf for „Opbrud", hvortil der i det følgende sigtes.

[2]) Citatet af § 12 paa dette Sted er uden Betydning.

ovenanførte Betingelser bliver den her fastsatte Straf at anvende, saafremt den i § 13 omhandlede Forbrydelse er begaaet flere Gange og i betydelig Grad."

§15: „Hvis de Forbrydelser, der er Genstand for §14, er begaaet flere Gange og under skærpende Omstændigheder, eller dersom den paagældende vel kun har gjort sig skyldig i slig Forbrydelse, men han derved har udøvet personlig Vold eller det dog af de under Forbrydelsen foretagne Handlinger eller paa anden Maade er klart, at han var beredt paa i paakommende Tilfælde at bruge saadan Vold, saa bliver den i bemeldte § hjemlede Straf yderligere at skærpe og kan efter Forbrydelsernes Mængde eller Voldsomhedens Grader og Følger endog gaa til offentlig Arbejde paa Livstid, hvormed efter Omstændighederne endog Kagstrygning bliver at forbinde. Saafremt nogen ved slig voldsom Adfærd bliver dræbt, vil der blive at forholde efter de Regler, som Vor Fdg. 4. Oktober 1833 § 10 har foreskrevet for det Tilfælde, at nogen ved en overlagt Voldshandling bliver Aarsag til en andens Død."

Som det ses, griber Udkastet i § 15 tilbage til det gamle Straffemiddel Kagstrygning, og Ørsted bemærker herom, at Stænderforsamlingen ganske vist paa en Maade har udtalt sig mod denne Straf i sin Petition, men Kagstrygningsstraffen synes ikke absolut forkastelig, thi den indeholder ingenlunde nogen særdeles haard Legemsrevselse. „Men det turde dog bidrage til at virke Skræk og Afsky for den groveste Art af Forbrydelsen, naar den øvrige Straf ledsages af slig offentlig Revselse, og en lignende Revselse tildelt i Fængsel eller paa Straffestedet, hvorpaa under Stænderforhandlingerne blev peget, turde næppe have samme Virkning. Efter Udkastets Bestemmelse vil denne Straf vistnok blive yderst sjælden og i Særdeleshed vil der sjældent eller aldrig blive Anledning til at anvende samme paa Kvindekønnet, med Hensyn til hvilket Stænderforsamlingen vistnok med Grund har fundet, at den har mest imod sig. Men det vil næppe være nødvendigt og er maaske ikke tilraadeligt aldeles at forbyde Straffens Anvendelse paa kvindelige Forbrydere. Iøvrigt antager jeg dog ingenlunde, at hin Strafs Vedligeholdelse er af saa særdeles Vigtighed, at jeg jo vilde andrage paa dens Ophævelse, saafremt jeg kunde overbevise mig om, at den baade havde den almindelige Folkemening og Folkefølelse mod sig.

Men jeg er meget tilbøjelig til at tro, at en saadan Skærpelse

af Straffen for meget grove Tyverier i det hele taget har Meningen for sig. Det turde og være mest overensstemmende med Klogskab for Tiden kun at afskaffe den Straf af Brændemærke for Tyveri, saaledes som denne Straf allerede for en anden Misgerning er ophævet ved Fdg. 4. Okt. 1833 § 10. En tilkommende Tid kunde det forbeholdes ogsaa at hæve selv Kagstrygningsstraffen, der allerede ved den forestaaende Fdg. vil blive i høj Grad indskrænket, naar derved ingen Betænkelighed maatte findes. At det sidste Membrum af § 15 hjemler Livsstraf for den, der under et Tyveri dræber nogen, vil næppe misbilliges. Forhen maatte dette anses som en umiddelbar Følge af 6—6—1 smh. med 6—11—1, men efter de Forandringer, som disse Lovsteder har modtaget ved Fdg. 4. Oktober 1833, kunde dette kaldes i Tvivl. Efter selve Udkastet vil heller ikke Livsstraf finde Sted, saafremt den Handling, hvorved Tyven skiller en anden ved Livet, kun staar i en aldeles tilfældig Forbindelse med denne dens Følge."

Ligesom ved den af Udkastet udgaaede § 12 om Opbrud ses det af dets §§ 13—15, at Indbrud er gjort til et selvstændigt strafbart Forhold, hvormed eventuelt skal forbindes Straf for det ved denne Lejlighed forøvede Tyveri. I Praksis var man inde paa noget saadant, idet flere Højesteretsdomme havde straffet for fuldbyrdet Overtrædelse af Fdg. 4. Marts 1690, hvor Indbrud var gjort men endnu intet tilegnet, noget Ørsted iøvrigt havde taget teoretisk Afstand fra. Med Kommissionen blev han nu enig om at opgive denne Konstruktion ligesom ved sin § 12 om Opbrud. De citerede §§ blev sammenarbejdet til § 12, der i Forordningen tilsidst kom til at lyde: „Har en Tyv paa en voldsom Maade eller ved Hjælp af Dirker, falske eller tillistede Nøgler banet sig Adgang til Hus, Gaard eller Værelser, beboede eller ubeboede, eller til Skib, eller er det sket ved at stige over Hus, Mur eller andet saadant Lukke eller ved at stige ind ad Vinduer, Skorstene eller andre saadanne Aabninger, som ikke er bestemt til Indgang, saa bliver han at straffe med Arbejde fra 2 til 6 Aar. Men er det om Nattetide, at Tyven paa en af de anførte Maader har indtrængt sig i et beboet Sted, eller dersom han paa en underfundig Maade har indsneget sig sammesteds for at kunne udøve Tyveri til hin Tid, eller dersom ellers nogen af de ovennævnte Handlinger har været forbunden med Omstændigheder, som indeholder skellig Grund til at antage, at

Gerningsmanden i paakommende Tilfælde vilde bruge personlig Vold for at forsvare sig selv eller sine Koster, saa bliver han at anse med 6 til 16 Aars Arbejde; og dersom nogen har udøvet flere deslige dumdristige og farlige Tyverier, kan Straffen under iøvrigt skærpende Omstændigheder endog bestemmes til Arbejde for Livstid. Forsaavidt Forbryderen virkelig har brugt Vold eller bestemte Trusler med Vold, vil der tillige være at tage Hensyn til de Bud, som findes i nærværende Anordnings §§ 34 og 36, i hvis Følge der efter Sagens Beskaffenhed endog kan anvendes højere Straf end den, som de ovenfor fremsatte Bestemmelser indeholder."

Formelt blev Kagstrygning saaledes ikke bragt til Anvendelse ved Tyveri, idet Kommissionen lod Indbrud, naar dermed var forbundet Vold paa Person eller Trusel om bestemt Vold, gaa ind under Bestemmelserne om Røveri. Den indsatte derfor i Stedet for Slutningen af § 15 Henvisningen til de derom handlende Bestemmelser i §§ 34 og 36, der gaar til livsvarig Arbejdsstraf forbunden med Kagstrygning. Medens Kancelliet i 1. Membrum var gaaet ned til et Minimum af 1 Aar, satte Kongen ved Forelæggelsen for Stænderne dette til 2 Aar. Den Reform, der tilsigtedes ved ogsaa at gøre det om Dagen begaaede Indbrud til kvalificeret Tyveri, fandt imidlertid slet ikke Tilslutning i Roskilde Stænderforsamling, der meget bestemt udtalte sig imod at gaa ud over den gældende Begrænsning til det natlige Indbrud. Naar Indbrud om Dagen skete i Udhuse eller paa Lofter og i Tagkamre, fandt Forsamlingen, at den foreslaaede Straf vilde være altfor haard. Derimod vilde man foreslaa en Straf af 2 til 8 Aar for enhver, der om Natten begaar Tyveri efterat have skaffet sig Indgang i anden Mands lukkede Gaardsrum, hans Hus eller Værelse uden Hensyn til Maaden, hvorpaa han har skaffet sig saadan Indgang. Kancelliet holdt paa, at der ikke var Grund til at tillægge Tidspunktet for Forbrydelsens Udøvelse en saa stor Betydning som hidtil sket. Skulde Straffen i ganske særlige Tilfælde være uforholdsmæssig streng, maatte Afhjælpning ske ved Benaadning. Der henvises til fremmed Lovgivning, der ikke tillægger Tidspunktet afgørende Betydning, og til de krigsretlige Lovbestemmelser af 9. Marts 1683 § 25 og 29. Juli 1756 §§ 617 og 624. Den udvidede Strafbarhed for natlige Tyverier kunde man paa den anden Side ikke tiltræde, og man mente ogsaa„ at Anvendelsens Betingelser vilde give Anledning til Tvivl.

Ogsaa Viborgforsamlingens Forslag om 2 til 6 Aars Straf for alt Tyveri om Natten afvistes ligesom dens Forslag om at give en selvstændig Straf — noget lavere end for Tyveriforsøg — til den, der forefandtes ved Hus m. v., hvor han ikke kunde være kommen uden ved Indsnigen etc., og som ikke kunde oplyse antagelig Grund herfor. Naar Roskilde Stænder fandt Henvisningen til Røverireglerne overflødig, maatte man fastholde, at den var hensigtsmæssig for at udelukke Tvivl. Imidlertid bestemte man sig dog paany til at sætte Minimum i 1. Membrum til 1 Aar ved Forelæggelsen for Christian VIII, men Kongen hævede det atter til 2 Aar. Et Forslag fra Forsamlingen i Viborg om at fastslaa den nøjagtige Varighed af Natten, fandtes ikke praktisk; paa den anden Side blev Udkastets Medtagning af Begrebet „Mørkningen" opgivet. Endnu bemærkes, at Praksis og den militære Speciallovgivning havde fastslaaet de forskellige Momenter, der nu opregnedes som Former for det sproglig set snævrere Begreb Indbrud.

Om hele den her behandlede Gruppe af kvalificerede Tyverier gælder det, at den nye Lovgivning havde udfyldt det Svælg, der efter den gamle Lov af 1789 havde været vedligeholdt mellem de to store Grupper af Tyverier, de simple og de kvalificerede, og som kunde give den nøjagtige Afgrænsning af dem en saa skæbnesvanger Betydning for Lovovertræderne. Udligningen var sket baade ved at forhøje Ansvaret for de ringere og ved at formindske det for de grovere Tyverier.

Fdgn. gaar derefter over til Reglerne om Betydningen af Forbrydelsens Gentagelse. Ørsteds Principer i saa Henseende udtaler sig tydeligt i hans Udkast § 16: „Naar nogen, der forhen er dømt for Tyveri, paany befindes i Tyveri, bliver den Straf, som han i Medhold af ovenangivne Bestemmelser derved har forskyldt, at skærpe. Er der forhen kun engang overgaaet ham Tyvsdom, bliver i Almindelighed den ved de senere begaaede Tyverier forskyldte Straffetid at fordoble og det derhos tillige at iagttage, at den i intet Tilfælde bør være mindre end den, som forrige Gang blev ham tildømt. Saa bør den heller ikke i noget Tilfælde være ringere end 1 Aars Strafarbejde. Fra den Regel, at den ved det eller de Tyverier, hvorfor Forbryderen skal dømmes, forskyldte Straf skal fordobles paa Grund af den ham tidligere overgangne Dom, gøres

dog Undtagelse for det Tilfælde, at den Straf, som ved den ældre Dom var ham paalagt, var særdeles ubetydelig i Forhold til den ved hine Forbrydelser forskyldte, thi der skal vel et passende Tillæg til denne finde Sted, men dette dog ikke gaa til Fordobling. Ved Anvendelsen af de i denne § indeholdte Bestemmelser skal de i §§ 12—15 omhandlede Forbrydelser, om end intet virkelig er blevet stjaalet, i et og alt anses lige med Tyveri, hvilket og skal gælde om alle de Handlinger, der indbefattes under § 9 eller § 10, om de end ikke har alle Tyveriets Egenskaber." Henvisningen i Slutningen til Udkastets §§ 12—15 (Opbrud og Indbrud) er efter det foran om dem oplyste uden Betydning og de i Bemærkningerne tilføjede Udtalelser bringer intet væsentligt nyt. Det udvikles, at der behøves en almindelig Regel om Gentagelsens Betydning, og at denne er fundet i Kravet om Straffens Fordobling, hvorved menes Fordobling af den Straf, der vilde være den passende for den nu foreliggende Forbrydelse, om denne var den første, hvilket dog ikke kan fastholdes, naar det først begaaede Tyveri var ganske ringe i Forhold til 2. Gangs Forbrydelsen. At Straffen for det sidstnævnte ikke sættes under den Forbryderen 1. Gang idømte Straf, menes at iagttages i Praksis, men foreslaas altsaa lovfæstet. Tillige foreslaas altsaa et Minimum af 1 Aars Strafarbejde. Udkastets §§ 17—19 fortsætter paa samme Linie med Strafferammer for 3., 4. og 5. Gang begaaet Tyveri. Med Modifikationen i § 16 for det Tilfælde, at det ældre Tyveri var særdeles ubetydeligt i Forhold til det til Paadømmelse foreliggende, er Reglen ogsaa 3. og 4. Gang Fordobling af den forrige Gang anvendte Straf og mindst lige saa høj Straf som den sidste Gang idømte samt med et Straffeminimum 3. Gang paa 4 Aar og 4. Gang paa 8 Aar, medens Straffen for 5. Gangs Tyveri er Strafarbejde paa Livstid. Med Hensyn til de foreslaaede Minima bemærker Ørsted: „Man vilde fjerne sig altfor meget fra den hidtil gældende Lovgivning, hvis hin Bestemmelse manglede og 2. Gang begaaet Tyveri som Følge deraf efter Omstændighederne kunde afsones med 4 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, 3. Gang med 8 Maaneders Forbedringshus, 4. Gang med 16 Maaneders Forbedringshus og saa fremdeles. Det kan heller ikke nægtes, at den rodfæstede Hang til Forbrydelsen, hvorom de gentagne Forbrydelser vidner, er et saa betydende Moment, at saa lempelige Straffe som de foranførte maa anses util-

strækkelige, om end de omhandlede Tyverier i sig kun har en ringe Grad. Det er derhos en praktisk vigtig Omstændighed, at en Forbryder, der flere Gange har været under Tiltale, ordentligvis er mere forhærdet i at benægte og mere snedig til at lyve sig igennem end den, der ikke saaledes har været under Tiltale, og det vil saaledes ikke sjældent ske, at kun et ubetydeligt Tyveri overbevises en slig Forbryder, uagtet han i en omfattende Grad har drevet Tyvshaandværket. At ved 5. Gang begaaet Forbrydelse hine Hensyn kommer til at opsluge alle andre Hensyn, der ellers kunde have Indflydelse paa den begaaede Forbrydelses Strafbarhed, er kun en tilsyneladende Inkonsekvens, men det er en fra den menneskelige Indskrænkning uadskillelig Ufuldkommenhed i Straffelovgivningen, at den ikke kan udmaale eller afveje Straffen i et aldeles lige Forhold til enhvers moralske eller juridiske Skyld."

I Kommissionen gjorde den Betragtning sig gældende, at der var lagt for megen Vægt paa den ældste Forbrydelse og for lidt paa den sidst begaaede. At Straffen i intet Tilfælde maatte være mindre end den forrige Gang idømte, kunde man derfor fra denne Side ikke tiltræde. Om Fordoblingsreglen burde anvendes ved simple Tyverier, var man noget i Tvivl om, men vilde dog for Tiden ikke fraraade den, hvorimod de kvalificerede Tyverier med deres i Forvejen høje Strafferammer burde tages ud til særlig Behandling. Ogsaa fra Stænderforsamlingerne var der Indvendinger og Frygt for alt for komplicerede Regler, medens man omvendt tildels — saaledes naar der veksles mellem simpel og kvalificeret Overtrædelse — ønskede flere Regler. Detaillerne heri maa forbigaas. Fdg.s Affattelse af §§ 13—17 om Straffen for indtil 5. Gang begaaet Tyveri blev ret forskellig fra Udkastets. Dettes Grundregel om Fordoblingen optoges ikke og ejheller Reglen om forrige Doms Anvendelse som Rettesnor. Straffen for 2. Gangs Tyveri efter § 1 fik Rammen 1—8 Aar med Tilføjende, at Minimum kun bør anvendes, naar baade den første og den sidste Overtrædelse kun har været ringe. Størrelsen, Antallet og Beskaffenheden af Forbrydelser, hvorfor der nu skal dømmes, skal tages i Betragtning efter Reglerne i §§ 2—4, og tillige bør den Grad, hvori den skyldige forhen er funden skyldig, have Indflydelse. Er den gentagne Forbrydelse kvalificeret Tyveri efter §§ 6—12 (Forbrydelser efter §§ 9—11 regnes i dette Forhold helt som Tyveri), kan herved disse §§s

sædvanlige Strafferammer om fornødent forhøjes med 1 til 3 Aars Arbejde (§ 14). For 3. Gang begaaet Tyveri er Rammen 4 til 16 Aar; er der Anvendelse for §§ 6—12, kan Straffen stige til offentligt Arbejde paa Livstid (§ 15). Ved 4. Gang begaaet Tyveri bliver den skyldige selv under iøvrigt formildende Omstændigheder at dømme til 8 Aars Arbejde og i andet Tilfælde forlænges under Iagttagelse af Grundsætningerne i §§ 13 og 15 Straffetiden eventuelt til Arbejde paa Livstid (§ 16). Sidstnævnte Straf er altid at anvende ved 5. Gang begaaet Tyveri (§ 17). Sikkert med Rette blev i disse Tilfælde de abstrakt opstillede Normer med Fordobling m. v. forladt, og det maatte opgives at holde Domstolene fast ved detaillerede Forskrifter. Med Reglerne om Gentagelse havde de normale Straffebestemmelser for Tyveri faaet deres fulde Omfang. I Sammenligning med Fdg. 20. Februar 1789 var i det hele en Formindskelse af Straffens Strænghed. en jævnere Overgang mellem Strafferammerne og en større Gennemarbejdelse af Udmaalingsmomenterne kendelig. Brændemærke- og Kagstrygningsstraffene var bortfaldet. Praktisk vigtig — i skærpende Retning — var ogsaa Udvidelsen af Indbrudstyveriets Omraade. I de førstnævnte Retninger havde ogsaa Stænderforsamlingens Ønsker bevæget sig i dens Petition fra 1835. For Kancelliets Initiativ en Snes Aar forinden havde derimod Ønsket om en skærpet Tyvslovgivning været det utvivlsomme Motiv, og paa et vigtigt Punkt nemlig Straffen for 1. Gang begaaet simpelt Tyveri var dette Ønske ogsaa sket Fyldest. Ørsteds Forslag om at hæve Maksimum fra 2 til 4 Aar gik uden Vanskelighed igennem; hans Bestræbelse for at gøre 1 Aar til det normale Minimum lykkedes derimod ikke. Ved Vurderingen af disse ældre Loves Strænghedsgrad maa det iøvrigt erindres, at den i nogen Grad var afpasset efter Retshaandhævelsens ikke helt effektive Standpunkt især paa Landet, hvorom de omfattende Sager vidner, der af og til gennemførtes mod Forbryderbander, se saaledes M. P. Brun: Et Kriminalforhør.

Til Reglerne om Gentagelse hører §§ 18—20. Om de Forbryderen efter de ældre Anordninger overgaaede Straffedomme bestemmes, at de, eftersom de vedrører 1. Gang eller senere paadømt Tyveri, skal have Virkning som afsagt efter Fdg.n. Der skal ikke anstilles Undersøgelse om, hvorledes den efter ældre Lov dømte vilde være blevet straffet efter Fdg.n Hvis han f. Eks. for 1. Gangs Tyveri er

idømt Maksimum 2 Aar, skal det kun regnes, som hvis han nu, da Maksimum er det dobbelte, havde faaet denne Straf. Den deri liggende Advarsels Alvorlighed har jo ogsaa beroet paa Straffetidens faktiske Længde. En udtrykkelig Regel om et lignende Forhold ved Domme afsagt af militær Ret udgik ved Sagens Fremme som overflødig. Har Tiltalte ved under Sagen at fordølge den ham tidligere overgaaede Tyvsdom undgaaet Gentagelsesstraf, bliver han under en ny Sag at idømme Forskellen i Frihedsberøvelse, og paa tilsvarende Maade forholdes der, hvis Dommen har været mildere, fordi Tiltalte fordulgte andre af ham begaaede Tyverier, hvilket allerede anvendtes i Praksis. Opdages det under Sag om et nyt Tyveri, at en ældre Dom skulde have været afsagt med Gentagelsesstraf, faar denne mellemliggende Dom Gentagelsesvirkning paa Dommen for det nu foreliggende Forhold. Ørsted bemærker herom, at „Domstolene hidtil har antaget, at den, som to eller flere Gange er dømt for Tyveri men stedse kun efter Fdg. 20. Februar 1789 § 1, ikke i Tilfælde af ny Gentagelse kan straffes anderledes end efter § 1 [2]. Det er nemlig en Betingelse for Straffen efter § 3, at Forbryderen forhen er dømt for 2. Gang begaaet Tyveri og endnu bestemtere er det udtalt i § 5, at Forbryderen ikke efter samme kan straffes for 4. Gang begaaet Tyveri, medmindre han tidligere er fundet skyldig efter § 3. Man tilføjer, at man ingen Vished har, om ikke den tidligere forskyldte Straf, hvis den virkelig var blevet den paagældende idømt, vilde have været tilstrækkelig til at tæmme hans Tilbøjelighed til Forbrydelse. Dette alt maa uden Tvivl indrømmes, naar Sagen betragtes fra Lovfortolkningens Standpunkt, men Lovgiveren har uden Tvivl god Grund til at træffe en modsat Bestemmelse. At Forbryderen foruden den Fordel, han kan vente af Sandhedens Fordølgelse, hvis det lykkes ham for stedse at skjule den, ogsaa skulde være sikker paa at nyde Frugten af sin Usandhed, efterat den for Dommeren er blevet oplyst, er noget, som vistnok ikke kan bestaa med Retfærdighed eller lovgivende Klogskab. Rimeligere var det, om Lovgiveren ved at forbinde positiv Straf med Fragaaelsen søgte at fremme Sandhedens Tilstaaelse. Herom er imidlertid ikke Tale i denne §, der kun ikke vil, at Usandhed skal belønnes. Herved kan bemærkes, at Forsamlingen i Roskilde senere ytrede Tvivl, om Reglen ikke var for haard. Rent praktisk kan bemærkes, at da Strafferegistre, ordnet efter Fødested eller „Politi-

efterretninger", ikke fandtes, var der gode Muligheder for de her forudsatte Fordølgelser.

Medens det foregaaende har omhandlet Gerningsmandens Forseelse, omhandler §§ 21—25 de forskellige andre, der paa strafbar Maade træder i Forhold til hans Handling.

Om Medvirkning til Tyveri bestemmer § 21: „De, som under Udførelsen af Tyveriet er, om det endog blot er ved deres Tilstedeværelse for at holde Vagt og understøtte Tyvens Mod, behjælpelige til at befordre Tyveriernes Fuldbyrdelse eller bortrydde Hindringer saavelsom og de, der ved at forføre, tilskynde, give Anvisning, forsyne med Værktøj, aabne Tyven Udsigt til at gemme eller afsætte sine Koster eller paa nogen anden lignende Maade ved foregaaende Handlinger medvirker til en saadan Forbrydelse, skal straffes, som om de selv havde stjaalet, saaledes at der ved Straffens Bestemmelse tages Hensyn saavel til de Tyveriers Størrelse, Antal og Beskaffenhed, hvortil de har medvirket, som til Medvirkningens Grad saa og til alle de øvrige Omstændigheder, der i Overensstemmelse med §§ 2, 3 og 4 bør have Indflydelse paa Straffens Størrelse [Udkastet havde her blot: „anses de, som om de selv havde iværksat den Handling, hvori den egentlige Forbrydelse bestaar"]. Da der saaledes ved Straffens Bestemmelse bør tages Hensyn saavel til Graden af den skyldiges Medvirkning som til de øvrige Omstændigheder, der medfører, at Forbrydelsen i større eller mindre Grad kan tilregnes ham, saa følger deraf, at han snart kan blive anset med højere Straf end den, som vil blive at paalægge den umiddelbare Gerningsmand (f. Eks. naar Forældre tilskynder deres Børn til at stjæle [indsat af Frederik VI] eller iøvrigt Gerningsmandens Alder, Umodenhed eller det Forhold, hvori han staar til den, der medvirker til Forbrydelsen, maa give den sidste en særdeles Indflydelse paa ham), snart med ringere (saasom hvis Forbrydelsen blev udført i større Omfang eller med skærpende Omstændigheder end den, der som foranført fremkalder eller befordrede samme, kunde have gjort Regning paa)." Bemærkningerne henviser til 6—17—3: „Saa mange, som findes ved Tyveriet ... straffes som Tyve." Forskellige fra disse, hvortil kun henregnes de, der har deltaget i selve Iværksættelsen, er Deltagere i Forberedelsen og de psykologiske Aarsager, dem Fdg. 20. Februar 1789 be-

tegnede som Tyvsmedvidere og sammenstillede med Hælere og følgelig ansaa med væsentlig lavere Straf. Udkastet og Fdg.n gør saaledes Forandring heri og tager ogsaa dem ind under Gerningsmandens Strafferamme, idet Udmaalingsreglerne altsaa anses tilstrækkelige til at varetage Hensynet til dem saavelsom til de umiddelbart medvirkende. Fdg. 11. April 1840 følger altsaa her et andet Princip end Anord. 4. Oktober 1833 § 27.

Hæleri etc. er Genstand for §§ 22—25. Fdg.s Beskrivelse af Forbrydelsen er som i Udkastet: „Den derimod, der uden noget Slags foregaaende Aftale eller Overenskomst gør sig medskyldig i et allerede fuldbyrdet Tyveri enten ved at tilforhandle sig eller paa anden Maade modtage de Koster, hvorom han vidste eller formodede, at de var stjaalne, saavelsom den, der lægger Dølgsmaal paa Koster, der efterlyses som Ejeren ulovligen frakomne." I Bemærkningerne udvikles, at det er nødvendigt at nøjes med en tilstedeværende Formodning om Tyveriet. Snarere, siges det, kunde Reglen være for haard overfor den, der i god Tro har erhvervet Tingen og først bagefter bliver vidende, men 6—17—16 og 17 gør ogsaa denne Mand ansvarlig, og det kan ikke nægtes, at han ved sit Forhold gør sig medskyldig i Tyveriet og handler retstridigt overfor Ejermanden. Paa dette Punkt fik Ørsted dog ikke Medhold i Kommissionen, der tog Initiativ til Undtagelsesreglen i § 23 som allerede stemmede med Praksis. Efter denne vil en passende Pengebod eller kort Tids Fængsel kunne anvendes paa den, der redelig er kommen i Besiddelse af stjaalne Koster, naar hans Fordølgelse af dem ikke tilsigter at fravende Ejeren Godset men kun skyldes øjeblikkelig Forlegenhed eller Frygt. Hvis han siden af egen Drift er kommen frem med Kosterne, vil han endog kunne forskaanes for al Straf. Forslaget herom fastholdtes overfor Betænkeligheder i Viborg Stænderforsamling for det Tilfælde, at Kosternes Besiddelse var fragaaet i Retten. Det fremhævedes, at Reglen meget kunde lette Sagernes Oplysning. Omvendt fraraadede man et Forslag fra samme Forsamling om at fritage Ægtefæller i deres indbyrdes Forhold for Hæleransvar. Til Hæleriforbrydelsen vilde Ørsted ogsaa som forhen have medregnet det Forhold at hæle Tyven, „lovstridigen at være Tyven behjælpelig til at undgaa Lovens Forfølgning og Straf," og fremhævede den deri liggende Tilsidesættelse af en Pligt overfor Staten, men Kancelliet fulgte ham ikke. Kom-

missionens Forslag om at straffe Forældre, der hæler med deres Børn, som for Tyveri, vilde Frederik VI i Tilslutning til Udtalelser indenfor Kancelliet ikke gaa med til; Ørsted søgte at støtte det.

Med Hensyn til Straffen var Ørsteds Forslag, at Tyvshæleren skulde anses med en efter Omstændighederne lempet Straf, ikke under en Tredjedel og ikke over to Tredjedele af den, der vilde have været paalagt ham, om han selv havde udøvet Forbrydelsen. Kommissionen gjorde hertil opmærksom paa, at den gjorte Tilføjelse: at de Egenskaber ved selve Forbrydelsen, hvorom Hæleren ikke havde Kundskab eller Formodning, ikke tages i Betragtning til Forøgelse af Straffens Grad, ikke hindrede, at Hælerens Ansvar vilde blive væsentlig højere, naar Tyveriet ham bekendt havde været af de kvalificerede, hvilket fandtes principstridigt. Reglen for Hælerens Straf, der herefter mere praktisk fik en selvstændig Fastsættelse, blev i Fdg., at den skulde fastsættes i Analogi med Tyveristraffene med forholdsmæssig Nedsættelse under Hensyn til Forbrydelsernes Størrelse, Mængde og Beskaffenhed og Graden i hans Deltagelse og være 1. Gang fra 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød til 2 Aars Strafarbejde, 2. Gang fra 4 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød til 4 Aars Strafarbejde, 3. Gang fra 2 til 8 Aars Strafarbejde, 4. Gang lige Straf fra 4 til 16 Aar, 5. Gang mindst 8 Aars Strafarbejde men efter Omstændighederne livsvarigt Arbejde, hvilken sidste Straf skulde indtræde ved 6. Dom. § 24: „Den der gør Vane eller Næringsvej af at tilforhandle sig eller paa anden lignende Maade at modtage stjaalne Koster og som saaledes, skønt uden nogen udtrykkelig Aftale har givet Tyvene Opmuntring til at stjæle ved at aabne dem Lejlighed til at blive af med deres Koster, straffes som om han selv havde stjaalet (§ 21)“ forlangtes af Frederik VI indsat ved Forelæggelsen for Stænderne. Medens Ørsteds Forslag om Gentagelsesstraffen som sammenhængende med hans tilsvarende Forslag ved Tyveri maatte ændres, optoges § 25 efter hans Forslag. Den gaar ud paa, at Tyvshælerens tidligere Domme for Tyveri skærper, som om han var befunden i Tyvshæleri. Er en Tyv forhen funden skyldig i Hæleri, kan han ikke dømmes mildere end om den nye Forbrydelse bestod i Hæleri. Er hans forskyldte Tyveristraf allerede større, tages den ældre Dom i Betragtning efter § 3 Nr. 7.

Som tidligere omtalt havde Fdg. 20. Februar 1789 for Børn mellem 10 og 15 Aar fastsat Straf af første Gang Ris og ved Gentagelse som 1. Gangs Straf for simpelt Tyveri. Efter D. L. var 15 Aar Grænsen for Indtrædelsen af strafferetligt Ansvar undtagen ved Manddrab, hvor den var 14 Aar. Ørsted betoner Betydningen af Barnets individuelle Udvikling og Sindelag, selve Forbrydelsens Beskaffenhed og de Omstændigheder, hvorunder den er begaaet. De Grunde, der med Hensyn til kontraktmæssige Forpligtelser taler for en fast Lavalder, er kun for en liden Del anvendelige med Hensyn til Spørgsmaalet om Straf. Ved de nævnte Forpligtelser er der desuden ingen Middelvej at gaa, medens der i kriminelle Tilfælde kan finde en gradvis Overgang Sted. I fremmede Love finder man tildels en senere Alder fastsat og større Hensyn til det individuelle. Han bemærker hertil: „Om endog disse fremmede Loves Maade at behandle denne Genstand paa kunde antages at have et afgjort Fortrin for den, som hjemles i vore Love, saa vil det dog her, hvor der kun spørges om enkelte Klasser af Forbrydelser, være nødvendigt at holde sig til den gældende Lovgivnings Grundsætninger (en interessant Begrænsning i den Opgave, han sætter sit Udkast). Naar Tidspunkterne 10 og 15 Aar fastholdes, vil han dog gerne gaa med til Modifikationer. Sit Udkast til Fdg. § 26 indleder han med at sige, at Forældrene eller deres Stedfortrædere, naar Børn under 10 Aar stjæler, kan tildele dem en passende Husstraf, og at Justitsmyndighederne, naar Omstændighederne fordrer det, paaser, at en saadan Revselse tilbørlig anvendes. I Virkeligheden var dette vel at indføre officiel Straf for Børn under 10 Aar, og Forslaget udgik. For Tyveri begaaet i Alderen mellem 10 og 15 Aar foreslaas Valg mellem som tidligere Ris af Slutteren under Fogdens Opsyn og Fængsel fra 14 Dage [ændret til 1 Uge] til 4 Uger. Herved bortfaldt ogsaa en Vanskelighed, naar Barnets Forseelse først senere hen kom til Paadømmelse, og Straffen Ris da ikke passede. Bestemmende for Valget mellem Strafarterne skulde det være, hvilken af dem der efter de personlige Egenskaber og Forhold kan antages at være det virksomste og hensigtsmæssigste Middel til Barnets Forbedring, ligesom der ogsaa bør tages særdeles Hensyn til, om der paa Stedet haves et Fængsel, hvor Barnet ej alene kan være befriet for skadeligt Samkvem med andre men ogsaa have passende Beskæftigelse og Undervisning [ændret til: være

under tilbørligt Tilsyn]. Slutningen af §en fastsætter en strængere Regel, naar „et særdeles strafværdigt Tyveri er begaaet af et Barn, der mere nærmer sig 15 end 10 Aars Alderen, og derhos dette Barns Udvikling og de øvrige Omstændigheder taler for en højere Grad af Tilregnelse". For disse $12^1/_2$ Aar gamle Børn vilde Ørsted — ligeledes valgfrit — anvende en Straf, der nærmede sig den almindelige Tyvsstraf, dog i intet Tilfælde højere end Halvdelen af almindelig Tyvsstraf. Han undrer sig over, at Fdg. 20. Februar 1789 ikke tager Hensyn til den individuelle Udvikling og at „dette endog gælder om den hele Periode fra 10—15 Aars Alderen, hvor dog i Almindelighed en saa stor Fremgang i Barnets Begreber finder Sted, og hvor endog den Alder falder, i hvilken det kan optages som aktivt Medlem i det kirkelige Samfund". Naar den af ham foreslaaede Straffesats var et Maksimum, fandt han den ikke betænkelig. Hans Forslag gennemførtes af Kancelliet med den Modifikation, at Valget blev at træffe mellem „en alvorlig Revselse af Ris efter Omstændighederne fordelt paa 2 Dage" [hvortil efter Forslag af Østifternes Stænderforsamling føjedes „dog ingensinde ad Gangen over 25 Slag"] og Fængselsstraf indtil 8 Uger, altsaa — hvis der nogensinde skulde have været Tilbøjelighed hos Domstolene til at udnytte Ørsteds maksimale Strafferamme, der end ikke var begrænset til det simple Tyveris Ramme, — en betydelig Nedsættelse.

Gentagelsesstraffen for Børn omhandles i § 27 og er ved første Gentagelse Anvendelse af den nys omtalte strængere Regel i § 26 eller, hvis denne allerede har været anvendt, begge de der nævnte to Straffe i Forening; ved senere Gentagelse anvendes Strafarbejde indtil 2 Aar. Ørsteds Forslag maatte naturligvis ligge væsentlig højere. Hvis Barnet var af den tidligere omtalte højere Tilregnelse, skulde efter hans Udkast den første Gentagelse indbringe det Straf som en voksen Persons første Tyveridom med en saadan Doms sædvanlige Gentagelsesvirkning. Andre Børn skulde ved første Gentagelse anses med $^1/_3$ til $^2/_3$ af sædvanlig Tyveristraf og ved senere Gentagelse efter Rammen for en voksen Persons første Tyveridom. I Sammenligning med Fdg. 20. Februar 1789 § 6, 2. Membrum, var hans Forslag altsaa for de mere modne Børn analogt med Fdg.s, og for andre noget mildere, dog kun ved 1. Gentagelse. Fdg.n skærpede ikke yderligere og Praksis havde ikke tillagt Domme efter Fdg. § 6 Gentagelsesvirkning ved nyt Tyveri efter det 15. Aar.

Fdg. 20. Februar 1789 gav ikke Hjemmel til at straffe Børn for Hæleri, og dette ansaas derfor for straffrit. Kommissionen ønskede at blive herved, hvorimod Ørsted havde udtalt sig for at gaa en Mellemvej. Hans Udkast gik ud paa, at det ved Tyvshæleri af Børn mellem 10 og 15 Aar skulde overvejes, om ikke de Forhold, hvorunder de befinder sig, og de Midler, som er brugt for at formaa dem til Deltagelse, saaledes nedsætter Tilregnelsen, at Tiltale og Straf kan bortfalde, i hvilket Tilfælde det dog skal have en alvorlig Paamindelse og derhos tages under saadant Tilsyn, som Omstændighederne tilsteder. Udenfor ekstraordinære Tilfælde eller hvis et Barn, der saaledes er paamindet, paany maatte gøre sig skyldig i Hæleri, bliver det at anse i Overensstemmelse med Reglen om den ringere Straf for Tyveri af Børn. Dette Forslag fik ikke Tilslutning, men Elementer i det omdannedes til en Regel i § 28 om, at der, naar Børn begaar Tyveri, skal overvejes Foranstaltninger til „at frelse det fra videre Fremgang paa Lastens og Fordærvelsens Bane" bl. a. ved et Tilsyn fra det offentliges Side. Det paalægges Dommeren at henvende sig herom til Opdragelsesvæsenets Autoriteter, og Kancelliet bemyndiges til første Gang at frafalde Paatale.

Efter sit Synspunkt om 15 Aars Alderens Betydning stillede Ørsted intet Forslag om Særbehandling af unge Mennesker over denne Alder. § 29 kom alligevel til at indeholde forskellige Regler om dem, og Motivet hertil var, som Kommissionen udviklede, at Opholdet i de mangelfulde Straffeanstalter kunde have en højst skadelig Indvirkning paa de unge. Efter det Samarbejde, der i det hele fandt Sted med Kommissionen, sluttede Ørsted sig ogsaa her til dens Standpunkt. Det udtales først i §en, at der ved Straffegradens Bestemmelse for Tyveri og Hæleri bør vises særdeles Lemfældighed mod denne Aldersklasse, forsaavidt ikke Forbrydelsens Beskaffenhed eller den paagældendes øvrige Forhold vidner om et saadant Hang til Forbrydelse, at Strænghed bliver fornøden. Mandspersoner, hvis Helbredstilstand ikke gør dette betænkeligt, kan i Stedet for Fængsel paa Vand og Brød idømmes 10—15 Rottingslag [Frederik VI indsatte „Rotting" i Stedet for „Tamp"]; for andre Personer omsættes denne Strafart til Fængsel paa sædvanlig Fangekost i Halvdelen af det efter Fdg. 12. Juni 1816 normale Dagetal, altsaa som Fordobling, og idet de søges beskæftiget i Fængslet. Dommen over dem har sædvanlig Gentagelsesvirkning.

Der behøvedes i Fdg.n en Del Bestemmelser for at afhandle

Tyveriforbrydelsens Afgrænsning overfor Forhold, der havde større eller mindre Lighed dermed, men som tildels maatte sættes paa en anden Plads. § 30 er en saadan Regel om ubetydeligt Tyveri, der var foreslaaet ikke af Ørsted [1]) men af Kommissionen. Der gives Handlinger hedder det heri „der, skønt de efter deres Form maa henføres under det almindelige Begreb om Tyveri, dog paa Grund af Genstandens Ubetydelighed i Forbindelse med dens øvrige Beskaffenhed eller formedelst særdeles Forhold ikke i den almindelige Forestilling fremtræder som en saadan Forbrydelse og derfor heller ikke vidner om den paa at tilvende sig andres Gods rettede Vilje, der hører til Tyveriets sande Væsen, saasom naar Frugter paa anden Mands Mark eller i dennes Have eller Føde- eller Drikkevarer borttages til umiddelbar Fortæring eller dog af ubetydelig Værdi, uden at der i den Maade, hvorpaa den paagældende har banet sig Adgang til de Steder, hvor bemeldte Frugter eller Varer fandtes, er noget, der udelukker Handlingen fra den mildere Bedømmelse". I Overensstemmelse med den Grundsætning, der allerede forhen med Hensyn til nogle enkelte Tilfælde har vist sig i flere Lovsteder f. Eks. 6-17-30 cfr. § 31, hedder det videre, vil Kongen have fastsat som almindelig saavel for disse som for andre Tilfælde af lignende Natur gældende Regel, at de ikke skal behandles som Tyveri og kun paatales efter den forurettedes Begæring. Behandlingen skal endvidere ske politiretsvis, medmindre Sagen oprindelig, da den rejstes, havde Udseende af en Justitssag, og kan afgøres med en Bod indtil 20 Rbd. Sølv eller Fængsel indtil 14 Dage. Foruden det anførte Sted af D. L., der for ulovlig Opsamlen af Agern og Bog dikterer Bøde af 3 Lod Sølv, forelaa der i denne Retning Instr. for Københavns Politimester af 24. Marts 1741 § 4.

En Bemærkning fra Østifternes Forsamling om den foreslaaede Ordlyd, der af Kancelliet refereres saaledes, at Ordene syntes Forsamlingen at indeholde en Advarsel til Domstolene mod at anvende en Forskrift, som dog erkendes stemmende med Retfærdighed, gav Ørsted Anledning til følgende Udtalelse: „Forsaavidt som det saavel nu som ved andre Lejligheder under Forhandlingerne og tildels i Forsamlingens Betænkning er blevet ytret, at slige Instruktioner

[1]) Som Assessor i Højesteret havde han iøvrigt gjort Forsøg paa ad Fortolkningsvejen at opnaa ringe arbitrær Straf for Tyveri fra en Have af Grønkaal til Værdi 8 Skilling jfr. Ørsted som Dommer (1928) S. 137.

til Domstolene hellere burde optages i et Cirkulære til disse, da maa det erindres, at hvad man har kaldt Instruktioner, ikke er andet end de Regler, hvorefter Domstolene har at gaa frem ved at anvende saadanne Straffebud, i hvilke enten Genstanden ikke har været betegnet ved aldeles nøjagtig afgrænsede Begreber, eller — og dette er det sædvanligste — hvori Straffens Bestemmelse indenfor meget vide Grænser er overladt til Domstolene. At nu de Regler, hvorefter Domstolene har at bevæge sig indenfor dette vide Spillerum, saavidt mulig udtales i Lov, synes ogsaa ganske i sin Orden, og det er saa langt fra, at der herved vises Mistillid til Domstolenes Skønsomhed eller Samvittighedsfuldhed, at der just ved Anvendelse af slige Love overlades særdeles meget til disse. Men man maa derhos gentage, hvad man oftere ovenfor har tilladt sig at udhæve, at det ikke alene er for Domstolenes Skyld, at saadanne Forskrifter gives, men de skal ogsaa tjene til saa vidt mulig at sætte Borgerne i Stand til at beregne, naar mildere Straf vil indtræde, og naar de strængere maa anvendes. Dette er *ikke blot* nyttigt for at de, som maatte være stemt for en Forbrydelse, ikke skal smigre sig med, at de vil blive behandlet med større Mildhed end den, der rettelig kan finde Sted, samt at den, der er dømt for Overtrædelse, kan overbevise sig om, at han ikke kunde dømmes mildere, hvilket i Særdeleshed og kan komme i Betragtning ved Overvejelse af, om han vil appellere den ham overgangne Dom eller ikke, *men ogsaa* for at de øvrige Borgere (der mulig kunde foruroliges ved den Adgang, Anordningen giver til særdeles Mildhed i Afstraffelsen af de Forbrydelser, der i det hele gør den Sikkerhed, Samfundet bør skænke, saa stort Afbræk, naar ikke de Regler, hvortil denne Mildhed er bundet, offentlig kundgøres) kan forvisse sig om, at ingen overdreven Anvendelse deraf er at befrygte." Med Ørsteds Haand er hertil føjet: „En udenfor selve de almindelige kundgjorte Love Domstolene givet Instruktion angaaende Straffelovens Anvendelse synes i sig selv lige saa stødende som usædvanlig og det fornemmelig forsaavidt den gaar ud paa at modvirke en for stor Mildhed i Lovens Anvendelse." Nogen vel overvejet Opfattelse af Domstolenes Stilling og Forhold til Regeringen havde unægtelig ikke været Baggrund for dette Forslag fra Østifternes Forsamling. Man afviste Forslag om at give flere Eksempler og at sætte en Værdigrænse af 1 Skilling.

§ 31 bestemmer i Korthed, at det indtil videre skal have sit For-

blivende ved de om ulovlig Skovhugst og anden Skovforbrydelse givne Anordninger. Kancelliet fjernede den almindeligere Form, Udkastet havde haft ved at tale om „de Handlinger, der efter deres Natur henhører under Begrebet om Tyveri", og hvorefter Skovforbrydelser kun var nævnt som et Eksempel paa saadanne Handlinger, som „de hidtil gældende Love af særdeles Grunde har undtaget fra at behandles og straffes som Tyveri". Viborg Stænderforsamling ønskede iøvrigt de nævnte Forbrydelser straffet som Tyveri, men en ny Lovgivning herom stod paa Dagsordenen, og man skød derfor Spørgsmaalet fra sig.

Uden at udvide Begrebet Tyveri til Ran — den aabenlyse Tilegnelse af Løsøre ud af en andens Besiddelse — bestemte Udkastet i § 32, at denne sidstnævnte Forbrydelse i alle Maader skulde behandles som Tyveri. Da Loven forskellige Steder behandlede Forhold som Ran, der rettelig var Vold paa andres Ejendele, jvr. ogsaa 6-15-19 (Selvtægt), tilføjedes der paa Initiativ af Østifternes Forsamling det fornødne herom.

I Fortsættelse heraf bestemmer § 33, at Brugen af Magt og Trusler ved Ran, naar der aldeles ingen Anledning har været til at befrygte egentlig Mishandling, f. Eks. naar Tingen snappes eller slaas ud af Haanden, eller der ikke var Grund til at tro paa Truslerne, kun virker som Udmaalingsmomenter efter § 32. Ran havde ved 6-15 faaet den langt mildere Behandling end Tyveri kun at anses med 3 Marks Bøde og Tvigældspligt til den forurettede (dobbelt af det ranedes Værdi udover Erstatning derfor, Igæld) og den nye Lov betød altsaa en alvorlig Skærpelse. Ørsted bemærker, at Tyveri synes strafværdigere, forsaavidt det forudsætter større Nedrighed og er vanskeligere at opdage og bevise. Paa den anden Side er Ran særlig som Haandran 6-15-2 strafværdigere ved at vidne om en udmærket Dumdristighed og opvække nærmere eller fjernere Formodning om, at Gerningsmanden er beredt paa i paakommende Tilfælde at betjene sig af Voldsomheder, hvorfor romersk Ret ansaa furtum manifestum med større Straf end furtum nec manifestum. I hvert Fald kvalificerede Ran sig til Behandling som Tyveri. Tillægsbestemmelsen i § 33 skyldes Initiativ af Kommissionen og kunde tjene til at afgrænse Ran overfor Røveri, ved hvilket denne Bestemmelse først havde faaet Plads.

Paa dette Sted gør Ørsted den Bemærkning, at det havde været

under Overvejelse, om der skulde gøres Undtagelse fra Tyverireglerne ved Tyveri mellem Forældre og Børn eller andre Nærpaarørende. Det, der kunde være Tale om, skulde være at overlade Paatalen til de private. Skønt der i Litteraturen var flere Talsmænd herfor, maatte han dog finde dette betænkeligt, da det utvivlsomt vilde give Anledning til Misbrug af den bestjaalne Slægtning. Dommeren og Øvrigheden vil i Almindelighed vise den Konduite saa vidt muligt at skaane den bestjaalne for Krænkelse ved Forholdets Fremdragen og iøvrigt giver Benaadningsretten Mulighed for Hensyntagen til de privates Ønsker.

Naar Fdg. paa dette Sted anbringer Reglerne om Røveri i §§ 34—37, foretrækkes det her i Forbindelse med de øvrige Grænsetilfælde til Tyveri først at omtale Indholdet af §§ 38—40.

Ved Forelæggelsen for Stænderne havde Frederik VI henstillet at faa optaget en Bestemmelse om, at Udplyndring af Lig paa Begravelsessteder skulde straffes som Tyveri. I Henhold hertil gjorde Udkastet først til § 31 en Tilføjelse om, at det i 6-16-3 omhandlede Forhold (Valrov) herefter straffes som Tyveri, medmindre det Gods, som fandtes hos den døde, var saaledes ude af de Vedkommendes Varetægt, at Borttagelsen ej kan henføres under denne Forbrydelse men maa sættes ved Siden af ulovlig Omgang med Hittegods. Udplyndring af Lig paa Begravelsessteder havde Praksis allerede uanset 6-16-3, der satte Bøde for saakaldet Valrov fra døde henliggende paa øde Steder, anset som Tyveri. Da begge Stænderforsamlinger imidlertid i alle Tilfælde fandt Forholdet mere strafværdigt end ulovlig Omgang med Hittegods, ændredes Reglen, der fik Plads som § 38, til, at Forholdet i 6-16-3 blev Tyveri med skærpet Udmaaling ved Forbrydelsens Udøvelse i Begravelsesstedet eller under Mishandling af Liget.

§ 39 omhandler „Besiddelsestyveriet". Ørsteds Udkast indledede den med en almindelig Udtalelse om Fdg.s Uanvendelighed paa „de Forbrydelser, der efter de hidtil gældende Love straffes som Tyveri, uden at de i og for sig har alle de Egenskaber, der hører til denne Forbrydelse, hvilket dog ikke skal være til Hinder for, at hine Forbrydelser anses med Tyveristraf, forsaavidt dette maatte finde Hjemmel i de Bestemmelser, som denne Vor Anordning indeholder angaaende Afstraffelse af Bedrageri" (der nemlig fik samme Strafferammer som Tyveri). I Bemærkningerne leverer han en Liste over

disse Bestemmelser, der for en stor Del i Praksis var fortolket mildere, hvad han i sin Tid som Forfatter havde gjort Indsigelse mod, men her udtaler han: „Om nu end denne Fortolkning som saadan ikke ganske kunde holde Prøve, saa er det dog fra ingen Side tilraadeligt ved noget Lovbud at gøre den mere bogstavelige Forstaaelse gældende." Kancelliet ansaa ikke den almindelige Udtalelse for nødvendig. §en kom derfor kun til at omhandle, at nogen uden svigagtige Hensigt paa ulovlig Maade sætter sig i Besiddelse af den ham selv tilhørende Ting, Lovens 6-17-12; Straffen er Bøder fra 2 til 20 Rbd. Sølv. Hvis herved Vold udøves, straffes der for denne, og hvis svigagtig Hensigt foreligger, for Bedrageri. Udkastet vilde have ladet Bøden være Genstandens Værdi, enkelt stigende til dobbelt.

I Sammenhæng hermed henstiller Udkastet for Tydeligheds Skyld at udtale i en ny §, at der derved ikke gøres Forandring i 6-17-11 om Betydningen af Besiddelsen af stjaalne Koster, forsaavidt denne i Forbindelse med de nærmest foregaaende Artikler indeholder en Maade, hvorpaa Tyveriforbrydelsen kan overbevises nogen. Reglen kunde nemlig se ud som en materiel Retsregel. Som Bevisregel fandt Ørsted, at den var mange Misligheder underkastet, men de var for en stor Del hævede ved den lempelige Anvendelse, Praksis havde givet den. Iøvrigt havde Roskilde Stænderforsamlings Petition, der ogsaa angik Indiciebeviset, bevirket, at der for Tiden afventedes en Betænkning fra Højesteret om dette Æmne, hvorefter hele dette Spørgsmaal vilde komme under Overvejelse, jfr. senere Fdg. 8. Sept. 1841. Nævnte Forslag fandtes overflødigt.

Begge Forsamlinger udtalte Ønske om Straf for Brugstyveri, den viborgske ønskede endog Overskridelse af en indrømmet Brugsret gjort til Genstand for privat Paatale. Formuleringen fandt derpaa Sted i Kancelliet, der udtalte, at man havde haft Spørgsmaalet under Overvejelse[1]), men opgivet at stille Forslag om en særlig Straffebestemmelse. Denne kom nu som § 40 og gik ud paa Bøder fra 2 til 20 Rbd. eller Fængsel paa Vand og Brød indtil 8 Dage, og Forholdet betegnedes som dette paa ulovlig Maade at sætte sig i Besiddelse af en andens Ting uden at ville tilegne sig den eller skille Ejeren derved men kun for at benytte den til et bestemt

[1]) I sit gamle Udkast fra 1814 havde Ørsted foreslaaet Straf for Brugstyveri af det 4 til 10 dobbelte af et forholdsmæssigt Vederlag for Brugen.

Brug. Hensyn skal tages til, om Ejeren har været udsat for noget særdeles Tab ved Tingens Forringelse eller i andre Maader.

Det, som havde været Emnet for Stænderforsamlingens Petition i Salicaths oprindelige Formulering nemlig nye Regler om Tyveri, Hæleri, Medvideri og Ran samt Afskaffelse af Brændemærke og Kagstrygning, var tilvejebragt med den nu gennemgaaede Del af Forordningen, og paa dette Sted skal da gøres nogle Bemærkninger dels om Forsamlingernes Del i Arbejdet dels om de særlige Forhold i strafferetlig Henseende ved dette første Afsnit af Opgaven. Efterat Frederik VI havde bifaldet Forelæggelsen af de udarbejdede Forslag for Stænderne, fandt denne Sted i 1838 først i den nørrejydske Forsamling derefter i Østifternes. Begge Steder nedsattes der Komiteer til at gennemgaa Forslagene, i Viborg bestaaende af Holm, Bruun, Estrup, Møller og Fleischer, i Roskilde af Bang, Salicath, Algreen-Ussing, Haagen og Treschow, og derpaa fulgte samme Aar Debatter, der i det væsentlige formede sig som Ordskifter mellem en Referent fra Komiteerne og den kgl. Kommissarius Ørsted. Drøftelserne, der var indgaaende men fra Ørsteds Side ikke bragte nye Synspunkter, mundede ud i Forsamlingernes Betænkninger, i Tidenderne henholdsvis II S. 1565 ff. og II S. 2504 ff. Nogen fuldstændig Gengivelse af, hvad der kom frem fra Stænderne, leveres ikke i nærværende Fremstilling, hvis Opgave kun er at belyse Ørsteds Synspunkter og Virksomhed. Men det er paa den anden Side klart, at Folkerepræsentanternes Bemærkninger er af megen Interesse netop til at belyse, hvorledes Lovforfatterens juridiske Formuleringer og Skøn over de passende Straffe virkede udadtil. At han paa Forhaand bestræbte sig for at være i Overensstemmelse med god folkelig Opfattelse, er ikke tvivlsomt. Stændernes Betænkninger blev omhyggelig gengivet og besvaret i Forestillingen [1]) til Kongen; baade før Forslaget gik til Stænderne og efter, afgaves der skriftlige Udtalelser af Kancelliets Medlemmer, der paa dette Tidspunkt var Kancellipræsidenten Stemann og de Deputerede Hansen, Ørsted, Lange, Bentzen og Holm; nogen Redegørelse for disse Afstemninger leveres ikke her, men de fra Frederik VI og Christian VIII udgaaede Tilkendegivelser, hvor de ikke angik sproglige eller andre Smaating, er omtalt. Østifternes

[1]) En Ekstrakt af denne findes i Collegialtidende 1840 S. 346 ff.

Forsamling satte i Spidsen af sin Betænkning, der iøvrigt indledes med en høj Vurdering af Lovforfatterens Arbejde, nogle kritiske Bemærkninger, som Ørsted tog Afstand fra, nemlig dels, at Straffesatserne ofte forekom ret høje, i hvilken Henseende man paaberaabte sig Højesterets Valg af arbitrære Straffe, dels at Bestræbelsen for at tilvejebringe en retfærdig Udmaaling havde ført til at give Forslaget en „didaktisk Karakter", der gjorde dets Regler saa komplicerede, at de af mange Dommere vanskelig vilde fattes, og at Loven vilde blive næsten utilgængelig for Folket. Den sidstnævnte Indvending, der lyder alvorlig, vilde ikke have savnet Grund, hvis Forsamlingerne havde været stillet overfor forskellige af Ørsteds Forslag i deres første Udformning, der allerede var blevet lempet i Kommissionen og i Kancelliet saasom § 16 om Gentagelsesstraf for Tyveri og den tilsvarende Straf for gentaget Hæleri, ikke at tale om det af ham selv skrinlagte Forslag til Tyveristraffens Beregning efter det stjaalnes Værdi. Men ved de hidtil omtalte Regler i Udkastet synes der ialtfald ikke at klæbe de paatalte Mangler. Naar der dvæles en Del ved Udmaalingsmomenterne, maa dette i nogen Grad ses paa Baggrund af D. L.s og de fleste andre ældre Loves ugraduerede Straffebud, der ikke gav Domstolene nogen Valgfrihed, og som man nu skulde bort fra.

Forsamlingens Forslag om en Inddeling i Kapitler blev imødekommet ved at tilføje Paragrafoverskrifter.

Tyveriemnet havde iøvrigt haft den Særstilling i Forhold til de Emner, Fdg. derefter skulde i Gang med: Røveri, Bedrageri, Falsk m. v., at en nogenlunde moderne Lov, Fdg. 20. Februar 1789, havde gennemgaaet væsentlige Dele deraf, medens Lovgrundlaget ellers laa helt tilbage i D. L. Ved disse Emner var Opgaven heller ikke alene Opstillingen af rigtige Strafferammer men tillige at levere ny Bestemmelse af Forbrydelsesbegreberne.

Røveri omfattes i Fdg.n. af §§ 34—37, medens Udkastet havde været samlet i en enkelt § saalydende: „Naar nogen anvender personlig Vold eller Trusel om personlig Vold for at kunne bemægtige sig en andens Gods eller bringe denne til selv at give det fra sig eller til at meddele Forskrivning, Kvittance eller andet Dokument, som kan paadrage ham Forpligtelser eller skille ham ved Rettigheder, saa bliver, hvis Voldsomheden eller Truslen ikke har

været af den Beskaffenhed, at den fornærmede derved enten har lidt eller haft kendelig Anledning til at frygte nogen betydelig Legemsskade, Strafarbejde fra 6 til 12 Aar at paalægge ham. Men saafremt Stedet, hvor saadan røverisk Adfærd foregaar, Flerheden af de Personer, som deri tager Del, de Vaaben hvormed den eller de skyldige er forsynet eller som endog til Handlingens Udførelse er benyttet, giver samme en særdeles Grad af Farlighed, bliver Straffen at forhøje og kan efter Forbrydelsens Grad endog gaa til Strafarbejde paa Livstid, og under skærpende Omstændigheder, i Særdeleshed naar der er tilføjet den angrebne Saar eller anden saadan Beskadigelse, kan Kagstrygning dermed forenes. Det samme gælder og, omend ikke saadant Onde er sket, saafremt Forbryderen har brugt morderiske Vaaben paa en saadan Maade, at han maa antages at have tilsigtet Følger af foranførte Slags eller dog ikke har taget i Betænkning at fremkalde disse for at kunne udøve et saadant Foretagende. Hvis ved det røveriske Overfald Livet er blevet nogen berøvet eller der er tilføjet ham en Mishandling af det Slags, som Vor Anordning 4. Oktober 1833 § 2 omhandler, skal den skyldige have sit Liv forbrudt.

Hvad Sørøveri angaar, vil det have sit Forblivende ved Vor Fdg. af 20. April 1825."

Det ved Hjælp af personlig Vold eller Trusel herom gennemførte Ran er efter Ørsteds teoretiske Opfattelse det rette Begreb om Røveri, som Loven i 6-16 dog kun satte Straf for — nemlig Stejle og Hjul — naar det udøvedes som Stimandsfærd eller mod skibbrudne, se Tyveriskriftet S. 29, Note. Højesteret anvendte for andet — „simpelt" — Røveri arbitrært mildere Straf, hentet fra Analogien af Indbrudstyveri efter Fdg. 4. Marts 1690, hvis skærpede Straf ogsaa er motiveret ved Faren for Vold. Den Omstændighed, at efter 5-1-4 den aftvungne Viljeserklæring er uforbindende, kan, fremhæver han, paa Grund af Vanskeligheden ved at gøre dette gældende ikke have den Betydning, at Tvangen til at give et forpligtende Dokument fra sig ikke skulde have samme Karakter som Tvangen til at afgive en Ting, hvilket iøvrigt heller ikke er civilretligt bindende.

Med Kommissionen enedes han om, at Handlingen at fuldbyrde Borttagelsen eller bringe det tagne Gods i Sikkerhed bør have samme Karakter som Aftvingelsen, da den ikke er væsentlig mindre strafværdig, og Begrænsningen i Forsættet ofte vil være et Paa-

skud. Ogsaa paa anden Maade ændredes Forslaget inden Forelæggelsen for Stænderne. Normalstraffen nedsattes til 4—8 Aar. Til de derpaa opregnede skærpende Momenter føjedes foruden Stedet tillige Tiden for det røveriske Anfald, at Forbryderen ved Indbrud eller paa de andre i § 12 nævnte Maader er trængt ind i anden Mands Bolig, eller dersom virkelig Mishandling er udøvet saasom ved at binde, kneble eller saare nogen. Straffen sættes da til Arbejde fra 8 til 16 Aar „eller efter Sagens Beskaffenhed paa Livstid, alt i Forhold til det mere eller mindre farlige Forsæt, som ved det hele røveriske Foretagende er lagt for Dagen, samt den Grad, hvori samme er kommet til Udførelse." Forskriften om Kagstrygnings Forbindelse med livsvarig Straf knyttedes til særdeles skærpende Omstændigheder navnlig at betydelig Mishandling var tilføjet eller tilsigtet. Udkastets 3. Punktum udgik, og efter 4. Punktum tilføjedes: „men, dersom Gerningen var forbunden med en umiddelbar morderisk Beslutning, bliver, eftersom denne er blevet udført eller ikke, Lovens 6-9-12 [Stejle og Hjul] eller 6-6-22 [Livet forbrudt] at anvende." Som § 35 tilføjedes, at Røveri mod Posten (§ 9) eller fra dem, hvem Skibbrud eller anden saadan Ulykke er overgaaet (§ 11), tages i Betragtning som en særdeles skærpende Omstændighed, der medfører Straffetidens Forlængelse, og at Kagstrygningen her kan forenes med livsvarigt Strafarbejde. I § 36 udtaltes Reglen om den røveriske Borttagelse eller Bringen i Sikkerhed; om Hensigt hertil havde været tilstede allerede ved Forbrydelsens Paabegyndelse, var ligegyldigt. I § 37 udtaltes, at Aftvingelse af Forskrivning o. s. v. maa sidestilles med umiddelbar Berøvelse af Penge. Henvisningen til Fdg. 20. April 1825 om Sørøveri gav denne Lov, der var givet for de vestindiske Kolonier, almindelig Gyldighed. Straffen for Forbrydelsen var her i Reglen Hængning. Det tilføjedes nu, at den deri trufne Bestemmelse om, at Forbryderens Legeme skulde forblive ophængt i en Jernkæde, ikke skulde være gældende udenfor Kolonierne, men at ved Anvendelsen andetsteds 6-9-12 (Stejle og Hjul) skulde anvendes. Forskellige kritiske Bemærkninger fra Østifternes Forsamling afvistes af Kancelliet, saaledes at de forskellige Straffe kun var knyttet til Nuanceringer, saa at Grænsen mellem dem nødvendig blev næsten ukendelig, hvilket maatte give Usikkerhed i Anvendelsen, og at den ubetingede Livsstraf for Anvendelse af Vold efter

Fdg. 4. Okt. 1833 § 2 ikke kunde tilraades, ogsaa fordi Røveren derved blev interesseret i at aflive den overfaldne, hvorhos Henvisningen til 6-9-12 og 6-6-22 fandtes overflødig. Der var i Forsamlingen overvejende Stemning for at ombytte den offentlige Kagstrygning med en Revselse i Fængslet i Fangernes Paasyn — et Mindretal gik videre og var ogsaa mod denne —, men Kagstrygning fastholdtes. En enkelt formel Ændring gjordes dog af Kancelliet, der selv i Forvejen havde omredigeret § 34 noget i formel Henseende. Den i Fdg.n skete Udformning af Røveribegrebet er siden opretholdt i Straffelovgivningen.

Fra Stænderforsamlingen i Viborg kom en Henstilling, der foregreb Anerkendelsen af Afpresningsforbrydelsen. Man henstillede for det hidtil ulovbestemte Ejendomsindgreb: at berøve nogen Penge eller Gods under Trusel om et Onde, som ikke paa Stedet skulde udføres, at henvise til Brug af Analogien af §§ 1 og 34. Kancelliet afslog at udarbejde en saadan ny Regel, som Udkastet ikke omfattede; om Handlingen brugtes Udtrykket „at afpresse". Straffen for dette særdeles Forhold, udtalte man, maa ganske lempes efter Omstændighederne. Formentlig kunde det ventes straffet arbitrært.

Om den næste Forbrydelse Bedrageri leverer Ørsted i Bemærkningerne til § 35 i sit Udkast følgende Udvikling: „Der er ikke let nogen Forbrydelse, der frembyder et vanskeligere Stof for Lovgivningen end Bedrageri. Der gives en stor Kreds af Handlinger, der ikke kommer overens med den strænge Redelighed, som Pligt og Æren fordrer, men som dog ikke uden overvejende Ulempe kan inddrages under Straffelovgivningen. Men den Grænselinie, som skiller slige Handlinger fra dem, der kan og bør gøres til Genstand for Straffeloven, er saa fin, at de vanskeligt lader sig angive ved skarpe almindelige Begreber. De Lovgivere eller Systematikere, som har forsøgt ved et fast almindeligt Begreb om denne Forbrydelse nøje at bestemme dens Omfang og Grænser, har gjort disse altfor udstrakte. Alle Definitioner har det tilfælles at sætte Bedrageriets Væsen i at forebringe Usandhed eller paa en utilladelig Maade undertrykke Sandheden i retstridig Hensigt. Nogle udtrykker denne Hensigt saaledes, at den gaar ud paa at skade en anden eller gøre sig selv en utilladt Fordel. Ogsaa giver nogle Begrebet den Ven-

ding, at Forbrydelsen skal have til Formaal ved falske Forestillinger at formaa nogen til at foretage eller efterlade noget, hvorved han lider Skade. Men hint Begreb, hvilke af de foranførte Vendinger eller hvilke som helst andre man vil give det, indbefatter uden Tvivl mere, end man har villet indbefatte derunder. Naar nogen til Eks. giver en Kontrakt en anden Skikkelse eller et andet Indhold end der svarer til det, der virkelig er foregaaet, for at Kontrahenterne derved kan unddrage sig en offentlig Byrde eller en Indskrænkning, som Loven har gjort i deres Frihed til at kontrahere, saa er dette Forhold vistnok i sin Natur stridende imod Sanddruhed og Redelighed, men det vilde dog være en for stor Afvigelse fra den offentlige og ved alle Love sanktionerede Mening, om den almindelige Straf for Bedrageri derpaa skulde anvendes. Naar saaledes Aager indklædes i en Forskrivning for en større Sum end den, hvorfor Valuta virkelig er givet, saa er dette vel i en fortrinlig fremmed Lov (Strafgesetzbuch für das Königreich Bayern Art. 261) erklæret for et Bedrageri, der, hvis Beløbet af den tagne ulovlige Fordel udgør 25 Gylden, skal straffes med Hensættelse til Arbejdshuset i 1 til 8 Aar, men dette er vist ikke stemmende med Sagens Natur. Vel kan det ikke nægtes, at Hensigten med den urigtig angivne Valuta er lovstridig, ejheller at Kreditor søger ulovlig Fordel, ligesom og Debitor paa en vis Maade lider Skade. Men Bedrager er Debitor ikke i Ordets rette juridiske Forstand. Har han ikke set eller nøje beregnet, hvor højt Laanet kommer ham at staa, saa maa han tilskrive sig selv dette, hvorimod det snarere maa antages, at begge har været enige om saaledes at eludere Loven, fordi Kreditor ikke uden denne Betingelse vilde give, og Debitor ikke uden samme kunde faa Laanet. Skulde altsaa nogen siges at være bedraget, saa er det Staten, og begge maatte anses delagtige i dette Bedrageri. Men dette vilde dog være en aabenbar unaturlig Maade at forestille sig denne Forbrydelse paa. Ligesaa lidt regnes det til Bedrageri, naar et eller andet Proformaværk drives for at eludere stemplet Papirs Anordningen, ligesom og urigtige Vareangivelser til Skade for Toldintraderne ikke behandles efter Lovene om Bedrageri, skønt disse Handlinger, der gaar ud paa at unddrage Staten de den tilkomne Indtægter, meget mere end det ovennævnte Proformaværk, der kun har til Formaal at unddrage sig en Indskrænkning, som Staten har gjort af Forsorg for den ene

af Kontrahenterne, som dog selv tager Del i Elusionen [ufuldstændigt]. Ej heller vilde man behandle det som Bedrageri, om man for at undgaa Ansvar efter de Love, der hjemler visse udelukkende Næringsrettigheder, indklædte et Forhold, hvori de indlader sig, i en falsk Dragt f. Eks. naar en lejet Befordring udgives for overladt uden Betaling, og det uagtet formel Attest derom meddeles. Endnu mindre vil Loven om Bedrageri være anvendelig paa den, der ved urigtige Benægtelser søger at unddrage sig en Pengebod, hvorved dog den vedkommende Kasse lider Skade. Ejheller bliver de falske Foregivender, hvorved nogen søger at opvække Medlidenhed og saaledes tilvende sig Understøttelse, behandlet efter Lovgivningen om Bedrageri, hvorimod saadant Forhold blot betragtes som et modificerende Moment ved Anvendelsen af Straffeloven angaaende Betleri se Fdg. 21. August 1829 § 15. I alle de foranførte Tilfælde er der vel brugt en Usandhed, der har en retstridig Hensigt, og som gaar ud paa at tilvende sig en Fordel (endog i Ordets indskrænkede Forstand). Men foruden at det af flere praktiske Grunde vilde være uklogt at ville behandle saadan Mislighed som et egentligt Bedrageri, maa det dog bemærkes, at Staten eller den, som ellers maatte være lidende under det falske Skin, som de paagældende har givet Sagen, ikke har indladt sig i noget Tillidsforhold med disse, men at den bruger den muligste Kontrol mod dem, skønt man som et Middel ogsaa forlanger deres egen Erklæring. De har vistnok handlet retstridig, da de ved deres falske Foregivende søger at krænke en Staten eller Medborgerne tilkommende Ret, men deres Forhold er dog langt fra at være af en saa forhadt Natur som et egentligt Bedrageri. Hvis de derimod for at sætte slig Mislighed igennem benytter et Middel, der har Fordring paa en større Troværdighed end de paagældendes egen Erklæring f. Eks. et efterskrevet eller forfalsket Dokument, bliver den almindelige Lovgivning herpaa anvendelig. De hidtil berørte Tilfælde er da udelukte ved den tredje af de ovenanførte Vendinger i Definitionen paa Bedrageri, der og i det mindste fra en vis Side maatte foretrækkes for de øvrige. Men ogsaa denne, der maaske i andre turde findes for snæver, indbefatter dog mange Handlinger, der næppe bør straffes efter Loven om Bedrageri. Intet er hyppigere, end at Parterne i Handel og Vandel tillader sig Afvigelser fra Sandheden for gensidig at opvække Forestillinger den ene hos den anden,

som vil have Indflydelse paa den Handel, der er i Værk. En anbefaler saaledes den Genstand, som han vil sælge for dens fortrinlige Egenskaber og skjuler dens Mangler. Han fortæller Køberen noget om andres Begærlighed efter hans Ting og de derpaa gjorde Bud, som ikke stemmer med Sandheden. En anden søger at skaffe sig Kredit ved Opdigtelser, der skal sætte hans Formue, Indtægtskilder, Forbindelser og Forhaabninger i et fordelagtigt Lys. En tredje anpriser sig, naar han søger Tjeneste eller Arbejde hos en anden ved Hjælp af usande Foregivender, der skal opvække et godt Begreb om hans Dygtighed og Paalidelighed. Alt sligt burde ikke saa være. Men det vilde være forgæves, om Straffelovene vilde søge at fremtvinge det redelige, uegennyttige, sande, der forsmaar saadanne Midler, og der vilde derved kun indtræde Virkninger, som blev fordærvelige for det borgerlige Samkvem. Paa Anbefalinger af de foranførte Slags lægges ikke megen Vægt, men enhver bruger sine Øjne, og dersom han virkelig lader sig bestemme ved en eller anden Omstændighed, som blot beror paa den anden Parts Foregivende, saa søger han at betrygge sig ved en bestemt Forsikring, hvorved den anden paatager sig Garantien for denne Omstændigheds Sandhed. Skulde derimod ethvert urigtigt Foregivende, som den ene Part havde fremført under de Forhandlinger, som er gaaet forud for Kontrakten, kunne hjemle Indsigelse mod Kontraktens forbindende Kraft eller endog paadrage Straf, saa vilde derved aabnes en vid Mark til Chikane og Trætter. Den Part, som fandt sig brøstholden ved Kontrakten, kunde derved let faa Lyst til at benytte et eller andet under Forhandlingerne anbragt urigtigt Foregivende, hvorpaa han dog ikke havde lagt allermindste Vægt, for derved at bringe den anden til at frafalde sine kontraktsmæssige Rettigheder og det, uagtet han mulig fra sin Side havde gjort nok saa meget for at blænde sin Medkontrahent. Men i alt Fald vilde der blive Lejlighed til at standse sin Vederpart i Forfølgningen af sin kontraktsmæssige Ret ved at fremkalde Justitiens Mellemkomst til Undersøgelse af saadan Svig.

I Erkendelse af de mange Ulejligheder, som det vilde medføre, hvis den almindelige Lov om Bedrageri skulde anvendes paa ethvert urigtigt Foregivende, hvoraf nogen havde betjent sig ved en Kontrakts Stiftelse eller Opfyldelse, har den bayerske Straffelov af 1813 Art. 259 med Hensyn til tosidige Kontrakter indskrænket sin

Straf til de Tilfælde, hvor nogen har solgt en Ting, som ikke længere er tilstede, eller som han forhen har afhændet til en anden, eller en Vare af et ganske andet Slags og Materie end den, hvorfor den blev udgivet, eller en Genstand, hvortil Køberen enten paa Grund af fordulgte Rettigheder som tilkommer tredje Mand, eller paa Grund af andre Retsgrunde ikke kunde erhverve en sikker Ejendomsret. Art. 263 gør derhos endnu en Undtagelse for de efter deres Natur velgørende Kontrakter, naar det er Giveren, Udlaaneren osv., der skuffer den anden Part med Hensyn til de kontraktsmæssige Fordele, som skal ydes ham. Men det synes ikke, at der er nogen væsentlig Forskel mellem et urigtigt Foregivende angaaende den omkontraherede Tings Materie og det, der har dens mere eller mindre fordelagtige Beskaffenhed til Genstand. Det ene Foregivende kan ligesaa vel som det andet have bevæget den anden Part til at indgaa Kontrakten, og i begge Henseender kan der have været lige Opfordring for denne til selv at undersøge og prøve. Men hertil kommer, at Køberen endog ofte vil lide mindre ved, at Tingene er udgivet for en anden Art af Ting, end den virkelig er, end om Sælgeren ellers har tilføjet den ene eller andet fortrinlige Egenskab; thi er Tingen ikke det, hvorfor den er solgt, maa Køberen kunne paastaa sig løst fra sit Køb eller efter Omstændighederne fordre Erstatning endog uden at kunne overbevise Sælgerens Svig, hvorimod han langt vanskeligere kunde frigøres for den byrdefulde Kontrakt paa Grund af andre til Genstandens Anbefaling anbragte urigtige Foregivender. Det kan ogsaa ofte være meget tvivlsomt, hvorvidt Begrebet om at være af et ganske andet Slags og Materie strækker sig. Naar noget udgives for at være af Guld, som kun er af et ringere Metal, maa et saadant Tilfælde siges at finde Sted. Men dersom det indeholder en nok saa liden Del Guld, vilde man næppe kunne sige, at det var af en ganske anden Materie, og mellem Slags (Gattung), som Loven nævner, og Art er der heller ingen bestemt Grænse.

Fra anden Side har ogsaa Begrebet om Bedrageri og sammes Behandling i Straffeloven sin Vanskelighed. Denne Forbrydelse kan udøves til Krænkelse af andre Rettigheder end Ejendomsretten. Man kan ved svigagtige Midler forlede en anden til Handlinger, hvorved han kan lide paa sin Ære, ja vel endog skille sig ved Livet. Ogsaa ved Handlinger, der, uden at være beregnede paa at forlede

den paagældende selv, i en vidtløftig Forstand kan henføres til Bedrageri og navnlig til Falsk, der er en Art af samme, kan man paaføre ham slige Onder f. Eks. ved falsk Vidnesbyrd, ved efterskrevne eller forfalskede Regeringsbeslutninger, Aktier, Domme, Protokoller osv. Man kan ved Svig tilsnige sig et Ægteskabs Familierettigheder osv. eller skille en anden ved de ham tilkommende Rettigheder af dette Slags. Det lader sig endog tænke, at nogen ved falskelig at udgive sig for en andens Ægtemand kan tilsnige sig en saadans Rettigheder og derved ikke blot krænke den virkelige Ægtemand men og tilføje Konen en Krænkelse, der havde meget tilfælles med den, som lides ved Voldtægt.

Nogle nyere Lovgivninger for ikke at tale om adskillige Systematikere har derfor ikke villet give Bedrageri Plads blandt de Forbrydelser, der krænker Ejendomsretten, men derimod behandlet samme som en særegen Forbrydelse, hvis Væsen ligger i dens Form, men som med Hensyn til Materie (de Rettigheder som derved krænkes) er af en aldeles ubestemt Natur. Man har derhos under Kapitlet om Bedrageri f. Eks. henført Mened, Ægteskabs Tilsnigelse, Kalumni m. fl. Herved bliver til Eks. denne sidste Forbrydelse dels afsondret fra andre Arter af Injurier, ved Siden af hvilke den dog vilde have sin rette Plads, dels faar den derved ganske andre Egenskaber, end den ellers vilde have, idet Bevidstheden om Beskyldningens Usandhed gøres til Betingelse for samme. Da i det hele taget alle hine svigagtige Handlingers Karakter og Strafbarhed mere beror paa de Rettigheder, som derved krænkes eller sættes i Fare, end paa Handlingens Form, eller denne dog kun i sin Forbindelse med hin kan lede til Bestemmelse af Handlingens Strafbarhed, saa turde det være urigtigt blot paa Grund af den fælles Form at samle dem i et Kapitel enten i Love eller i Systemet og endnu mere at bringe dem under fælles Straffebestemmelser. For en Del vil de være at behandle efter de almindelige Straffelove for den Art af Forbrydelse, hvortil det svigagtige Forhold har været et Middel, og dette kun være et modificerende Moment ved Straffens Bestemmelse. Saaledes bør den, der ved Opdigtelser forleder nogen til at foretage en Handling, hvorved han prostituerer sig, anses efter Injurieloven, der dog vistnok ordentligvis bør anvendes med særdeles Strænghed, da ens Ære i Almindelighed lider mere ved de prostituerende Handlinger, som han er blevet forledt til selv at foretage,

end om noget ærekrænkende af en iøvrigt tilsvarende Natur om ham var fortalt. Den blotte usande Beskyldning kan som foranført aldeles ikke betragtes under den Synsvinkel, at det er et Bedrageri, uden at forandre den hidtil almindelig antagne og vistnok med Forholdets Natur stemmende Sætning, at der ikke behøves Bevis for Beskyldningens Usandhed endnu mindre dens forsætlige Usandhed, men at det er nok, at dens Sandhed ikke kan bevises.

Enkelte svigagtige Midler til Krænkelse af forskellige Slags Rettigheder er derimod i og for sig saa farlige for al retlig Orden, at deres strafværdige Form i Almindelighed overvejer det materielle Retsindgreb, som Handlingen indeholder. Forsaavidt opstaar en særegen Art af Forbrydelser, der ikke kan faa Plads blandt dem, der krænker en eller anden bestemt Rettighed. Det er til Eks. Tilfældet med Mened og med falske Dokumenters Forfærdigelse eller Forfalskning af Dokumenter. Vel kan ogsaa slige Forbrydelsers Strafbarhed forhøjes ved Beskaffenheden af det Onde, som samme gik ud paa at frembringe, men dette maa dog kun forekomme som en skærpende Modifikation ved hin almindelige Forbrydelse, f. Eks. naar et falsk Vidnesbyrd aflægges, som kunde paaføre nogen en uforskyldt Straf. Hvad i Særdeleshed Dokumenters Falskning angaar, da som samme ordentligvis gaar ud paa at fornærme nogen med Hensyn til Gods og Formue og kun i de sjældne Tilfælde indeholder et Angreb paa andre Rettigheder, er det ikke heller urigtigt at afhandle denne Misgerning i Forbindelse med andre, der har Ejendomsretten til Genstand, og derved tillige anføre de enkelte Modifikationer, som de almindelige Straffebestemmelser bør have med Hensyn til de Forfalskninger, som ikke gaar ud paa Ejendomsrettens Krænkelse. Men om Forbrydelsen i en almindelig Straffekodeks hellere maatte have en særegen Plads (hvorom jeg dog højlig tvivler), saa er dog hin Behandling den eneste, som passer i nærværende Anordning. I denne kan efter dens Bestemmelse i Almindelighed ikke andre svigagtige Handlinger forekomme end de, der har Ejendomsrettens Krænkelse til Genstand, men stundom er de Bestemmelser, som gives for disse, ikke mindre passende for andre Rettigheders Krænkelse ved lige Handlinger og det snart med snart uden Modifikation [herved tænkes mulig paa § 46]. De bør da hverken udelukkes fra Bestemmelsen eller den fornødne Modifikation savnes. Sligt vilde være et logisk Pedanteri, der ikke alene vilde lade en Mangel i Lovgivningen uafhjulpen, til hvis Afhjælpning der

frembød sig en god Lejlighed, men endog fremkalde nye Lovgivningsfejl ved den Uoverensstemmelse, som der vilde opstaa, naar de ældre Love blev forandrede, forsaavidt Ejendomsretten blev krænket ved den sammesteds omhandlede Forbrydelse, men blev ved Magt, forsaavidt disse maatte indeholde Angreb paa andre Rettigheder.

Efter alt det foranførte vil det uden Tvivl billiges, at Udkastet ikke opstiller nogen almindelig Definition paa Bedrageri og heller ikke nogen ganske almindelig Straffebestemmelse for denne Forbrydelse, men indskrænker sig til at afhandle de mest betydende Arter af samme og bemyndige Domstolene til i Analogi heraf af behandle de unævnte Tilfælde, som maatte forekomme. Det vilde være sikrere saavel for Staten som for de Individer, der kommer under Justitiens Forfølgning, om Loven ved skarpe Begreber kunde betegne og afgrænse enhver Art af denne Forbrydelse. Men ligesom de oven meddelte Udviklinger turde med Hensyn til den omhandlede Forbrydelses særegne Natur godtgøre Umuligheden heraf, saaledes er det vel i det hele en Illusion, naar man tror i Lovgivningen at kunne opstille saadanne Definitioner, at man kan anvende disse ved simpel Subsumtion af det givne materielle Stof. Der bliver altid meget tilbage, der ej lader sig opløse i skarpe almindelige Begreber men kun ved et sundt praktisk Blik lader sig opfatte og henføre til det rette Begreb. For ikke at gaa videre i denne Materie skal jeg blot holde mig til den Forbrydelse, hvormed nærværende Udkast først og fremmest befatter sig, nemlig Tyveri. Skønt vort Udkast heller ikke har opstillet nogen Definition paa denne Forbrydelse, saa hører den dog til dem, som det ikke synes vanskeligt nøje at definere, og da man er temmelig enig om de Kendemærker, der udgør dens Væsen, saa vil man nok ikke egentlig savne en saadan Definition, hvorpaa de hidtil værende Love heller ikke har indladt sig. Det Begreb som ligger til Grund for disse, og hvorom der nu saa godt som ingen Uoverensstemmelse findes blandt de lovkyndige, bliver uforandret at anvende paa Udkast-Anordningen med de Undtagelser, som følger af § 32, hvorefter det Kendetegn af Hemmelighed, der i Modsætning af Ran hidtil har udgjort en Bestanddel af Begrebet, for Fremtiden bortfalder.[1]) Men gaar man

[1]) Ørsted udtrykker sig her, som om § 32 ikke blot havde bestemt, at Ran fremtidig skulde behandles som Tyveri, men ogsaa at det skulde betegnes som Tyveri.

ind i at analysere den sædvanlige Definition, der iøvrigt næppe kan modtage nogen væsentlig Forbedring, saa vil man blandt andet finde, at det Hovedbegreb, hvorom denne Definition drejer sig, Besiddelse (hvilket naturligvis ikke bortfalder, om man udelader dette Ord, til Eks. benytter Udtrykket „borttage", der jo ikke er andet end at sætte sig i og en anden ud af Besiddelsen) er et saadant, som ingenlunde gaar op i nøje afpælet almindeligt Begreb, men som netop kun kan oplyses ved Analogier. Den Ufuldkommenhed, som der er i den brugte Metode, ligger uden Tvivl saaledes i Sagens Natur, og den større Fuldkommenhed, som skulde erhverves ved en strængere Metode, vilde uden Tvivl kun være tilsyneladende.

§ 35 [§ 41 i Fdg.n] nævner saadanne falske Foregivender, som indeholder et aldeles bestemt Motiv for den, som man bringer til at tro samme, til at foretage Dispositioner over sine Ejendele, som han ellers, naar slige falske Forestillinger ikke var ham bibragt, ikke vilde have foretaget. Ved at udgive sig for en Person, som man ikke er, kan man let tilvende sig en Kredit, erholde Penge udbetalt, Varer udleveret o. s. v., som tilkommer en anden og som ikke uden Tab og Afsavn kan udleveres til ham. Det samme gælder og om et falsk Foregivende om at gaa en andens Ærinde. Det vilde ikke uden en Ængstelighed, som i højeste Grad vilde besvære det borgerlige Samliv, være muligt ved enhver Lejlighed at anstille Undersøgelse om en Persons Identitet eller om den paaberaabte Omstændighed, at han handlede paa en andens Vegne. Selv under offentlige Forretninger kan man ikke gaa til det yderste i sin Skepticisme, og man har haft Eksempel paa, at nogen ved en Auktion urettelig har gjort Bud i en andens Navn, der er blevet antaget som saadant og indtegnet i Auktionsprotokollen, at nogen ved en Notarialforretning urettelig har gereret sig som den paagældende og gjort Erklæring, som præjudicerede denne. Det lod sig og vel gøre, at nogen ved en Ret falskeligen fremstillede sig under en Parts Navn og i denne Egenskab gjorde Erklæring, som vilde paadrage denne Forpligtelser eller Tab af Rettigheder. Den, der saaledes falskelig udgiver sig for en anden Person eller for dens Befuldmægtigede, kan og stundom forevise Dokumenter, hvori selv de forsigtigere maa finde Legitimation for hans Foregivende, uden at dette dog, naar det ikke bestaar i efterskrevne eller forfalskede Dokumenter, kan blive at henføre til nogen anden Forbrydelse end netop den,

som nærværende § omhandler. Selv den, der ved at tilvende sig en af Kreditor kvitteret og under dennes Værge værende ubetalt Obligation, Regning osv. for ved Hjælp heraf at komme i Besiddelse af sammes Beløb, kunde ikke straffes anderledes end efter nærværende §, skønt naturligvis dette som enhver anden Ytring af større Snedighed eller Dristighed, hvormed nogen har vidst at gøre et falskt Foregivende gældende, maatte komme i Betragtning ved Straffegradens Bestemmelse. Det skønnes let, hvor stor Forskel der er paa falske Foregivender af foranførte Slags og saadanne usande eller halvsande Anprisninger af sig selv eller af den Genstand, som man vil afsætte, hvorom oven er blevet handlet. Medens det efter det der udviklede næppe vilde være rigtigt at optage slige Anprisninger under Straffelovens Bestemmelser, saaledes er det ustridigt, at Loven bør beskytte Borgerne mod usande Foregivender af hint Slags.

Man kan tænke sig adskillige Slags Foregivender, der i Henseende til den Virkning, de maatte have paa den, som man vil bestemme til et Foretagende, ganske kan sættes ved Siden af de nævnte. Men det er umuligt at optælle disse eller at bringe dem under almindelige Begreber. Det vilde heller ikke være passende at anføre saadanne særegne Kombinationer, der kan frembyde sig som Eksempler ved Siden af de nævnte. §en har indskrænket sig til hine med Tilføjning af Udtrykket „eller ved andre lignende svigagtige Midler". §en vil uden Tvivl i Forbindelse med de følgende §§ og den Myndighed til analogisk Anvendelse, som Udkastet udtrykkelig giver Domstolene, indeholde tilstrækkelige Regler for Bedrageris Afstraffelse.

At de omhandlede Bedragerier underkastes Straf som Tyveri, vil uden Tvivl billiges. Ligesom de med Hensyn til deres Virkning kommer overens med denne Forbrydelse, saaledes hidrører de og aldeles fra det samme Sindelag. Bedrageren handler ogsaa ofte med større Overlæg og Snedighed end Tyven. Vilde man sige, at Bedrageri dog er en mindre farlig Forbrydelse, fordi man med Forsigtighed bedre kan vogte sig for Bedrageri end for Tyveri, saa forholder det sig næppe i Almindelighed rigtigt. Der er som ovenfor anført Eksempel paa adskillige Bedragerier, hvorfor de forsigtigere langt vanskeligere kan tage sig iagt, og som maa foraarsage langt større Ængstelse i det borgerlige Liv end de simple og sædvanlige ofte ved givne Lejligheder fremkaldte Tyverier.

Naar det i Overensstemmelse med nærværende §s Slutning ikke skal udkræves til Forbrydelsens Fuldendelse, at der virkelig er blevet nogen noget fravendt, medens derimod Tyvsforbrydelser ikke er fuldendt, saalænge ingen Besiddelsestagelse endnu har fundet Sted, saa er denne Forskel sikkert overensstemmende med begge Forbrydelsers særegne Natur. Besiddelsestagelsen er en Del af Tyvens egen Virksomhed, uagtet naturligvis tilfældige Omstændigheder kan hindre ham i sammes Udførelse. Men om den, som man ved falske Foregivendet vil forlede til en for ham skadelig Disposition over sit Gods, virkelig lader sig skuffe, er noget, som ligger udenfor hans Virksomhed. Det er og stedse antaget, at f. Eks. 6—18—6 og 7 [Dokumentfalsk], er anvendelig paa den, der producerer et falsk Dokument, hvad enten det lykkes ham dermed at tilvende sig noget eller ikke. Med Hensyn til Straffen for de i §en omhandlede Bedragerier kan derimod Spørgsmaalet ikke egentlig være afgjort ved Praksis, da Straffen for disse Forbrydelser er aldeles arbitrær, og der saaledes ingen bestemt Grænse er mellem Fuldendelsen og Attentatets Straf. Ved en vilkaarlig Bestemmelse at kræve mere til Bedrageris Fuldbyrdelse, end der efter det naturlige Begreb hører til samme, vilde nok hverken være tilraadeligt eller passende.

Udkastets § 35 — i Fdg.n § 41 — der er Grundbestemmelsen i den lange Række Regler om bedrageriske Forhold, er saalydende: „Den, som ved at udgive sig for en anden Person end den, han er, eller ved falskeligen at foregive sig at gaa en andens Ærinde og af denne at være bemyndiget til at modtage Varer, Penge og deslige eller ved andre lignende svigagtige Midler søger at fravende en anden Penge eller Gods, skal i Almindelighed straffes, som om det var ved Tyveri, han saaledes havde skilt den anden ved en Del af hans Formue. Denne Forbrydelse er fuldbyrdet, saasnart Bedrageren fra sin Side fuldstændig har iværksat de Handlinger, hvorved den anden skulde skuffes, om det end ikke virkelig lykkes ham at fravende denne noget."

Da Kommissionen ikke delte Ørsteds Syn paa Fuldbyrdelsesmomentets tidlige Placering, enedes man om at lade 2. Punktum og Ordene „søger at" udgaa. Med en sproglig Ændring blev Forslaget iøvrigt Lov, og det fastsloges saaledes baade, at de omtalte Retstilfælde kun var Eksempler, og at Straffene for Tyveri skulde anvendes paa Bedrageri.

Ogsaa begge Stænderforsamlinger tiltraadte, at Tyveristraffene blev anvendt; man vilde dog helst undgaa i Ord at parallelisere Handlingen med Tyveri. Kancelliet kunde ikke anerkende, at Bedrageri var mindre forhadt og vanærende end Tyveri, men akcepterede en Omskrivning, der kun henviste til Reglerne om Tyveri („i Overensstemmelse med § 1" m. v.).

§ 42 fortsætter Opregningen i Overensstemmelse med § 36 i Udkastet med at nævne følgende Forhold:

1) at underslaa noget et Stervbo tilhørende Gods eller en samme tilkommende Fordring eller paa anden saadan Maade besvige nogen ved forsætlig at fordølge, hvad han er pligtig at opgive,
2) mod bedre Vidende og for at fravende en anden, hvad der lovlig tilkommer denne, at fragaa Modtagelsen af, hvad der er ham betroet til Laan (Penge eller andet), Leje, Forvaring, Pant eller i andre Maader,
3) svigagtig at nægte den Tilbagegivelse eller Betaling, som har fundet Sted af, hvad han har haft at fordre af en anden,
4) at fremføre opdigtede Fordringer i et Stervbo eller ved anden Lejlighed, hvor de formedelst de Vedkommendes Mangel paa Kundskab om Omstændighederne kan ventes at sættes igennem,
5) svigagtig at modtage Penge eller Gods, som en anden paa Grund af urigtig Kundskab til Omstændighederne tror sig pligtig at betale eller afgive til ham,
6) at berøve en anden Midlerne til at gøre en lovlig Fordring gældende eller til at værge sig mod en urigtig Fordring ved at fravende ham Dokumenter eller tilintetgøre disse eller gøre dem ubrugelige.

Det tilføjes: „Det skal iøvrigt ingensinde tjene som Bevis til at fælde nogen skyldig i Svig, at han ikke med Ed vil fralægge sig en Fordring eller en Indsigelse eller paa saadan Maade bekræfte en af ham fremsat Fordring eller Indsigelse" (Udkastets § 38).

Udkastet føjede hertil følgende modificerende Regel: „Dog skal Anvendelsen af § 36 bortfalde, hvor enten Beskaffenheden af de Beviser, som der haves for Rigtigheden af den Fordring eller Indsigelse, som nogen mod bedre Overbevisning fragaar, eller andre Omstændigheder gør det antageligt, at denne ikke egentlig har haft til Hensigt at skille den anden ved sin Ret men kun at opholde ham i sammes Nydelse, hvorimod han da, foruden at lide de Føl-

ger, som sligt urigtigt Forhold efter de gældende Proceslove medfører, under den Sag, som finder Sted mellem ham og hans Modpart, skal efter Omstændighederne dømmes til en følelig Mulkt i Forhold til Genstandens Værdi og det mere eller mindre mislige i hans Fremgangsmaade." Dette Forslags Fremme blev opgivet af Kancelliet, og det kunde vel ejheller anses paakrævet; Hjemmelen til at give Procesmulkt fandtes allerede i Fdg. 23. Dec. 1735 § 2.

Fra Østifternes Forsamling kom der Forslag til en anden Modifikation ud fra den Betragtning, at svigagtige Benægtelser eller Opgivender under Procedure, naar Formaalet kun er at værge sig mod en befrygtet Uret fra Modpartens Side, kun bør anses med en Bøde og være privat Paatale undergivet. Hertil sluttede den Deputerede Bentzen sig, men Kancelliet iøvrigt var derimod, idet man henviste til, at det var en tydelig Forudsætning, at Fragaaelsen sigter til at berøve en anden, hvad der lovlig tilkommer ham. Ørsted bemærkede bl. a.: „Det er i sig selv saare misligt at lade det Foregivende, at man ved en i sin Natur uretfærdig Handling kun har tilsigtet at værgre sig mod den Uret, hvorfor man ellers vilde være udsat, tjene til Undskyldning for den paagældende; i det mindste kan ingenlunde en saadan Undtagelse erkendes ved en almindelig Grundsætning, men til under visse konkrete Omstændigheder at lade den komme i Betragtning enten til Straffrihed eller til mildere Bedømmelse giver formentlig dels nærværende § og dels § 49 (nu 50) Lejlighed nok."

Ved § 42 Nr. 1 og 2 ophævedes 5—2—89 og 5—8—3 og 4. Den infamerende Tremarksstraf heri var i Praksis efter Analogi fra den samtidig bortfaldende Fdg. 20. Februar 1789 blevet ombyttet med Frihedsstraf.

Fdg. § 43 opregner videre følgende Bedrageritilfælde:

1) ulovlig at afhænde eller paa anden saadan svigagtig Maade, hvorved rette Ejers Ejendomsret kunde gaa tabt, tilegne sig, hvad der er ham betroet til Laan, Leje, Forvaring, Bestyrelse, Pant,
2) at sælge eller paa anden Maade afhænde eller pantsætte Gods, som ikke er den paagældende tilhørende, eller hvorover han tidligere har overdraget anden Mand en Rettighed, som er uforenelig med den, der ved hin Handling skulde stiftes,

3) at bortflytte, afhænde eller pantsætte arresteret eller udlagt Gods,
4) som Fæster eller Forpagter svigagtig at forvanske den ham overleverede Besætning og Inventarium m. m.

Udkastet havde under Punkt 2 ikke medtaget at pantsætte, men herom særlig udtalt, at hvis den, der uberettiget har pantsat Gods, igen løser Pantet, saa at det kommer tilbage til sin Ejer uden Tab enten for denne eller for Panthaveren, og han iøvrigt har brugt en aaben Fremgangsmaade, saa at det ses, at han ingen af dem har villet forurette, skal han kun anses med en følelig Mulkt i Forhold til den Sum, hvorfor han ulovlig havde givet Pant. I andet Fald er han ansvarlig efter Punkt 2. Dette Tilfælde fik senere sin Plads i § 50 om undtagne Bedragerier. Til Punkt 3 og 4 tog Viborg Stænderforsamling Initiativ, og det fandtes ogsaa hensigtsmæssigt at nævne disse Tilfælde. Østifternes Forsamling vilde kun tiltræde det første af disse to Punkter, men ved Tilføjelsen „svigagtig" kunde der efter Kancelliets Mening heller ikke rejses grundet Indvending imod Punkt 4, og efter den skete Drøftelse at lade Forslaget falde kunde i Befolkningen give Anledning til Misforstaaelser.

I Forbindelse med Tilføjelsen til § 42 om at unddrage sig Partsed, der i Udkastet udgjorde en selvstændig §, udtalte Udkastets § 39: „I ethvert Tilfælde derimod, hvor nogen ved en falsk Ed enten fralægger sig nogen Forskrivning, Kvittering eller noget Faktum, hvorpaa en Fordring til en Gælds Betaling, en Tings Udlevering eller deslige eller en lovlig Indsigelse mod en af ham fremført Fordring var grundet, eller og bekræfter en ganske eller tildels urigtig Fordring eller Indsigelse, bliver den skyldige at hensætte til Strafarbejde, efter Omstændighederne fra 4 til 8 Aar". Denne § udgik i Kancelliet formentlig under Hensyn til det samtidig forberedte Lovforslag om falsk Vidnesbyrd, hvor den bedre kunde faa Plads.

Som et under den senere § 43 faldende Tilfælde havde Udkastet behandlet, at nogen til eget Brug benytter Penge, som han for andre oppebærer eller har i Forvaring, saafremt han ikke straks, naar de lovlig affordres ham, eller inden en Frist af 14 Dage kan erstatte, hvad han saaledes har forbrugt. Medens han altsaa ved saadan Er-

statning fik Adgang til Straffrihed, var dette udelukket, naar han havde brudt Segl eller Laas for at faa Pengene i sit Værge eller lagt Dølgsmaal paa det oppebaarne. Bemærkningerne udvikler, at det ganske vist ikke er i sin Orden, at en Fuldmægtig eller Depositarius benytter modtagne Penge til eget Brug, men Uregelmæssigheden synes at maatte overses, hvis han véd Midler til straks at tilbagebetale den fornødne Sum, „thi den Vedkommende, som det er ligegyldigt, om han faar de samme individuelle Penge eller andre i deres Sted, lider intet, og heller ikke kan det antages, at han har været udsat for noget Tab." Der næres nogen Tvivl om, hvorledes Tidsfristen skal indrettes; der kunde være Spørgsmaal om at overlade Fastsættelsen til Dommeren, men dette befrygtes at ville føre til Vilkaarligheder. Naar den paagældende efter en kort Frists Udløb er afskaaret fra at undgaa Straf, maa det erindres, at han altid har handlet urigtigt ved selv at disponere over, hvad han havde ligefrem at give fra sig. Den bestaaende Lovgivning gav her Anvisning paa Fdg. 4. Marts 1690. Sagen forfulgtes efter denne af det offentlige, men Kreditor var dog i Tilfælde af Uformuenhed til at betale Herre over Debitors Skæbne, der, naar Sagen toges strængt, blev at leve i Slaveri til Dødsdagen. „Den her foreslaaede Behandling er nogenlunde fri for hine Anomalier og turde vel i det hele nok saa vel føre til Maalet," slutter Betænkningen.

Kommissionen foranledigede, at Reglen fik en særskilt Plads i § 44, og man foretrak, at Fristen blev udstrakt, til Dom i første Instans var gaaet; iøvrigt skulde den private være Herre over Forfølgningen, naar de skærpende Omstændigheder ikke forelaa. I Østifternes Forsamling fremhævedes, at en Disposition over fremmede Penge kan være fuldt berettiget og man ønskede derfor Ordet „svigagtig" indføjet, hvad Kancelliet dog frygtede skulde misforstaas; det kunde overlades Domstolene at finde den rette Grænse. Forsamlingens Forslag om særskilt at udtale, at Arrest (Varetægtsarrest) ikke skulde kunne anvendes paa den paagældende, medmindre dette ogsaa var begært af den forurettede, syntes man ikke om, da Forudsætningen jo er, at sidstnævnte er Herre over Forfølgningen, men Christian VIII gav det sit Bifald. § 44, hvis Regel siden holdt sig som alm. borgerlig Straffelovs § 254, kom herefter til at lyde: „Den foranførte Straf er og anvendelig paa den, der til eget Brug anvender Penge, som han for andre har modtaget,

eller som er ham overgivne til Forvaring eller til en bestemt Anvendelse; dog dersom det ikke er ved at bryde Segl eller Laas for de fremmede Penge, at han har sat sig i Stand til at benytte dem, og han heller ikke svigagtigen har fragaaet Modtagelsen, bortfalder alt Strafansvar, hvis han, inden Dom i første Instans overgaar ham, erstatter, hvad han saaledes har forbrugt. Det skal iøvrigt, forsaavidt saadan Forødelse af anden Mands Midler ikke har været forenet med de ovenmeldte skærpende Omstændigheder, altid staa i den skadelidendes Magt, om han vil have Sagen forfulgt; den skyldige skal i saa Fald ejheller kunne undergives Arrest, uagtet samme ellers ifølge den af ham begaaede Forseelses Beskaffenhed maatte være anvendelig, medmindre dette tillige er begært af den forurettede, ligesom denne og, indtil Dom er afsagt, kan frafalde Sagens fortsatte Forfølgning. Som Følge af foranførte Bestemmelser skal Fdg. 4. Marts 1690 ikke længere være anvendelig imod private Regnskabsbetjente."

Udkastet havde her følgende §, som Ørsted selv betegner som en simpel Følge af det allerede bestemte, og som formentlig af denne Grund gled ud: „Da de foranstaaende §§, forsaavidt de medfører, at de derunder omhandlede Bedragerier skal straffes som Tyveri, er at forstaa med Hensyn til et Tyveri, der efter sin Størrelse og de ellers dermed forbundne Omstændigheder er af lige Beskaffenhed med det udøvede Bedrageri, saa følger deraf, at § 11 er anvendelig paa den, der i Anledning af Skibbrud, Ildebrand eller andet saadant ulykkeligt Tilfælde modtager Gods eller Penge af en anden, som han siden fragaar, eller iøvrigt benytter slig Lejlighed til at besvige nogen, ligesom allerede Indholdet af § 9 og § 10 medfører, at de ogsaa er anvendelige paa de svigagtige Handlinger, som begaas under de der omhandlede Omstændigheder."

Som et nyt Tilfælde af Bedrageri opføres i § 45 at optage eller flytte Skelsten eller andet Mærke, der betegner Grænsen for de forskellige Ejendomme eller de dermed forbundne Rettigheder, med det Formaal at udvide sin Ejendom eller paa en andens Bekostning at skaffe den en fordelagtig Egenskab. 6-18-1 havde tidligere straffet dette som Falsk med at miste Haanden. Det skyldtes Kommissionen, at Udkastets Forslag om Bøder eller Vand- og Brødstraf blev til Normalstraffen Bedrageri, hvorpaa ogsaa Adgangen til Bøder bortfaldt, jfr. dog § 50.

§ 46 bestemmer: „Dersom nogen ved saadanne indbildte og overtroiske Kunster, som omtales i Lovens 6-1-10 til 13, bedrager Almuen eller andre, som maatte være daarlige nok til saaledes at lade sig bedrage, bliver ogsaa denne Anordnings § 41 derpaa at anvende; men ved Straffegradens Bestemmelse bliver ikke blot det Pengetab, som han herved paafører de bedragne, men ogsaa slig Fremgangsmaades øvrige fordærvelige Følger at tage i Betragtning. Ligeledes bliver ved Anvendelsen af § 41 paa Svig begaaet i Spil særdeles Strenghed at iagttage mod den, som paa saadan Maade har bedraget Ungdommen eller Almuesfolk. Fornævnte Lovens Artikler og i Forbindelse med disse den i Fdg. 30. Marts 1827 § 4 givne Bestemmelse bortfalder saaledes for Fremtiden." Udkastet hertil havde kun modtaget enkelte formelle Ændringer, saaledes „Almuesfolk" i Stedet for „den enfoldige Almue" og Citat af Fdg. 30. Marts 1827, der havde ændret Landsforvisningsstraffen i 6-1-12 til Forbedringshus indtil 3 Aar. I Bemærkningerne udtales det, at der var Anledning til udtrykkelig at hæve 6-1-10 ff. „og saaledes tilkendegive, at de der omtalte Handlinger nu aldeles ikke skal betragtes anderledes end som et Folkebedrageri. Selve Loven synes at indeholde Vink til, at man heller ikke paa den Tid, samme udkom, egentlig troede paa de oftmeldte Kunsters Realitet men kun betragtede dem som et fordærveligt Middel til foruden som oftest at fraliste Almuen Penge at udbrede eller bestyrke Forestillinger, som fra mange andre Sider er almenskadelige. I Særdeleshed synes Udtrykket „galne indbildede Konster" i 6-1-10 at tale herfor. Men at man dog den Tid ikke har haft en ganske sikker og fast Overbevisning om hine Kunsters Irrealitet, ses af Udtrykkene i 6-1-12 [Dersom nogen befindes med Signen, Manen, Maalen, Igenvisning, visse Dages Udvælgelse, Karakterers Misbrug at omgaas og i saadanne mistænkte Kunster kyndige og forfarne at være og dem øve og bruge ...]. Det behøver derfor vist intet Bevis, at Lovgiveren nu bestemt bør erklære sig for hint Synspunkt. Man bør saaledes uden Tvivl benytte denne Lejlighed til bestemt at ophæve 6-1-10 til 13 ... Det var at ønske, om tillige L-6-1-9 [Troldmænd og Troldkvinder levende at brændes] kunde ophæves, hvilken Artikel, skønt den vistnok [ɔ: ganske vist] aldrig vil finde Anvendelse, dog vanzirer Lovgivningen. Men nærværende Anordning kommer ikke i nogen Berørelse med samme."

Som første Grundlag for Fdg.s § 47 Falsk Maal og Vægt m. m., § 48 Om Bedrageri ved falsk Stempel eller Mærke og § 49 Salg af falske eller forfalskede Varer laa Udkastets §§ 47 og 48. Den første af disse var saalydende: „Den som betjener sig af ulovlige Maal- eller Vægtredskaber eller ved Brugen af i sig rigtige Redskaber forsætlig foruretter andre, straffes med Bøder indtil det tredobbelte af Skadens Beløb. Men dersom en saaledes bestemt Bod enten formedelst Mangel af fuld Oplysning angaaende Omfanget af den Forurettelse, som den skyldige ved slig uredelig Omgang kan med Rimelighed antages at have udøvet, eller af nogen anden Aarsag maatte findes uforholdsmæssig ringe, kan et hint Forhold overstigende Beløb anvendes indtil 100 Rbd. Sølv. Derhos bliver den skyldige, saafremt han er Borger, for gentagen Brøde, hvis denne er af nogen Betydenhed, men i Tilfælde af tredje Gang begaaet Forseelse altid at straffe med Borgerskabets Fortabelse." Hertil knyttedes den Bemærkning, at 3-10-3 betegnede den i dette Forhold skyldige som en Falskner, men Fdg. 10. Januar 1698 havde tildels taget betydelig mildere derpaa. „Næppe turde det heller være vel overvejet", siger Ørsted videre, „naar flere fremmede Love henfører Brugen af falsk Maal og Vægt til de særdeles kvalificerede Arter af Bedrageri. Saavel Brugen af ulovligt Maal eller Vægt som forsætlig Forurettelse ved Udmaalingen eller Udvejningen, hvilket sidste turde være nok saa skadeligt som det første, er Forseelser, som det ikke er vanskeligt at opdage og for hvilke derfor Bøder synes at være en tilstrækkelig Straf, og da en haardere Straffetrusel lægger Hindringer i Vejen for deres Anvendelse, uden Tvivl den virksomste. At imidlertid Gentagelse af slig Brøde kan medføre Borgerskabets Forbrydelse, vil vistnok bifaldes, ligesom og den Maalestok, der er valgt for Bødens Fastsættelse, næppe behøver nogen særlig Retfærdiggørelse."

Udkastets § 48 var saalydende: „Efter samme Bestemmelse bliver den at straffe, som sælger falske eller forfalskede Varer. Dersom hermed er forbundet Misbrug af et Stempel, der skulde indeholde en offentlig autoriseret Borgen for Varens Ægthed, bliver § 35 [41] at anvende. Er en Vareforfalskning af den Beskaffenhed, at den har været til Skade for Menneskers Sundhed eller sat samme i Fare, bliver der med den i Overensstemmelse med nærværende § forskyldte Straf at forene en yderligere Straf, hvilken i Forhold til

Sagens Omstændigheder bliver at bestemme efter Grundsætningerne i Fdg. 4. Oktober 1833." 6-18-4 straffede Forholdet med Forbrydelse af Boslod og Betaling til den købende af den dobbelte Købesum, men denne Straf var formildet ved en Række Laugsartikler. Den, der modtager Guldsmedearbejde, uden at det er forsynet med noget Stempel, — bemærkes det — har selv begaaet en saadan Uforsigtighed, at han bør lade sig nøje med den Garanti mod uægte Varer, som den i §ens Begyndelse hjemlede Mulkt kan give.

Den lemfældige Synsmaade, som Udkastet overensstemmende med gældende Bestemmelser havde anlagt paa de nu omtalte Forhold, undergik en Ændring i Samarbejdet med Kommissionen, der i større Omfang vilde anvende almindelig Bedrageristraf og i det hele uddybede Behandlingen af disse Forhold. Resultatet blev Affattelsen af §§ 47—49, der i alt væsentligt uforandret gennemførtes. § 47 straffer som Bedrageri, at Maal- og Vægtredskaber i den Hensigt at forurette andre er dannet af større eller mindre Indhold end det forordnede, hvortil hører forsætlig Forandring af lovlige Redskaber. Ansvaret rammer baade Forfærdigeren eller Forfalskeren, Ophavsmanden og Benytteren. For Benyttelse af ujusteret eller ved Tid og Brug forandret Vægt og Maal „eller dersom nogen ved Brugen af Vægt og Maal foruretter dem, med hvem han handler" straffes første Gang med Bøder fra 2 til 20 Rbd. dog eventuelt højere nemlig mindst det dobbelte af det andre ved slig Mislighed fravendte, ved Gentagelse med højere Bøder, Forbrydelse af Borgerskab eller Næringsadkomst eller Fængsel. Ved tredje Overtrædelse mistes altid Borgerskab (Næringsadkomst). Besiddelse af ulovlige Redskaber formodes at være bevidst, og mindre Bøder kan paalægges for slet Tilsyn med eget eller med Folks Brug af ulovlig Maal og Vægt. § 48 straffer som Bedrageri falskelig at forsyne Varer eller andre Genstande med Stempel eller Mærke, der skal indeholde en offentlig autoriseret Borgen for sammes Ægthed eller Godhed, eller forsætlig at misbruge et saadant. Det samme gælder den svigagtige Tilvendelse af sligt Stempel eller Præg paa forfalskede Varer; særlig nævnes Guldsmedes Forhold i saa Henseende. Efter Forslag fra begge Forsamlinger var til „Ægthed" føjet „og Godhed", Christian VIII ændrede „og" til „eller".

§ 49 dikterer lige Straf for at sælge falske eller forfalskede Varer, naar denne Forbrydelse udøves i noget betydeligt Omfang; at

Varen urigtigt er forsynet med Stempel eller Mærke for en Fabrikant eller Handlende, hvis Navn skulde bidrage til at skaffe Søgning og Tillid, er herved skærpende. Bøder tildeles, hvis Varerne ikke er af mindre god Beskaffenhed, end det misbrugte Stempel eller Mærke vilde antyde. Stræng Bedrageristraf anvendes, naar Vareforfalskningen sætter andres Liv eller Sundhed i Fare eventuelt højere end efter Fdg.s § 1 hvorved Grundsætningerne i Anord. 4. Okt. 1833 tages i Betragtning. Med Hensyn til andre i Smaahandelen forefaldende Vareforfalskninger, ved hvilke kun ubetydelige Tab tilføjes nogen, bliver der derimod kun at anvende Straf som i § 47 bestemt for den, der ved Brugen af Maal og Vægt foruretter andre. Reglen om Husbondens Tilsyn med hans Folk anvendes ligeledes.

Udkastet havde herefter følgende Forslag: „Hvad Besvigelser af Told, stemplet Papir, Post og andre Statsindtægter angaar, saa og Tiendesvig samt saadanne Indgreb i Nærings- og andre deslige Rettigheder, der er forbundne med usande Foregivender, vil det indtil videre have sit Forblivende ved de i de særegne Anordninger derfor hjemlede mildere Straffe. Dog hvis Besvigelse sker ved en Handling, som efter nærværende Anordning udgør en særegen grov Art af Besvigelse f. Eks. ved Benyttelse af falske Dokumenter, bliver ogsaa denne Anordning at anvende."

Bemærkningerne henviser til den indledende Udvikling om Bedrageri; Forslaget optoges i § 59 som den sidste af Reglerne om Svig.

Forordningens paafølgende Regler i §§ 50—52 om Bedragerier, som anses med mildere Straf end den sædvanlige, danner en Parallel til § 30 om undtaget Tyveri, og ligesom denne skylder de Kommissionen deres Tilblivelse. Denne bemærker i sin Betænkning: „Disse Bestemmelser er anset saa meget mere fornødne, som Udkastet i Henseende til Bedrageri indeholder en betydelig Skærpelse af den ældre Lovgivning ved ej alene at indbefatte disse Forbrydelser under Straffebestemmelserne for Tyveri men ved desuden at tillæge dem i Gentagelsestilfælde alle et Tyveris Virkninger. Ved den Forskrift, der indeholdes i § 51 angaaende slige Sagers Afgørelse ved Forlig, der dog bør approberes af Øvrigheden for at forhindre, at ikke større Forbrydelser skulde unddrages fra de fortjente Straffe, saavelsom ved, hvad bemeldte § iøvrigt bestemmer om de i § 50 omhandlede mindre Bedragerier af ulovbestemt Art,

vil det og opnaas, at en Del mindre fornemmelig i Brud paa Kontraktsforhold bestaaende Forseelser, hvorfor der ikke ligger nogen egentlig bedragelig Hensigt til Grund, og som uden Tvivl for den almindelige Sikkerhed kunde lades upaatalt, naar ingen Klage føres, for Fremtiden ej behøver med Omkostning for det offentlige at gøres til Genstand for Justitiens Forfølgning, en Kvæstion hvorom den nu gældende Lovgivning lader Øvrighederne i Uvished, og som derfor afgøres paa ikke lidet forskellige Maader." Ligesom § 30 er Reglen formet som en Slags kongelig legislativ Benaadning.

§ 50 indledes saaledes: „Ligesom Kongen med Hensyn til adskillige Handlinger, der kan henføres under det almindelige Begreb om Bedrageri, har paa Grund af den mindre betydende Skade, som de medfører, og den mindre strænge Maade, hvorpaa de plejer at betragtes, i §§ 47 og 49 hjemlet mildere Straffes Anvendelse end den, som han ellers har fastsat for Bedrageri, saaledes vil han og, at Undtagelse maa gøres fra de almindelige Regler i § 41 og paafølgende §§, naar de der ommeldte Handlinger er udøvede i en saa lidet betydende Grad og under saadanne særdeles Omstændigheder, at samme baade med Hensyn til deres Følger og til det Sindelag, som den paagældende derved har lagt for Dagen, har en mærkelig ringere Grad af Strafværdighed end den, Forbrydelsen efter sin almindelige Natur fører med sig." Som Eksempler nævnes, at Pantsætteren af betroet Gods kendeligt har været beredt paa at løse det tilbage, saa at hverken Ejer eller Panthaver led Tab derved, eller at Sælgeren af anden Mands Gods er gaaet saa aabenlyst frem, at han ses ikke at have villet unddrage sig Erstatning. En kort Tids Fængsel paa Vand og Brød, andet Fængsel eller under særdeles formildende Omstændigheder Bøder kan her træde i Stedet for almindelig Straf. Det samme gælder Forholdet efter § 45, naar det klarlig skønnes, at den skyldige ikke kunde vente, at Forandringen forblev skjult, saa at Handlingen mere bærer Præg af Selvraadighed end af Attraa efter at berøve en anden Beviset for sin Ret. Mod den, der forhen har gjort sig skyldig i lignende eller større Forseelse, bør saadan Skaansel dog ikke lettelig finde Sted.

§ 51 hjemler Straf af Bøder, Fængsel paa Vand og Brød eller andet Fængsel for svigagtige Handlinger, der ikke indbefattes under og ikke fuldkomment kan sættes ved Siden af de i det foregaaende udtrykkelig omhandlede, f. Eks. at nogen bortlejer, hvad der ikke

er ham tilhørende, eller hvad han forud har bortlejet til en anden, uden at det kan undskyldes med Fejltagelse eller et urigtigt Begreb om hans Raadighed over Tingen, eller at nogen benytter Opdigtelser eller endog urigtige Attester til Støtte for Indgreb i Næringseller deslige Rettigheder, forudsat at dette ikke indeholder en særlig Forbrydelse saasom Efterskrift af anden Mands Haand.

§ 52 endelig hjemler for Overholdelse af §§ 50 og 51 politiretvis Behandling efter den private Begæring, der dog for Tilfældene efter § 50 maa forelægges Øvrigheden, om Paatale kan undlades, eller om Sagen af Hensyn til den for den indbyrdes Samhandel saa vigtige gensidige Tro og Love maa forfølges. Navnlig bør selv de mindre betydende Forseelser mod § 47 og mindre Vareforfalskninger efter § 49 fremdeles være Genstand for Politiets Opmærksomhed og Forfølgning uden Hensyn til, om dette begæres.

Med Hensyn til Behandlingen af § 50 kan bemærkes, at Viborg Forsamlingen som Eksempel ønskede anført Arvesvig under særdeles formildende Omstændigheder, naar den ikke er rettet mod Kreditorer eller Medarvinger, noget Kancelliet var betænkeligt ved i hvert Fald at udtale i Loven. Begge Forsamlinger ønskede Hjemmel for, at ogsaa Afgørelse ved Bøde kunde finde Sted. Frederik VI havde ved Forelæggelsen for Stænderne ikke ønsket dette Alternativ medtaget. Da der var forskellige Meninger i Kancelliet, forelagdes Spørgsmaalet Christian VIII, der afgjorde det imødekommende overfor det fremsatte Ønske.

Der følger derefter nogle tildels strængere behandlede Bedrageritilfælde. Om Assurancesvig bestemte Udkastet følgende: „Den, som med Hensyn til Sø- eller Brandassurance bruger svigagtig Omfang være sig ved at tilsnige sig Forsikring for mere end det, der er blevet en Fare underkastet, som er Forsikringens Genstand, eller for det, der ham vitterlig allerede forud var forgaaet, eller ved Forsikring paa flere Steder (hvortil naturligvis ej det Tilfælde kan henregnes, at han uden at fordølge saadant hos flere forsikrer samme Gods for en Del af dets Værdi eller med Hensyn til forskellige Slags Fare) eller ved falsk at opgive Omstændigheder, som har Indflydelse paa Assurancens Indrømmelse eller Præmiens Størrelse eller ved uredeligt at opgive den lidte Skades Omfang eller uden dog at gøre sig skyldig i en Brøde, der efter det følgende medfører større Straf, modvillig at medvirke til Skaden eller i an-

dre Maader, bliver at anse med en Straf fra 4 til 8 Aar efter Sagens Beskaffenhed. Men hvis nogen for at besvige Forsikreren forsætlig sætter Ild paa Hus, bliver han, om han end selv er Ejer af samme, i Overensstemmelse med Pl. 7. April 1819 at straffe som Mordbrænder. Ligeledes finder Livsstraf Sted, naar Skib i lignende Øjemed forsætlig tilsættes under saadanne Omstændigheder, at nogens Liv derved sættes i Fare. Under andre Omstændigheder bliver derimod den sidste Misgerning at straffe med Arbejde i det mindste i 10 Aar og efter Forbrydelsens Grovhed endog paa Livstid.

Fra den ovennævnte Straf for Assurancesvig undtages dog den, der i Anledning af Assurance paa Møbler, Varer eller Effekter svigagtigen gør en saadan Opgivelse af Bygningens Beskaffenhed, at Præmien derved bliver lavere, end den skulde være, for hvilken Svig han bliver at dømme efter § 35 [41]. Ligeledes bør denne mildere Straf træde i Stedet for hin, hvor den paagældende vel har gjort sig skyldig i Uredelighed ved Skadens Opgørelse, men det kun er en lidet betydelig Fordel, som han derved har villet tilvende sig, forudsat at Omstændighederne udviser, at han ingen Del har i den foregaaede Ulykke selv. Dog kan denne Mildhed ingenlunde komme ham tilgode, saafremt han med Ed bekræfter den falske Opgørelse, hvorimod enhver, som det overbevises, at han benytter falsk Ed for at besvige Forsikreren, derfor bliver at behandle efter § 39 [udgaaet, se foran S. 151].

Iøvrigt er foranførte Bestemmelser lige anvendelige, hvad enten Forsikringen er tegnet hos en af de til at tegne Forsikringer privilegerede Indretninger eller hos nogen anden i eller udenfor Vore Lande."

I Bemærkningerne udtales det, at Assurancesvig vistnok er en Art af Bedrageri, der fortjener at udhæves som Genstand for egne og skærpede Straffebestemmelser med særdeles Hensyn til den betydende Genstand, som den plejer at udgøre, og de skadelige Følger, som slige Forbrydelser har for det hele Publikum, for hvem Benyttelsen af slige almennyttige Indretninger fordyres ved de mangfoldige Bedragerier, hvorfor de er udsat. Ikke at tale om, at slig Svig jævnlig begaas ved Midler, der medfører stor Fare for andres Ejendomme ja endog for deres Liv, i hvilket Tilfælde det dog egentlig er en anden og større Forbrydelse, der begaas, skønt Assurancens Besvigelse er Formaalet. Som tidligere Retsgrundlag henvises

til 4-6-6 (Straf paa Ære eller Liv), Oktroj for Søassurancekompagniet 1. Juli 1746 § 6 og for Møbelassurancekompagniet 11. Maj 1778 og 4. April 1798. Straffen for Mordbrand var efter 6-19-1 Dødsstraf. For Assurancesvig ved Skibets Tilsætten hentedes en Analogi i den dengang under Vedtagelse værende Strandingsfdg. 28. Dec. 1836 § 37 IX. Der sluttedes med en Udtalelse om, at der ikke var fundet tilstrækkelig Grund til at udstrække Beskyttelsen til andre Former f. Eks. Livsassurance, der langtfra har den almindelige Vigtighed for de borgerlige Forhold som Sø- og Brandassurance; den almindelige Bedrageristraf maatte her komme til Anvendelse. Derimod burde alle Sø- og Brandforsikrere beskyttes lige, selv om f. Eks. en udenlandsk Forsikrer har overtraadt en Anordning ved at kontrahere her i Landet.

Der kom ingen Forslag fra Kommissionen eller Stænderforsamlingen. Østifternes Forsamling greb dog Lejligheden til at andrage om, at der snarest maatte blive udarbejdet Forslag til en Fdg. om Brandstiftelsesforbrydelsen, hvorefter Livsstraf for Brandstiftelse paa Hus i Berigelseshensigt kun skulde indtræde. hvis andres Liv derved udsattes for Fare. I Kancelliet omredigeredes den paagældende § 53 derhen, at den principalt henviste til § 41 med Fremhævelse af det skammelige og fordærvelige i at misbruge Sø- og Brandassurancens velgørende Indretninger til egennyttige Hensigters Opnaaelse. I et Antal Eksempler — i det væsentlige Udkastets — angives Svig af betydeligere Slags, for hvilken Straffen stiger til 8 Aar. Dernæst omtales kun som i Udkastet den sikredes Ødelæggelse af Huset eller Skibet, og at Reglerne skal have almindelig Anvendelse, medens Stk. 2 i Udkastet udgik.

Om Konkursforbrydelser handler §§ 54—57. § 54, der i alt væsentlig stemte med Udkastet, gaar ud paa Anvendelse af § 41, „saaledes at der ved Straffegradens Bestemmelse tages særdeles Hensyn til de fordærvelige Følger, som sligt uredeligt Forhold medfører endog for den almindelige Kredit", naar nogen, hvis Bo er taget under Behandling som Opbuds- eller Fallitbo [1]) forstikker sit Gods, [2]) til Skade for Boet afhænder samme, [3]) hemmelig inddriver sine Fordringer, [4]) skaffer Beviserne for dem tilside eller i andre Maader fordølger disse, [5]) meddeler Gældsbreve for Summer, han ej er skyldig, eller Kvitteringer for, hvad der ej er betalt, [6]) iøvrigt foretager noget, der gaar ud paa, at urigtige Fordringer

paa Boet gøres gældende, eller dets lovlige Ejendele eller Fordringer ikke kommer det tilgode. 2. Membrum foreskriver Strafarbejde fra 5 til 10 Aar, hvis nogen, der ikke var i den Nødvendighed at opgive sit Bo eller standse med Betaling, har vist en saa høj Grad af Uredelighed, at han ved Midler som de anførte har givet det Udseende af, at hans Bo var utilstrækkeligt til hans Kreditorers Fyldestgørelse og saaledes alene har gjort Opbud eller gaaet Fallit for at berige sig paa sine Kreditorers Bekostning.

Bemærkningerne fremhæver, at Forslaget betydelig nedsætter Straffene i Fdg. 28. Oktober 1702 og An. 18. Novbr. 1757, der anvendte Tremarksbøde og livsvarigt Fængsel. „Det er uden Tvivl almindelig erkendt, at disse Loves Strænghed i Virkningen snarere tjener til at beskytte den svigagtige Fallent end til at underkaste ham forskyldt Ansvar, idet alle Vedkommende finder sig lidet stemt til at bringe en saa haard Straffelov i Anvendelse.

Det er vel sandt, at denne Forbrydelse er et særdeles skadeligt Bedrageri, dels fordi det ordentligvis er betydelige Summer, som derved fravendes andre, dels fordi den almindelige Kredit lider derved. De fleste Landes Love har derfor ogsaa henført samme til de særdeles kvalificerede Bedragerier.

Men det maa dog mærkes, at de i det virkelige Liv forekommende Fallissements yderst sjeldent er det i Ordets mest forhadte Betydning. Man vil endog i en meget lang Periode have ondt ved at finde Eksempel paa den Skændighed, at nogen blot for at berige sig paa sine Kreditorers Bekostning giver sig Udseende af Insolvens og saaledes uden Nødvendighed bringer det til Konkurs. Derimod er vel intet sædvanligere, end at Fallenten er en skønt vistnok meget ofte ved letsindig og samvittighedsløs Bestyrelse af sine Anliggender ulykkelig Mand, som nødes til at give Slip paa den hele Bestyrelse og Nydelse af sin Formue og i det mindste for Øjeblikket at træde ud af sin Levevej med lidet Haab om i Fremtiden atter at komme i en Virksomhed, der kan give ham en nogenlunde god Eksistens". Det udvikles videre, at det i nogen Grad tjener til Undskyldning for Fallentens Forseelser, at Fallitloven er saa stræng, at den ikke tilsteder Fallenten noget af Boet til sit midlertidige Underhold, saa at det bliver tvivlsomt, om man tør vente den formildende Lov overholdt, saalænge Fallitbehandlingen ikke er reformeret. En saadan Reform laa imidlertid udenfor Fdg.n.

Begge Stænderforsamlinger udtalte Ønske om en saadan Reform, og i Forestillingen tilkendegaves Villighed til at overveje dette Spørgsmaal.

§ 55 bestemmer, ligeledes i alt væsentligt som Udkastet, at § 54, 1. Del, anvendes paa den, der paa en Tid, da han maatte forudse sit forestaaende Opbud eller Fallit, svigagtig optager nye Forstrækninger eller udsteder nye Panteforskrivninger, som vil give enkelte af hans Kreditorer Fortrin for de øvrige, eller benytter de Midler, han har i Hænde, til at forskaffe enkelte Kreditorer Betaling paa de øvriges Bekostning. Udenfor Opbud og Fallit anvendes samme Bestemmelse paa den, der foretager sig Proformaafhændelser og Proformapantsættelser eller benytter opdigtede Fordringer for at betage Kreditorerne Midlerne til at erholde, hvad der tilkommer dem. Det tilføjes for denne §, at der ved Straffegradens Bestemmelse efter Omstændighederne kan finde en større Lempelighed Sted end efter § 54.

Ogsaa § 56 følger Udkastet: Hvis nogen før sit Opbud eller Fallissement, „hvorved der især skal tages Hensyn til de nærmeste 6 Uger", har foretaget sig Handlinger, der i mærkelig Grad forøger Gælden eller formindsker Midlerne til Dækning, skal det ved Gennemgang af hans Bøger og Papirer eventuelt ved at forhøre ham og andre undersøges, om han kan antages at have handlet uden uredelig Hensigt. § 54, første Del, anvendes, hvis han ved at forfalske eller bortskaffe sine Handelsbøger eller føre dem saaledes, at den Oplysning om hans Tilstand og Handlinger, som disse burde give, mangler, eller paa andre deslige Maader forsætlig har lagt Hindringer i Vejen for saadan Undersøgelse. Efter Indstilling af Østifternes Forsamling tilføjedes, at hvis Fallenten ikke kan antages at have haft svigagtigt Forsæt men dog har gjort sig skyldig i grove Uordener i Henseende til Førelsen af sine Handelsbøger, er Straffen Fængsel fra 1 til 6 Maaneder. Forbillede paa Anvendelse af 6 Ugers Fristen fandtes i Fdg. 28. Okt. 1702, hvor den ogsaa fortolkedes som hjemlende en Formodning.

I denne Fdg.s § 3 var sat Tremarksstraf for Fallentens Forvoldelse af Fallitten ved Drik, Dobbel eller anden Ødselhed. Der var ikke i Udkastet sket nogen Fornyelse af denne Regel, men Kommissionen fandt det rettest, at dette skete. § 57 gjorde dette ved at sætte en Straf af Fængsel indtil 2 Aar, naar den paagældende ved

ødsel uregelmæssig Levemaade, ved højt Spil eller ved andre vovelige og til hans Formue og Indtægtskilder i intet Forhold staaende Foretagender har ødelagt sin Formue, saa at Kreditorernes Tab væsentlig maa hidledes af saadan letsindig Adfærd, uden at iøvrigt nogen egentlig svigagtig Omgang kan overbevises ham. Han er derhos uberettiget til paany at drive den Handel eller Næring, han havde Hjemmel til, og behøver Kancelliets Tilladelse til at drive en Næring af mindre Betydenhed. Kreditorernes Ret til efter Udstaalse af Straffetiden at faa ham hensat til Gældsfængsel er uberørt heraf. Forsamlingen i Viborg havde taget Ordet imod at medtage „vovelige Foretagender", men baade den anden Forsamling og Kancelliet var stemt herfor; Frederik VI havde forandret Udkastets „Lottospil" til „Spil".

I Forbindelse med de svigagtige Forhold sætter Udkastet Tilvendelsen af Hittegods, Fdg.s § 58 „Den, som ikke oplyser Hittegods, skal efter de med hans Fremgangsmaade forbundne Omstændigheder anses med $^1/_3$ til $^2/_3$ af den Straf, som han vilde være underkastet, hvis han havde stjaalet samme Ting. Dog dersom Genstanden maatte være saa ubetydelig, at det med Grund kunde antages, at den ikke kunde lønne den med Oplysningen af sligt Gods forbundne Ulejlighed og Bekostning, eller Omstændighederne iøvrigt maatte vise, at den paagældende ikke har villet tilvende sig Ejendomsret over det fundne, kan en Pengebod, der efter Omstændighederne enten kan være lige med Tingens Værdi eller gaa indtil det dobbelte af denne træde i Stedet for den sædvanlige Straf." Redaktionen af 1. Punktum ændredes til en Henvisning til $^1/_3$ til $^2/_3$ af Strafferammen i § 1 og mindst Fængsel paa Vand og Brød i 3 Dage (efter Henstilling fra Forsamlingen i Viborg), hvilket sikkert var bedre end Anvisningen paa at sammenligne med et Tyveri, da Dommeren herved lades i Stikken med Hensyn til Forbrydelsens nærmere Omstændigheder. Mærkeligt nok har Udkastet flere Steder en saadan Sammenstilling med et tænkt Tilfælde. I det der tillige henvistes til §§ 30 og 50, kunde 2. Punktum udgaa. I Stedet derfor indsattes nogle Regler om Anvendelsen af Strandingsfdg. 28. Dec. 1836 i de der omhandlede Tilfælde. D. L. 5-9-2, hvorefter den, der ikke oplyser det hittede, „bliver Tyv derfor", havde hidtil trods Ordlyden været anvendt med Anvendelse af mildere Straf, der kunde gaa til Bøde.

Omtalen af den følgende Række Bestemmelser om Dokumentfalsk indledes i Bemærkningerne med at fremhæve, at 6-18-6, der for at efterskrive anden Mands Haand og eftertrykke hans Segl satte som Straf Forbrydelse af Haand, Ære og Boslod, maa, naar den taler om at bruge Brevet til sin Nytte og andens Skade, antages at begrænse sig til økonomiske Formaal, men at den ikke var anvendelig paa Pas, Skudsmaal, Attester o. desl. „Det er klart, at den Forbrydelse falskelig at efterskrive andens Navn ikke med Hensyn til ethvert Slags Dokument er lige strafværdig, men det er vanskeligt med almindelige Begreber at afsondre de forskellige Strafbarhedsgrader. Dog er vel saa meget vist, at Brøden i Almindelighed er mindre, naar falske Dokumenter forfærdiges af det Slags, der ellers indeholder en Anbefaling til Understøttelse eller Begunstigelse ved Almisse eller i andre Maader, end om Forbrydelsen øves med Hensyn til Dokumenter, der bestemtere griber ind i Retssfæren." Det forekommer ikke sjældent, siges det videre, at nogen efterskriver en andens Navn paa en Anmodning om Udlevering af yderst ubetydelige Genstande. Den Minimumsstraf af 4 Aar, der agtes foreslaaet, er vel for høj herfor, men det er dog betænkeligt at sætte den lavere med Hensyn til den Virkning, det vilde have ogsaa paa Valget af Straffegraden for de mere betydende af Forbrydelserne. Her maa da regnes med Benaadningen; denne gaves regelmæssig med Hensyn til Straffen Haandsafhugning, i Reglen dog ikke paa én Gang men først til livsvarigt Fængsel derefter eventuelt til tidsbestemt. Straffen bør være meget alvorlig, da det for det borgerlige Samkvem er af yderste Vigtighed, at man maa kunne stole paa Ægtheden af Dokumenter, der kommer frem under en Mands Navn, hvilke i det daglige Liv og selv i meget vigtige Anliggender antages for betryggende uden nogen Undersøgelse af Haandskriftens Rigtighed. Det er derfor og begribeligt, at Straffen for hin Forbrydelse, der uden Hensyn til den materielle Skade faar en høj Grad af Strafværdighed ved det Brud, som den indeholder paa Tro og Love, ikke kan modtage saa mange Nuancer som Tyveri eller simpelt Bedrageri.

Den indledende § 60 i Fdg.n sætter overensstemmende med Udkastet Straf for falskelig Efterskriven af anden Mands Navn under noget Testament, Kontrakt, Gældsbrev, Transport, Kvittering, Anvisning, Kavtion, Fuldmagt, Kreditiv eller andet lignende Doku-

ment. [Ordene „Kreditiv" og „lignende" blev tilføjet til Udkastet, der paa sin Side havde haft Tilføjelsen [1]) „der gaar ud paa at stifte eller ophæve Forpligtelser og Rettigheder eller bemyndige en Person til at paadrage sig Forpligtelser paa en anden Mands Vegne"]. Den foreslaaede Straf af 4 til 10 Aar sattes efter Forslag fra Østifternes Forsamling til 3—10 Aar. Det fandtes betænkeligt som af Forsamlingen i Viborg foreslaaet at antyde, at den, som uden at have udtrykkelig Tilladelse til at efterskrive dog har haft antagelig Grund til at forudsætte en saadan Tilladelse og senere erholder den andens Ratihabition paa Efterskrivelsen, er straffri. §en slutter som foreslaaet med at forlænge Straffetiden til 16 Aar, forsaavidt angaar Statsforskrivning, Veksel eller andet saadant til almindeligt Omløb bestemt Papir.

Efter de privatretlige Dokumenter gaas der i § 61 over til de offentlige. Som i Udkastet sættes her Straf for falsk Frembringen af en Kollegial- eller Øvrighedsresolution, en Retsakt eller noget andet offentligt Dokument, der, hvis Underskrifterne var rigtige, vilde indeholde en Afgørelse af de Vedkommendes Anliggender eller en anden bindende Regel for deres Handlinger eller og udgøre et juridisk Bevis. Medens Fdg. sætter Straffen til 3—16 Aars Arbejde, „saaledes at der ved Straffegradens Bestemmelse tages særdeles Hensyn saavel til Genstandens Vigtighed som til den mere eller mindre indgribende Indflydelse, Dokumentet efter dets Beskaffenhed maatte have paa denne Genstands Afgørelse", lød Udkastet her: „vil efter Genstandens Vigtighed og slige Falskneriers Følger for den borgerlige Orden eller de juridiske Rettigheder en større eller mindre Grad af de Straffe finde Sted, der paabydes i § 52 [60] derunder ogsaa dennes sidste Del indbefattet;" Forskellen er kun formel. §en slutter som i Udkastet: „Foranførte Bestemmelse bliver ikke uanvendelig, fordi Dokumentet dets Ægthed forudsat dog ikke vilde været af en saa bindende Beskaffenhed, at den deri indeholdte Bestemmelse jo ved Paaankning eller Klage kunde været Forandring underkastet, ej heller derved at der iøvrigt i dets Form eller Indhold maatte være en eller anden Fejl, som kunde have betaget samme sin Gyldighed; men, det er nok, at Dokumentet efter sin Hensigt har en saadan Betydning som foranført."

[1]) Den første Del af denne indførtes i alm. borgerlig Straffelov § 268.

En tredje Kategori of Dokumenter omhandles i § 62, hvortil Udkastet lød: „Dersom nogen meddeler falske Underskrifter under Dokumenter, der ikke er af den i § 52 eller § 53 [60 og 61] nævnte Beskaffenhed, bliver i Forhold til den Skade, Dokumentet kunde stifte enten med Hensyn til den offentlige Orden eller for enkelt Mand, Strafarbejde i en kortere Tid at anvende. Hvis Dokumentet uden at kunne henføres under § 53 alene gaar ud paa at anbefale nogen til en eller anden Understøttelse eller Begunstigelse, kan Straffen efter Omstændighederne nedsættes til 8 Maaneders Strafarbejde." Kommissionen bemærkede, at den havde tilføjet nogle nærmere Bestemmelser ud fra den Betragtning, at Forhold efter §§ 60 og 61 stundom forekommer under saadanne Omstændigheder, der i den Grad maatte nedsætte Forbrydelsens Strafbarhed, at den i hine §§ fastsatte Straf vilde blive uforholdsmæssig haard. Dog vilde man ikke lade Straffen gaa ned under offentligt Arbejde, medmindre det falske Dokument blot maatte gaa ud paa en Anbefaling eller indeholde et Skudsmaal. §en kom herefter til at gaa ud paa, at Straffen kunde gaa under den i § 60 nævnte mindste Grad, naar Dokumentet ikke var af saa stor Betydenhed som de i §§ 60 og 61 nævnte eller formedelst Genstandens særdeles Beskaffenhed eller Dokumentets øjensynlige Mangler mindre farligt og skadeligt. Straffen kunde gaa ned til en af de højere Grader af Fængsel paa Vand og Brød, hvis Dokumentet blot gik ud paa at anbefale nogen til en eller anden Understøttelse eller paa at afgive et fordelagtigt Vidnesbyrd om en Persons Forhold, navnlig hvis den skyldige hører til den mindre oplyste Almue. I Slutningen hedder det: „Men er Dokumentet af noget større Betydenhed, bør selv under de iøvrigt mest formildende Omstændigheder Strafarbejde finde Sted, og i det hele bør der ved Anvendelsen af denne og de to nærmest foregaaende §§ stedse tages Hensyn til den høje Grad af Vigtighed, som det har saavel for den borgerlige Orden som for de enkeltes Rettigheder og den gensidige Tillid i den borgerlige Samhandel, at der kan stoles paa Ægtheden af de Underskrifter, hvorpaa et Dokuments forpligtende eller bevisende Kraft skal grundes."

Om Forfalskning af Dokumenter indeholdes Regler overensstemmende med Udkastet i de to §§ 63 og 64. Den førstnævnte jævnstiller med Efterskriven, at et underskrevet Dokument svigagtigt gøres færdigt ved at forsynes med Segl eller udfyldes paa de aabne

Steder. Den sidstnævnte angaar svigagtig Forandring af Indholdet og statuerer principalt det samme. Men er Forfalskningen saa kendelig, at ingen uden aabenbar Uforsigtighed derved kunde skuffes, kan Straffen nedsættes til det halve. Med Hensyn til, at Fdg. om Skudsmaalsbøger for Tjenestetyende af 5. Sept. 1832 § 7 for Forfalskning af disse Bøger kunde lade Straffen gaa ned til 2 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men at Fdg.s § 63 ifølge Ørsteds Udkast til § 62 kun vilde muliggøre Nedsættelse til samme Fængsel i 4 Gange 5 Dage (nemlig Halvdelen af 8 Maaneders Strafarbejde), akcepterede han dette ud fra den Betragtning, han oftere gav Udtryk for, at et lavere Minimum — selv om der godt kunde forekomme Tilfælde, hvor en saa mild Behandling var ønskelig — „let leder til en altfor stor Lemfældighed i Forbrydelsens Afstraffelse i Almindelighed," og vilde altsaa ikke af den Grund gaa lavere i sit Forslag, men ved ovennævnte Ændring i § 62 bortfaldt denne Anomali.

§ 65 bestemmer: „Skulde nogen driste sig til at efterskrive Kongens Haand eller forfalske et med hans Underskrift forsynet Dokument, bliver han at straffe med Arbejde paa Livstid." Den ældre Form, Ørsted her og andetsteds i sit Udkast benyttede at lade Kongen selv tale i Lovene altsaa „Vor Haand", „Vor Forordning" osv., udgik ved Kancelliets endelige Redaktion. Kollegiernes Benyttelse efter staaende Bemyndigelse af Kongens Segl gaar ikke ind herunder, bemærker Ørsted.

Om Fuldbyrdelsesmomentet bestemmer Fdg. § 66, at saalænge der aldeles ikke er gjort den tilsigtede Brug af Dokumentet, er §§ 60—65 ikke i deres fulde Omfang anvendelige, hvorimod det hertil ingenlunde er nødvendigt, at nogen virkelig derved er blevet skuffet, ejheller at Falskneren selv har forevist Dokumentet. Forbrydelsen er fuldbyrdet, naar Falskneren har givet Dokumentet fra sig til Benyttelse af en anden. Om Delagtighed bestemmer samme §, at den, der benytter sig af et falsk Dokument, som en anden falskelig har skrevet eller forfalsket, skal straffes, som om han selv havde udført disse Handlinger, hvis han har tilskyndet eller formaaet den anden til Handlingerne (Ordene i Udkastet „eller det dog er sket efter Overenskomst med ham" efter Ordene „hvis han har formaaet ham" blev ombyttet med „tilskyndet eller formaaet"). I modsat Fald kan hans Straf nedsættes til to Tredjedele.

§ 67 ledsages af Bemærkninger om, at det ikke kan lade sig gøre i en Straffelov altfor strængt at holde sig til det, der hører til en vis Klassification af Forbrydelser, i nærværende Tilfælde altsaa til Krænkelse af Ejendomsretten. Udkastet gaar ud paa, at „hvis Dokumentet maatte forvolde nogen enkelt Mand et større Onde end blot Formuestab eller forstyrre den offentlige Orden eller lægge Hindring i Vejen for den kongelige Tjeneste, bliver der ved Forbrydelsens Afstraffelse at tage Hensyn til denne dets Egenskab," saa at den Straf, hvortil den som Middel til at frembringe slige fordærvelige Følger maatte egne sig, og den, som er paabudt af nærværende Anordning, forenes med hinanden, forsaavidt saadan Forening er mulig, men i modsat Fald den af disse Straffe, der er den højeste, anvendes. I Fdg.n betegnedes Straffefølgen af det citerede Forhold saaledes: „Men dersom det Onde, der ved Forbrydelsen var tilsigtet, skulde være saa betydeligt, at selv den højeste i bemeldte §§ [de foranstaaende om Dokumentfalsk] hjemlede Straf ikke kan anses tilstrækkelig, bliver Strafarbejde for Livstid at sætte i Stedet; ligesom det og følger af sig selv, at hvis det begaaede Falsk med Hensyn til det derved tilsigtede Onde skulde udgøre en særegen Forbrydelse, hvorved en endnu større Straf var forskyldt, bliver denne at anvende." Der tænkes formentlig paa Falsk med Hensyn til æreskændende Erklæringer, politiske Proklamationer o. desl. Alm. borgerlig Straffelov har ikke gjort Brug af dette Forbillede.

Paa Falsk med Benyttelse af opdigtet Navn havde 6-18-6 og 7 ikke været anvendelig. § 68 bestemmer, at Forfærdigelse eller Benyttelse af et under opdigtet Navn udstedt Dokument er strafbar som ved Efterskriven. De vedkommende Straffebestemmelser anvendes dog under Hensyn til den med Forholdet forbundne Farlighed og Skadelighed med en Nedsættelse, der kan gaa til det halve. Dette anvendes ikke paa Proformaveksler, jfr. Fdg. 18. Maj 1825 § 3, hvis Benyttelse udgør en særlig vekselretlig Forseelse.

Budene om Dokumentfalsk afsluttes med § 69, hvis Placering her, skønt den handler om Bedrageri i Embedsforhold o. l., bliver mere forstaaelig derved, at den i Udkastet var indledet med følgende: „Skulde nogen Embedsmand forfalske nogen til hans Embede hørende Protokol eller udstede nogen falsk Akt, bliver § 53 [61] altid paa ham at anvende." Kancelliet lod denne Sætning gaa ud

formentlig som overflødig overfor §§ 60 og 61 jfr. herved § 76. Iøvrigt bestemmer § 69 om Embedsmænd, Værger, Kuratorer og andre, hvem Statens eller Enkeltmands Anliggender under offentligt Tilsyn er betroet, at, forsaavidt de misbruger den Lejlighed, som deres Stilling giver dem, til bedrageriske Foretagender, bliver ikke blot vedkommende Straffebestemmelse anvendt imod dem med større Strænghed end imod andre — i en Parentes indskydes det, at dette efter § 3 Nr. 4 og 5 ogsaa gælder private Betjentes Svig overfor deres Hvervgivere — men at Straffen i fornødent Fald endog kan fordobles. For Forødelse af Midler, nogen har at oppebære i Kraft af et kgl. Embede eller nogen anden Egenskab efter Lov og Anordninger eller anden offentlig Foranstaltning, henvises til Særbestemmelser. Som Grund til at medtage det udgaaede første Punkt var anført, at et tilsvarende Bud fandtes i 1-8-8; der var jo i det hele i Udkastet Tilbøjelighed til i formel Henseende at træde i Sporene af D. L.

§ 70, der følger Udkastet, bestemmer: „Den, som eftergør Kongens Mønt eller Nationalbankens Sedler eller Tegn, anses med Strafarbejde fra 6 til 16 Aar eller, hvis Forbrydelsen er særdeles betydelig, for Livstid. Ved Valget af denne Straf bliver der at tage nøje Hensyn til det Omfang, hvori samt den Kunstfærdighed og Planmæssighed, hvormed Forbrydelsen er udøvet, og denne skal betragtes som fuldført, saa snart nogen til Udgivelse bestemt Mønt eller Seddel er blevet forfærdiget omend samme ikke er blevet udgivet. Er Forbrydelsen ikke tilfulde blevet fuldført, bliver der at forholde efter § 80, dog at de deri indeholdte Forskrifter med særdeles Strænghed kommer til Anvendelse." Straffen efter 6-18-2 havde været paa Ære, Liv og Gods, men i „det sidste halve Seculum" var Livstraf dog ikke blevet anvendt; efter Bankoktrojen af 4. Juli 1818 § 21 var Eftergørelse af Bankens Sedler ligestillet med Eftergørelse af Mønt. I og for sig ansaa Ørsted Forbrydelsen mod Banken for den farligste og fremhævede, at endog den østrigske Straffelov her havde Dødsstraf. Reglen om Fuldbyrdelsesmomentet var ikke ny; den om Forsøgshandlingen var tilføjet i Kancelliet. I dette var der ogsaa Meningsforskel om Straffens rette Minimum. Frederik VI havde ved Forelæggelsen for Stænderne krævet det sat til 10 Aar, og Stemann holdt vedblivende herpaa. Efter begge Stæn-

derforsamlingers af de Deputerede tiltraadte Indstilling blev Minimum dog sat til 6 Aar.

§ 71 om Medvirkning i Eftergørelse er med nogle Redaktionsændringer som i Udkastet, hvis Minimumsstraf dog var sat til 2 Aar. Dens første Del lader § 70 „i sin fulde Strækning" være anvendelig paa mere indgribende Medvirken saasom ved at forarbejde Plader, Stempler, andre Redskaber eller Papir, eller naar nogen forud forener sig med Falskneren om Afsættelsen af Mønt eller Sedler. Anden Del hjemler Nedsættelse for den mindre betydende Medvirken; naar Hjælpen desuden uden Vanskelighed kunde være erholdt andetsteds, og den medvirkende ikke har Løfte om Del i Forbrydelsens Udbytte, kan under ellers formildende Omstændigheder Straffen gaa ned til 1 Aars Strafarbejde. Kancelliet havde sat denne lavere Sats.

Ogsaa § 72 om den blotte Udgivelse af falske Penge blev i Kancelliet formildet fra Udkastets strængere straffende Regler. Den, der, uden Aftale inden Forfærdigelsen, er Falskneren behjælpelig med Afsættelsen, straffes med Strafarbejde fra 2 til 6 Aar. Er Forfærdigelsen foregaaet i Udlandet, saa at ingen som Hovedmand kan drages til Ansvar efter de danske Love, anses han efter § 70. Udgiver nogen falske Penge, hvormed han selv er blevet skuffet, er Straffen Fængsel paa Vand og Brød i mindst 2×5 Dage eller Arbejde indtil 1 Aar, hvis han havde faaet Kundskab om Falskheden; havde han kun haft Lejlighed til en saadan Formodning, er Straffen Bøder i Forhold til den saaledes udgivne Sum eller nogen Tids Fængsel paa Vand og Brød eller andet Fængsel. Efter Udkastet ligestilledes Vished og Formodning, og Straffen var den højere af de to Satser. Loven havde Straffen i 6-18-1 („Kongen bør hans Haand").

For her i Riget at eftergøre fremmede Mønter eller Pengesedler, om de end ikke er bestemt til Udgivelse her, sætter § 73 som i Udkastet en Straf af fra 3 til 10 Aars Strafarbejde. Efter Udkastet kunde Straffen under Betingelserne i § 71 sidste Stykke gaa ned til 1 Aar. Det straffede endvidere Udgivelse af falskelig eftergjorte fremmede Penge, forudsat at den skyldige ikke efter Reglen i § 72 stod som Hovedmand for Eftergørelsen, med Strafarbejde fra 1 til 3 Aar i Tilfældet efter § 72, 1. Pkt., og med 5 eller 6 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvis han selv var blevet skuffet.

Kancelliet ændrede ogsaa her Udkastet og henviste for al Deltagelse til at anvende Reglerne i §§ 71 og 72 med en Formildelse, saa at Straffen i Reglen sattes til det halve.

§ 74 fastsætter som i Udkastet 2 til 6 Aars Strafarbejde for Forfalskning af Kongens Mønt eller Nationalbankens Repræsentativer og med Hensyn til fremmede Penge 1 til 3 Aar; medskyldige straffes i Forhold hertil efter Reglerne i §§ 71 og 72. Den gældende Ret gjorde ikke Forskel paa Eftergørelse og Forfalskning, jfr. 6-18-2.

Noget udenfor Fdg.s Ramme at værne Ejendomrettighederne falder dens § 75, der bestemmer: „Den, som tilegner sig en ham ikke tilkommende offentlig Egenskab, være sig et egentligt kgl. Embede eller et overordentligt kgl. Ærinde eller anden Bestilling eller Ombud for i en saadan opdigtet Egenskab at udøve nogen Forretning, der har juridisk Virkning, eller at nyde en Rettighed eller Fordel, hvortil samme vilde give ham Adkomst, hensættes til Strafarbejde indtil 4 Aar foruden at være særskilt Straf undergiven for det Bedrageri eller anden Forbrydelse, som han ved Hjælp af hin foregivne Egenskab maatte have udøvet eller tilsigtet." Efter Ordet „Ombud" udgik Udkastets Ord: „selv af det mest underordnede Slags", hvorved formentlig var sigtet til, at Fdg. 22. Oktober 1701 Post I § 3 havde gjort 6-18-8, der satte Livsstraf for falskelig at udgive sig for at være i nogen kongelig Bestilling, anvendelig paa Stillingen som Politibetjent. Udkastet havde haft følgende Tilføjelse: „Dog skal under særdeles formildende Omstændigheder og navnlig, naar den Handling, som den skyldige i sin opdigtede Egenskab har villet foretage, eller den Fordel, som dermed for ham kunde opnaas, ikke ligefrem griber ind i nogens Rettigheder eller kan medføre nogen mærkelig Skade for det offentlige, Straffen kunne nedsættes til nogen Tids Fængsel paa Vand og Brød eller endog simpelt Fængsel." Ved Forelæggelsen for Stænderne forlangte Frederik VI imidlertid denne Tilføjelse strøget, og den kom ikke senere igen. Forestillingen for Christian VIII gentager paa en uklar Maade den til Tilføjelsen knyttede Argumentation i Udkastet, hvor der bl. a. er nævnt et Tilfælde som uberettiget Tilvendelse af fri Befordring.

I § 76 vendes der tilbage til Bedrageritilfældene for udtrykkelig at fastslaa den kasuistiske Karakter af de tidligere opregnede Til-

fælde: „Da det ikke er gørligt ved almindelig Lov at afsondre alle de mangfoldige Arter af Bedragerier, som lader sig udføre, saa fastsættes herved, at ethvert unævnt Bedrageri bliver at straffe i Lighed med de af de ovennævnte, hvormed det efter sin Beskaffenhed og i Medhold af de Grundsætninger, som hersker i foranførte Bestemmelser, nærmest kan sammenlignes. Iøvrigt træder de i nærværende Anordning foreskrevne Straffe i Stedet for dem, som for de i samme omhandlede Bedragerier er fastsat i ældre Love, hvilke saaledes sættes ud af Kraft. Det maa imidlertid nøje iagttages, at denne Anordning nærmest har Hensyn til de svigagtige Handlinger, der efter deres Natur enten udelukkende eller dog i Almindelighed gaar ud paa at berøve andre deres Ejendom, men ikke omfatter saadanne, hvorved andre Statens eller Enkeltmands Rettigheder krænkes, eller som dog efter deres Natur ligesaa vel kan sigte til en saadan Krænkelse som til Indgreb i Ejendomsretten, men at kun enkelte deslige Forbrydelser er inddragne under denne Anordning, fordi Samenhængen med dem, der udgør dens Genstand, fordrer det. Saaledes vil til Eks. Bestikkelse, falske Attesters Udstedelse og andre Uredeligheder, hvori Embedsmænd maatte gøre sig skyldig, forsaavidt samme ikke kan henføres under de i nærværende Anordning omhandlede særlige Bestemmelser, fremdeles indtil videre blive at anse efter de hidtil gældende Love. Dog forsaavidt disse ikke indeholder aldeles nøjagtige Straffebestemmelser, bør der tillige tages Hensyn til Grundsætningerne i nærværende Anordning. Saa bliver og i Særdeleshed de i §§ 60 og 61 fastsatte Straffe at sætte i Stedet for dem, som Lovens 1-8-8 har anordnet; ligesom i ethvert Tilfælde, hvor nogen Anordning har henvist til den Straf, Loven sætter for Falsk, nu den Straf bliver at anvende, som nærværende Anordning har bestemt for den Art Falsk, hvortil der ved slig Henvisning maa antages at være sigtet". Udkastet er i alt væsentligt fulgt; i Eksemplerne anførte Udkastet dog Mened men ikke Udstedelse af falske Attester, ligesom Reglen om §§ 60 og 61 ikke fandtes i dette.

I Bemærkningerne nævnes som Eksempel paa Svig, der falder udenfor, misligt Forløfte ved Ægteskab jfr. Fdg. 31. Aug. 1695.

Ved § 77 gøres Reglerne i §§ 21 og 22 anvendelige paa dem, der forud for eller efter Gerningen har gjort sig medskyldige i andre strafbare Forhold efter Forordningen end Tyveri.

Med enkelte Ændringer følger § 78 Udkastet i sine Regler om Sammenregning af flere Overtrædelser af samme eller forskellig Art. Straffen bestemmes under et, saa at alle Overtrædelserne medvirker. Ordentligvis bør Straffen holde sig indenfor Maksimum af den højeste Straffebestemmelse. Hvis grove Forbrydelser af forskelligt Slags er begaaet, kan hertil lægges et Tillæg af Straffens Halvdel. Kancelliet føjede hertil, at hvis Strafferammen ifølge tidsbestemt Strafarbejdes Begrænsning til 16 Aar, jfr. § 82, ikke kan modtage denne Forhøjelse, idømmes Strafarbejde paa Livstid. Kancelliet tilføjede „hvortil efter Forbrydelsens Beskaffenhed endnu kan føjes Kagstrygning" (dette kendtes jo efter § 34 for Røveri). Østifternes Forsamling fandt, at denne Legemsstraf ikke burde kunne tages med, og Christian VIII sluttede sig hertil. Ørsted gør ved denne § følgende Bemærkning: „Det lader sig vel tænke, at selv den Strafforhøjelse, som §en hjemler, under særlige Omstændigheder ikke endnu vilde svare til Forbrydelsens Strafværdighed. Men Lovgivningen kan i at bestemme de yderste Grænser for den Straf, Domstolene kan paalægge en Forbryder, ikke undgaa, at der jo kunde indtræffe enkelte Tilfælde, hvori Straffens Minimum kunde blive for højt eller dets Maksimum for lavt. Det vilde imidlertid dog vist være et Misgreb, om den paa Grund heraf vilde gøre Grænserne saa vide, at Straffens Bestemmelse saa godt som ganske overlades til Dommerens individuelle Skøn."

For Gentagelse havde Fdg.n i den forudgaaende Del givet Regler med Hensyn til Tyveri og Hæleri. § 79 gør nu almindelig Anvendelse af de for gentaget Tyveri gældende Regler paa Forhold efter §§ 32—38, 41—49, 53—56, 60—76 cfr. § 77 d. v. s. Forbrydelser af lige eller større Strafbarhed herved dog forudsat, at hverken laveste eller højeste Grad i Forholdets Strafferamme er lavere end de tilsvarende Grader i Tyveriets Ramme efter § 1. Gentagelsesstraf indtræder indenfor disse Arter, mellem dem indbyrdes og mellem dem og Tyveri. I andre Tilfælde gælder Gentagelse som skærpende Omstændighed. Svigagtig Omgang med Hittegods, der er straffet med Normalstraffen, har dog Gentagelsesvirkning som Hæleri efter §§ 22 og 25. Reglerne i §§ 19 og 20 om Berigtigelse af utilstrækkelige Domfældelser ved Tillægsstraf er ligeledes almindelig anvendelige. Ordningen afveg en Del fra den af Ørsted foreslaaede, hvis Princip var Gentagelse som ved Tyveri for de ligesaa strængt straf-

fede Forhold og med halveret Straf for de lavere straffede dog undtaget dem, for hvilke kun Bødestraf var foreskrevet. Kommissionen havde imidlertid for at undgaa Usikkerhed i Retsanvendelsen taget Ordet for at begrænse den egentlige Gentagelsesvirkning til de med Tyveri i Strafbarhed sidestillede Forhold. Ørsteds oprindelige Forslag om at fastsætte Gentagelsesstraffene som Fordoblinger af forrige Straf blev som tidligere oplyst ikke anvendt. Ifølge F. C. Bornemann Samlede Skrifter IV S. 93 menes § 79 at foreskrive, at alle de for gentaget Tyveri foreskrevne Straffe kommer til Anvendelse, naar den, som forhen er straffet for Tyveri eller nogen af de omhandlede med Tyveri i Lighed satte Forbrydelser, senere findes skyldig i en af disse, eller naar den, som forhen er dømt for en af disse Forbrydelser, senere findes skyldig i Tyveri. Der maa gaas ud fra herved at være ment Gentagelsesrammerne for simpelt Tyveri efter § 1. Disse gensidige Gentagelsesvirkninger, der efter Omstændighederne indebærer et skærpet Strafansvar, opretholdtes ikke i alm. borgerlig Strfl. men genoptoges væsentlig i Strfl. 1930.

Om Forsøgshandlinger vedrørende samtlige Forbrydelser i Forordningen bestemmer § 80 som i Udkastet, at Straffen skal være en Tredjedel indtil to Tredjedele af den Straf, som den fuldendte Forbrydelse efter alle med samme forbundne Omstændigheder vilde have medført i Forhold til, som den skyldige er kommen Fuldbyrdelsen mere eller mindre nær. Efter Indstilling fra Stænderforsamlingerne fastsættes Tredjedelen af Livstidsfængsel til 6 Aar og ligeledes efter disses Indstilling, der blev støttet af Christian VIII, udtales det udtrykkeligt, at Forsøg paa en større Forbrydelse, der er blevet til Fuldbyrdelse af en mindre, f. Eks. Forsøg paa kvalificeret Tyveri efter §§ 6—12 med fuldbyrdet simpelt Tyveri, straffes efter den strængeste af vedkommende Regler. Udkastet fastslaar endvidere, at der indtræder Gentagelsesvirkning saavel paa Forsøg som af Forsøg; i sidstnævnte Henseende tilføjede Kancelliet det Vilkaar, at Forsøgsstraffen maa have ligget indenfor Grænsen af den Straf, hvormed den skyldige for fuldendt Forbrydelse kunde have været anset.

I § 81 gøres der almindelig Anvendelse af §§ 26—28 om Tyveri begaaet af Børn mellem 10 og 15 Aar, altsaa en betydningsfuld Sænkning af kriminel Lavalder. Overensstemmende med Udkastet

hedder det efter Udtalelsen heraf: „Dog bliver der ikke blot set paa den for disse (ɔ: de øvrige Forbrydelser) bestemte Strafs Forhold til Straffen for Tyveri, men der bliver tillige at tage Hensyn til de begaaede Forbrydelsers egen Beskaffenhed, hvorefter Tilregneligheden af enkelte saadanne Forbrydelser, skønt de iøvrigt ikke er ringere end Tyveri, dog ikke kan antages at indtræde i en saa tidlig Alder som den, hvori denne Forbrydelse bliver at tilregne." I Udkastet var Hæleri nævnt ved Siden af Tyveri; Kancelliet, som fjærnede det, har aabenbart netop fundet en psykologisk Forskel paa det og Tyveri, jfr. foran Side 128. Yderligere gøres § 29 anvendelig paa unge Mennesker mellem 15 og 18 Aar. Paa den Tid, Udkastet blev udarbejdet, forberedte Kancelliet efter Generalprokurørens Udkast den senere Fdg. 24. April 1839 om umyndiges og mindreaariges Gældsforpligtigelser, hvorved Fdg. 26. Okt. 1804, der gjorde dem straffri for grovere Falsknerier, blev afskaffet. Da det derefter blev overflødigt at give udtrykkelige Bestemmelser om Indflydelsen paa Strafbarheden af manglende Fuldmyndighed, skal der ikke gaas ind paa de derom gjorte Bemærkninger, og kun den afsluttende Udtalelse skal anføres: „Det vil for Resten vistnok til enhver Tid blive vanskeligt at give nøjagtige Regler om den Art af Modenhed, der udkræves for at gøre Straffelovene om Falsifikationer og Bedragerier anvendelige paa et Individ, saaledes at paa den ene Side ikke Udaad beskyttes og Tro og Love i det borgerlige Samfund forstyrres, og at der paa den anden Side ikke gives egennyttige Personer for megen Lejlighed til at optrække Personer, der ikke er modne til selv at raade over deres Formue."

Om Straffestedet bestemmer § 82, at hvor Strafarbejde tilfindes nogen paa 5 Aar eller kortere Tid, dømmes der til Forbedringshuset, og i de Provinser, hvori særskilt Forbedringshus endnu ikke haves, anvendes Pl. 5. Juni 1822 om tilsvarende Behandling af visse Fanger i Provinsialtugthusene, medmindre den skyldige enten har mistet sin Ære eller forhen har været indsat til Rasphus-, Tugthus- eller Fæstningsarbejde. I saadanne Tilfælde og naar længere Tids Straf er idømt, hensættes Mandspersoner over 20 Aar til Arbejde i Rasphuset eller Fæstningen, Kvindepersoner og andre Mandspersoner til Tugthusarbejde. Hvor ved Fdg.s Anvendelse en længere Tids Strafarbejde end 16 Aar skulde idømmes, dømmes der paa

Livstid. Forbeholdet om Recidivister skyldtes Kommissionen, der iøvrigt benyttede Lejligheden til at udtale Ønsket om Tilvejebringelse af en for hele Landet overensstemmende ny Lovgivning om Betleri og Løsgængeri.

Ved § 83 gøres efter Udkastet en Begrænsning i Københavns Politirets Kompetence efter Fdg. 5. Juli 1793 til at paakende Sager om første Gang begaaet simpelt Tyveri nemlig saaledes, at højere Straf end 2 Aars Forbedringshusstraf ikke kunde ikendes; Nedsættelse heraf under Anke til Højesteret skulde ikke medføre Henvisning til Landsover- samt Hof- og Stadsretten, men endelig Paakendelse kunde ske ved Højesteret. Udkastets Regel udvidedes til de af Politiretten behandlede Bedragerier og med Hensyn til Tyvshæleri tilføjedes, at Retten kun skal behandle 1. Gang begaaet Forbrydelse.

Ørsted afslutter sin Beretning med at omtale nogle Punkter, som han ikke havde fundet Grund til at medtage. At give Regler om Fdg.s Anvendelse paa tidligere end den begaaede Forbrydelse fandt han overflødigt, da Grundsætningen om, at kun formildende Straffelove kan virke tilbage, var tilstrækkelig anerkendt, og ligeledes at Bedømmelsen til Brug for den fornødne Sammenligning mellem ældre og yngre Lov maa omfatte alle Forholdets Momenter under et. Om Dommens Virkning paa Æresrettighederne var heller intet sagt, da der ikke kunde være Tvivl om, at de omhandlede Forhold, naar Straffen ikke kun var Bøder, maatte virke saaledes, at Embeder, offentlige Bestillinger, Rang og hædrende Udmærkelser samt stænderske og kommunale Rettigheder faldt bort derved; naar Straffen oversteg Vand og Brød, maatte efter Fdg. 29. Oktober 1824 ogsaa Borgerskab bortfalde. Tvivl kunde kun være om Virkningen paa Vidne- og Partedshabiliteten, men dette maatte afgøres andetsteds. Om Tyvsbeviset, hvor han tidligere havde haft Reformplaner, havde han gjort nogle Bemærkninger. Endelig omtaler han — noget udenfor Rammen — hvor langt man var naaet med Afskaffelse af mutilerende Straffe. At straffes paa sine to Fingre var der Hjemmel for — foruden i det upraktiske Tilfælde efter 6—13—11, at nogen i Kongens Gaard, hvor han har svoret tro Tjeneste, krænker nogen Kvinde eller Mø — efter 1—13—9 for Mened. Ligesom det for den danske Lovgivning var værdigt at faa dette sidste Tilfælde

fjernet, var der ogsaa her flere praktisk vigtige Spørgsmaal at ordne, og i Østifternes Stænderforsamling var en om Ophævelse af mutilerende Straffe fremsat Petition kun taget tilbage, fordi den ansaas for overflødig. Betænkningen slutter derfor med følgende Ord: „Saasnart jeg har faaet nogle andre Arbejder tilendebragt, som jeg under nærværende temmelig vidtløftige Arbejde har maattet lade henligge, skal jeg lægge Haand paa et Udkast til en saadan Anordning."

FORORDNINGEN AF 15. APRIL 1840 ANGAAENDE STRAFFEN FOR FALSK VIDNESBYRD OG ANDEN MENED M. M.

Som i Slutningen af foregaaende Afsnit oplyst udgik Initiativet til dette Lovarbejde fra Generalprokurøren selv, men ganske vist paa Baggrund af Ønsker, der var ytret i Østifternes Stænderforsamling, hvis Indsats til Straffereformens Fremme i det hele maa vurderes højt. Rejsningen af Sagen er altsaa af en noget senere Dato end Tyveriforordningens, men da Ørsteds Bebudelse af at ville tage fat paa Arbejdet bærer Datoen 15. December 1836 og den Betænkning, hvormed han afleverede Udkast og Betænkning til Menedsforordningen, har saa tidlig en Dato som 12. Januar 1837, blev den videre Fremme af de to Forslag samtidig baade i Kancelliet og i Stænderforsamlingerne.[1]) Den under 1. Februar 1837 nedsatte Kommission bestaaende af Aagesen, Koefoed, Wilse, Holm, Tetens og v. Osten fik ogsaa dette Udkast til Prøvelse og udtaler sig under et om det og Tyveriudkastet i Erklæring af 28. Juli s. A. Efter i December s. A. at have været forelagt Kongen, der krævede nogle Ændringer, blev det i ændret Stand sendt til Stænderne og behandlet af dem i Samlingen 1838, først i Viborg. Christian VIII tiltraadte den 10. April 1840 med to Forbehold Forslaget, saaledes som det efter Overvejelse af Stændernes Bemærkninger var affattet af Kancelliet, og den 15. s. M. udgik Forordningen, se Collegialtidende 1840, S. 345 ff. og 521 ff.

De første Ord i Udkastets og Fdg.s § 1 fastslaar Afskaffelsen af

[1]) Akterne i Rigsarkivet, Danske Kancelli 2. Deptmt. udtagne Bilag ad Fdg. 15. April 1840. Da de nævnte originale Dateringer er anbragt under Renskriften af de vedkommende Betænkninger, afgiver Tidsmellemrummet ikke Oplysning om den Tid, Ørsted har anvendt paa Udarbejdelsen af den sidste Betænkning. Renskrivningen af den første store Betænkning har taget nogen Tid.

den mutilerende Fingerafhugningsstraf ved at bestemme, at falske Vidner for Fremtiden i Stedet for at dømmes efter Lovens 1—13—9 skal hensættes til Strafarbejde fra 4 til 10 Aar. Om Straffen fremsætter Betænkningen følgende Bemærkninger: „Naar man betragter falsk Vidnesbyrd blot efter sammes almindelige Begreb, naar man betænker, at Haandhævelse af Ret og Retfærdighed i Staten hviler paa Paalideligheden af de Vidnesbyrd, der lægges til Grund for Domstolenes Kendelser, og at falsk Vidnesbyrd udsætter disse for i Retfærdighedens Navn at begaa den mest himmelraabende Uret, naar derhos tages Hensyn til den fuldkomne Mangel af Ærefrygt for det højeste Væsen, som den lægger for Dagen, der, idet han højtideligen paakalder dette Navn og knytter alt sit Haab om den guddommelige Naade til sit Udsigendes Sandhed, fremfører vitterlig Usandhed, saa kunde man let være tilbøjelig til at antage, at den haardeste og haanligste Frihedsstraf for Livstid ikke vilde være for streng. Saaledes har og til Eks. afdøde Gehejmekonferensraad Colbjørnsen i en af ham som Medlem af den i 1800 nedsatte Kommission til at foreslaa forbedrede Grundsætninger for en ny Kriminallov [afgivet Udtalelse] ment, at et menedigt Vidnes Straf burde være Brændemærke og Arbejde i Jern paa Livstid. Men jeg har dog fundet overvejende Betænkeligheder ved en saa streng Straf.

Naar man betragter Forbrydelsen i den Skikkelse, hvori den oftest kommer os i Møde, saa vil man finde, at den dog sjældent har haft sin Grund i egentlig Ondskab eller i en fuldstændig Løssigelse fra alle moralske Love, men at den for en stor Del har været Medlidenhed, Overtalelse, venskabeligt Forhold til en Part eller Afhængighed af denne eller andre, saadanne Aarsager der i Forbindelse med sløve Begreber om de Pligter, der skyldes Sandheden og den offentlige Retfærdighed, og Mangel paa levende religiøs Følelse har fremkaldt denne Misgerning. Dens Genstand har derhos for det meste været af den Natur, at Sandhedens Forvanskning har været til ens Gavn uden umiddelbart at skade nogen anden. Fremdeles finder man som oftest, at Vidnet er fældet ved sin egen senere Tilstaaelse, og at det end ikke har været særdeles vanskeligt at bringe det til saadan Tilstaaelse. Det kan desværre ikke omtvivles, at Vidner stundom fremfører Usandhed mod bedre Overlæg og bliver faste derved, men dette farlige Slags Mened bliver ikke let saaledes

oplyst, at der kan blive Tale om de skyldiges Afstraffelse. Saafremt man kunde tænke sig, at den største Strænghed i Straffen vilde saaledes berigtige og skærpe de moralske og religiøse Begreber og Følelser, at Samfundet derved blev mere betrygget mod Mened, saa vilde hin Strænghed finde Anbefaling i dens gavnlige Følger saavel for den offentlige Moral som for den Retsbeskyttelse, der er det borgerlige Selskabs vigtigste Formaal. Men efter den liden Udsigt, der er til, at Forbrydelsen kan blive opdaget, vilde man ikke kunne vente en saa betydende Virkning af den haarde Straffetrusel. Den vilde maaske snarere foraarsage, at den Tilstaaelse, som for det meste udgør Beviset for det tidligere Vidnesbevis' Løgnagtighed, vanskeligen vilde være at erholde, ligesom og Domstolene vilde finde flere Betænkeligheder ved at erklære en skyldig i denne Forbrydelse, naar denne Erklæring ubetinget vilde have en Straf til Følge, som de ofte i det givne Tilfælde vilde finde uforholdsmæssig haard. Jeg har saaledes troet, at der bedre vilde være sørget for Samfundets Betryggelse mod denne Forbrydelse (for hvilken Betryggelse dog Straffelovene i det hele taget ikke kan udrette saare meget) ved en vel meget betydelig men dog mindre og efter de flere Omstændigheder, som forøger eller formindsker Forbrydelsens Skændighed og Farlighed, lempet Straf. Naar jeg som Minimum for Straffen har foreslaaet 4 Aars Hensættelse til Arbejde, saa er dette stemmende med, hvad flere nyere Love og under offentlig Autoritet udkomne Lovudkast har bestemt. For en stor Del har disse endog fastsat langt mildere Straf." I saa Henseende anføres: preussisk Landret: Tab af Værdigheder, offentlig beskæmmende Udstilling eller Bekendtgørelse og Fæstningsarrest i 1—3 Aar, østrigsk Lov: 6 Maaneder til 1 Aar eventuelt dog 5 Aar og for som Led i større Bedrageri 5—10 Aar, bayersk Lov af 1813: 4—8 Aar, fransk code pénal: 5—20 Aar i egentlige kriminelle Sager eller den højere Straf for den Forbrydelse, nogen ved den falske Ed er funden skyldig i, 5—10 Aar i mindre kriminelle Sager.

„Selv naar denne Forbrydelse med Hensyn til dens Følger i det individuelle Tilfælde maatte være af liden Betydenhed, saa indeholder dog enhver Afvigelse fra den ubetingede Agtelse for den ved det højeste Væsens Paakaldelse levendegjorte Forpligtelse til at blive Sandheden tro i det Vidnesbyrd. man aflægger for Retten, et saadant Brud paa det, der udgør Grundstøtterne for al Rets

Haandhævelse i Staten, at Loven bør behandle denne Forbrydelse med megen Alvorlighed, og der bør ingenlunde gives for meget efter for de letsindige og sløve moralske Begreber, som kan forlede nogen til at sætte sin Pligt tilside for Tilbøjeligheder og Forhold, hvormed den kommer i Kollision." Af Forbrydelsens Art følger, at dens Materie ikke har den Betydning, at der kan blive saa stor en Afstand i det geometriske Forhold mellem Maksimum og Minimum, som ved Tyveri og Bedrageri. Endnu drøftes det Spørgsmaal, om der efter fremmede Loves Eksempel skal foreskrives en offentlig Udstilling af Menederen for at levendegøre Forestillingen om denne Forbrydelses Afskyelighed. Det findes dog tvivlsomt, om et saadant Skuespil i det hele taget virkelig vil have en gavnlig moralsk Indflydelse, og det vilde ikke være passende at optage denne Straf i en speciel Anordning, naar den ikke findes anvendt i den øvrige Lovgivning. Denne kender vel Brug af Gabestok men netop for lidet betydelige Forseelser. At Embede og Ærerettigheder forbrydes ved Mened, følger af Lovgivningens Grundsætninger; ligeledes at Menederen ikke staar til Troende som Vidne.

Fdg. § 1 indskrænker sig ikke til at nævne den nye Straffesats men beskriver udførlig Menedsforbrydelsens Indhold. „Denne Straf er anvendelig paa ethvert Vidne, der har aflagt falsk edelig Forklaring, saaledes at det kan kendes, at det forsætligt er afveget fra Sandheden, hvad enten dette bestaar i, at det har nægtet at vide, hvad der dog var bekendt, eller at det har foregivet noget, der ej saaledes forholder sig, hvortil det naturligvis og maa henføres, dersom noget Vidne falskelig foregiver at vide det af egen Erfaring, som det blot har ladet sig fortælle af andre, uden at den Tillid, Vidnet maatte have dertil, kan udelukke Straffens Anvendelse. Ejheller kan det fritage noget Vidne for at anses med foranførte Straf, at det ikke ved den Usandhed, hvori det har gjort sig skyldigt, har villet skade nogen, men at det derimod har ladet sig bevæge ved den Hensigt at afvende Skade og Ulykke fra andre og ligesaa lidt, at det har anset den Omstændighed, med Hensyn til hvilken der er afveget fra Sandheden, for uvigtig, da det er et Vidnes ubetingede Pligt uden alt videre Hensyn at udsige den rene Sandhed og intet fordølge. Iøvrigt har Dommerne ved at modtage Vidners Forklaring og Edsaflæggelse paa det omhyggeligste at sørge for at bortfjerne al Misforstaaelse eller Letsindighed, som kunde fremkalde mislige

Vidnesbyrd, og derved i Særdeleshed at iagttage, hvad der er foreskrevet i Fdg. 10. April 1833" [ang. Vidners Edsaflæggelse].

Der fortsættes i § 2 om Straffens nærmere Bestemmelse, at Dommeren stedse skal have for Øje, at ethvert falsk Vidnesbyrd indeholder en grov Tilsidesættelse af den Ærefrygt, som skyldes det højeste Væsen, hvis hellige Navn bruges til at bekræfte Usandhed, og at denne Forbrydelse derhos undergraver Grundstøtterne for Ret og Retfærdigheds Haandhævelse i det menneskelige Samfund. De mildere Straffegrader bør anvendes, naar den paagældende stod i saadant Forhold til den Part, for hvis Skyld han har villet skjule Sandheden, at deri indeholdes en meget betydelig Fristelse til saadan Afvigelse, eller naar Vidnet har vist en saadan Ustadighed i sit Vidnesbyrd, at det deraf kan kendes, at dets Forsæt at afvige fra Sandheden har været mindre fast og bestemt. I det hele skal der ved Valget af Straffetiden tages nøje Hensyn til den større eller mindre skadelige Følge, som Vidnet kunde vente, at det falske Vidnesbyrd efter sin Beskaffenhed vilde have enten til at berøve det offentlige eller en enkelt det Bevis, ved hvis Hjælp Sandhed og Ret skulde gøres gældende, eller til at sætte Usandhed og Uret igennem saa og til den mere eller mindre omhyggelige Plan, hvormed Forklaringen er udtænkt, ligesom ogsaa særdeles Strænghed bliver at anvende imod den, der har ladet sig bestemme til det falske Vidnesbyrd af Egennytte eller Lyst til at skade."

Bortset fra nogle formelle Ændringer i disse §§ var i § 1 i Begyndelsen Udkastets Udtryk „saaledes at det indlyser" ændret til „at det kan kendes". Dette var sket efter begge Stænderforsamlingers Ønsker, om end dette fremkom med forskellig Begrundelse. I Viborg havde Komiteen, men ikke Forsamlingen, skønnet, at Udkastets Udtryk gik ud paa at kræve mindre end sædvanligt til Bevis, nemlig at „Indiciebevis var tilstrækkeligt", hvorimod Forsamlingen i Roskilde omvendt deri læste et Krav om særlig stærkt Bevis; ingen af Delene var dog tilsigtet, men Udtrykket ændredes. Efter sidstnævnte Forsamlings Forslag tilføjedes i §ens Slutning Formaningen til Dommeren. I Stedet for Ordene „har nægtet at vide"" stod i Udkastet „har fordulgt noget, som det vidste angaaende de Omstændigheder, hvorom det er tilspurgt"; Kommissionen, der ogsaa ved denne Lov kom til Enighed med Generalprokurøren om sine afvigende Synspunkter, frygtede Misforstaaelse med Hensyn

til Pligt til at udtale sig om andet, end der spørges om. De sidste Ord i 1. Punktum af det citerede lød i Udkastet „kan komme i Betragtning", der kunde synes ogsaa at udelukke det udmaalingsmæssige; Ændringen til „kan udelukke Straffens Anvendelse" var Kancelliets. Af Udkastet til § 2 var udgaaet en Bemærkning om, at de mildere Straffegrader ikke bør anvendes, uden hvor særdeles Omstændigheder taler for den paagældende. Denne Ændring og Udeladelse efter „mindre fast og bestemt" ved Slutningen af 2. Punktum af Ordene „og at Vidnesbyrdet selv derved gøres mindre skadeligt", skyldes Kancelliet, medens Kommissionen for at faa det subjektive frem havde ændret det næste Punktum saaledes, at efter „større eller mindre skadelige Følge, som" var indskudt Ordene „Vidnet kunde vente, at".

I Bemærkningerne udtales det iøvrigt, at Bestemmelserne i § 1 om, hvornaar Straffen er anvendelig, i og for sig ikke var nødvendige, idet de nærmere anførte Tilfælde ikke skulde være tvivlsomme. „Imidlertid er det vist ikke sjældent, at endog de, der ikke kan henregnes til den uoplyste Almue, nærer aldeles urigtige Forestillinger i foranførte Henseende. Ja, det turde vel være, at ikke alle Dommere har deres Begreber ganske i det rene. Man har stundom endog set, hvorledes lovkyndige af Navn har ladet sig forføre af det temmelig almindelige Begreb om Løgn som en til andres Skade sigtende Usandhed til ogsaa at give Begrebet om Mened en ligesaa skadelig som i et rigtigt Begreb uhjemlet Begrænsning." Det er heller ikke overflødigt at tilkendegive, at den forsætlige Afvigelse fra Sandheden ikke behøver som en res facti særlig at bevises. Derimod bør der intet siges om det objektive Bevis for Urigtigheden. Dette Spørgsmaal kan ikke afgøres matematisk derhen, at tre Vidner mod det ene giver et Overskud af to Vidner, hvilket udgør Vidnebevis, 1—13—1. Vidnernes personlige Egenskaber og Forhold til de interesserede Parter, Forklaringernes Bestemthed, Konsekvens og Omstændelighed fortjener ligesaa meget Hensyn som Tallet, og omend, naar ingen væsentlig Forskel findes, Tallet maa give Overvægt, saa er det dog ikke sagt, at det, som to Vidner har forud for et eller fire for to, bliver saa meget, at den samme fulde Vished bliver tilbage, som to ved intet modsat Datum svækkede lovfaste Vidners Udsigende, jfr. 1—13—11. En Hovedhensigt med Bemærkningerne var det at faa sagt — hvad altsaa ikke blev staaende — at det

ikke var nok til at gøre Brug af de mildere Straffegrader, at der ingen særdeles ond Hensigt havde været til Stede. Da Loven ikke ubetinget fritager nærpaarørende for at kaldes til Vidne mod hinanden eller Tjeneren for at vidne mod sin Herre, var det ikke fundet, at der i hine Forhold kunde være Grund nok til, at Lovens almindelige Straf skulde være uanvendelig paa den, der har vidnet mod sin bedre Overbevisning. Anderledes hvis Vidnet er blevet ført i et Tilfælde, hvor det efter rigtig Forstaaelse af Loven burde have været fritaget for Vidnepligten. Det kunde endog synes tvivlsomt, om ikke al Straf burde bortfalde, hvor en af Dommeren begaaet Fejl har gjort det muligt, at Forbrydelsen kunde finde Sted. Dette turde det dog være meget betænkeligt at indrømme; bl. a. staar det i Vidnets Magt at gøre Indsigelse og paaanke en Kendelse, der paalægger det at vidne. Da Afgrænsningen af 1—13—16 ofte kan være tvivlsom, vilde en saadan Regel give for let Adgang til at skyde Ansvaret fra sig. Der er derfor ikke gjort nogen Bemærkning om dette Tilfælde. En Højesteretsdom af 1. September 1812 havde her fundet 1—13—9 uanvendelig og givet en forholdsmæssig arbitrær Straf. Ørsted udtaler — som det kunde synes med Bortseen fra Fdg.s systematiske og derfor udtømmende Karakter, men denne skal altsaa ikke udelukke en partiel Analogiseren — at en lignende Afgørelse ogsaa i Fremtiden vil kunne ventes. Det ustadige Vidne kan ikke undgaa Straf for Mened, naar det vidner forsætlig urigtigt, og da Ustadigheden kan skade den, der skulde have haft Fordelen af en fast Forklaring, er der ikke ubetinget Krav paa en mild Bedømmelse.

Det Spørgsmaal rejses, om der, som i den preussiske Landret bestemt, er Grund til at straffe for den ved grov Uagtsomhed urigtige Vidneforklaring; Svaret er benægtende: „Under visse Omstændigheder kunde vistnok en saadan Straf være vel forskyldt, og ligesom den vilde indeholde en Bevæggrund for Vidnerne til at holde deres Eftertanke samlet ved den vigtige Handling, som de har at udføre, saaledes vilde det og have til Følge, at et falsk Vidnesbyrd, hvor det af Mangel paa tilstrækkelig Vished om det onde Forsæt kan unddrage sig Straf for falsk Vidneforklaring, dog vilde blive undkastet nogen Straf, og det indses let, at dette vilde forøge Betænkeligheden ved at aflægge falsk Vidneforklaring. Men paa den anden Side er det umuligt med nogenlunde Nøjagtighed at bestemme Be-

tingelserne for en saadan Strafs Anvendelse saaledes, at ikke endog det samvittighedsfulde Vidne, naar der mangler det Evne til skarpt og bestemt at opfatte Spørgsmaalene og afveje de Udtryk, hvori det giver sine Svar, derved vilde blive udsat for en uforskyldt Afstraffelse. Naar Dommeren iagttager, hvad han bør, i Overensstemmelse med Anordningerne og i Særdeleshed Fdg. 10. April 1833 § 4, vil og enhver Mulighed, som grunder sig i Vidnets manglende Opmærksomhed, derved betimelig blive afhjulpen, og at Vidnet skulde være udsat for Straf, fordi Dommeren forsømte sin Pligt, vilde være uretfærdigt."

Højere og lavere Strafferammer er fastsat i §§ 3 og 4 overensstemmende med Udkastet. Straffen kan efter § 3 stige til Livstid, hvis det falske Vidnesbyrd maatte kunne bidrage til at paaføre nogen Skade paa Ære eller Frihed. Er et falsk Vidnesbyrd aflagt, der gaar ud paa at paabyrde nogen en Forbrydelse, der medfører Dødsstraf, da skal den skyldige, hvis denne Udaad virkelig maatte have haft den Følge, at nogen blev dømt til Døden og denne Straf fuldbyrdet, straffes som Morder. Den der paa saadan Maade har søgt at paaføre en anden Dødsstraf, uden at denne ondskabsfulde Hensigt er blevet opnaaet, anses overensstemmende med Lovens 6—6—22 med Livsstraf."

Ørsted bemærker, at 1—5—3, 1—24—55 gav Udtryk for et ogsaa i fremmede Love kendt Talionsprincip (Dommerens ulovlige Straffuldbyrdelse straffet i Forhold til dennes Følger for andre), men denne Overførelse af et tilføjet Strafonde lader sig af flere Grunde deriblandt Ubestemtheden i det nogen paaførte Onde ikke let anvende, hvorfor Udkastet har foretrukket at fastsætte en særskilt højere Straf. Det siges herom: „Straf af Arbejde paa Livstid vil vistnok ikke være for haard for den Nidding, der ved falsk Mened havde villet paasige en uskyldig Mand en dennes borgerlige Ære og Velfærd undergravende Forbrydelse, selv om denne ikke vilde have paadraget ham noget langvarigt Frihedstab. Naar §en fremdeles fastsætter, at den, der med falsk Vidnesbyrd bringer nogen paa Skafottet, skal straffes som en Morder, saa er dette saa aabenbart grundet i Retfærdighed, at ingen Udvikling heraf er fornøden." Det fremgaar ikke af § 3, at den afsagte Dødsdoms faktiske Retmæssighed udelukker sidstnævnte Resultat, og Kommentaren efterlader ikke Tvivl om Meningen: „Lad end den paagældende

virkelig have udøvet den Forbrydelse, hvorfor han sigtes, saa er dog et Vidne, som falskelig har forklaret sig at have set eller paa anden Maade erfaret det, der udgør Forbrydelsen, en Meneder og det en ondskabsfuld Meneder, der ved sin Udaad fremkalder en Dødsdom over den, som ellers ikke saaledes vilde være at dømme. Det bør saaledes hverken gøres til Betingelse for hin Strafs Anvendelse, at den, mod hvem det falske Vidnesbyrd er aflagt, virkelig er uskyldig, eller at flere Vidner efter indbyrdes Aftale har løjet paa ham. Det Vidne, der af Egennytte, Had eller hvilken som helst anden Aarsag har vidnet Løgn og dermed medvirket til, at nogen underkastes Dødsstraf, er en Morder, om det end bliver uvist, hvorvidt den sidste ikke desto mindre virkelig maatte have været skyldig i den Forbrydelse, der er paasagt ham". Der gøres opmærksom paa, at 6-6-22, der straffer Forsøg paa Mord, ikke altid bliver anvendelig, naar nogen falsk paasiger nogen en Dødsforbrydelse, idet den juridiske Virkning kan være usikker; der maa lægges Vægt paa Formaalet.

§ 4 hjemler som i Udkastet Nedsættelse, hvis den paagældende efter at have afgivet falsk edelig Forklaring af egen Drift tilbagekalder og berigtiger den „Naar herved al den skadelige Følge afværges, som Usandheden kunde have medført, hvortil det hører, at det kan skønnes, at der ikke ved Vidnets Afvigelse fra Sandheden er blevet nogen berøvet et Bevis, hvorved han kunde værge om sin Ret, og naar Omstændighederne iøvrigt taler til Fordel for den paagældende, kan Straffetiden nedsættes til 8 Maaneder." Bemærkningerne paapeger, at det vilde være uklogt at svække Motiverne til en Tilbagekaldelse ved ubetinget at give fuld Straf men ogsaa forkert at tilsige Straffrihed, da der dog foreligger en fuldbyrdet grov Forbrydelse; den, der havde afgivet sand Forklaring men senere fandt sig opfordret til at ændre den, kunde derved fristes til at foregive, at den havde været falsk, idet han nu uden Strafansvar tilbagekaldte den. Et Mindretal i Kancelliet henstillede til Kongen at lade Straffen gaa ned til de højere Grader af Fængsel paa Vand og Brød, men det forblev ved Forslaget.

Naar nogen har aflagt falsk Forklaring for Retten uden endnu at have bekræftet den med Ed, foreskriver § 5 Straf fra Fængsel paa Vand og Brød til Arbejde i 4 Aar. Udkastet havde oprindelig et Minimum af 8 Maaneder, men Ændring skete i Kommissionen. Der fortsættes stemmende med Udkastet, at de strængere Grader af

denne Straf bliver at anvende, naar den skyldige har handlet efter en bestemt med Fasthed og Haardnakkethed forfulgt Plan, naar han ved givne eller lovede Fordele eller af Ondskab har ladet sig bevæge til Usandhed, men fremfor alt hvis han ved at paalyve nogen en Forbrydelse har paaført denne Arrest eller andet betydeligt Onde. Under Omstændigheder af modsat Beskaffenhed bliver en mildere Straffegrad at vælge. Dersom den paagældende af egen Drift tilbagekalder og berigtiger sin uden Ed aflagte usande Forklaring, bliver, selv naar ellers de Omstændigheder finder Sted, som efter det foregaaende virker Skærpelse, Straffen at bestemme med Lempelighed, og uden slige skærpende Omstændigheder bliver efter Sagens Beskaffenhed Straffen kun at bestemme, enten til nogle Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød eller under særdeles for den paagældende talende Omstændigheder til simpelt Fængsel. Udkastet havde for det simple Fængsel et Minimum af 14 Dage, men Kancelliets Flertal foreslog intet Minimum at sætte (Stemann og Ørsted dissentierede), og dette tiltraadtes af Kongen. Østifternes Forsamling vilde gaa ned til Bøder. I Bemærkningerne gøres opmærksom paa, at man maa nøjes med, at Tilbagekaldelsen sker af egen Drift uanset Motivet til den.

Stemmende med gældende Ret bestemmer § 6, at Menedsstraffen ogsaa gælder ved Edsaflæggelse efter særlige Religioners Maade eller ved Mosaiters Aflæggelse af Vidnesbyrd efter Fdg. 15. Sept. 1747 § 14 (paa Bytinget, hvor Synagoge el. lign. ikke findes). Fremdeles naar skriftlig Bekræftelse under Ed træder i Stedet for korporlig Ed jfr. 1-13-4 og Fdg. 3. Juni 1796 § 20. Hertil havde Udkastet imidlertid føjet følgende i Lovgivningen nye Regel: „Det samme gælder og, hvis en Ed ej er modtaget, fordi Parterne har frafaldet samme og samtykket i, at Forklaringen uden edelig Bekræftelse skal anses ligesaa gyldig, som om denne havde fundet Sted (Fdg. 10. April 1833 § 5), dog at det af Retten er blevet Vidnet betydet, at det staar under samme Strafansvar, som om han havde aflagt Ed.“ Til Forsvar for denne Regel bemærker Ørsted: „Naar Lovgivningen for at undgaa overflødige Eder begunstiger en saadan Renunciation paa Eden, saa bør vist og den saaledes afgivne Forklaring sættes under samme Garanti af Straffeloven som den virkelige Ed. Derved at Udkastet udtrykkelig har paabudt, at Vidnet skal gøres opmærksom paa dette Strafansvar, bortfalder og, som det synes, enhver Betænkelighed, som dette ellers kunde

medføre." I Kommissionen enedes man dog om at lade dette udgaa ud fra den Betragtning, at Manglen af Ed nedsætter den subjektive Brøde, og at Renunciation i Reglen sker i Tilfælde, hvor Forklaringen ikke har afgørende Betydning.

Som § 7 havde Udkastet oprindelig en kort Udtalelse om Menedsreglens Anvendelighed paa Syns-, Skøns- eller Taksationsmænd. Kommissionen foranledigede, at der som Betingelse herfor krævedes at foreligge Svig og Handlen mod bedre Overbevisning, medens der for andre mindre strafværdige Misligheder sattes lavere Straf. Kancelliflertallets Forslag var i det ringeste simpelt Fængsel, medens Stemann og Ørsted ønskede 14 Dage som Minimum; Flertallets Forslag fulgtes, idet ogsaa Østifternes Stænder var stemt for lavere Straf, endog Bøder. Spørgsmaalet havde dog haft den Forhistorie, at Frederik VI ved Forelæggelsen for Stænderne havde givet Resolution for en Mindstestraf af 14 Dages simpelt Fængsel.

Med nogen formel Ændring stemmer § 8 med Udkastet og fastslaar, at Partens edelige Bekræftelse af sit Udsagn straffes som Mened. Det hedder videre, at hvis nogen ved denne Ed blev udsat for et saadant Onde som i § 3 omhandlet, f. Eks. naar nogen efter 6-17-10 beediger, at den Ting, der findes i en andens Værge, er ham frakommen imod hans Vilje, uagtet han frivillig har skilt sig ved Besiddelsen, bliver han at straffe efter nævnte §, hvorimod den almindelige Straf formildes, hvor en Part ved sin falske Ed ikke har villet paaføre nogen anden et Retstab, men alene har villet fri sig selv for et Onde, i hvilket Tilfælde Straffetiden efter Omstændighederne kan indskrænkes til 8 Maaneder. Af Bemærkningerne fremgaar, at Forfatterne ogsaa tidligere havde anset dette Forhold for strafbart og efter Analogien havde udtalt sig for Ærens Tab, endvidere at Partsed endnu anvendtes i Bødesager.

Hvor nogen udenfor egentlige Retssager har at bekræfte noget med sin Ed (f. Eks. hvor Ejendomsretten over det Skib med Ladning, hvorfor Søpasse skulde udfærdiges, legitimeres ved Rederiets Ed), anvendes ifølge § 9 ogsaa Fdg.s § 1 paa falsk Ed. Dog kan Straffen under særdeles formildende Omstændigheder nedsættes til 2 Aars Strafarbejde. Begge Stænderforsamlinger havde foreslaaet en Nedsættelse til 1 Aar, medens Stemann og Ørsted ingen Nedsættelse anbefalede. Kancelliets Flertal foreslog 2 Aar, der altsaa blev Lov.

Den paafølgende § 10 var oprindelig 2. Del af § 9, men det var

med Føje, at Frederik VI resolverede, at vedkommende Regel skulde gøres til Indholdet af en særskilt §. Dens Emne var nemlig ikke egentlig Mened men Overholdelse af et med Ed bekræftet Løfte om at forholde sig paa en vis Maade, og imellem disse to Ting var der efter Ørsteds Ord en himmelvid Forskel. Yderligere havde Frederik VI krævet, at Ansvaret for Brud paa Embedseden skulde fremhæves. Herefter kom § 10 til at udtale følgende: „ Skønt denne Anordning ikke i Almindelighed er anvendelig paa Misligholdelse af et edeligt Løfte, men en saadan efter Beskaffenheden af den Forbrydelse, som deri indeholdes, maa anses i Overensstemmelse med de for samme givne særegne Love, saa bliver der dog stedse ved Straffegradens Bestemmelse, forsaavidt denne er overladt til Dommerens nærmere Skøn, at tage behørigt Hensyn til den Krænkelse af et edeligt Løfte, som indeholdes i den begaaede Pligtovertrædelse. I Særdeleshed skal under Iagttagelse af de Lovbestemmelser, som er givne angaaende forskellige Arter af Forbrydelser, hvorved kgl. Embedsmænd vil svigte den Ed, som de har svoret Kongen, Embedsfortabelse være den almindelige Straf for ethvert forsætligt Brud paa denne Ed, forsaavidt ikke deri maatte indeholdes en Forbrydelse, der efter Lovens Forskrifter eller Grundsætninger kræver en endnu højere Straf.“ Denne nye Redaktion var ogsaa leveret af Ørsted [1]), der dog ligesom alle Kollegiemedlemmer undtagen Stemann stemte imod den; det samme gjorde Østifternes Forsamling, medens der i Viborg kun var et Mindretal imod §en. Frederik VI havde henstillet, om 1-1-5, der taler om samme Forhold med Anvendelse af stærke Straffetrusler, kunde nævnes. Dette unddrog man sig dog, men den almindelige Trusel om Embedsfortabelse, som man gik ud fra var krævet af Kongen, forekom for stræng; Christian VIII ønskede dog Reglen i denne Skikkelse.

[1]) I Egenskab af Kommissarius havde Ørsted den Pligt at forsvare Forslaget, hvad han ogsaa gjorde (Forhandlingerne i Viborg S. 1626, i Roskilde Sp. 2578). Han udviklede, at Ordet Mened ogsaa har en vidtløftigere Betydning indbefattende de falske Løfters Ed, og at der vilde være et Hul i Anordningen, hvis den aldeles intet talte derom. Den skal ikke omfatte Overtrædelse af Embedspligt i Almindelighed, men naar Overtrædelsen fremtræder netop som forsætligt Brud paa Embedseden, har den deri sin Plads; navnlig hører herhen, at en falsk Embedsattest afgives i Henhold til den aflagte Embedsed. Efter hans Udvikling i Betænkningen synes Ansvaret iøvrigt i sidstnævnte Tilfælde at gaa videre end til Embedsforbrydelse.

Sin Udtalelse om den himmelvide Forskel mellem Mened og Brud paa edeligt Løfte havde Ørsted nærmere uddybet saaledes: „Den sidste Brøde, der stundom endog blot bestaar deri, at den paagældende ikke har behørigen anstrængt sig for at opfylde alle de Pligter, som det ofte meget omfattende edelige Løfte har paalagt ham, røber ikke den frække Foragt for Gud og Sandheden, som der viser sig hos den, der i det Øjeblik, da den hellige og retfærdige Gud stilles ham levende for Øjne, ikke blues ved i dennes Navn og under Afkald paa dennes Naade, hvis han lyver, at fremføre bevidst Usandhed. Den edelige Forsikring, som nogen giver om tro Opfyldelse af et eller andet ham overdraget, skal derfor i Almindelighed kun være en medvirkende Garanti for hans tro Opfyldelse af denne Pligt, hvormed der ogsaa føres enhver anden Kontrol, som Forholdenes Natur tilsteder. Love og Anordninger har og ved flere Lejligheder betragtet Handlinger, der indeholder Edsbrud, som en langt mindre Forbrydelse end egentlig Mened og det, selv hvor der udtrykkelig er taget Hensyn til, at den begaaede Pligtstridighed indeholder et saadant Brud, se f. Eks. 1-9-11 (Brud paa Prokuratoreden). Dog kan denne almindelige Sætning ikke anvendes paa Tilfælde, hvor et Faktum beediges i Kraft af en tidligere aflagt Ed, thi da maa det være det samme, som om Eden umiddelbart blev aflagt paa dette Faktum. Indtil Fdg. 10. April 1833 udkom, havde endog Vidneeden i Almindelighed Skikkelse af en Løfteed, og endnu har man flere Tilfælde, hvor nogen en Gang for alle gør en Ed, hvortil hans Bevidnelse i det enkelte Tilfælde maa henholde sig, f. Eks. Stævnevidner, se Fdg. 3. Juni 1796 §§ 19, 20. Om det endog kunde synes, at en saadan Henholden sig til en tidligere Ed ikke kan have saa stor moralsk Virksomhed som en særlig edelig Bekræftelse, saa vilde det dog være saa godt som en Modsigelse, om Lovgiveren, der i det hele tillægger slig Bevidnelse samme Beviskraft som et med korporlig Ed bekræftet Vidnesbyrd, ikke vilde give den lige Garanti af Straffeloven.

Skønt der kunde være noget at sige for den Mening, at enhver officiel Attest, der har Troværdighed ogsaa i Tilfælde af, at den var falsk, skulde paadrage samme Straf som et menedigt Vidnesbyrd, saa vilde en saadan ubetinget Regel dog uden Tvivl ofte være for haard, ligesom der og haves en Mængde Anordninger, der indskrænker Straffen for slige Attester til Embedsforbrydelse, ja vel

endog til mildere Straf. Men hvor Attesten er afgivet med udtrykkelig Henhold til en aflagt Embedsed, fordrer saavel Sagens Natur som Grundsætningerne i 1-13-4 og Fdg. 3. Juni 1796 § 20, at Attestudstederen staar under samme Strafansvar som et Vidne."

„Den, som ved Trusler, Løfter eller andre Forestillinger har forledet en anden til nogen af de i de forestaaende §§ omhandlede Forbrydelser, straffes som om han selv havde begaaet samme", saaledes udtaler § 11 i Fdg.n. overensstemmende med Udkastet. Herved bemærkes det, at 1-13-10 kendte Køb af Vidner, der kun straffedes paa Æren og med Boslods Tab men ikke paa to Fingre. Anden Paavirkning maatte da straffes arbitrært med ringere Straf end for Mened. Imidlertid er det uden Tvivl den rigtige Grundsætning, at den, der ved at motivere en anden til en Forbrydelse fremkalder denne, i Almindelighed undergives samme Straf, som om han selv havde gjort Gerningen, men at det maa bero paa de konkrete Omstændigheder, mod hvem af de skyldige der er Anledning til ved Valget af Straffegraden at vise størst Strænghed, jfr. Fdg. 4. Okt. 1833." Der fortsattes derefter saaledes i Udkastet: „Skulde det Tilfælde indtræffe, at nogen, der ved egennyttige Bevæggrunde har søgt at virke paa et Vidne, skulde foregive, at han ikke derved har villet fremkalde et løgnagtigt Vidnesbyrd men kun overvinde de Bevæggrunde, som ellers vilde friste Vidnet til falsk Forklaring, og saadant Foregivende efter de oplyste Omstændigheder ikke aldeles kan forkastes, saa vil den paagældende dog for hin mislige Fremgangsmaade, der undergraver Vidnebevisets Paalidelighed, være at anse med en Straf af Arbejde indtil 1 Aar eller under formildende Omstændigheder med Fængsel paa Vand og Brød. Ligesom iøvrigt den, der bevidner at have erfaret noget, som han ikke virkelig har erfaret, gør sig skyldig i løgnagtig Vidneforklaring, om han end maatte tro, at den Omstændighed, der var Genstand for hans foregivne Erfaring, i sig selv forholdt sig rigtig (§ 1), saaledes er og den første Del af nærværende § aldeles anvendelig paa den, som formaar nogen til slig Fremgangsmaade". Ørsted tilføjer, at han har været i Tvivl om det hensigtsmæssige i at omtale dette Forhold i Fdg.n., da det kunde give nogen Ideen til at bruge dette Paaskud, men han beroliger sig med, at Vedkommende vel nok ved egen eller andres Hjælp vilde kunne finde denne Undskyldningsgrund for sin mistænkelige Henvendelse til Vidnet. Reglen fandt dog ikke Til-

slutning i Kancelliet og udgik. Derimod tilføjedes der efter Forslag af de to Forsamlinger: „Men naar saadanne Midler er anvendt, uden at dog den tilsigtede Forbrydelse virkelig er blevet udøvet, vil en forholdsmæssig mildere Straf finde Sted"; man undgik dog, som det var foreslaaet, at hjemle den bestemte Straffesats, som var sat i Tyverifdg.s § 80 for Attentat (mellem $^1/_3$ og $^2/_3$ af Straffen for fuldbyrdet Forbrydelse).

§ 12 giver Regler om Afsoningsstedet svarende til nysnævnte Fdg. § 82.

I § 13 gives stemmende med Udkastet — som det siges nærmest for en Sikkerheds Skyld — følgende Regel: „Hvad de Forbrydelser angaar, som uden at høre til de i nærværende Anordning omhandlede dog har Lighed med disse, vil det vel indtil videre forblive ved de hidtil for samme gældende Lovbud, men forsaavidt disse ikke har paabudt en aldeles bestemt Straf, har Dommeren ved Straffegradens Valg dog tillige at tage tilbørligt Hensyn til Grundsætningerne i denne Anordning." Der kunde ifølge Bemærkningerne herved tænkes paa urigtige Embedserklæringer, der ikke gaar ind under § 9, og paa private Erklæringer f. Ex. Vitterlighedsvidners Erklæringer.

Slutningsreglen i § 14, der var formuleret af Ørsted, skyldtes et af Frederik VI udtalt Ønske om Bestemmelser angaaende Meneds Indflydelse paa Rettigheder, der staar i Forbindelse med den borgerlige Agtelse: „Ligesom Sagens Natur og Lovens almindelige Grundsætninger tilsiger, at de Forbrydelser, for hvilke Straffen er bestemt i nærværende Anordning med Undtagelse af de Tilfælde, hvor Straffen blot bestemmes til simpelt Fængsel, gør den skyldige uværdig til enhver Bestilling, der forudsætter offentlig Tillid, saavel som til enhver hædrende Udmærkelse, og at i Særdeleshed den, som er funden skyldig i Mened, ikke kan komme i nogen Betragtning som Vidne, saaledes skal en saadan heller ikke nogensinde være berettiget til at afgøre en Sag ved sin egen Ed, hvorimod han i ethvert Tilfælde, hvor han ellers efter Loven kunde værge sig med sin Ed, maa taale, at Sagen afgøres ved Modpartens Ed."

Kun Reglen om Partsed, der fandtes stemmende med Sagens Natur, var herved ny. Den Begrænsning i Rettighedsfortabelsen, der bestaar i, at Straffen skal have været strængere end simpelt Fængsel, skyldtes Forslag fra Østifternes Forsamling.

FORORDNINGEN AF 26. MARTS 1841, DER FORANDRER OG NÆRMERE BESTEMMER STRAFFEN FOR BRANDSTIFTELSE

Efter 6-19-1 straffedes Mordbrand, hvorved forstaas al forsætlig Ildspaasættelse paa anden Mands Hus eller Skov, med Livsstraf, kvalificeret med Stejling af den henrettede og i Pl. 7. April 1819 var det udtalt, at denne Lovens Artikel efter rigtig Lovfortolkning ogsaa var anvendelig paa den, der for at tilvende sig Assurancegodtgørelse eller af anden saadan svigagtig Aarsag sætter Ild paa sit eget Hus. Dette var gentaget i § 53 i Tyveriforordningen af 11. April 1840, uagtet begge Stænderforsamlinger kunde ønske Ændring heri, men det erkendtes, at saadanne Ændringer ikke havde deres Plads paa dette Sted, og Forsamlingen i Roskilde havde da fremsat Ønske om en ny Anordning til nærmere Bestemmelse af Brandstiftelsesforbrydelsen, hvorved man regnede paa en Formildelse af Ansvaret for Brandstiftelse i Besvigelsesøjemed.

I den Betænkning af Ørsted, dateret 11. September 1839, hvormed han ledsager sit Udkast til en saadan Anordning, udvikler han først, at der vistnok ingen almindelig Grund er til at sætte den Brandstiftelse, der er fremkaldt af Motivet Assurancesvig, paa et lavere Trin af Strafbarhed end anden Brandstiftelse. Naar saadan Brandstiftelse udøves ved Nattetid, eller der er Fare for Ildens Udbredelse, hører den til den groveste Art af Mordbrand, og Motivet at besvige Assurancen er ikke af ringere Strafværdighed end det at stjæle under Branden eller at hævne sig ved Hjælp af den. Den Forurettelse, der tilføjes Brandforsikringen, er ikke mindre, end om den ramte Ejeren. Ved Brandstiftelse paa egne Ting kan Brandstifteren maaske nok begrænse den Skade, han vil gøre, men det samme kan være Tilfældet, naar der sættes Ild paa andres Ting. Den Forestillingmaade, der ikke lægger saa megen Vægt paa det

Brud, som en vis Handling gør paa Betingelserne for en retlig Tingenes Orden, som paa den individuelle Skade, den kan medføre for den enkelte og som derfor gør sig liden Samvittighed af Forurettelser imod det offentlige, fortjener næppe at understøttes ved Lovgivningen, og det er vist nok, at det Onde, der foraarsages ved Brandstiftelse, som foretages i den Hensigt at besvige Assurancen, i sine Følger er af stor Betydenhed. Det indrømmes imidlertid, at Lovgivningen om Brandstiftelse trænger til Forandring, og at 6-19-1, der kun sjeldent fuldbyrdes, er uforholdsmæssig streng. Loven er forbleven uforandret i den Forudsætning, at Kongen i hvert enkelt Tilfælde kan formilde Straffen. „Dette System kan vel siges at have sine Fordele dels nemlig at der, om endog Straffetruselens Virksomhed ved Benaadningen tildels indskrænkes, opvækkes en større Skræk hos dem, der kunde være stemt for en saadan Forbrydelse, end naar selve Loven forkynder Adgang til en mildere Straf, dels at man ved andre mere klassificerende Straffebestemmelser for Brandstiftelse vanskelig kan trække Grænserne, saa at ikke ogsaa de i Virkeligheden mest strafværdige Brandstiftelser kunde blive indbefattet under en mildere Straffebestemmelse, hvilke Handlinger der ikke kunde gives et saadant Korrektiv, som det man i Benaadningsretten har for den strængere Straf. Men paa den anden Side er dog vel den Forestilling, at den Forbrydelse, der kaldes Mordbrand, paadrager Livsstraf, efterhaanden saaledes svækket ved Benaadninger, at den næppe længere kan have hin større afskrækkende Kraft. Man kan endog frygte for, at Folkestemningen antager, at Straffen for hin Forbrydelse i et større Omfang, end det virkelig sker, bliver ad Benaadningsvejen formildet, og at saaledes den afskrækkende Kraft endog er ringere end om mildere Straffe var bestemt for adskillige derunder hørende Tilfælde. Det er maaske heller ikke uden al Grund, naar det ytres, at den Dødsstraf, hvormed den omhandlede Forbrydelse ubetinget trues, kan baade hos Domstolene og hos dem, der skal give Oplysninger om Sagen, fremkalde en Utilbøjelighed til at virke for Lovens Overholdelse, og at ligeledes Tilstaaelse fra Forbryderens Side gøres vanskeligere derved, at han ikke uden at udsætte sig for Livsstraf kan bekende Sandheden.“ Selv om Ørsted i nogen Grad advarer mod at tillægge disse Hensyn for stor Betydning, erkender han deres Vægt og ligeledes, at den sidste Tids strafferetlige Lovgivning har gjort Ende

paa den tidligere ganske almindelige Brug af Benaadning, og i Henhold til disse Overvejelser, erklærede Ørsted, har han troet at burde forsøge en Klassifikation af Brandstiftelse. Christian VIII afgav den 14. April 1840 Resolution om Stænderbehandling af det i Kancelliet — men i dette Tilfælde uden Medvirken af særlige tilkaldte — gennemgaaede Udkast, og den 17. Marts 1841 stadfæstedes Forslaget med nogle Ændringer; Fdg.n. med Ekstrakt af Forestillingen derom findes i Ny Collegialtidende 1841 S. 265 ff. og 817 ff.

Den af alle ønskede Begrænsning i Lovbogens Mordbrandsbestemmelse, at Dødsstraffen ikke skulde indtræde for den blotte Tingbeskadigelse, men i hvert Fald maa kræve konkret Livsfare for nogen eller Drabshensigt, fastslaas i Fdg.s § 1, der i Udkastet lød: „Den som sætter Ild paa Hus eller Skib, hvad enten det er hans eget eller en andens, skal fremdeles straffes paa Livet, naar Forbrydelsen enten er udøvet i det Forsæt, at nogen derved skulde indebrænde, eller den har været forbundet med saadanne Omstændigheder, der klarligen viser, at den skyldige har maatte indse, at han ved sin Gerning udsatte andres Liv for aabenbar Fare." De Ændringer, der gjordes, var ikke af større Betydning. Ordet „Skib" udgik, idet man foretrak i § 3 at udtale, at §§ 1 og 2 tillige gjaldt ved Skibe. Ordet „fremdeles" udgik, da Livsstraffen ikke skulde være den tidligere kvalificerede, men efter „indebrænde" tilføjedes der „i hvilket Tilfælde den skyldige, naar nogen virkelig ved Ildebranden omkommer, endog bliver at straffe som for Mord" nemlig efter An. 4. Oktobeer 1833 § 10 med Straffen i 6-9-1 (Livsstraf og Hovedet at sætte paa en Stage). Endelig foranledigede Kancelliet efter Stemanns Initiativ tilføjet: „Det vil i denne Henseende især være en mod Gerningsmanden talende Omstændighed, naar Forbrydelsen er begaaet til en Tid, da Husets Beboere, efter hvad de sædvanlige Forhold medfører, eller efter hvad der var Gerningsmanden bekendt, var gaaet til Sengs." I Bemærkningerne drøftes den Betænkelighed, at det Spørgsmaal, om Handlingen virkelig har medført en saadan Fare, at Gerningsmanden maa have været sig den bevidst, er for meget afhængigt af et subjektivt Skøn til, at denne Afgørelse burde skille mellem Liv og Død. Denne Betænkelighed afvises med Henvisning til, at det er nødvendigt at overlade Domstolene denne Afgørelse, der ikke er anderledes end tilsvarende

Afgørelser i Drabssager. At knytte Livsstraf til den objektive Kendsgerning, at Handlingen begaas om Natten, saaledes som visse fremmede Love har gjort, anses derimod for urigtigt.

En Nydannelse er § 2, der ved Tilføjelser fra Kancelliet, Stænderne og Kongen blev noget lempet i sin Form dog uden Ændring i dens Tanke, som er ogsaa at ramme den Brandstiftelse med Livsstraf, der er Led i et Foretagende af fremtrædende Fare. Den rammer Brandstiftelse, der „maa antages at have sigtet til at befordre Oprør, Plyndring eller andre saadanne Samfundsfreden forstyrrende Uordener eller forvolde en udstrakt Ødelæggelse, f. Eks. naar Ild er anlagt paa flere Steder, fornemmelig naar dette Foretagende er grundet paa Overenskomst mellem flere, eller naar den Ejendom, der var Forbrydelsens nærmeste Genstand, eller det Middel, der blev brugt til at bevirke Branden, var af en saadan særdeles Beskaffenhed, at den skyldige maatte kunne forudse, at Brand og Ødelæggelse derpaa let kunde udbrede sig til flere Ejendomme." I Bemærkningerne fremhæves det, at en saadan „almindelig Forvirring" — et Udtryk, Udkastet havde betjent sig af — ofte bliver Lejlighedsaarsag til Skade paa Liv og Helbred f. Eks. blandt dem, der deltager i Slukningen.

§ 4 bestemmer derefter Straffen for anden Brandstiftelse paa anden Mands Hus eller Skib til Strafarbejde enten paa Livstid eller i mindst 8 Aar „efter Forbrydelsens større eller mindre Farlighed og den større eller mindre Grad af Ondskab, Gerningsmændene har lagt for Dagen." En Tilføjelse, der ikke fandtes i det oprindelige Udkast, gaar ud paa, at Anvendelsen ikke udelukkes ved, at Gerningsmanden som Fæster eller paa anden Maade har Brugs- og Beboelsesret til Huset. Kun i fransk Ret fandtes Dødsstraf for al Brandstiftelse af beboet Hus, men heller ikke Frihedsstraffen fandtes at burde sættes højere end til et Minimum af 8 Aar, hvilket iøvrigt var foreslaaet i Viborg-Forsamlingen.

Stemmende med det i Bemærkningerne udviklede bestemmer § 5 samme Normalstraf som efter § 4 for udenfor §§ 1, 2 og 3 at sætte Ild paa sit eget Hus eller Skib, „saafremt Ejendommen eller det deri værende Gerningsmanden tilhørende Gods har været forsikret, eller der i Huset har været andre Beboere, hvis Ejendele derved bliver udsat for Afbrændelse, eller ogsaa andre nærliggende Bygninger eller Skibe har været udsat for kendelig Fare. Hvis Forbrydel-

sen hverken umiddelbart har været til Fornærmelse for andre eller sat disse i Fare, men Gerningsmanden kun har villet gøre sig Fordel ved den Medlidenhed, som den ham overgaaede Brand skulde opvække, eller haft anden saadan mindre strafværdig Hensigt, vil en efter Omstændighederne ringere Grad af Straffen finde Sted; dog kan den ikke nedsættes dybere end til 2 Aars Strafarbejde." Udkastet, der i det væsentlige var ligelydende, havde et Minimum af 3 Aar. Forsamlingen i Viborg, der i det hele saa mildere paa dette Forhold, ønskede et Minimum af 1 Aar, i Kancelliet var man delt mellem 2 og 3 Aar og Kongen traf Afgørelsen 2 Aar. Dermed er Fdg.n færdig med den første Gruppe Brandstiftelsesobjekter: Hus og Skib, hvortil dog endnu § 7 føjer et Fortolkningsbidrag, se nedenfor.

§ 6, der med en let Omredaktion af Slutningen følger Udkastet, fremfører derefter det andet Led i Klassificationen: anden Mands Skov, Tørvemose, Hede, Ager, eller Brændestabel, Tømmer- eller Brændeforraad, Korn- eller Høstakke eller andre lignende Genstande. I Forhold til Handlingens Skadelighed eller Farlighed samt de øvrige Omstændigheder, der har Indflydelse paa Gerningsmandens Strafskyld, bestemmes Straffen til 5 til 10 Aars Strafarbejde. Tilhører Tingen Gerningsmanden selv, forholdes der efter Analogien af § 5. Hvis Ilden var bestemt til at udbrede sig til Hus eller Skib, straffes den skyldige, hvis dette virkelig antændes, som om han havde sat Ild derpaa og ellers som havende tilsigtet dette. „Foranførte Hensigt", sluttes der, „maa altid antages, naar de med Sagen forbundne Omstændigheder viser, at den skyldige har maattet indse, at Ilden, saafremt en eller anden Hændelse ikke forhindrede det, maatte forplante sig til Hus eller Skib." Forsaavidt Reglen om Mordbrand i 6-19-1 ogsaa havde medtaget Ildspaasættelse paa Skov, fandtes dette ikke naturligt, og Straffen herfor var allerede formildet ved Skovfdg. 18. April 1781 § 46. Det skyldtes Ønske hos Stænderforsamlingen i Viborg, at „Hede" medtoges i Opregningen.

Den tredje Gruppe endelig omhandles i § 7, der sætter ringere Straf end efter den foregaaende §, naar Genstanden ikke med Hensyn til sin Betydning eller Udbredelsesfare kan sættes ved Siden af de deri nævnte, og tillige, naar Genstanden om end af denne Art er af sær ringe Betydenhed, og Omstændighederne har været af den Beskaffenhed, at ingen videre Fare derfra er opstaaet. Herun-

der henhører saaledes smaa aldeles ubetydelige Hytter eller Skure, hvori kun Ting af ringe Værdi opbevares, naar de er saa langt fra vigtigere Bygninger, at disse ikke derved sættes i Fare. Hus defineres iøvrigt som omfattende ikke blot ganske eller tildels beboede eller til Beboelse indrettede Bygninger med de dertil hørende Udhuse (dette sidste Led blev tilføjet senere) men ogsaa Kirker, Møller, Fabrikker, Magasinbygninger og alle andre, som kan sættes ved Siden deraf. Sluttelig bemærkes, at hvis Ildspaasættelsen paa en ringe Hytte har de Egenskaber, § 1 forudsætter, er denne anvendelig.

Hermed er Grundreglerne fremsat, og de modificerende Bestemmelser følger. Fdg. § 8 hjemler Formildelse i visse Tilfælde. Naar den, der har foraarsaget en Ildebrand, der ellers vilde være at behandle efter § 1, ved at vække det antændte Hus' Beboere har forebygget, at disse indebrændte, anvendes i Stedet for Livsstraf Strafarbejde paa Livstid eller paa en vis Tid dog ikke kortere end 8 Aar; det samme gælder efter § 2, naar den skyldige paa afgørende Maade har formindsket Farens Grad. Ogsaa de i §§ 4, 5, 6 og 7 hjemlede Straffe nedsættes, naar den paagældende ved sine virksomme Bestræbelser i nogen mærkelig Grad har forebygget Skaden. Straffen efter §§ 4, 5 og 6 kan ved Omstændigheder af den mest formildende Slags nedsættes til det halve. „Baade fra den moralske og fra den politiske Side," siger Ørsted, „maa denne Formildelse anbefales, men for Sikkerheds Skyld maa den bero paa, om Bestræbelserne har bragt Resultater. Efter Forsamlingernes Henstilling udelodes i første Punktum Vilkaaret „naar heller ingen videre betydelig Skade stiftes ved Handlingen". Da Domstolene her har Skønnet, lagdes der ikke Vægt paa at beholde disse Ord.

§ 9 udtalte stemmende med almindelige Grundsætninger, at enhver, der under Udførelsen har medvirket, straffes, ligesom han selv med egen Haand havde udøvet „den Gerning, der nærmest foraarsager eller er bestemt til at foraarsage Branden." Det samme gælder den, der ved Løfter, Trusler eller andre Forestillinger har forledet nogen til en saadan Forbrydelse. Udover Udkastet tilføjes det, at al Medvirkning medfører Forpligtelse til Erstatning af den forvoldte Skade.

§ 10 udtaler det ligefremme, at naar nogen efter Ejerens Begæring eller med hans Samtykke sætter Ild paa hans Ejendom, anses

han, forsaavidt der er Forskel paa Straffen for at sætte Ild paa egen eller fremmed Ejendom, som for Ildspaasættelse paa egen Ejendom.

§ 11 sætter Straffen for Medvirken i de svagere Grader. Den, der kun har medvirket ved at give Anvisning eller Opmuntring til Udførelsen af det allerede fattede Forsæt eller ved dertil at forsyne Gerningsmanden med Midler, idømmes Strafarbejde fra 5 til 10 Aar, naar selve Forbrydelsen vilde medføre Livsstraf eller Strafarbejde paa Livstid. Vilde selve Forbrydelsen medføre tidsbestemt Strafarbejde, nedsættes Straffetiden forholdsmæssigt indtil det halve og paa samme Maade, naar selve Forseelsen efter § 7 kun maatte egne sig til en ringere Straf. Med nogen formel Omredaktion faldt dette sammen med Udkastets § 12, men forinden havde dette i §§ 9 og 10 nogle interessante Udtalelser, der ikke fik Udtryk i Fdg.s næstfølgende § 12.

Det hedder nemlig heri: „Ligesom iøvrigt den mere eller mindre klare Bevidsthed om Handlingens Farlighed, den større eller mindre Bestemthed i den paagældendes Vilje og den forskellige Grad af Kraft, hvormed han har virket til Gerningens Udførelse eller til at fremkalde Beslutningen om samme, maa faa betydelig Indflydelse ved Anvendelsen af de forestaaende §§, saaledes vil ogsaa den Livsstraf, som efter Gerningens Beskaffenhed vilde være hjemlet ved §§ 1 og 2, være at formilde, naar der hos den, som af en anden er forledet til at udføre Forbrydelsen eller til deri at tage Del, viser sig en ualmindelig Sløvhed i Begreberne eller i Viljens Kraft, eller han befandt sig i en særdeles Afhængighed af den, der saaledes har virket paa ham, saa at han kun ugerne og uden for sin egen Person at ville gøre sig Fordel eller tilføje en anden Mand Skade har indladt sig i Misgerningen. Foranførte Formildelse, der dog i intet Tilfælde kan finde Sted til Fordel for den, der ved Brandstiftelsen har haft det bestemte Forsæt at skille nogen ved Livet, bør i Særdeleshed komme de medskyldige tilgode, som er imellem 15 og 18 Aar. Under de nævnte Betingelser bør ordentligvis Strafarbejde paa Livstid træde i Stedet for Livsstraffen, men under særdeles formildende Omstændigheder kan Straffen endog nedsættes til offentlig Arbejde paa en lang Række af Aar dog ikke under 10 Aar. Det følger iøvrigt af sig selv, at hvor en enkelt medskyldig ikke har været vidende om den Omstændighed, som med-

fører, at Handlingen kan indbefattes under § 1 eller § 2, saa kan han alene anses efter de Straffebestemmelser, som afset fra disse Omstændigheder findes anvendelige paa Gerningen. I Særdeleshed vil, naar nogen ved Løfter eller paa anden Maade formaar en anden til at udøve en Brandstiftelse, i hvis Udførelse han ikke selv tager Del, og denne, udenfor hvad han havde tilsigtet, udføres under Omstændigheder, der giver samme en forøget Strafbarhed, Straffen for ham kun blive at bestemme i Forhold til de Egenskaber ved Handlingen, der laa i hans Vilje." Den følgende § i Udkastet fortsætter med at udtale, at under de samme Betingelser som nys nævnt vil Lempelighed være at vise under Anvendelse af de øvrige Straffebestemmelser, hvor Straffen efter Omstændighederne kan nedsættes til det halve. Disse to §§, der i deres dispositive Del er ret ubestemte, fik ikke Udtryk i Fdg.n.

Dennes § 12 fortsætter med at omhandle Forbrydelsens Udførelse af Børn mellem 10 og 15 Aar. Naar et saadant Barn begaar Brandstiftelse, hvorfor Straffen er Livsstraf, Strafarbejde paa Livstid eller saadan Straf i mindst 8 Aar, bliver det „i Forhold til dets Alder og Udviklingsgrad samt den mere eller mindre bestemte onde Vilje, som det har lagt for Dagen, saavelsom Forbrydelsens egen Beskaffenhed" at hensætte i en Straffeanstalt paa en kortere eller længere Tid, saaledes at der derved drages tilbørlig Omsorg for et saadant Barns Opdragelse og Forbedring. „Naar Barnet af ældre er blevet forledet til at udføre Forbrydelsen", vil dette komme i særdeles Betragtning som Grund til at vælge en kortere Straffetid. Hvis Barnet „selvstændig har fattet det Forsæt at begaa Forbrydelsen og i Betragtningen og Udførelsen tillige har røbet en bestemt ond Vilje", kan Straffetiden, naar Forbrydelsen tillige er særdeles grov, endog gaa til 5 Aar. Vilde Straffen være ringere end 8 Aar, behandles Barnet som i Fdg. 11. April 1840 §§ 26—28 bestemt om Børn, der gør sig skyldige i Tyveri. Ørsteds Udkast har ikke Sondringen efter Strafbarhedsgraden 8 Aar og nævner som Straffe Forbedringshus indtil 5 Aar og Ris af Slutteren under Fogdens Opsigt. Henvisningen i Slutningen til Fdg. 11. April 1840 skyldtes Kongens Resolution.

I § 13 fastslaas, at Fuldbyrdelsen indtræder, saasnart der er opstaaet Ild i den Genstand, hvis Antændelse udgør Forbrydelsen, uden Hensyn til, om den har grebet mere eller minder om sig, og

skønt den slukkes uden at have gjort nogen mærkelig Skade. Saalænge der derimod ikke har vist sig Ild i selve Genstanden, er ikke den fulde Straf anvendelig, om der end er opkommet Ild i de Ting, hvorfra Ilden skulde udbrede sig til bemeldte Genstand. Den skyldige bliver imidlertid i dette Tilfælde at anse med en Straf, som kommer den for den fuldbyrdede Misgerning nær. Paadrog denne Dødsstraf, er Straffen saaledes Strafarbejde paa Livstid, paadrog den denne Straf, er den lig Arbejde fra 10 til 15 Aar og ved tidsbestemt Frihedstab er den $^2/_3$ deraf; Udkastet ses oprindelig at have lydt paa $^3/_4$. Den, der har vist virksom Bestræbelse for at faa Forbrydelsen udført, anses med en forholdsmæssig ringere Straf.

Endelig hjemler § 14 væsentlig i Overensstemmelse med Udkastet Straf for uagtsom Forvolden af Ildsvaade. Politiforskrifterne om brandfarlige Handlinger og Undladelser forbliver uberørt. §en betegner Forholdet som „aabenbar Tilsidesættelse af den Agtsomsomhed, som almindelig Forsigtighed kræver"; Udkastet havde Udtrykket „kendelig Uforsigtighed". Fdg.n straffer med forholdsmæssig Straf af Fængsel paa Vand og Brød eller andet Fængsel, der dog bortfalder, hvis den skyldige gør Udveje til at erstatte Skaden. Højere Straf end til 1 Aars Strafarbejde kan anvendes for Gerningsmandens „Fremfusenhed og grove Ligegyldighed for sine Medborgeres Velfærd", naar Handlingen paa en saa iøjnefaldende Maade har medført Brandfare, at denne ikke har kunnet undgaa Gerningsmandens Opmærksomhed, dog at ogsaa i saa Fald Straffen kan formindskes og endog efter Omstændighederne aldeles bortfalde, naar Erstatning tilvejebringes. Efter Udkastet var Maksimum 2 Aar, og Stigningen til den højere Straf var ikke fakultativt formuleret. Det var heller ikke i Udkastet Meningen, at Erstatningen i alle Tilfælde skulde kunne træde i Stedet for Straf. Forbilledet paa at lade Uagtsomhedsstraffen bortfalde, naar Skaden blev dækket, fandtes i 6-19-2, der udtrykker sig saaledes: han bøder Skaden, om han har Middel dertil, eller straffes med Fængsel og Arbejde. Den i Fdg. anvendte Form var, bemærker Ørsted, mere passende, da det ellers ser ud, som om det var Uformuenheden, der blev straffet, medens Sagen hellere maa betragtes fra den Side, at den ved Uagtsomhed forskyldte Straf ganske eller tildels eftergives, naar Skaden erstattes. Til en saadan Eftergivelse er der fra flere Sider god Grund. Erstatningens Udredelse er et virkeligt Onde for

den paagældende, der, skønt samme ikke har Strafs Form, dog har samme Virkning til at indskærpe fornøden Agtsomhed, og derfor er det hensigtsmæssigt, at Vedkommende opmuntres til at gøre Udveje til Erstatning. Det kan imidlertid hænde, at der er begaaet endog en meget grov Uagtsomhed, men at Lykken har medført, at ingen Skade af nogen Betydenhed har fundet Sted, og at alle de Grunde, hvorfor Erstatningen som anført i Almindelighed bør træde i Strafs Sted, ikke er anvendelige.

Med en Bemærkning i § 15 om Afsoningsstedet slutter Fdg.n.

Ogsaa dette, det sidste Omraade for den Ørstedske Straffelovgivning var blevet undergivet en skelsættende Behandling.